

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav pro pravěk a ranou dobu dějinnou

Jan Mařík

Zázemí raně středověkého hradiště v Libici nad Cidlinou

***Early mediaeval stronghold of Libice nad Cidlinou and its
Hinterland***

Disertační práce

Vedoucí práce - Prof. PhDr. Jiří Sláma, CSc.

2007

”Prohlašuji, že jsem disertační práci vykonal samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury”.

Obsah:

1. Zázemí – Hinterlad – Umland - Zaplecze

1. 1. Libické hradiště a jeho zázemí 2
1. 2. Aglomerace 2
1. 3. Topografie libické aglomerace 3

2. Geologie

2. 1. Geologie libické aglomerace 5
2. 2. Niva a příčiny jejího vzniku 7

3. Libická aglomerace a životní prostředí

- 3.1. Archeobotanické analýzy 7
3. 2. Hospodářsky využívané plochy 9
 3. 2. 1. Orná půda 9
 3. 2. 2. Louky a pastviny 10
 3. 2. 3. Les 10
 3. 2. 4. Lesní hospodářství v středověku 11
 3. 2. 5. Lesní management ve středověku 12

4. Základní chronologické horizonty vývoje libické aglomerace

4. 1. Přehled nálezových situací charakteristických pro stratigrafický vývoj lokality 13
4. 2. Časně slovanské a starohradištní období 16
4. 3. Středohradištní období 16
4. 4. Mladohradištní období 17
4. 5. Mladohradištní až pozdně hradištní období 19
4. 6. Absolutní chronologie 20

5. Archeologická mapa libické aglomerace 21

6. Osídlení mimo opevněný areál hradiště

6. 1. Pravý břeh 23
6. 2. Sondy mimo opevněný areál (pravý břeh Cidliny) 25
6. 3. Levý břeh 50
6. 4. Osídlení říční nivy 51
6. 6. Niva a její osídlení 53
6. 7. Pohřebiště 55
 6. 7. 1. Kanín 55
 6. 7. 1. 1. Kanín II 55
 6. 7. 2. Kanín I, III 55
 6. 7. 3. Archeologické výzkumy kanínských pohřebišť 56
 6. 7. 4. Popisy hrobů 58
6. 8. U cukrovaru 90
 6. 8. 1. Popisy hrobů 90
6. 9. U nádraží 97
 6. 9. 1. Popisy hrobů 97
6. 10. Na růžku 101
 6. 10. 1. Popisy hrobů 101
6. 11. Katolický a evangelický hřbitov 102
6. 12. Katolická fara 102
6. 13. Ulice Ke hradišti 105

- 6. 14. Evangelická fara 105
- 6. 15. Ojedinelé hroby a sporná pohřebiště 106

7. Pohřebiště v libické aglomeraci – srovnání

- 7. 1. Prostorové uspořádání pohřebišť 107
- 7. 2. Velikost hrobové jámy 107
- 7. 3. Úprava hrobové jámy 109
- 7. 4. Poloha kostry – odchylky od pohřebního ritu 111

8. Hmotná kultura pohřebišť

- 8.1. Železné nože 111
- 8.2. Esovité záušnice 112
- 8. 3. Záušnice s očkem 113
- 8. 4. Jednoduché kroužkovité náušnice/záušnice 114
- 8. 5. Košíčkovité náušnice 114
- 8. 6. Hrozníčkovité náušnice 114
- 8. 7. Náušnice se spirálovitým ukončením 115
- 8. 8. Gombíky 116
- 8. 9. Náhrdelníky 116
 - 8. 9. 1. Skleněné korálky 117
 - 8. 9. 2. Jantarové korálky 118
- 8. 10. Rolnička 118
- 8. 11. Prsteny 119
- 8. 12. Katorga 119
- 8. 13. Spona 119
- 8. 14. Vědérka 120
- 8. 15. Dřevěná nádoba 121
- 8. 16. Keramické nádoby 121
- 8. 17. Ostruhy 122
- 8. 17. Meče 123
- 8. 18. Železné hroty šípů 123

9. Sociální topografie pohřebišť 124

10. Libická aglomerace: její potřeby a potenciál krajiny – pokus o model

- 10. 1. Demografie 126
- 10. 2. Počet obyvatel 128
- 10. 3. Životní prostředí libické aglomerace a jeho potenciál 129
- 10. 4. Zemědělsky obdělávané plochy 129
- 10. 5. Dřevo a les 129
- 10. 6. Opevnění 130
- 10. 7. Obydlí a palivové dřevo 130
- 10. 8. Zdroje dřeva a lesní management 130
- 10. 9. Tři modely 131

11. Nerostné suroviny v zázemí Libice

- 11. 1. Kámen 133
- 11. 2. Zpracování kovů 133

12. Sledované území - zázemí libického hradiště?

- 12. 1. Geologie 136
- 12. 2. Labská niva a její geologický vývoj 137
- 12. 3. Vegetace 138
- 12. 4. Archeologický výzkum sledovaného území 139
- 12. 5. Datování 139
- 12. 6. Sídliště a pohřebiště 140
- 12. 7. Opevněné polohy - hradiště 141
- 12. 8. Zázemí hradiště a písemné prameny 145

Abstract – anglicky 146

Abstrakt – česky 149

Seznam Literatury a pramenů 152

Obrazové přílohy 1-69

Tabulky 1-99

1. Zázemí – Hinterlad – Umland - Zaplecze

Raně středověká hradiště sloužila jako významná centra politické moci, správy, náboženství a hospodářského života. Vysoká koncentrace obyvatel, doklady specializované nezemědělské výroby, přítomnost společenské elity, která se bezprostředně nepodílela na produkci potravin, dovoluují předpokládat, že pro život hradiště bylo nezbytné také určité zázemí.

Samotný pojem zázemí (Hinterland, Umland) si archeologie vypůjčila z geografie. Původně byl termín „Hinterland“ určen pro území – pevninu, která se nacházela „za“ přístavním městem (*back country*). V obecnějším pojetí, které se mezi geografů začalo uplatňovat v první polovině 20. století je Hinterland (*Van Cleaf 1941*), definován jako prostor, který je podřízený centru, přičemž hlavní důraz je kladen na ekonomické vztahy. S českým termínem zázemí lze ztotožnit i další pojem: *Umland*. V geografické literatuře se objevil na počátku 20. století, aby narozdíl od termínu *Hinterland*, který byl vyhrazen pouze přístavním městům, byl definován jako bezprostřední okolí jakéhokoli obchodního centra (*Allix 1914*).

S pojmem zázemí je v archeologické literatuře nakládáno značně volně a často beze snahy jej jakkoli definovat. Podoba a rozsah zázemí¹ jsou dány jednak prostorově a jednak funkcemi, které dané centrum plnilo, či mělo plnit.

Z prostorového hlediska jsou za zázemí většinou považovány výraznější koncentrace osídlení, které se nacházejí, co nejbližší daného centra. Vazby s tímto centrem mohou dokumentovat v archeologických pramenech nálezy výjimečné pro venkovská sídliště (*Willroth 1993, Müller-Wille 1998*). Rozsah sledovaného území, které je považováno za potenciální zázemí může být vymezen přírodními podmínkami (*Rogosz 1992*) nebo arbitrárně².

Druhá část poznávání zázemí je spojena s funkcemi, které dané centrum plnilo. Tento přístup vychází z geografické teorie centrality (*Christaller 1933, Gringmuth-Dalmer 1999, Grant 1986*), jejímž základem je předpoklad, že sídliště v krajině jsou vzájemně provázána funkčními vztahy a jsou v rámci sídlení sítě hierarchicky uspořádána. Tyto funkce³ jsme schopni identifikovat v centru samotném, avšak hledáme-li odraz těchto funkcí v předpokládaném zázemí, jsou poznávací možnosti archeologie značně omezené a některé části zázemí mohou pro nás zůstat neviditelné (*Thomas 1997*).

¹ Pojmy Hinterland a Umland jsou chápány jako synonyma pro český výraz zázemí.

² Regín středověkého města byl vymezen kruhem o poloměru 11 km (*Klápště 1999*), při výzkumu zázemí raně středověkého Yorku bylo sledováno území o rozloze 41 000 km² (*Richards 2003*), raně středověké osídlení v regionu Hnězdna bylo mapováno v prostoru vymezeném mapovými listy AZP (*Archeologiczne Zdjęcie Polski*) na ploše cca 500 km² (*Janiak – Stryżewski 2001*).

³ Podle S. *Możdżiocha* (1999; 2002, 208-220) byla hradiště centrem obchodu (směny), kultu, výměny informací, vlády a dále plnila funkci obrannou, vojenskou a byla místem výměny informací. Gringmuth-Dallmer (1999) je redukuje na ty, které mají prokazatelný odraz v archeologických pramenech: vláda, obrana, obchod, řemeslnická výroba, kult.

1.1. Libické hradiště a jeho zázemí

Jak již bylo naznačeno v úvodní kapitole, pojem studia zázemí raně středověkých center v sobě zahrnuje značně pestrou škálu přístupů. Jejich volba je většinou dána dostupností a kvalitou zpracovávaných pramenů a nejinak tomu je i v případě libického hradiště. Soustředíme se především na jeho hospodářské zázemí, tedy na zdroje, které byly schopny zajistit dostatečné množství potravin a na obnovitelné i neobnovitelné zdroje surovin, které byly na hradišti prokazatelně zpracovávány.

První část práce je věnována libickému hradišti a jeho aglomeraci. Přestože je ve vztazích centrum-zázemí zdůrazňováno, že spolu tvoří ucelený systém, je paradoxně při studiu zázemí opomíjeno samotné centrum a jeho potřeby, které by mělo potenciální zázemí upokojit⁴. Archeologický výzkum libického hradiště poskytuje v tomto ohledu výjimečné podmínky, protože mimo detailní výzkum opevněného areálu hradiště disponujeme hustou sítí sond i v dalších částech aglomerace, která umožňuje sledovat rozsah jak sídlištních, tak i pohřebních areálů. Důležitou součástí studia libické aglomerace jsou také výsledky paleobotanických analýz.

Druhá část práce se soustředí na širší okolí Libice. Plocha sledovaného území (546 km²) byla vymezena mechanicky tak, aby vyhovoval následujícím podmínkám:

1. Hranice sledovaného území nesmí být shodné s hranicemi stanovenými na základě určitého typu životního prostředí.
2. Vzdálenost hranic sledovaného území od centra (Libice) musí být větší než polovina vzdálenosti od jiného hradiště obdobného významu. V tomto případě jsou to Kouřim a Kolín.
3. Sledované území musí být stejnoměrně archeologicky prozkoumané.

1.2. Aglomerace

V průběhu 9. – 11. století se objevují na širokém teritoriu střední, severní a severozápadní Evropy sídelní útvary označované jako raně středověké aglomerace nebo „raná města“. Přestože vyrůstala z různorodých kořenů a byla ovlivněna, různými politickými systémy a neposlední řadě mělo na jejich podobu vliv životní prostředí, mají celou řadu shodných rysů⁵. V prvé řadě je to

⁴ Výjimkou jsou odhady pro některá anglosaská raně středověká centra: Ipswich, Winchester, Lincoln (*Vince 1994*), nebo polskou Kruszwici (*Dzieduzsycka 1985*).

⁵ K raně středověkým aglomeracím ve střední a západní Evropě *Piekalsky(1999)*, k obchodním centřům na pobřeží Severního moře a v Pobaltí *Clarke – Ambrosiniani (1991)*, srov. též *Žemlička (1997, 296-309)*.

jejich základní prostorové uspořádání a výrazně se neliší ani jejich velikost. Zpravidla opevněná centrální část - hrad, který může být ještě vnitřně členěn, je obklopen sídlištěm v podhradí – suburbium. Prostor, kde se tato sídliště nacházejí nebývá přesněji vymezen, a jejich počet se zmenšuje se vzdáleností od opevněného areálu. Pohřebiště uvnitř opevněného areálu se zpravidla nacházejí v blízkosti kostela a v suburbium se pohřebiště objevují zpravidla ve vzdálenosti několika desítek maximálně stovek metrů, přičemž tato vzdálenost je výrazně menší než je běžné u venkovských sídel (*Klápště 2005*, 332). Výjimkou nejsou ani rozsáhlá pohřebiště, která byla využívána obyvateli celé aglomerace, nebo její podstatné části. Raně středověké sídelní aglomerace obvykle pokrývají území v okruhu 1 až dvou kilometrů od jejich centra (obr 1).

Tradiční topografické členění z pohledu archeologie vychází obvykle z geomorfologie lokality a rozmístění viditelných částí opevnění. V těchto zavedených pojmech je obsažena i jejich předpokládaná funkce (*Lutovský 2001*; 13, 241, 269). Na centrální a zpravidla také nejlépe opevněnou část je situována **akropole** se sídlem nejvyšší autority (vládce, knížecí správce), jedno či více opevněných **předhradí** je považováno za provozní zázemí akropole, kde vedle řemeslnických aktivit můžeme předpokládat sídla hradeckých úředníků nebo církevních hodnostářů (*Klápště 2005*, 331). Podobné funkce jsou připisovány i podhradí (**suburbium**), jehož poznání vychází především z písemných pramenů⁶ (*Sláma 1986*, 33-34; *Moździoch 2002*, 201). Výpovědní hodnota pramenů archeologických je omezena ve většině případů na blíže nedefinovatelné sídlištní nálezy a jen v ojedinělých případech můžeme identifikovat některé typy řemeslnické výroby. V suburbium se nacházely řemeslnické dílny, tržní místa, ale také dvory knížecích úředníků, kostely a kláštery.

Termíny jako akropole a především vícedílná předhradí vznikly hlavně z potřeby přehledně popsat konkrétní části opevnovacího systému, a měly by proto zůstat bez nároku na funkční interpretaci. Přestože disponujeme celou řadou příkladů, které mohou takové dělení obhájit, na případě libického hradiště lze předvést, že mechanické přebírání tohoto modelu bez konkrétních dokladů může být značně zavádějící.

1. 3. Topografie libické aglomerace

Poprvé upozornil na podobnost topografického uspořádání libického hradiště a jeho okolí s jinými do té doby již prokázanými raně středověkými centry R. Turek (*1971*). Rozsah aglomerace, který byl vymezen na základě tehdejších výsledků archeologického výzkumu, se v hlavních rysech

⁶ Písemné prameny v raně středověkých centrech rozlišují pouze opevněný hrad a nechráněné(?) suburbium

shoduje se současný stavem poznání, a proto i přes některé výhrady k terminologii a interpretaci některých částí, považujeme za užitečné toto základní rozdělení zachovat.

1. **Vnitřní hradiště (obr. 2: A)**, západní část opevněného areálu hradiště (cca 10 ha).
2. **Předhradí (obr. 2: B)**, východní část opevněného areálu hradiště (cca 14 ha).
3. **Pravý břeh Cidliny (obr. 2: C)**, sídlištní nálezy se táhnou v pásu východně až severně od přehradí (cca 17 ha). Mimo tento prostor se nachází dvě pohřebiště, severně pohřebiště v místě dnešního katolického hřbitova (odhadnutá plocha 1,11 ha) a východně v poloze U cukrovaru (0,21 ha).
4. **Levý břeh Cidliny (obr. 2:D)**, rozsáhlý pohřební areál jihovýchodně od předhradí na katastru obce Kanín (odhadnutá celková plocha 8,53 ha).
5. **Prostor říční nivy (obr. 2: E – G)**, sídliště jižně a východně od opevněného areálu situovaná na pozůstatcích říčních teras.

Toto tradiční topografické rozdělení libické aglomerace vychází nejen z geomorfologie lokality, ale má na něj rovněž vliv strategie a podmínky archeologických výzkumů a stejně tak i interpretace jejich výsledků. Podstatnou roli sehrála také současná podoba a využívání jednotlivých ploch na katastru obce Libice a sousedního Kanína, neboť zásadním způsobem ovlivnila míru zachování raně středověkých terénů. Podobně jako v případě jiných raně středověkých center, bylo i na Libici uplatněno dělení opevněné části na **akropoli** (vnitřní hradiště) a **předhradí**. Prostor se sídlištními nálezy mimo opevněný areál jsou samostatně označovány jako **aglomerace** nebo užší **zázemí** (Justová 1980,1985, 1990, Turek 1971).

Vnitřní hradiště (akropole) získalo toto označení na základě výsledků prvního systematického výzkumu lokality prováděného R. Turkem v letech 1948-1953 a 1967-1973. Hlavní pozornost byla od počátku soustředěna do východní části vnitřního hradiště, kde bylo možné očekávat pozůstatky zděné architektury⁷. Objev kostela, palácové stavby a rozsáhlého pohřebiště toto očekávání zcela naplnil. Přesto však nelze vnitřní hradiště považovat výhradně za sídlo elity. Sondy, které pokrývají 4,5 % z celkové plochy vnitřního hradiště (cca 5 000 m²), poskytují minimum informací o celkové povaze osídlení. V tomto ohledu jsme odkázáni především nedestruktivní metody jako jsou povrchové sběry a letecká archeologie. Na leteckém snímku z roku 2000 (obr. 3) vidíme velké množství porostových příznaků, které rovnoměrně pokrývají celé vnitřní hradiště. Předpoklad, že zachycené objekty souvisí s raně středověkým osídlením potvrdily i povrchové sběry. Keramika první i druhé fáze existence hradiště se vyskytuje na celé ploše vnitřního hradiště.

⁷ Kamenné destruktce byly v roce 1948 patrné na úrovni tehdejšího terénu a byly patrně hlavním kritériem, při vyměřování prvních sond.

Pozůstatky intenzivního raně středověkého osídlení byly zachyceny téměř ve všech sondách na předhradí, kde rovnoměrně pokrývají celou jeho plochu⁸. Stejně jako na vnitřním hradišti, můžeme i na předhradí počítat s existencí sakrální stavby v místě dnešní katolické fary (viz kapitola 7. 12.). Archeologicky je také doložena rozsáhlejší dřevěná budova postavená na kamenné podezdívce. S prostředím elity ji spojuje celá řada movitých nálezů (stilly, aquamanile) pouze interpretace tohoto nálezu se vydala jiným směrem⁹. Podobně i řemeslnické aktivity, z nichž můžeme spolehlivě doložit zpracování železa a drahých kovů, měly své místo jak na předhradí tak i na vnitřním hradišti (obr. 4).

Vnější část aglomerace, kterou bychom mohli označit jako suburbium, se jeví jako poměrně subtilní. Nejvýraznější stopy raně středověkého osídlení se podařilo nalézt na pravém břehu Cidliny, zatímco levobřeží bylo téměř výlučně vyhrazeno pohřbívání. Specifickou položkou v osídlení mimo opevněný areál jsou mírné vyvýšeniny obklopené říční nivou.

2. Geologie

2. 1. Geologie libické aglomerace

První orientační geologický průzkum byl proveden roku 1950 *K. Žeberou (1950)* na vnitřním hradišti před zahájením systematického archeologického výzkumu. Z tohoto posudku vyplývá, že vyvýšené ostrovy vnitřního hradiště a předhradí byly vymodelovány meandrováním řek Labe a Cidliny z „jednoho z nižších stupňů tvořených štěrkopíský, které byly překryty eolickými silně vápnitými jemnopísčítými sprašemi, prokládanými vrstvami jemnozrného až středozrného navátého písku“¹⁰. V roce 1970 proběhl geologický vrtný průzkum předhradí a vnější části libické aglomerace (*Hylský 1970*). Podobně jako na vnitřním hradišti tak i na předhradí byly zjištěny pleistocenní terasové sedimenty tvořené štěrky a štěrkopíský a vrstvami eolických písčitých hlín a vátých písků. Spraše, sprašové hlíny a váté písky se vyskytují také na obou březích Cidliny v blízkosti dnešního nádraží a v polohách Za humny (kaníská pohřebiště) a V měkošině (jižně od silnice Libice – Kanín).

Labská niva zaujímá poměrně rozsáhlé území západně a jižně od vnitřního hradiště a jižně od předhradí. Na východě navazuje údolní niva řeky Cidliny. Hranici nivy vymezuje úroveň stoleté vody (kóta 189,64 m n. m.; *Havrdá 2006*). Současný povrch nivy tvoří fluvialní jílovitopísčité a

⁸ Navzdory tomu, že celkový rozsah prozkoumaných ploch řadí Libici mezi nejlépe prozkoumaná raně středověká hradiště, nejsme schopni za současného stavu zpracování říci cokoli bližšího k zástavbě předhradí a členění jeho prostoru.

⁹ Sonda 2, areál tzv. kněžského domu (*Princová 1985*), alternativní interpretace spojuje nálezy domu s prostředím kupců

¹⁰ Jedná se o vyšší nivní stupeň podle terminologie *Růžičková – Zeman (1994)*. Za konzultaci děkuji J. Zemanovi.

písčitojílovité hlíny se značným procentem organických látek, které v hloubce 1 – 2 m přecházejí do pleistocenních písků a štěrkopísků (Havrda 2006, Hylský 1970).

K datování počátků akumulace těchto nejmladších sedimentů mohou vedle relativně nepřesných radiokarbonových dat (viz kapitola 12) přispět také archeologické výzkumy, které byly realizovány na jižním okraji předhradí, vně opevnění na rozhraní říční terasy a nivy (sonda 236/2 a 265/7).

V sondě 236/2 (obr. 5) byla zachycena část zaniklého říčního meandru (vrstvy 2004, 2005), jehož výplň vznikla přerušovanou sedimentací, kde se střídalo prostředí s různou dynamikou (prostředí téměř stojatých vod, vod pomalu tekoucích a vod tekoucích) (Havrda 2006). Na základě nepříliš početného souboru keramiky lze datovat vrstvu 2004 do středo – mladohradištního období (Mařík 2006). K upřesnění datace nepřispěl ani nález dendrochronologicky datovaného dřeva, jehož datum smýcení (796 max. + 10 let) pravděpodobně neodpovídá době sedimentace. Již úplně zazemněná vodoteč byla překryta destrukcí mladohradištního opevnění.

Podobně jako v předchozím případě se podařilo i v sondě 265/7 (obr. 6) zachytit 2 výrazná souvrství fluviálních sedimentů překrytých dvěma fázemi destrukce mladohradištního opevnění. Starší z obou sedimentů vznikal podle geologického posudku za obdobných podmínek jako v sondě 236/2. Jedná se o vrstvy (vrstvy 15-17, 20, 22) které vznikly v prostředí stojatých vod na rozhraní opuštěného ramene či okraje nivy řeky Cidliny. Mladší souvrství (vrstvy 9 – 12) tvořené prachovitým pískem a štěrkem byly označeny za: „*sedimenty poměrně silné povodně, která v počátečním stádiu mírně erodovala prostor při úpatí výše zmíněného svahu a při poklesu unášecí schopnosti zde uložila písčité náplavy se štěrkem a dalšími příměsemi převážně souvisejícími s lidskou činností v okolí*“¹¹. Považujeme za pravděpodobné, že právě v důsledku této povodně došlo také k první destrukci opevnění, kterou lze spolehlivě zařadit do mladohradištního období.

Na základě archeologických výzkumů tak můžeme konstatovat, že minimálně v těsné blízkosti hradiště docházelo k narůstání sedimentu již od 10. století. Podobně jako v případě řeky Moravy (Opravil 1983) můžeme předpokládat pro labskou nivu poměrně členitý povrch, kde se výrazněji než v současnosti projevovaly terénní deprese, zbytky teras a písečné přesypy a kde bylo příznivé prostředí pro vznik četných vedlejších ramen a meandrů, jejichž pozůstatky se podařilo zachytit v sondách 236/1 a 265/7.

¹¹ Geologický posudek vypracovaný J. Zavřelem je přílohou nálezové zprávy č.j. 8938/04 v archivu Archeologického ústavu AV ČR v Praze.

2. 2. Niva a příčiny jejího vzniku

Problematicke a možnostem osídlení říční nivy je věnována pozornost v evropské archeologii od 60. let minulého století (shrnutí této literatury *Rulf 1994a, b*). Základním rysem těchto prací byla snaha vyvrátit běžně přijímané přesvědčení o nevhodnosti říční nivy jako místa pro osídlení v pravěku a raném středověku. Ve spolupráci s geology, hydrology, paleobotaniky a dalšími specialisty se podařilo předvést obraz dynamického a neukončeného vývoje střídající se eroze, akumulace. Jako příčina pravidelného ukládání sedimentu jsou považováni na jedné straně přírodní činitelé a na druhé antropogenní vlivy. Přestože převládá spíše názor ve prospěch antropogenních vlivů nelze pominout ani výraznější změny klimatu.

Pro pravěk je jako příklad uváděna doba popelnicových polí, kdy předpokládaný nárůst populace spojený s intenzivním odlesněním koreluje s nárůstem říčních sedimentů. Dalším nejčastěji uváděným příkladem je období raného a vrcholného středověku (*Opravil 1983*), kdy v souvislosti postupující kolonizací a postupným odlesňováním získává říční niva současnou podobu. Přestože není pochyb o zásadním vlivu člověka na životní prostředí, sehrály v této zatím poslední etapě vývoje nivy důležitou úlohu i přírodní faktory. Je to především změna klimatu v pozdním středověku a raném novověku, v období tzv. „malé doby ledové“. Skutečnost, že přírodní a antropogenní faktory se vzájemně doplňují potvrdil detailní např. výzkum v údolí řeky Tyne v severní Anglii (*Macklin – Passmore - Rumsby 1992*). Na vliv klimatických změn upozorňují také Růžičková a Zeman (*1994*). Dokládají, že podobným vývojem jako Labe procházely nejen další evropské řeky, ale také vodní toky nacházející se v mírném pásu na severoamerickém kontinentu, kde na rozdíl od Evropy k výraznějším antropogenním zásahům do životního prostředí nedocházelo.

3. Libická aglomerace a životní prostředí

3.1. Archeobotanické analýzy

Při rekonstrukci životního prostředí libické aglomerace můžeme vycházet především z archeobotanických analýz, při kterých byly vyhodnocovány vzorky jak výhradně antropogenního charakteru, tak i z polopřirozených sedimentů. Životní prostředí v osídleném opevněném areálu dokumentují především analýzy semen a uhlíků z objektu 126 (sonda 3) na předhradí (*Čulíková 1999*) a soubor více než 3000 uhlíků z dalších archeologických nálezových situací (*Slavíková 1976*). Vysoký podíl rumištních rostlin a plevelů je zcela v souladu s představou intenzivně osídleného předhradí. Na rozdíl od obilí, které patrně nebylo pěstováno přímo na hradišti, můžeme

v tomto prostředí předpokládat menší obdělávané plochy, které dokládají plevely okopanin, jejichž přirozeným prostředím jsou kypřené písčité půdy. Dováženo bylo také dřevo, které ve srovnání s výsledky palynologických analýz plně nereprezentuje přirozenou skladbu lesa. Mezi zuhelnatělými dřevy převládají dřeviny tvrdého luhu, zatímco například dřevo vrby nebo olše, které bylo využíváno méně nebo se nedostávalo do styku s ohněm, se objevuje jen výjimečně (Kozáková – Kaplan 2006).

Další archeobotanické analýzy se soustředily na polopřirozené sedimenty odbírané z vnější části opevnění, na jižním okraji předhradí (sonda 236). Karpologickou analýzu v tomto případě doplnila podstatným způsobem také palynologie. V blízkosti vodních ploch a na často zaplavovaných místech se vyskytovaly dřeviny měkkého luhu (vrba, topol) a na výše položených místech nastupoval tvrdý luh s převládajícím dubem, jilmem doplněný dalšími dřevinami jako jsou javor babyka, habr lípa nebo jasan. V terénních sníženinách s kolísající vodní hladinou se objevovaly bažinné olšiny s příměsí smrku. Mimo zaplavované území na říčních terasách byly habrové doubravy (habr, dub, lípa). Tato skladba lesních porostů odpovídá přirozené skladbě lesa podle mapy potencionální přirozené vegetace (Neuhäuslová, Z. a kol. 2001). Říční niva byla pozměněna především těžbou dřeva. Karpologickou i palynologickou analýzou byla indikována výrazná společenstva luk a pastvin s druhy, které se vyskytují na jak krátkodobě zaplavovaných a podmáčených stanovištích tak i nezaplavovaných v létě vysychajících luk.

O podobě raně středověké říční nivy nepřímou vypovídá také palynologický rozbor obsahu nádoby z hrobu 184 na kanínském pohřebišti. V analyzovaném vzorku se vyskytly pyly převážně hmyzosprašných rostlin, které indikují přítomnost včelího medu a pyl ovsu. Podobně jako v případě vzorku ze sondy 236 byly nejpočetněji zastoupeny druhy charakteristické pro suché i vlhčí louky a pastviny (Pokorný – Mařík 2006). Dřeviny byly zastoupeny jen okrajově, jediným výraznějším druhem byla lípa srdčitá. Vzorek obsahuje také relativně málo plevelů a plevely vázané na polní kultury se nevyskytují vůbec, z čehož autor pylové analýzy usuzuje na absenci rozsáhlejších ploch polních kultur v okruhu 2- 3 km, což je běžný rádius včelí dělnice.

Srovnáním pylových spekter ze sondy 236 a hrobu 184 lze dojít k závěru, že úly se nacházely přímo v odlesněné části říční nivy. Přestože med nemusel pocházet přímo z libického podhradí, vypovídají o původu medu pylová zrna řepně (*Xanthium*) a plavínu štítnatého (*Nymphoides peltata*), které se vyskytují výhradně v nejteplejších místech našeho území, přičemž plavín štítnatý je plovoucí rostlinou typickou pro slepá říčních ramena. Nejvhodnější podmínky pro růst těchto druhů poskytuje právě oblast Polabí.

3. 2. Hospodářsky využívané plochy

Přestože množství archeobotanických analýz i kvalita zkoumaných vzorků řadí libickou aglomeraci mezi lépe prozkoumané lokality na našem území, je rekonstrukce celkového obrazu životního prostředí a posouzení antropogenních vlivů problematická. Předkládaná představa o způsobu hospodářského využití jednotlivých částí aglomerace proto nemůže být považována za definitivní rekonstrukci, ale spíše jako východisko pro budoucí archeobotanický výzkum.

3. 2. 1. Orná půda

Problematika pěstování obilí a existence větších ploch orné půdy je v současnosti z pohledu archeobotanických analýz patrně nejméně podchycenou aktivitou. Nálezy obilí, semen polních plevelů a stejně tak i jejich pylů, které pocházejí z antropogenních vrstev nebo jsou lidskou činností výrazně ovlivněny, s velkou pravděpodobností nesouvisí s produkcí, ale naopak s konzumací. Do archeologických nálezových situací se dostaly patrně již jako odpad (srov. *Klápště 1989*)¹². K jednoznačnému prokázání ploch orné půdy v libické aglomeraci bude nezbytné provedení pylových analýz z přirozených sedimentů v říční nivě. Dosavadní archeobotanické analýzy odrážejí hlavně životní prostředí opevněného předhradí a prostor říční nivy, kde je pěstování obilí málo pravděpodobné. Jako nejvhodnější se naopak jeví plochy severně od předhradí, kde nebyly doloženy žádné sídlištní nálezy a prostor kolem sídliště na pravém břehu Cidliny.

Jakkoli nemůžeme a zároveň také nechceme zpochybňovat raně středověká centra jako místa, kde spotřeba zemědělských produktů převažovala nad jejich výrobou, je třeba vzít v úvahu také produkční možnosti blízkého okolí (suburbí) raně středověkých center. Pyl obilovin a polních plevelů se totiž vyskytl v přirozených sedimentech, tedy mimo osídlené plochy na moravských hradištích v Mikulčicích a v Břeclavi – Pohansku (*Svobodová 1990*). Obdělávané plochy v 9. – 11. století bezprostředně navazovaly na sídliště i pražském podhradí (*Čulíková 2001*, *Jankovská 1999*). Další přesvědčivé doklady o existenci polí v aglomeraci raně středověkých center známe také ze švédské Birky (*Hansson – Dickson 1997*) i německého Haithabu (*Behre 1983*; 118, 130).

3. 2. 2. Louky a pastviny

Louky a pastviny, které se podařilo přesvědčivě doložit archeobotanicky, se nacházely především v říční nivě. Na odlesněných plochách rostla poměrně pestrá společenstva trav

¹² Jako doklad transportu obilí nebo slámy byl interpretován zvýšený výskyt pylů obilnin a polních plevelů v sedimentech z přístavu raně středověkého Wolinu (*Łatalowa 1997*). Podobně vzorky z budečského hradiště, které vedle pylů obilnin obsahovaly také vajíčka parazitů, jsou spíše dokladem konzumace než produkce (*Břízová – Bartošková 1994*).

vyskytujících na suchých, střídavě mokrých až mokrých stanovištích. Vedle chovu dobytka lze mezi četnými meandry a slepými rameny předpokládat i další činnosti, jako je například chov včel (Pokorný - Mařík 2006) nebo velmi pravděpodobný, i když zatím spolehlivě nedoložený, rybolov.

Skladbou lučních porostů je libická aglomerace nejpodobnější okolí mikulčického hradiště, kde byly v pylových diagramech 8. – 9. století výrazně zastoupeny trávy rostoucí na vlhkých až středně vysychavých stanovištích (Jankovská – Kaplan – Poláček 2003). Ústup lesa ve prospěch luk a pastvin v prostředí říční nivy byl zachycen palynologickými analýzami i na dalších lokalitách středního Labe (Břízová 1999)¹³. Výraznější odlesnění v bezprostřední blízkosti říční nivy dokládá také zmínka v Kosmově kronice. Knížecí dvorec v Sadské, kam bylo v roce 1110 svoláno sněmovní shromáždění, se nacházel uprostřed luk „... ad curtem Saczkam, que sita est in medio pratorum.“ (Kosmas, 204). Sadskou obklopuje vedle labské nivy na severu také na jižní a východní straně niva říčky Šembery (Holásek et. al. 1993).

3. 2. 3. Les

Les poskytoval celou řadu produktů, na nichž byla ekonomika hradišť bezprostředně závislá. Vedle stavebního a palivového dřeva musela být pokryta též potřeba dehtu, smoly a dřevěného uhlí pro zpracování kovů. Rovněž byl vyžíván pro pastvu dobytka a pravděpodobně je i získávání tzv. letniny, která v období vegetačního klidu sloužila jako krmivo.

V pylové spektru zachyceném v sondě 236 (Kozáková – Kaplan 2006) se zastoupení dřevin pohybovalo mezi 40 - 80 %. Míru odlesnění, kterou zachytil tento palynologický rozbor můžeme však vztáhnout pouze na nejbližší okolí místa odběru¹⁴ a pro podrobnější rekonstrukci lesního porostu bude nezbytné provedení dalších palebotanických analýz.

Těžba dřeva probíhala patrně selektivně, nejvyhledávanějším druhem podobně jako na jiných raně středověkých lokalitách byly dřeviny tvrdého luhu, především dub. V libické aglomeraci tento způsob exploatace lesa můžeme doložit srovnáním analýz uhlíků spálených dřev pocházejících výhradně ze sídlišť situací a vzorků získaných v sondě 236. Mezi nálezy z opevněného areálu byly (Slavíková 1976) zastoupeny dřeviny měkkého luhu jen minimálně, zatímco v sondě 236 je podíl vrby, olše nebo topolu výrazně vyšší (Kozáková – Kaplan 2006, Čulíková 2006).

Srovnáme-li lesní porosty v okolí libického hradiště s jinými raně středověkými lokalitami byly stav jejich zachování spíše nadprůměrný. Mezi výrazně odlesněné patřily například

¹³ V okolí hradiště ve Staré Boleslavi na rozdíl od Libického hradiště byly zachyceny spíše louky na zamokřených stanovištích (Čulíková 2003).

¹⁴ Nedávné palynologické výzkumy prokázaly, že pylový spad reprezentuje především okruh do 1 km od místa odběru (Dreslerová – Pokorný 2004).

velkomoravské Mikulčice, kde se podíl AP (*Arboreal plants* - dřeviny) ve vzorcích ze sídlištních vrstev 9. století pohyboval kolem 10 % (*Jankovská – Kaplan – Poláček 2003*). Podobně nízký stav (30 %) zachovaných lesních porostů byl zaznamenán ve vzorcích z přístavu raně středověkého Wolinu (*Łatalowa 1997*). O něco lépe zůstaly zachovány v okolí velkopolského Giecze, kde ve dvou ze třech vyhodnocených vzorků podíl dřevin neklesá pod 40 % (*Milecka 1991*). Vyrovnaný podíl lesních a nelesních porostů (50 %) byl zachycen v Birce (*Karlsson 1997*). Výraznější odlesnění, které bylo zachyceno v blízkosti většiny raně středověkých center, však mělo spíše lokální charakter¹⁵. Ve Velkopolsku zůstaly v raném středověku lesy z 80 % nedotčeny (*Kurnatowski 2000*). Podobně tomu bylo i širším okolí Kruszwice (*Dzieduszycki – Kupczik 1993, 144; Tobolski 1990*), kde je možné sledovat odlesnění krajiny jako plynulý proces probíhající od 10. století až do současnosti, přičemž jeho výraznou akceleraci můžeme datovat do vrcholného až pozdního středověku¹⁶.

3. 2. 4. Lesní hospodářství v středověku

Míra využití lesa v pravěku a raném středověku zůstává zatím spíše v rovině spekulací a celé řady nepřímých dokladů. Opírat se můžeme především o recentní analogie, svědectví písemných a ikonografických pramenů a malé míře též o výsledky paleobotanického výzkumu¹⁷.

Jak jsme si již ukázali v předchozí kapitole vysoká míra odlesnění zjištěná v nejbližším okolí hradišť měla s největší pravděpodobností lokální charakter. Minimálně na lokalitách, kde porosty dřevin zůstaly zachovány z více než 10% (což je i případ Libice), byl les v jejich bezprostředním okolí významnou součástí jejich ekonomiky.

Již v neolitickém hospodářství (*Rösch 1990*) byly doloženy určité typické antropogenní zásahy, které jsou souhrnně označovány jako „lesní management“ a které nemusely likvidovat lesní porosty nevratně (*Dreslerová – Sádlo 2000, Sádlo a kol. 2005, 66 - 73*).

Pravidelný lesní management je vedle pastvy charakterizován ořezáváním stromů, které jsou zdrojem jednak krmiva – letniny a jednak zdrojem dřeva jednotné délky a průměru. Podle umístění řezu na dřevinách jsou rozlišovány 3 základní metody (*Rackham 1994, Labes - Sommer 1995*):

¹⁵ Vzorky z přirozených sedimentů z lokalit vzdálených od hradišť několik kilometrů vykazují v raně středověkém období naprostou převahu lesních porostů. Takové srovnání poskytují například palynologické rozborů z Giecze a Wagowa (*Milecka 1991*) nebo z přístavu v Haithabu, kde jsou dřeviny zastoupeny jen 10 – 20 %, zatímco na 15 km vzdálené lokalitě Ulsnitz an der Schlei je to 77%. (*Behre 1983, 125 – 128*).

¹⁶ Zásobování vrcholně středověkých měst dřevem bylo zajišťováno ze vzdálenosti až několika desítek kilometrů (*Sander-Berke 1995, 197 - 219*).

¹⁷ Například pastva v lese v okolí hradiště ve Staré Boleslavi V. Čulíková (2000).

1. Coppicing/Stockschneitelung (*výmładkování*) Strom je uříznut těsně nad zemí a mladé pruty vyrůstají přímo z pařezu. Mladé pruty jsou mohou být použity jako krmivo, stavební materiál nebo palivo. Při této formě řezu jsou mladé letorosty výrazně ohroženy pastvou.
2. Pollarding/ Kopfschneitelung (*komolení*): Kmen stromu je uříznut ve výšce 2 – 5 m. Použití výhonů je podobné jako v předchozím případě, avšak výše umístěný řez brání okusu při pastvě.
3. Shredding/Astschnaitellung: Ořezávány jsou pravidelně boční větve, zatímco hlavní kmen je ponechán ve své původní výšce. Nové výhony jsou výrazně bohatší na listí. Úzký a vysoký tvar stromu je vhodný do „silněji zakmeněného porostu“ (*Dreslerová – Sádlo 2000*). Podle Labes – Sommer (*1995*) jsou kmeny těchto stromů vhodné také pro stavební účely. (obr. 7: 1, 6).

3. 2. 5. Lesní management ve středověku

Pro období rané a vrcholného středověku můžeme různé metody lesního hospodářství doložit hlavně písemnými a ikonografickými prameny (obr. 7). Pravidla lesního hospodářství, která se objevují již v tzv. barbarských zákonících vycházejí z římského práva (*Dembińska 1963*). Dřevo je rozlišováno podle své kvality na palivové - *ligna infructuosa*¹⁸, a stavební - *ligna fructuosa* (*Epperlein, 1993, 29*). První kategorie nepodléhá téměř žádné kontrole nebo poplatkům, zatímco těžba kvalitního stavebního dřeva a dřeva pro další řemeslnickou výrobu podléhá schválení majitele lesa a případné krádeže byly tvrdě postihovány.

Vzhledem k tomu, že při výmladkovém hospodaření bylo získáváno méně kvalitní palivové dřevo (obr. 7: 4), je mu v písemných pramenech věnováno minimum pozornosti. Spíše ojedinělý je doklad pravidelného sedmileté obmítí na Mikulovsku a Lednicku na počátku 15. století (*Nožička 1957*). V hospodářských instrukcích kláštera Chelle (Gakoňsko) smělo být v lese káceno dřevo v intervalech 5 – 7 let, přičemž první 4 roky byla zakázána lesní pastva (*Dembińska 1963*). Typický výmladkový les byl zachycen na pozadí lovecké scény na obrázku z první poloviny 16. století (obr. 7: 6). Cyklus pravidelného obmítí v intervalu 5 – 8 let se podařilo prokázat také v archeologických pramenech z raně středověkého Dublinu (*O'Sullivan 1997*).

Vedle úmyslného a pravidelného výmladkového hospodaření se techniky jako pollarding nebo coppicing objevovaly v při získávání orné půdy. Větší stromy, jejichž pokácení a likvace

¹⁸ Lesní porosty staré jen několik let tvořené nízkými keři a mladými stromy se objevuje v písemných pramenech také jako „minuta silva“ nebo „virgultum“ (*Stěpánek 1969*)

pařezů bylo poměrně náročné, na polích zůstávaly (obr. 7: 2, 3) a odumíraly postupně (*Štěpánek 1969*).

4. Základní chronologické horizonty vývoje libické aglomerace

4.1. Přehled nálezových situací charakteristických pro stratigrafický vývoj lokality

Pro vymezení základních vývojových fází libického hradiště a jeho aglomerace jsou klíčové výzkumy sídlištních situací, kde se podařilo získat spolehlivě stratifikované nálezy. Druhý významný zdroj informací pro tvorbu základních chronologických horizontů představují pohřebiště v libické aglomeraci. Vedle výbavy hrobů hraje významnou roli pro relativní chronologii také materiál použitý při úpravě hrobové jámy a celkové uspořádání hrobů v rámci pohřebiště.

4. 1. 1. Aglomerace hradiště, Pohřebiště a sídliště U nádraží. Výzkum záchranného charakteru realizoval v aglomeraci hradiště J. Hellich v roce 1896 (*Hellich 1897*). Hrob 52 v jehož výbavě bylo 10 denárů Boleslava II., zasahoval do sídlištního objektu se středohradištní keramikou (*Mařík 2003*).

4. 1. 2. Vnitřní hradiště, areál „knížecí“ residence. Vyrovnávací navážka, která odděluje starší a mladší fázi pohřebiště a do které byly zahloubeny základy kostela a palácové stavby. Tato vyrovnávací vrstva jednoznačně překrývala sídlištní objekty se středohradištní keramikou a zároveň také hroby, které můžeme na základě výbavy datovat do téhož období. Vrstva samotná obsahovala již keramiku mladohradištní a stejně tak i objekty do ní zahloubené.

Původně byly v rámci pohřebiště rozlišeny 4 chronologické horizonty (*Turek 1978*). Nejstaršímu byly bez bližšího vysvětlení připsány pouze 3 hroby (270, 271, 269), přičemž pouze v hrobě 271 byl nalezen náhrdelník ze skleněných korálků (*Turek 1978, 124*) a zbývající dva hroby byly bez výbavy. Absolutní datování do rozmezí 2. pol. až poslední třetiny 9 stol – přelomu 9. a 10. století nelze proto přijmout bez výhrad.

Druhý horizont byl vymezen přelomem 9. a 10. a polovinou 10. století. Z hlediska vertikální stratigrafie je klíčový vztah hrobů k výše zmíněné vrstvě planýrky, která hroby druhé fáze překrývá. Hroby, které tuto vrstvu porušují byly zařazeny do následujících dvou fází.

Třetí fázi, dobu existence kostela, reprezentují podle autora výzkumu jen malý počet hrobů u již. zdi transeptu. Tato skupina je interpretována jako pohřebiště „knížecí“ rodiny – hroby 272 -

276 (Turek 1976, 291). Hlavním kritériem pro tuto interpretaci byly „železné ráfy“, kterými byly okovány dřevěné rakve. Další pokračování pohřebiště v této fázi je uvažováno jižně a západně od kostela, avšak toto datování na rozdíl od hrobů s pásovým kováním rakví výslovně neuvádí (Turek 1978).

Datování čtvrté fáze vycházelo z předpokladu, že kostel byl zničen při bouřlivých událostech roku 995 a kusy malty nacházené ve výplních hrobů, které jsou považovány za doklad destrukce kostela, je tak umožňují datovat do 1. pol. 11. století. Konec pohřbívání s spojován s nálezem mince Břetislava I. Argumenty pro datování nejmladší fáze nelze přijmout bez výhrad. Předně malta a zlomky opuky mohou, ale nemusejí být dokladem likvidace zděné stavby; potvrzují pouze tu skutečnost, že se s maltou v době pohřbu na vnitřním hradišti pracovalo. Stranou ponecháváme nejasné datování kostela samotného (Merhautová 1995).

Na základě těchto skutečností se jeví dosavadní vymezení čtyř horizontů jako neudržitelné. V popisech terénní situace, kde nebyla vertikální stratigrafii věnována velká pozornost, je spolehlivým dělítkem mezi starší (středohradištní) a mladší (mladohradištní) fázi výše zmíněná planýrka. Mladohradištní fázi pak představují Turkovy fáze 3 a 4. Nejmladší pozdně hradištní fázi, pro kterou jsou charakteristické pohřby pod kamennými deskami, zastupuje pouze jediný hrob (71). Absence hrobové výbavy však znemožňuje prostorové vymezení mezi mlado- a pozdně hradištní fázi.

Při pokusu o prostorové vymezení starší a mladší fáze byly v plánu pohřebiště vyznačeny hroby podle vertikální stratigrafie a podle zlomků keramiky ve výplni hrobové jámy. Ve všech třech případech zjišťujeme, že hroby starší středohradištní fáze se vyskytují hlavně jižně od kostela a další menší skupinu může předpokládat v severozápadní části pohřebiště. V mladších fázích se pohřebiště rozrůstá kolem celého kostela přičemž na jižní straně dochází k častému porušování hrobů ze staršího období (obr. 8)

4. 1. 5. Předhradí, sonda 6a. Nachází se na západním výběžku předhradí na terénní šíji spojující předhradí s vnitřním hradištěm. Středohradištní osídlení zde bylo překryto vrstvou vyrovnávací navážky, která obsahovala mj. velké kusy a torza mladohradištních nádob. Na navážku byla rozprostřena 6 – 17 cm mocná vrstva drobného opukového šterku promíchaného se střepy. Nálezová situace vykazuje shodné rysy se stavební proměnou zachycenou na vnitřním hradišti (Princová – Mařík 2006).

4. 1. 6. Předhradí, sonda 28a+b. Vrstva 5, která tvořila součást výplně vnitřního hradebního příkopu, obsahovala denár Bořivoje II. z třetího období jeho vlády (1118-1120). Společně

s denárem byl z vrstvy 5 a stratigraficky starší vrstvy 6 získán početný soubor keramiky se vzhůru vytaženými okraji (obr. 9).

4. 1. 7. Předhradí, sonda 236. Na jižním okraji předhradí v místě předpokládaného průběhu opevnění bylo na ploše 120 m², porušené neoprávněnými rozsáhlými úpravami terénu, zachyceno 1-1,5 mocné souvrství, datované mladohradištní keramikou a spočívající na vrstvě obsahující keramiku střední doby hradištní (obr. 5). Destrukce kamenných částí opevnění se zachovaly jen torzovitě, a proto jejich vztah k celkovému stratigrafickému vývoji terénu je v tomto případě problematický (Mařík 2006).

4. 1. 8. Předhradí, sonda 250. Superpozice objektů 4 a 21 dokumentuje nejmladší horizont raně středověké Libice. V mladším objektu 4, který porušoval objekt 21, byl nalezen početný soubor keramiky se vzhůru vytaženými okraji. Výplň objektu 21 obsahovala výhradně mladohradištní keramiku - „keramiku slavníkovské fáze“ (Mařík-Tomášek 2000).

4. 1. 9. Předhradí, sonda 265/6 a 265/7 (obr. 6). V obou sondách situovaných na jižním okraji předhradí byla zjištěna analogická nálezová situace. Obě sondy byly vedeny od hrany říční terasy směrem dolů do inundace. Nejstarší horizont osídlení představovaly vrstvy datované středohradištní keramikou, které se nacházely v horní části obou sond. Mladší stratigrafické horizonty představovaly dvě po sobě jdoucí vrstvy opukových kamenů datovaných do mladohradištního období, které byly předběžně interpretovány jako dvě fáze destrukcí kamenných částí opevnění. V dolní části sondy ležely tyto destrukce na povodňových sedimentech, které obsahovaly směs středohradištní a mladohradištní keramiky (Mařík 2006).

4. 1. 10. Předhradí, sonda 267h (obr. 10, 11) zachycuje superpozici zahloubeného obydlí s keramikou pražského typu a středohradištního sídlištního objektu. Oba zahloubené objekty překrývá vrstva s mladohradištní keramikou.

4. 2. Časně slovanské a starohradištní období.

Nejstaršími doklady raně středověkého osídlení v libické aglomeraci jsou nálezy keramiky pražského typu v JZ části pozdějšího předhradí (Princová – Justová 2003; obr. 1: 1). Z vnitřního hradiště pochází pouze ojedinělý nález pěti nezdobených zlomků keramiky pražské typu ze zásypu hrobu 163 (Turek 1978, 65). Většina nálezů v intravilánu dnešní Libice byla druhotně přemístěna a

pochází z mladších nálezových situací. Zahloubené objekty (celkem 5) pochází z pěti sond: 1a, 3g, 4a, 30a a 267/h, které svým rozsahem pokrývají plochu kruhu o poloměru cca 50 m, což vede k domněnce, že se jednalo o jediné sídliště. Tomuto předpokladu odpovídá i skutečnost, že veškerá nalezená keramika je nezdobená a morfologií okrajů nádob odpovídá prvním dvěma fázím sídliště v Roztokách u Prahy (*Kuna – Profantová a kol. 2005*, 211-218).

Patrně o něco mladší jsou pak nálezy z pravého břehu Cidliny, kde byly lokalizovány pozůstatky minimálně dvou sídlišť: v poloze Na střelnici a v sondě 320 na katastru sousedního Kanína, odkud pochází také další blíže nelokalizovatelný nález jedné nádoby (Tab. 69: 4). Keramika z obou zmíněných sídlišť představuje fázi II – III sídliště v Roztokách s obtížně rozlišitelným přechodem k starohradištnímu období, kterou by bylo možné synchronizovat s 2. fází raně středověkého sídliště v Březně u Loun (*Pleinerová 2000*, 41).

V sídlištních situacích jak na vnitřním hradišti tak i na předhradí se starohradištní keramika až na výjimky nevyskytuje, což dovoluje předpokládat určitý hiát předcházející intenzivnímu středohradištnímu osídlení.

4. 3. Středohradištní období (1. Fáze)

Při hledání počátků Libice jako mocenského centra se můžeme v první řadě opřít o výbavy hrobů z pohřebišť v Kaníně a na vnitřním hradišti, kde se vyskytují šperky ovlivněné pozdním velkomoravským šperkařstvím jako jsou hrozníčkovité a košíčkovité náušnice nebo gombíky (Kanín: 48, 133, 148, 153 a 189; vnitřní hradiště 96c, 130, 134, 158, 159, 164, 238, 245a, 268). Pouze v Kaníně (hrob 148) se vyskytly dva gombíky společně s miniaturní nádobkou zdobenou hřebenovými vpichy.

Pro keramiku středohradištní fáze je typická výzdoba hřebenovými vpichy, několikanásobnými vlnicemi, svazky vodorovných rýh a vývalky na podhrdlí nádob (*Bartošková 2000*). Materiál, z něhož je keramika vyrobena, je typický pro místní produkci svým vysokým podílem písku a slídy v keramické hmotě. Výraznější rozdíly nejsou patrné v morfologii ani v technologii keramiky. Vnější povrch nádob nese stopy obtáčení, na vnitřní straně je obtáčen pouze okraj a na zbývajících částech výdutí jsou patrné vertikální rýhy. Převažují jednoduché různým způsobem oříznuté okraje hrncovitých nádob. Svým charakterem odpovídá nálezům mladšího klčovského horizontu (*Bubeník 1998*), nejstaršímu horizontu osídlení na Pražském hradě (*Boháčová 2001*).

Nedořešenou zůstává zatím otázka vzniku opevnění. Vrstvy datované středohradištní keramikou se podařilo nalézt ve většině řezů opevněním v linii lemující okraj zhruba jižní poloviny

předhradí (srov. *Mařík 2006*), ale zatím pouze v případě sondy 2 bylo možné je jednoznačně interpretovat jako pozůstatky konstrukčních prvků hradby.

4. 4. Mladohradištní období (2. Fáze)

Pro datování mladohradištního období je určující tzv. „keramika slavníkovské fáze“¹⁹ (*Princová 1994*), jejímž typickým výzdobným prvkem je rytá šroubovice na horních dvou třetinách nádoby, doplněná na podhrdlí pásem hřebenových vpichů, jednoduchých vrypů, jednoduchou nebo několikanásobnou vlnicí. Ve srovnání s předchozím obdobím se mnohem častěji vyskytuje oxidačně pálená keramika s typickou jasně červenou až červenohnědou barvou. Keramická hmota obsahuje četná drobná zrnka slídy, která jsou obvykle větší než v předchozím období, nepřesahují však 1 mm. Stejně jako v předchozím období stopy obtáčení jsou patrné jen na vnější straně nádob, zatímco zevnitř je obtáčen pouze okraj a na zbývající části pozorujeme vertikální rýhy a žlábký (*Turek 1966-68*, např. obr. 11b, 12a, 13a). Společně s tzv. „keramikou slavníkovské fáze“ se vzácně objevuje i keramika středočeského výrobního okruhu s kalichovitou profilací okraje.

Přechod mezi středo- a mladohradištní keramikou, který se podařilo v libické aglomeraci zachytit hned na několika místech je poměrně výrazný a pravděpodobně znamenal také výraznější změnu pro život na celé lokalitě. Tento předpoklad podporuje také nález vyrovnávací vrstvy v prostoru kostela a pohřebiště na vnitřním hradišti a v sondě 6a na předhradí.

Další vývoj keramiky v mladohradištním období je dosti nejasný. Drobné rozdíly v profilaci okrajů, jako je především mírně vytažená horní hrana (*Šolle 1969*, obr. 57, sk. E), mohou být podkládány za přechod k pozdně hradištní keramice se vzhůru vytaženým okrajem, avšak na libickém hradišti nedisponujeme žádným stratifikovaným souborem, který by mohl tento předpoklad potvrdit. Jak se však ukázalo na materiálu z Kouřimi – sv. Jiří a sv. Klimenta (viz kapitola 4. 4. 1.), jako velice perspektivní se z hlediska chronologie jeví statistické zpracování mladohradištních keramických souborů.

V mladohradištním období dochází také k řadě změn na pohřebištích mimo opevněný areál hradiště. Při úpravách hrobové jámy je dřevo nahrazováno opukovými kameny, hroby jsou namísto nepravidelných skupin uspořádány do víceméně pravidelných řad, což je nejlépe patrné na západním a jižním okraji pohřebiště Kanín II. Přechod k řadovým pohřebištím zároveň představuje závěrečnou etapu vývoje pohřebišť mimo opevněný areál. Pokusíme-li se spojit konec pohřbívání v těchto polohách s vývojem sídlištních situací, může nám jako opora posloužit právě keramika s mírně vytaženou horní hranou okraje, která se na ve výbavě hrobů již nevyskytuje.

¹⁹ Z hlediska chronologie je tento pojem zavádějící, neboť výskyt tohoto typu keramiky výrazně přesahuje historicky doloženou éru Slavníkovců. Keramika tzv. „slavníkovské fáze“ zapadá svým charakterem do východočeského výrobního okruhu, který neprocházela v průběhu 11. – počátku 12. století výraznějšími změnami (*Sigl 1972*).

4. 4. 1. Kouřim – polohy U sv. Jiří a sv. Klimenta

Patrně nejrozsáhlejší publikovaný soubor, který pokrývá období přechodu od mladohradištní keramiky ke keramice se vzhůru vytaženými okraji, pochází z Kouřimě z polohy u sv. Jiří a sv. Klimenta (Šolle 1969). Vedle kreseb výběru keramiky z vybraných objektů je součástí publikace také tabulka kvantitativního zastoupení základních forem okrajů ve vztahu k výzdobě (Šolle 1969, obr. 57) ze 40 zahloubených objektů. Autor zde rozlišil 7 kategorií okrajů, které považuje za chronologicky následné (srov. též Šolle 1972), a výzdobné motivy rozdělil do 3 skupin. Kategorie A zahrnuje jednoduché ovalené, seříznuté a mírně prožlabené okraje, B a D představují různé varianty s mírně vytaženou hranou horního okraje a do skupin E jsou zahrnuty nízké vzhůru vytažené okraje, které považujeme za typické až pro následující pozdně hradištní období, stejně tak i zduřelé okraje (sk. F) a okraje zásobnic (sk. G). Metodiku výběru zahloubených objektů pro tuto formu statistického zpracování však bohužel autor blíže nevysvětluje a stejně tak ani nelze ověřit stratigrafický vztah zahloubených objektů v rámci sídliště. Vybrané soubory pocházejí jak z polohy U sv. Jiří tak i z polohy U sv. Klimenta, nicméně jejich bližší lokalizace na základě publikované části terénní dokumentace možná není.

Při srovnání s keramickým materiálem z libického hradiště byla řešena následující otázka: Lze zjistit chronologickou následnost jednoduchých ovalených a oříznutých okrajů (typ A) a okrajů s mírně vytaženou horní hranou?

Okraje byly rozděleny do tří skupin: A, B+D a E – F. Počet okrajů, který je na obr. 57 (Šolle 1969) znázorněn ve 4 intervalech 1-5, 6-10, 11-20 a více než 20 kusů, byl přepočítán na absolutní hodnoty. Sčítány byly vždy maximální hodnoty intervalu (5, 10, 20) a interval více než 20 byl nahrazen hodnotou 30. Vynesením těchto absolutních hodnot do grafu (obr. 12) se ukázalo, že zastoupení vymezených skupin je v souborech z jednotlivých objektů vyvážené a že hodnocený soubor keramiky ze 40 zahloubených objektů se překvapivě jeví jako velmi homogenní. V souboru převažuje (kolem 50%) keramika s mírně vytaženou horní hranou a další dvě skupiny se na celém souboru podílí přibližně čtvrtinou.

Při řešení vztahu morfologických změn okrajů nádob v čase jsme se pokusili provést seriatní analýzu keramiky ze 17 objektů obsahujících více než 40 zlomků okrajů. Vzhledem k malému množství dat byla provedena „ručně“ (srov. Salač 1997) bez použití speciálního softwaru. Na grafu zobrazujícím procentuální zastoupení okrajů (obr. 12) můžeme sledovat nevýraznou avšak patrnou tendenci vývoje od jednoduchých okrajů k nízkým vzhůru vytaženým okrajům. Mírný kvantitativní nárůst můžeme sledovat také u nejpočetněji zastoupené skupiny

okrajů s mírně vytaženou horním hranou. soubory, které jsou však ze statistického hlediska také méně průkazné.

Přestože neznáme kritéria, podle kterých byly vybírány jednotlivé objekty, nepovažujeme kombinaci všech tří skupin okrajů za náhodnou. Vybrané soubory pravděpodobně zachycují poměrně krátký časový interval, kdy můžeme předpokládat výskyt všech tří typů okrajů současně.

4. 5. Mladohradištní až pozdně hradištní období (3. Fáze)

Nejmladší a také archeologicky zatím nejméně poznanou je poslední fáze existence libického hradiště. V sídlištním materiálu toto období reprezentuje zatím jen několik souborů keramiky se vzhůru vytaženým okrajem (okraje typu E – F, *Šolle 1969*). Tvarově jsou zastoupeny pouze hrncovité nádoby, vzácně misky, pokličky a také fragmenty velkých tuhových zásobnic s kyjovitým okrajem (obr. 9:15,16)²⁰. Naopak zcela postrádáme džbány a trojnožky, které tento typ okrajů provázejí v pozdější, již vrcholně středověké fázi jejich výskytu (*Klápště – Tomášek 2000*). Ve srovnání s předchozím obdobím je patrná výrazná změna technologie. Stopy obtáčení jsou patrné z vnější i vnitřní strany v celé výšce nádoby. Materiál si i nadále zachovává vysoký podíl velmi hrubého písčitého ostřiva. Typická jsou také četná zrnka a šupiny slidy dosahující velikosti až 3 mm.

Podobně jako v případě sídlištní nálezových situací disponujeme jen minimem informací o pohřebištích. Části pohřebišť, které můžeme datovat nejdříve do mlado- pozdně hradištního období se objevují výhradně na území předhradí a vnitřního hradiště. Naše poznávací možnosti jsou ztíženy především skutečností, že vhodný datovací materiál jako jsou esovité záušnice, případně mince se vyskytují minimálně a na libickém předhradí dokonce došlo dokonce k jejich zničení (*Píč 1893*). Druhou nepříznivou okolností je umístění těchto pohřebišť v intravilánu obce, kde byla z větší části zničena pozdějším hřbitovem (kolem kostela Panny Marie) nebo mladší zástavbou (ulice Ke hradišti). Hlavní datovací oporou jsou nálezy kamenných desek překrývajících hroby, které se objevily na pohřebišti na vnitřním hradišti a v ulici Ke hradišti.

Náhrobní kameny se vyskytují jak na řadových pohřebištích v Bášti (*Skružný - Sankot 1985*) nebo v Bříze (*Sláma 1977, 25-26; Zápotocký 1965, 230*), tak i na hřbitovech u kostelů (Radomyšl; *Nechvátal 1999*). Hlavní indicií pro datování pohřebiště u bývalého kostela Panny Marie je jeho celkový rozsah, které přesahuje původní hřbitovní zeď a v jižním i severním směrem

²⁰ Zásobnice s kyjovitým okrajem se vyskytly také v souborech z zánikového horizontu budečského hradiště datovaných též denárem Bořivoje II; ražba z let 1100 – 1107, 1009-1110 (*Bartošková 1999*).

překračuje i dnešní uliční čáru a zasahuje do zástavby. To nám umožňuje tuto část pohřebiště datovat do doby předcházející stabilizaci jádra vrcholně středověké vesnice (*Ježek 1998*).

4. 6. Absolutní chronologie

Absolutní datování vývojových horizontů libického hradiště je problematické a v současné době jen částečně řešitelné. Pro datování počátků hradiště představují nejvýznamnější oporu nálezy bohatě vybavených hrobů s pozdně velkomoravskými šperky. Tyto hroby indikující přítomnost elity a dovolují tak uvažovat o Libici jako o významném centru. Přestože počátky středohradištní mohou být kladeny hlouběji do 9. století (*Bubeník 1998*), musíme v případě Libice její výskyt vnímat i v souvislosti s výše zmíněnými pohřebišti, a proto počátky Libice jako hradiště nelze datovat dříve než do mladší fáze středohradištního období, na přelom 9. a 10. století.

Nástup mladohradištní keramiky, která je na Libici zastoupena tzv. „keramikou slavníkovské fáze“, můžeme v současnosti datovat pouze nepřímo podle keramiky s kalichovitými kraji středočeského výrobního okruhu, která se relativně často objevuje v souborech libické mladohradištní keramiky. Počátky nádob s kalichovitou profilací jsou datovány dendrochronologicky *post quem* v rozpětí první třetiny až poloviny 10. století. Tomuto datování odpovídá i nález tzv. „následné mince“ bavorského vévody Jindřicha II. (955-995), nalezený společně s keramikou tzv. „slavníkovské fáze“ ve výplni zahloubeného objektu na akropoli hradiště (*Turek 1966-68, 29-30*).

Události roku 995, které z pohledu historie představují zásadní zlom ve vývoji lokality, nemůžeme zatím v archeologickém materiálu spolehlivě prokázat. Požárem destruované opevnění, které bylo doloženo v několika sondách, nelze na základě archeologického materiálu datovat přesněji než do mladohradištního období. Naprosto zásadní a snad i lépe doložitelnou změnou v životě libického centra představuje změna v pohřebním ritu, kdy nejsou již nadále využívána pohřebiště mimo opevněný areál a pohřbívání se stěhuje do bezprostřední blízkosti lidských sídel, kde pokračuje v polohách u současné katolické fary, na vnitřním hradišti a nově také v ulici Ke hradišti. K této změně dochází pravděpodobně ještě před nástupem keramiky s mírně vytaženou horní hranou okraje, ale spolehlivější oporou zůstávají velké náhrobní kameny, jejichž nástup je datován do 11. století. Jediný archeologicky dokumentovaný hrob překrytý kamennou deskou s vyrytým křížem byl nalezen na vnitřním hradišti (hrob č. 73; *Turek 1978*) východně od kostela. Pod deskou byly nalezeny ostatky celkem 6 jedinců, ale pouze 4 z nich (7 b-d, f) tam byly uloženy záměrně; skelety zbývajících dvou pocházejí ze starších porušených hrobů. Výplň hrobové jámy

obsahovala zlomky mladohradištní keramiky. Pozornost si v tomto ohledu zaslouží jen přibližně 4 m vzdálený a souhlasně orientovaný hrob 71 s denárem Břetislava I.

Zásadním předělem ve vývoji keramiky v mladší až pozdní době hradištní je nástup vzhůru vytažených okrajů reprezentujících poslední fázi existence hradiště. Na Libici se objevuje mimo jiné ve vrstvě překrývající destrukci vnitřní hradební zdi (sonda 2) a ve výplni vnitřního hradebního příkopu (sonda 28). Právě v sondě 28 byl ve vrstvě 5 společně s keramikou se vzhůru vytaženými okraji nalezen též denár Bořivoje II., ražený v třetím období jeho vlády (1118-1120). Velmi početný soubor keramiky se vzhůru vytaženými okraji obsahovala ve vnitřním příkopu v sondě 28 vrstva 6, na níž vrstva 5 s denárem Bořivoje II. spočívala (obr. 9). Vzhledem k tomu, že se zmíněná keramika je evidována zatím jen v několika sondách (28, 74, 250, vzácně v sondě 2), je možné, že se s ní na Libici setkáváme v době jejího nástupu. Zánik hradiště lze datovat pouze na základě písemných pramenů, kde je Libice v listině Soběslava I. z roku 1130 jmenována naposledy jako civitas (CDB I, 133).

5. Archeologická mapa libické aglomerace

Archeologická mapa vznikla s cílem vytvořit jednotný systém evidence všech archeologických výzkumů konaných v libické aglomeraci v průběhu více než jednoho století. První přehledný systém byl zaveden J. Princovou, která začala od roku 1974 jednotlivé sondy číslovat přírůstkovými čísly. Číslo sondy je vázáno na konkrétní parcelní číslo a v případě, že se v následujících letech konal na téže parcele další archeologický výzkum, bylo k číslu sondy přidáno písmeno (1a, 1b...). Číslo byla přiřazena pouze výzkumům s pozitivním zjištěním, o negativních akcích byla podávána hlášení a učiněn záznam do terénního deníku. Přestože právě archeologické výzkumy s negativním výsledkem představují zcela zásadní zdroj informací pro poznání libické aglomerace, zůstávaly zcela stranou pozornosti. Od roku 1999 jsou i tyto sondy zahrnuty do celkového systému a byly číslovány od čísla 100 výše, vyloučeny byly pouze ty akce, kde se zemní práce dotkly pouze recentních terénů a nebylo dosaženo geologického podloží. Starší výzkumy prováděné J. Hellichem a R. Turkem byly označeny písmenem H a T (H1, T1). Důvodem takového odlišení byl především specifický charakter těchto výzkumů. Mimořádně kvalitní dokumentace J. Hellicheho umožnila většinu výzkumů lokalizovat v rámci jedné parcely a v poloze „U cukrovaru“ a „U nádraží“ se dokonce celkové plány staly součástí digitální mapy. Ovšem i navzdory velmi precizním popisům nálezové situace nám ve všech případech uniká metodika těchto výzkumů. Proto není zcela zřejmé množství ani charakter hmotných památek, které v tehdejších podmínkách záchranných výzkumů mohly uniknout Hellichově pozornosti. Stejně tak plošný rozsah jeho sond je v některých případech obtížné přesněji vymezit.

Zvláštní část archeologické mapy tvoří výzkumy R. Turka. Systematický výzkum na vnitřním hradišti je v současnosti digitalizován pouze v úrovni přehledného plánu zkoumaných ploch. Nejednoznačné pojmenování sond, problematické zaměření a konečně i stav zpracování a publikace ukazuje, že tyto výzkumy budou muset být podrobeny celkové revizi (Košta 2006). Obdobné problémy provázejí i výzkumy prováděné na předhradí. Přesná lokalizace zkoumaných ploch je komplikována hlavně skutečností, že publikované plány (Turek – Justová – Hásková 1981) neodpovídají jak originální terénní dokumentaci, tak i zjištěním v terénu.

Archeologická mapa libické aglomerace byla digitalizována v prostředí GIS (geografického informačního systému). Skládá se z několika základních mapových vrstev propojených s databázemi. Základem mapy je vrstva „sondy“, která má podle charakteru výzkumu formát plochy, linie a bodu. Plochy jsou vyhrazeny sondám s přesnou lokalizací a rozměry, linie dokumentují převážně liniové stavby. Body označují výzkumy, kde není znám přesný rozsah zemních prací a nebo je můžeme lokalizovat pouze v rámci jedné parcely.

Pro lokalizaci většiny sond mimo opevněný areál byla uváděna parcelní čísla, někdy také jen číslo popisné domu a jméno majitele nemovitosti. Koordináty měřené od sekčních čar mapového listu mapy 1 : 10 000 a pro potřeby archivu Archeologické databáze Čech (ADČ) se ukázaly pro potřeby podrobné mapy lokality jako nedostatečné. Vykazovaly často značnou odchylku, která se pohybovala od 5 do 500 m. Z těchto důvodů jsou pro jednoznačnou lokalizaci uváděny souřadnice S-JTSK středu každé sondy.

Raně středověká pohřebiště byla digitalizovány jako plochy rozdělené do 3 mapových vrstev: hroby, jedinci a nálezy. Vrstva **hroby** je napojena na data popisující rozměry a vlastnosti hrobové jámy (tvar, orientace, úprava), ve vrstvě **jedinci** jsou informace o poloze, pohlaví a věku pohřbených a ve vrstvě **nálezy** jsou shrnuty popisy předmětů z výbavy hrobů.

V sídlištních situacích je postupně digitalizována kompletní terénní dokumentace, která je rozdělena do 7 vrstev pro půdorysy a 5 vrstev pro vertikální řezy. Data zesond na předhradí jsou ukládána v jednotlivých databázích (tzv. *datových skladech*) a pro sondy mimo opevněný areál byl vzhledem k malému množství dat byla vytvořena databáze jediná. Databáze obsahují vedle formalizovaného popisu nálezové situace také odkazy na fotografickou dokumentaci terénní situace a movitých nálezů.

Digitalizace je prováděna v prostředí programu GeoMedia 6.0 do podoby vektorových plánů, které jsou potom exportovány z archivačních důvodů také do dalších formátů používaných v GIS. Je to především *shp* pro software ArcView a formáty CAD výkresů *dxg* a *dgn*.

6. Osídlení mimo opevněný areál hradiště

Většina pozůstatků raně středověkého osídlení vně opevněného areálu hradiště byla nalezena východně od předhradí na obou březích Cidliny. Nejdůkladněji byl sledován pravý břeh Cidliny, který se nachází v ochranném pásmu archeologické památkové rezervace. Na levém břehu Cidliny (katastr obce Kanín) jsme odkázáni na několik velkoplošných, odkryvů, které nepokrývají celé sledované území rovnoměrně jako na katastru Libice, ale přesto poskytují dostatek informací o charakteru osídlení této části aglomerace. Zvláštní pozornost je věnována lokalitám situovaných na drobných vyvýšeninách obklopených říční nivou.

6. 1. Pravý břeh

Stopy raně středověkého osídlení na pravém břehu Cidliny na katastru Libice zachytil Jan Hellich při stavebních úpravách libického nádraží již v roce 1896 (*Hellich 1897, Mařík 2003*) a v následujících letech bylo dokumentováno několik dalších náhodných nálezů. Od roku 1979, kdy byl téměř celý intravilán obce zahrnut do ochranného pásma archeologické památkové rezervace „Slavnickovská Libice“, byly důsledně sledovány veškeré zemní práce i mimo opevněný areál hradiště. Do konce roku 2005 bylo evidováno 152 sond, které pokrývají plochu cca 10 000 m². Veškeré archeologické výzkumy byly prováděny jako záchranné, a proto také celá řada nálezových situací byla značně poškozena v průběhu stavebních prací..

Raně středověké zahloubené objekty nebo kulturní vrstvy se podařilo zachytit v 34 sondách (obr. 14), které pokrývají plochu 1800 m², což představuje přibližně jednu pětinu sledovaných ploch. Nejvýraznější koncentrace sídlištních nálezů byla zaznamenána východně od předhradí podél dnešního hlavního toku Cidliny a jejího ramene, které obtékalo hradiště od severu.

Na pravém břehu Cidliny bylo nalezeno celkem 57 zahloubených objektů z nichž 40 bylo raně středověkých. Starší sídlištní nálezy pocházejí do z mladší doby bronzové (sondy 69b, 67), starší doby železné a doby římské (poloha U nádraží). Další pravěké nálezy, které se vyskytly v sondách 22a, 23, 25, 31b, 60, 63, 205 a 274, nelze na základě atypické keramiky blíže datovat.

Do středohradištního období jich bylo zařazeno 12 zahloubených objektů, mladohradištní osídlení je zastoupeno 14 objekty a dalších 14 mohlo být na základě atypických zlomků keramiky datováno jen jako hradištní. Další buď nevýrazné zahloubené objekty nebo pozůstatky raně středověké kulturní vrstvy se vyskytlo v 7 dalších sondách (31b, 41, 42, 64a, 205, 232, 265/13). Nálezy ze sond 64a, 265/13 pocházejí z mladohradištního období, do průběhu celé doby hradištní datujeme sondy 42, 41, 205 a 232. Nejmladší, třetí, fázi osídlení libické aglomerace reprezentují nálezy ze sondy 31b.

Pozůstatky raně středověkého osídlení se koncentrovaly především podél okraje říční terasy (vyššího nivního stupně). Do vzdálenosti 100 m od kraje říční nivy se nacházely tři čtvrtiny zahloubených objektů. Na mapě středohradištního i mladohradištního osídlení (obr. 15) můžeme sledovat 3 – 4 výraznější koncentrace pokrývající plochu cca 0,25 – 2 ha. Uvažovat však ze shluku 3 – 5 zahloubených objektů o menších sídlištích či usedlostech je za daného stavu poznání předčasné. Následující úvahy je proto nutné považovat za pracovní hypotézy, které může potvrdit, nebo vyvrátit další výzkum:

1. První poměrně jasný shluk sídlištních nálezů vymezují nálezy ze sond 20, 31 a 63. Nálezy z této polohy pokrývají celou dobu trvání hradiště.
2. Další skupinu středohradištních objektů se nachází cca 200 m východně v sondě 25 doplněný dalším spíše středohradištním objektem ze sondy 27. Tyto objekty jsou v nejnižší položené pravobřežní části aglomerace, současný povrch zde nepřesahuje kótu 190 m n. m. Severovýchodním směrem navazující mladohradištní nálezové situace jsou již bez výjimky položeny o 1 – 2 m výše (sondy 16, 37, 22, 52, 64, 70).
3. Mezi sídlištními nálezy, které se koncentrují v blízkosti současného nádraží (sonda 70, H4) jsme schopni datovat pouze 2 zahloubené objekty, oba do středohradištního období. V mladohradištní fázi se v tomto prostoru objevuje pohřebiště a žádný mladohradištní sídlištní nález není blíže než 150 m.
4. Poslední poměrně nevýrazný shluk sídlištních nálezů jak ze střední tak i z mladší doby hradištní se nachází severně od předhradí (sondy 69a, 265/13 a 302).

Mezi 40 zjištěnými raně středověkými sídlištními objekty převažovaly jámy oválného nebo blíže nezjistitelného půdorysu se šikmými stěnami, jejichž funkční interpretace je téměř vyloučena. Pouze ve 4 případech objektů se svislými stěnami a plochým dnem (sonda 20ab - objekt 1; sonda 37 - obj. 1; sonda 63 – obj. 3; sonda 64 – obj. 1), lze uvažovat o částech zahloubených obydlí, avšak pouze v případě objektu 1 v sondě 20ab, může indikovat shluk kamenů pozůstatek otopného zařízení. V ostatních objektech se je zjistit nepodařilo. Jediný spolehlivý doklad otopného zařízení, patrně pece, známe ze sondy 70 (obj. 2), kde však byla zbývající část objektu zničena v průběhu stavebních prací. Přestože počet 4-5 zjištěných obydlí se jeví jako poměrně malý, je ve srovnání se

s počtem nalezených zahloubených obydlí na předhradí až nezvykle vysoký. Tam jich na cca 1800 prozkoumaných zahloubených objektů připadá pouze 8 – 10 (Princová – Mařík 2006). Obdobný jev byl zaznamenán také na hradištích v Mikulčicích (Poláček 2001) a Břeclavi – Pohansku (Macháček 2005), kde zahloubená obydlí jsou typická pro sídliště mimo opevněný areál hradiště.

Druhým typem interpretovatelných objektů jsou zásobní jámy hruškovitého průřezu, které se objevily v sondách 20c – obj. 1; 63 – obj. 1, 2. Na základě keramiky pocházející z jejich výplně, můžeme všechny 3 objekty datovat středohradištního období.

Jediným dokladem řemeslnických aktivit na pravém břehu Cidlina jsou nálezy železné strusky (sonda 268 – obj. 2, 3; 73 – obj. 1; 53 – obj. 1). Objekty v sondě 268 a 73 byly datovány jako středohradištní a v sondě 53 jako hradištní. Vzhledem k tomu, že nebyly provedeny chemické analýzy, je obtížné rozhodnout zda jsou pozůstatkem železářské výroby nebo se jedná o strusky kovářské. Na základě malého objemu nalezených strusek (nepřesahují hmotnost 2 kg) a absence železářských výrobních objektů, lze předpokládat, že tyto nálezy pocházejí spíše z kováren. Objekty s nálezy železné strusky se vyskytovaly ve 3 ze 4 výše uvedených shluků sídlištních objektů, hypotetických sídlišť/usedlostí.

Sonda: 16 - Tab. 81

S-JTSK: -687951,03; -1045931,95

Parcela: 508/3.

Podnět: rodinný dům.

Lit: ARÚ Praha čj. 3123/01.

Autor: J. Justová.

Rok: 1979.

Plocha: 110,5 m².

Popis nálezové situace:

V úrovni hnědého jílu, patrně starého půdního horizontu, se rýsovala výplň části zahloubeného objektu. Rozměry: min. délka 2,7 m, šířka 1,85 m, hloubka od současného povrchu 0,6m.

Nálezy: zvířecí kosti, keramika 211 zlomků

Datování: mladohradištní.

Řez 2:

1. hnědý jíl (starý půdní horizont ?)
2. žlutohnědý písčité jíl s drobnými bělavými zrnykmi zvětralé opuky (podloží).
3. hnědožlutý hutný jíl s hrudkami a zrnykmi tmavě hnědošedé jílovité hlíny.
4. tmavá hnědošedá jílovitá hlína se zrnykmi a hrudkami hnědožlutého kompaktního jílu.
5. tmavá lehčí hnědošedá hlína s uhlíky.
6. tmavá hnědošedá jílovitá hlína s pískem.

Sonda: 20a, b

S-JTSK: -688187,93; -1045912,5

Parcela: 291

Podnět: podsklepená přístavba rodinného domu

Autor: J. Justová.

Rok: 1980.

Plocha: 43,6 m².

Popis nálezové situace:

Objekt 1:

Výplň zahloubeného objektu se rýsovala v úrovni jílovitého podloží, prozkoumána byla pouze jeho část. Půdorys objektu byl patrně nepravidelný obdélníkovitý až oválný, šikmé stěny a ploché dno. Přibližně ve středu objektu byl zachycen shluk opukových kamenů, snad pozůstatek otopného zařízení. U jihovýchodního okraje byly zachyceny dvě kúlové jamky (KJ 3, 4). Rozměry: délka 3,92 m, min. šířka 1,98 m, hloubka od současného povrchu 1,14 m.

Datování: mladohradištní.

Kúlové jamky K_j 1 a K_j 2 byly autorkou výzkumu na základě výplně označena jako recentní.

Řez 2-6:

1. tmavošedý hlinitopísčítý jíl (recentní navážka).
2. tmavošedá navážka s kamení štěrkem a popelem.
3. tmavošedý hlinitopísčítý jíl hojně promíšený s hroudami a hručkami jílu.
4. žlutý jíl.
5. světlehnědý štěrkopísek.
6. žlutý písek.
7. žlutý jíl
8. hnědošedý hlinitý jíl se zrnky a hručkami žlutého jílu a s ččkami světle hnědého jílovitého písku
9. tmavohnědý písek.
10. hnědožlutý písek s hručkami světlehnědého a šedého jílu.
11. žlutý písek.
12. bílá vápnitá hmota.
13. hnědožlutý šedě skvrnitý písčítý jíl.
14. žlutý kompaktní jíl s hručkami a hroudami šedého jílu.
15. šedohnědý hlinitý jíl s pískem.
16. žlutohnědý jíl.
17. hnědošedý písčítý jíl se zrnky a hručkami žlutého jílu a s ččkami světle hnědého jílovitého písku.
18. tmavošedý slabě písčítý jíl.
19. hnědočerná hlína

Řez 7:

1. žlutý jíl.
2. tmavý šedohnědý jíl s hojnými zrny a hručkami žlutého jílu.
3. hnědošedý hlinitý jíl se zrnky a hručkami žlutého jílu a s ččkami světle hnědého jílovitého písku.

Sonda: 20c

S-JTSK: -688184,42; -1045904,96.

Parcela: 499/4.

Podnět: septik.

Lit: ARÚ Praha.

Autor: J. Justová.

Rok: 1981.

Plocha: 5,6 m².

Popis nálezové situace:**Objekt 1:**

Výplň zahloubeného objektu se rýsovala v úrovni jílovitého podloží. Je porušen objektem 2.

Půdorys objektu byl přibližně kruhový, stěny kolmé až mírně kónické, dno ploché. Průměr půdorysu 1,15, hloubka 2,14 m.

Datování: středohradištní.

Objekt 2:

Porušoval objekt 2. Výplň tvořil písek s maltou,

zlomky cihel a štěrkem. Vzhledem k tomu, že byl označen jako recentní, nebyl dále sledován.

Řez 1:

1. jemná drobná hnědošedá hlína.
2. žlutý jíl sporadicky promíšený s jemnou drobnou hnědošedou hlínou.
3. hnědočerná jemná hlína
4. hnědá jílovitá hlína
5. hnědá jílovitá hlína hojně promíšená hroudami a hručkami žlutého jílu.
6. žlutý jíl.
7. žlutý písek.
8. cihly.
9. písčítá navážka.
10. tmavá hnědošedá jílovitá hlína promíšená zrnky a hručkami žlutého jílu.

Sonda: 22a, b (Tab. 84, 85)

S-JTSK: -687920,34; -1045766,74.

Parcela: 508/3.

Podnět: rodinný dům.

Autor: J. Justová.

Rok: 1980.

Plocha: 129,2 m².

Popis nálezové situace:

Při hloubení základů rodinného domu (sonda 22a) byl na stěnách výkopu zachyceny zahloubený objekt. V západní části byl výkop rozšířen jako sonda 22 b.

Objekt 1:

Objekt, případně superpozice několika objektů, nezjištěného tvaru o rozměrech min 4,55 m x 3,53 m a max. hloubce 0,95 m, byl zahlouben do šedožlutého podložního jílu.

Nálezy: keramika (74 zl. – raný středověk, 13 zl pravěk), zvířecí kosti, uhlíky, mazanice.

Datování: mladohradištní.

Řez 1 - 5:

1. tmavý hnědošedý těžký jíl.
2. tmavý hnědošedý těžký jíl promíšený s hručkami hnědožlutého jílu.
3. tmavý šedohnědý drobný jíl.
4. tmavý šedohnědý drobný jíl promíšený s hručkami a hroudami žlutého jílu.
5. tmavý šedohnědý drobný jíl hojně promíšený s hručkami a hroudami žlutého jílu.
6. šedohnědý jíl s hroudami a hručkami hnědožlutého, žlutohnědého a tmavošedého jílu.
7. šedožlutý jíl promíšený hručkami tmavošedého jílu.
8. šedožlutý jíl.
9. tmavý šedohnědý drobný jíl velmi hojně promíšený jemnou černou sazovitou hmotou.

10. tmavý šedohnědý drobný jílu velmi hojně promíšený jemnou černou sazovitou hmotou se zrný hlíny spálené do okrově červená.

Sonda: 23 (Tab. 86)

S-JTSK: -688028,48; -1045933.

Parcela: 508/1.

Podnět: rodinný dům.

Autor: J. Justová.

Rok: 1980.

Plocha: 182,7 m².

Popis nálezové situace:

Při hloubení základů rodinného domu (sonda 23a) byl na stěnách výkopu zachycen zahloubený objekt. V V jihozápadní části byl výkop rozšířen jako sonda 23 b.

Objekt 1:

Výplň objektu se rýsovala v úrovni vrstvy 2. Měl patrně kruhový nebo oválný půdorys, stěny kolmé, dno vanovité. Rozměry: min 0,4 m x 0,8 m a max. hloubce od současného povrchu 0,82 m. Nálezy: keramika (2 zl –raně středověké keramiky, 2 zl. atypické pravěké keramiky).
Datování: hradištní.

Řez 1:

1. hnědočerná jílovitá ornice.
2. světlý šedohnědý písek (starý půdní horizont).
3. hnědožlutý písek.
4. hnědožlutý štěrkopísek.
5. tmavá hnědošedá jílovitá hlína, promíšená s jemným pískem.
6. světlá hnědošedá silně písčité hlína.
7. šedožlutý písek s hrudkami světlešedé jemné písčité hlíny.

Sonda: 25 (Tab. 86, 87)

S-JTSK: -688034,70; -1045914,95

Parcela: 508/18

Podnět: rodinný dům

Lit: ARÚ Praha

Rok: 1980-1981.

Autor: J. Justová.

Plocha: 130,7 m².

Popis nálezové situace:

Při hloubení základů rodinného domu byly v úrovni podloží po skrytí ornice nalezeny 3 zahloubené objekty, které se zachovaly pouze částečně na terénních blocích.

Objekt 1:

Objekt měl oválný půdorys, svislé stěny a rovné dno. Rozměry 2.1 m x 1,03 m, hloubka od současného povrchu 0,87 m. Výplň tvořila šedohnědá slabě jílovitá hlína.

Nálezy: keramika (5 zl. – raný středověk), mazanice.

Datování: středohradištní?

Objekt 2:

Dochovaná část objektu měla oválný tvar. Rozměry 4,09 m x 1,28 m, hloubka od současného povrchu 0,8 m. Výplň tvořila hnědošedá syvká písčité hlína.

Nálezy: keramika (47 zl. – raný středověk, 1 zl. pravěk), kostěné šídlo.

Datování: středohradištní.

Objekt 3:

Dochovaná část objektu měla oválný tvar. Rozměry 2,03 m x 0,92 m, hloubka od současného povrchu 1,23m. Výplň tvořila šedohnědá jílovitá hlína.

Nálezy: keramika (19 zl. – raný středověk), železný nůž.

Datování: středohradištní.

Sonda: 27 (Tab. 88)

S-JTSK: -688054,34; -1045855,92.

Parcela: 508/1.

Podnět: rodinný dům.

Lit: ARÚ Praha .

Autor: J. Justová.

Rok: 1981.

Plocha: 147,6 m².

Popis nálezové situace:

Při hloubení základů rodinného domu byl na jihovýchodní stěně výkopu zachycen zahloubený objekt. Dokumentován byl pouze řez objektem.

Objekt 1

Objekt nezjistitelného tvaru měl šikmé stěny a ploché dno. Šířka 0,65 m, hloubka od současného povrchu 0,77 m.

Nálezy: keramika (3 zl. – raný středověk, 1 zl. pravěk).

Datování: středohradištní?

Řez 1:

1. tmavošedá navážka, promíšení místy žlutým pískem.
2. tmavá hnědošedá silně písčité hlína.
3. slabě hlinitý šedožlutý písek.
4. žlutý písek
5. základ někdejší novodobé stodoly.

Sonda: 31a

S-JTSK: -688241,2; -1045939,53.

Parcela: 243.

Podnět: přístavba rodinného domu.

Lit: ARÚ Praha.
Autor: J. Justová.
Rok: 1982.

Plocha: 22,6 m².

Popis nálezové situace:

Pod recentními vrstvami byla v celé ploše sondy zachycena vrstva 9 (cca 0,4 m pod současným povrchem), která překrývala a zároveň tvořila výplň některých zahloubených objektů. Půdorysy 6 zahloubených objektů byly se rýsovaly V úrovni žlutošedého podložního jílu.

Objekt 1:

Tvar objektu nezjištěn, rozměry min. 0,21 m x min 0,43 m, min. hloubka od současného povrchu 0,74m. Výplň objektu lze ztotožnit s vrstvou 16 na řezech 1 a 2.

Bez nálezů.

Nedatováno.

Objekt 2 :

Statigrafický vztah k objektu 4 nezjištěn. Zachycená část objektu měla oválný tvar, kolmé stěny a ploché dno. Výplň objektu lze ztotožnit s vrstvami 14 a 15 na řezu 1. rozměry min. 1,22 m x min 0,6 m, min. hloubka od současného povrchu 0,77 m. Nálezy: keramika (6 zl. – raný středověk, pravěk 2).

Datování: středohradištní?

Objekt 3 :

Zachycená část objektu měla nepravidelný oválný tvar, šikmé stěny a ploché dno. Rozměry min. 0,66 m x min 0,56 m, min. hloubka od současného povrchu 1 m. Výplň objektu lze ztotožnit s vrstvou 10 na řezu 3.

Nálezy: keramika (2 zl. – raný středověk).

Datování: mladohradištní?

Objekt 4:

Zachycená část objektu nebo superpozice několika objektů měla nepravidelné stěny a ploché dno svažující se na řezu 4 k jihozápadu a řezu 3 k jihovýchodu. Rozměry min. 4,11 m x min 2,96 m, min. hloubka od současného povrchu 1 m.

Výplň objektu lze ztotožnit s vrstvami 18 a 19 na řezu 3 a vrstvami 21 a 22 na řezu 4.

Nálezy: keramika (20 zl. – raný středověk, pravěk 2).

Datování: mladohradištní.

Objekt 5:

Zachycená část objektu měla nepravidelný kruhový tvar. Rozměry průměr 1,85 m, min. hloubka od současného povrchu 0,65 m. Výplň objektu lze ztotožnit s vrstvou 13 na řezech 1-2.

Bez nálezů.

Nedatováno.

Objekt 6:

Tvar objektu nezjištěn, jedna stěna měla kónický tvar, dno zvlňené, rozměry min. 1,22 m x min 1,44 m, min. hloubka od současného povrchu 0,74m. Výplň objektu lze ztotožnit s vrstvami 23 - 25 na řezu 4.

Bez nálezů.

Nedatováno.

Řez 1 - 4:

1. betonový chodník.
2. zvýšená betonová podlaha demolované stavby.
3. hnědošedý slabě hlinitý jíl s pískem, škvárou a kaménky (navážka).
4. hnědošedý písčité jíl s kaménky a zlomky cihel.
5. základová rýha domu, vyplněná škvárou, hlínou, pískem a kameny.
6. šedohnědý hrudkovitý jíl.
7. žlutý písek s maltou a cihlami.
8. betonová trubka.
9. tmavý šedohnědý kompaktní jíl.
10. světlý šedohnědý hutný jíl.
11. žlutohnědý hutný podložní jíl.
12. žlutobílý místy písčité podložní jíl.
13. světlý šedohnědý hutný jíl s hrudkami žlutého jílu.
14. tmavošedý kompaktní jíl.
15. světlejší hnědošedí písčité (jíl?) se žlutými a bílými jílovito-písčítými zrnky.
16. šedohnědý jíl se zrnky a hrudkami šedožlutého a běložlutého jílu.
17. hnědo-šedo-žlutý podložní jíl.
18. tmavý hnědožlutý jíl se zrnky žlutého jílu.
19. žlutý jíl mramorovaný šedohnědým jílem.
20. žlutošedý jíl.
21. šedohnědý jíl s hrudkami žlutého jílu.
22. šedožlutý podložní jíl.
23. šedohnědý jíl.
24. tmavošedý jíl se zrny a hrudkami žlutého jílu.
25. tmavošedý jíl se zrny a hrudkami žlutošedého

a žlutobílého jílu.

Sonda: 31b

S-JTSK: -688243,94; -1045947,39.

Parcela: 499/36.

Podnět: septik.

Lit: ARÚ Praha.

Autor: J. Justová.

Rok: 1983.

Plocha: 10,8 m².

Popis nálezové situace:

V sondě bylo zachyceno kulturní souvrství narušené několika recentními zásahy.

Řez 1-4

1. šedá písčité hlína s bílými zrny opuky, místy oblázky (ornice).
2. hnědošedá písčitojilovitá hlína s bílými zrny opuky, místy oblázky (navážka).
3. hnědošedá písčitojilovitá hlína s bílými zrny opuky, místy oblázky (navážka).
4. světlejší šedohnědý slabě písčité jíl se zrny a hrudkami hnědožlutého, žlutého a žlutošedého jílu.
5. žlutý, světle šedý až rezavý hutný podložní jíl

Nálezy:

Vrstva 3, 4 (kulturní vrstvy?): keramika (46 zl. – raný středověk)

Datování: mladší až pozdní doba hradištní.

Sonda: 31c

S-JTSK: -688238,48; -1045956,35.

Parcela: 499/36.

Podnět: hospodářská stavba.

Lit: ARÚ Praha čj. 1209/88.

Autor: J. Justová.

Rok: 1985.

Plocha: 31,3 m².

Popis nálezové situace:

Po skrytí vrstev 1, 2 a částečně též vrstvy 3 byly zjištěny v úrovni žlutošedého jílu půdorysy 3 zahloubených objektů. Nejmladší objekty 2 a 3, které byly označeny jako recentní, porušovaly vrstvy 2-4 a objekt 1. Vrstvu 3, která byla zjištěna v celé ploše sondy a neobsahovala nálezy mladší než raně středověké, lze považovat za kulturní vrstvu. Vrstvu 4 můžeme datovat pouze na základě 4 atypických zlomků pravěké keramiky.

Objekt 1:

Zachycená část objektu měla nepravidelný oválný tvar, šikmé stěny a ploché dno. Rozměry min. 5,33 m x min 1,97 m, hloubka od současného povrchu 1,36 m. Výplň objektu

lze ztotožnit s vrstvami 10 a 11 na řezech 5 a 6.

Nálezy:

15 atypických zlomků pravěké keramiky.

Datování: pravěk.

Objekt 2:

Tvar objektu nezjištěn, mírně šikmé až svislé stěny, dno zvlněné, rozměry min. 3,02 m x min 3,53 m. Objekt byl zkoumán pouze „profilovou sondou“, a v terénním deníku označen jako recentní.

Objekt 3:

V půdorysu byla zachycena jen malá část objektu u severozápadního okraje sondy, terénním deníku byl označen jako recentní.

Řez 4 - 6:

1. tmavošedá hlinitopísčité navážka (recentní).
2. tmavá hnědošedá písčito-jilovitá hlína (zřejmě původní ornice).
3. tmavá hnědošedá písčito-jilovitá hlína.
4. hnědošedá silně písčité hlína.
5. světlý šedohnědý silně hlinitý písek.
6. rezavě hnědý písek.
7. hnědošedá jílovitá.
8. šedohnědý slabě písčito hlinitý jíl.
9. žlutý písek.
10. tmavošedý tuhý písčité jíl.
11. hnědošedý hlinito-jilovitý písek.

Sonda: 37 (Tab. 91)

S-JTSK: -688003,94; -1045874,56.

Parcela: 508/2.

Podnět: hospodářská stavba.

Lit: ARÚ Praha čj. 1209/88.

Autor: J. Justová.

Rok: 1985.

Plocha: 53,8 m².

Popis nálezové situace:

Při hloubení základů hospodářské stavby byla na jihovýchodní stěně výkopu zachycena část zahloubeného objektu s otopným zařízením (vrstva 8).

Dokumentován byl pouze řez objektem.

Objekt 1

Objekt nezjištěného tvaru měl svislé stěny a ploché dno. Rozměry min. 2,25 m x 0,88 m, hloubka od současného povrchu 0,9 m.

Nálezy: keramika (21 zl. – raný středověk).

Datování: mladohradištní.

Řez 1:

1. hnědošedá hlinitopísčité popelovitá navážka (recentní)

2. tmavá hnědošedá písčito-jílovitá navážka (recentní).
3. hnědošedá hlinitopísčítá slabě jílovitá vrstva.
4. žlutohnědá písčítá slabě jílovitá hlína.
5. hnědožlutý jílovitý písek.
6. tmavá hnědošedá jemná písčítá a mírně jílovitá hlína.
7. světlá šedohnědá jemná písčítá a mírně jílovitá hlína.
8. světlá šedohnědá jemná písčítá a mírně jílovitá hlína promíšená s hrudkami a zrny do červena spáleného jílu a drobné uhlíky.

Sonda: 38 (Tab. 91).

S-JTSK: -688331,37; -1045131,2.

Parcela: 169/1.

Podnět: rodinný dům.

Lit: ARÚ Praha čj. 1113/87, 1209/88.

Autor: J. Justová.

Rok: 1985.

Plocha: 191,9 m².

Popis nálezové situace:

Při hloubení základů pro rodinný dům byl nalezen kostrový hrob.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché

Rozměry: d. 1,89 m, š. min. 0,62 m, hl. od povrchu 0,95 m.

Orientace: Z –V.

Kostra dospělé ženy (senilis) ležela na zádech s lebkou na týlu, s rukama i nohama nataženými. Bez nálezů.

Datování:

Hrob lze datovat jako hradištní pouze nepřímo podle blízkého pohřebiště v poloze „U katolického hřbitova“.

Sonda: 41.

S-JTSK: -687874,47; -1045909,57.

Parcela: 560/2 - 560/9.

Podnět: rodinné domy.

Lit: ARÚ Praha čj. 3426/86.

Autor: J. Justová.

Rok: 1986.

Plocha: 688,7 m².

Popis nálezové situace:

Na staveništi 8 rodinných domků byla při jihozápadním rohu nejsevernějšího domu zjištěna kulturní vrstva. Ve vrstvě byly nalezeny 2 atypické zl. hradištní keramiky.

Datování: hradištní.

Sonda: 42

S-JTSK: -688267,9; -1045238,91.

Parcela: 151/3.

Podnět: sklep.

Lit: ARÚ Praha čj. 2548/87.

Autor: J. Justová.

Rok: 1987.

Plocha: 12 m².

Popis nálezové situace:

Při hloubení sklepa pro rodinný dům byla zachycena kulturní vrstva, v které byly nalezeny 3 atypické zlomky hradištní keramiky.

0-25 cm: recentní navážka.

25 – dno výkopu (45 cm): světlý šedohnědý jíl.

Datování: hradištní.

Sonda: 43

S-JTSK: -688781,37; -1044814,4

Podnět: pískovna

Lit: ARÚ Praha

Autor: J. Justová, I. Krutina.

Rok: 1987.

Plocha: 553,2 m².

Popis nálezové situace:

V jihovýchodní stěně pískovny byl zachycen kostrový hrob. Hrob byl zahluoben do písčitého podloží.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché

Rozměry: d. 2,62 m, š. min. 1,28 cm, hl. od povrchu 1,25 m.

Orientace: SZ –JV.

Hrobová jáma byla po levé straně a za nohama obložena opukovými kameny.

Kostra dítěte ležela na zádech s lebkou pootočenou doleva a s nohama nataženými. Bez nálezů.

Datování: hradištní?

Sonda: 46

S-JTSK: -688434,79; -1045135

Parcela: 198/4.

Podnět: rýha pro inženýrské sítě.

Lit: ARÚ Praha čj. 3707/87.

Autor: J. Justová.

Rok: 1987.

Popis nálezové situace:

Při severozápadní zdi katolického hřbitova byly nalezeny lidské kosti patrně z narušeného kostrového hrobu.

Nedatováno.

Sonda: 51

S-JTSK: -688218,11; -1045885

Parcela: 499/39

Podnět: septik

Lit: ARÚ Praha čj. 2222/89, 16/90.

Autor: J. Justová.

Rok: 1989.

Plocha: 4,6 m².

Popis nálezové situace:

Pod vrstvou navážky byl v hloubce 0,5m v úrovni podloží (žlutý písek) zjištěn žlábek široký 0,5 m, dlouhý 2,78 m a hluboký 0,4 m. Výplň žlábků tvořil žlutohnědý hlinitopísčité jíl nade dnem žlutý písek s hroudami žlutohnědého písku.

Bez nálezů.

Nedatováno.

Sonda: 52 (Tab. 92)

S-JTSK: -687966,48; -1045728,91.

Parcela: 508/5.

Podnět: hospodářská stavba, sklep.

Lit: ARÚ Praha .

Autor: J. Justová.

Plocha: 12 m².

Popis nálezové situace:

Sonda zachytila část většího zahloubeného objektu, jehož tvar ani rozměry se nepodařilo zjistit. Hloubka objektu přesahovala 2,2 m (maximální hloubka sondy).

Nálezy: keramika (12 zl. – raný středověk).

Datování: mladohradištní.

Řez 1:

1. drn.

2. hutný tmavý hnědošedý jíl (60 cm nade dnem šedočerný).

3. žlutý jíl.

4. jílovitý písek.

Sonda: 53 (Tab. 93)

S-JTSK: -688038,73; -1045971,35.

Parcela: 508/50.

Podnět: hospodářská stavba.

Lit: ARÚ Praha čj. 2201/98, 16/90.

Autor: J. Justová.

Rok: 1989.

Plocha: 18,4 m².

Popis nálezové situace:

Při i hloubení základů hospodářské stavby byla zjištěna část zahloubeného objektu.

Objekt 1:

Zachycená část objektu měla kruhový nebo oválný tvar, šikmé stěny a ploché dno.

Rozměry min. 0,63 m x min 0,33 m.

Nálezy:

2 atypických zl. raně středověké keramiky, struska, mazanice, zvířecí kosti 1 zl.

Datování: hradištní.

Řez 1:

1. ornice + podbrázdí.

2. tmavošedý hlinito-písčité jíl s hrudkami a hroudami žlutého písčitého jílu.

3. tmavošedý hlinito-písčité jíl s hrudkami a hroudami žlutého, šedého a hnědého písčitého jílu.

4. tmavá hnědošedá písčito-jílovitá hlína.

5. tmavá hnědošedá písčito-jílovitá hlína silně promíšená s hrudkami hroudami hnědožlutého a šedého písčitého jílu.

6. hnědožlutý silně písčité jíl.

7. světle šedý hutný písčité jíl.

8. světle šedý slabě jílovitý písek.

Sonda: 58

S-JTSK: -688438,40; -1045589,18.

Parcela: 197/16.

Podnět: garáž.

Lit: ARÚ Praha 2569/90.

Autor: J. Justová.

Rok: 1990.

Plocha: 15 m².

Popis nálezové situace:

Sonda se nacházela pravděpodobně v místě zazemněného ramene Cidliny. Písčité a písčito-jílovité vrstvy obsahovaly předměty datující je jako novověké (úlomky cihel, skla, železné předměty).

Datování: novověk.

Sonda: 60

S-JTSK: -688190,83; -1045822,96.

-688162,33; -1045882,06

-688195,79; -1045898,20

Podnět: výkop pro elektrický kabel.

Lit: ARÚ Praha čj. 4039/90.

Autor: N. Profantová, I. Krutina.

Rok: 1990.

Popis nálezové situace:

Výkop protnul 3-4 zahloubené objekty, z nichž 1 byl patrně pravěký a 2-3 novověké. Pravěký objekt se nacházel před domem čp. 247 (S-JTSK -688173,07; -1045887,24).

Datování: pravěk, novověk.

Sonda: 61

S-JTSK: -687984,05; -1045006,39

-688101,72; -1045129,41

-688286,98; -1045085,97

-688490,13; -1044995,25

Parcela: 198/1.

Podnět: plynovod.

Lit: ARÚ Praha čj. 902/92.

Autor: J. Justová.

Rok: 1991

Popis nálezové situace:

V celé trase plynovodu byl zjištěn pouze jeden zahloubený objekt. Dokumentován byl řez objektem.

Objekt 1

Délka 1,57 m, hloubka 0,85 m, stěny šikmé, dno nepravidelné. Ve výplni bylo nalezeno několik zlomků mladohradištní keramiky. S-JTSK - 688409,56; 1045018,05.

Řez:

1. ornice.
2. hnědošedá písčito-jílovitá hlína.
3. žlutošedý jílovitý slabě hlinitý písek.
4. hnědožlutý jílovitý písek.
5. opukové kameny.

Datování: mladohradištní.

Sonda: 63 (Tab. 93, 94)

S-JTSK: -688232,03; -1045898,94.

Parcela: 239.

Podnět: septik.

Lit: ARÚ Praha čj. 1629/92.

Autor: J. Justová.

Rok: 1992.

Plocha: 17,2 m².

Popis nálezové situace:

V průběhu zemních prací byly narušeny tři zahloubené objekty.

Objekt 1:

Dochovaná část objektu, patrně zásobní jáma, měla oválný tvar nebo kruhový tvar. Rozměry 0,94 m x min 0,61 m, hloubka od současného povrchu 1,61 m.

Nálezy: keramika (51 zl. – raný středověk, 1 zl. pravěk), atypické zlomky železa, části žernovů ze svorových kamenů.

Datování: středohradištní.

Řez 1:

1. ornice (tmavý hnědošedý mírně písčité jíl.
2. žlutošedý, žlutě a šedě skvrnitý slabě hlinitý drobný jíl.
3. hnědožlutý drobný jíl.
5. hnědý jíl se zrnky žlutého jílu.
6. hnědý jíl prokládaný vrstvami hnědého jílu se zrnky žlutého jílu a šedožlutého drobného jílu.
7. hnědý jíl s malým množstvím zrněk žlutého jílu.
8. tmavý šedohnědý jíl.

Objekt 2:

Dochovaná část objektu, patrně zásobní jáma, měla oválný tvar nebo kruhový tvar. Rozměry 1,52 m x min 0,72 m, hloubka od současného povrchu 1,61 m.

Nálezy: keramika (10 zl. – raný středověk, 1 zl. pravěk).

Datování: středohradištní.

Řez 2:

1. ornice.
2. podbrázdí.
3. tmavošedý hutný jíl.
4. žlutobílý našedlý drobný jíl.
5. černý se zrnky a hručkami žlutobílého jílu.
6. šedožlutý jíl.
7. světle hnědý jíl, místy s hručkami a hroudami žlutobílého jílu.
8. hnědý písek.
9. žlutobílý drobný jíl.
10. hnědožlutý písek.

Objekt 3:

Dochovaná část objektu nezjistitelného tvaru, měla svislé stěny a ploché dno. Rozměry 1,3 m x 1,34 m, hloubka 1,39m.

Nálezy: keramika (16 zl. – raný středověk, 3 zl. pravěk).

Datování: mladohradištní.

Řez 3:

1. ornice.
2. šedohnědý jíl (podbrázdí).
3. hnědočerný jíl se zrnky běložlutého jílu.
4. tmavý hnědošedý jíl.
5. běložlutý podložní jíl.
6. běložlutý slabounce našedlý jíl.
7. hnědý jíl.
8. hnědý jíl s hručkami a hroudami běložlutého jílu.
9. hnědošedý popel.

Sonda: 64a (Tab. 94)

S-JTSK: -687996,57; -1045731,41.

Parcela: 508/4.

Podnět: garáž.

Lit: ARÚ Praha čj. 2075/84.

Rok: 1984.

Autor: J. Justová.

Plocha: 19,8 m².

Popis nálezové situace:

Při hloubení základových pasů (šířka 0,4 m; hloubka 0,65 m) pro garáž bylo zachyceno kulturní souvrství.

0 – 0,21 m: tmavošedá jílovitá hlína s úlomky opuky a šterkem (ornice).

0,21 – 0,48 m: tmavošedý jíl s menším množstvím šterku a úlomků opuky.

0,48 – 0,65 m: tmavý šedohnědý jíl.

Nálezy: ve spodních dvou vrstvách bylo nalezeno 16 zl. mladohradištní keramiky.

Datování: mladohradištní.

Sonda: 64b

S-JTSK: -687997,23; -1045740,41.

Parcela: 508/4.

Podnět: kanalizační přípojka.

Lit: ARÚ Praha čj. 2590/92.

Autor: J. Justová.

Rok: 1992.

Plocha: 1,5 m².

Popis nálezové situace:

Na stěně výkopu pro kanalizační přípojku byla zachycena část zahloubeného objektu, který měl svislé stěny a ploché dno.

Dokumentován byl pouze řez objektem.

Nálezy: keramika (15 zl. raný středověk), zvířecí kosti, mazanice, opukové kameny.

Datování: mladohradištní.

Řez 1:

1. recentní navážka.
2. tmavošedá jílovitá hlína (ornice).
3. tmavošedý jíl (kulturní vrstva ?).
4. žlutošedý jíl.
5. šedožlutý jíl
6. velmi hutný šedožlutý jíl.
7. hnědočerná jílovitá slabě písčité hlína.

Sonda: 67

S-JTSK: -687810,98; -1045793.

Parcela: 175/1.

Podnět: dílna.

Lit: ARÚ Praha čj. 2205/93.

Autor: J. Justová.

Rok: 1993.

Plocha: 12,2 m².

Popis nálezové situace:

Na stěnách výkopu byly zachyceny 4 zahloubené objekty.

Datování: lužická kultura.

Sonda: 68

S-JTSK: -688245,76; -1045847,57.

Parcela: 499/27.

Podnět: přístavba ke garáži.

Lit: ARÚ Praha čj. 2207/93.

Rok: 1993.

Autor: J. Justová.

Popis nálezové situace:

Kulturní vrstva.

Datování: lužická kultura.

Sonda: 69a (Tab. 95).

S-JTSK: -688211,89; -1045447,83

Parcela: 488/1

Podnět: kabely el. rozvodu.

Lit: ARÚ Praha

Autor: J. Justová.

Rok: 1993.

Plocha: 5,5 m².

Popis nálezové situace:

V jámě na „protlak“ elektrických kabelů byl zachycena část zahloubeného objektu. Tvar objektu je nezjistitelný, stěny jsou šikmé a dno ploché. Rozměry: min. 1,34 x 2,63 m, hloubka od povrchu 2,57 m. Objekt byl původně interpretován jako příkop, ale nelze vyloučit ani jiné interpretace, např. zahloubené obydlí.

Řez 1 – 4

1. recentní navážka.
2. tmavohnědá jílovitá hlína.
3. žlutý štěrkopísek.
4. světlá šedohnědá silně písčité jílovitá hlína.
5. žlutohnědý písek s vrstvičkami tmavošedého jílu.
6. šedožlutý jílovitý písek.

Nálezy: keramika (7 zl raný středověk).

Datování: mladohradištní.

Sonda: 69b (Tab. 95)

S-JTSK: -688217,44; -1045460,4

Parcela: 489/1

Podnět: kabely el. rozvodu.

Lit: ARÚ Praha

Autor: J. Justová.

Plocha: 10,7 m².

Popis nálezové situace:

Na stěnách výkopu pro kabel elektrického rozvodu byly zachyceny 2 zahloubené objekty.

Datování: lužická kultura.

Sonda: 70 (Tab. 95)

S-JTSK: -687879,13; -1045813,06.

Parcela: 580/42.

Podnět: rodinný dům.

Lit: ARÚ Praha čj. 2117/94.

Autor: J. Justová.

Rok: 1994.

Plocha: 190,9 m².

Popis nálezové situace:

V průběhu hloubení základů rodinného domu byly zachyceny dva zahloubené objekty.

Objekt 1:

Dochovala se jen spodní část objektu, která měla kruhový tvar, šikmé stěna a ploché dno. Průměr 1,31 m, hloubka od povrchu 0,64 m.

Řez 1

1. navážka – recentní.
2. tmavý hnědošedý jíl.
3. hnědočerný jíl.

4. žlutý podložní jíl.

Nálezy: keramika (31 atypických zlomků pravěké keramiky).

Datování: pravěk.

Objekt 2

Dochovala se jen spodní část objektu, která měla nepravidelný, patrně oválný tvar a ploché dno. Na dně objektu byla zachycena část otopného zařízení, patrně pece. Zda bylo toto zařízení součástí obytného objektu, nelze zjistit. Rozměry: 2,34 m x min. 1,62 m, hloubka 0,65 m.

Řez 2

1. tmavý šedohnědý jíl s hojnou příměsí zrněk a hrudek do červena spáleného jílu.
2. šedočerná jílovitá hlína se zrnky a hručkami do červena spáleného jílu.
3. šedohnědý drobný jíl hojně promíšený zrnky a hručkami žlutého jílu.
4. hnědožlutý jíl s hojnou příměsí do červena spáleného šedohnědého jílu.
5. žlutý podložní jíl.
6. podložní jíl (propálený do šedo-červena).

Nálezy: keramika (11 zlomků raně středověké keramiky).

Datování: mladohradištní.

Sonda: 73 (Tab. 96)

S-JTSK: -688117; -1045715,31

Parcela: 499/6

Podnět: rodinný dům a garáž

Lit: ARÚ Praha

Autor: J. Justová.

Rok: 1995.

Plocha: 214,2 m².

Popis nálezové situace:

Při hloubení základových pasů pro rodinný dům a garáž byly na stěnách výkopu zachyceny dva zahloubené objekty.

Objekt 1:

Objekt měl oválný nebo kruhový tvar, šikmé až svislé stěny, vanovité dno. Rozměry 0,91 x min. 0,5 m (šířka základového pasu), hloubka od povrchu 1,19 m.

Nálezy: keramika (10 atypických zl. – raný středověk), železná struska, přeslen.

Datování: hradištní.

Řez 1:

1. tmavošedá jílovitá hlína se šterkem a úlomky opuky (navážka).
2. tmavošedá silně jílovitá hlína (ornice).
3. šedohnědá písčito jílovitá hlína (podbrázdí).
4. žlutý podložní jíl.
5. hnědý jílovitý písek
6. žlutý písek.
7. tmavošedá drobná jílovitá hlína.
8. rezavá písčitá hmota (zvětralý železitý

pískovec).

9. šedý až šedohnědý skvrnitý drobný jíl.

10. železná struska a zvětralý železitý pískovec.

11. šedý místy tmavošedý až růžový jíl s popelem.

12. šedohnědý šedě skvrnitý jíl.

13. světle žlutý šedě skvrnitý písčité jíl.

Objekt 2

Sledovaná část objektu měla patrně oválný půdorys, šikmé stěny, ploché dno svažující se k jihovýchodu. Rozměry min 1,27 x min. 0,39 m, hloubka od povrchu 0,97 m.

Bez nálezů

Nedatováno.

Řez 2:

1. šedá hlinitá navážka s úlomky opuky a šterkem (recentní)
2. tmavošedá jílovitá ornice.
3. světlé hnědošedé podbrázdí.
4. tmavá hnědošedá hlína.
5. světlý šedožlutý písčité jíl.

Sonda: 103

S-JTSK: -688194,61; -1045234,71.

Parcela: 206.

Podnět: septik.

Lit: ARÚ Praha čj. 6246/80.

Autor: J. Justová.

Rok: 1980.

Plocha: nezjištěna.

Negativní.

Sonda: 104

S-JTSK: -688262,02; -1045442,46.

Parcela: 191.

Podnět: garáž.

Lit: ARÚ Praha čj. 6462/80.

Autor: J. Justová.

Rok: 1980.

Negativní.

Sonda: 106

S-JTSK: -688040,55; -1045896,6.

Parcela: 508/17.

Podnět: rodinný dům.

Lit: ARÚ Praha čj. 2000/81.

Autor: J. Justová.

Plocha: 180,8 m².

Rok: 1981.

Negativní.

Sonda: 110

S-JTSK: -688315,14; 1045240,14.

Parcela: 151/10.

Podnět: garáž, septik.

Lit: ARÚ Praha čj. 2816/82.

Autor: J. Justová.

Rok: 1982.

Negativní.

Sonda: 111

S-JTSK: -687946,88; -1045829,23

Parcela: 508/43.

Podnět: rodinný dům

Lit: ARÚ Praha čj. 2817/82

Autor: J. Justová.

Plocha: 166,6 m².

Rok: 1982.

Negativní.

Sonda: 113

S-JTSK: -688381,03; -1045561,01.

Parcela: 153/10.

Podnět: septik.

Lit: ARÚ Praha čj. 3192/82.

Autor: J. Justová.

Plocha: 18 m².

Rok: 1982.

Negativní.

Sonda: 118

S-JTSK: -688357,05; -1045309,05.

Parcela: 151/9.

Podnět: garáž.

Lit: ARÚ Praha čj. 3521/82.

Autor: J. Justová.

Plocha: 27,6 m².

Rok: 1982.

Negativní.

Sonda: 119

S-JTSK: -688236,54; -1045755,08.

Parcela: 211.

Podnět: garáž.

Lit: ARÚ Praha čj. 3582/82.

Autor: J. Justová.

Rok: 1982.

Plocha: nezjištěna.

Negativní.

Sonda: 120

S-JTSK: -688230,57; -1045535,26.

Parcela: 295.

Podnět: garáž.

Lit: ARÚ Praha čj. 3632/82.

Autor: J. Justová.

Plocha: 16,5 m².

Rok: 1982.

Negativní.

Sonda: 121

S-JTSK: -688235,61; -1045300,72

Parcela: 492/23.

Podnět: přístavba rodinného domu

Lit: ARÚ Praha čj. 4056/82

Autor: J. Justová.

Plocha: 17,4 m².

Rok: 1982.

Negativní.

Sonda: 124

S-JTSK: -688236,86; -1045286,75.

Parcela: 203.

Podnět: septik.

Lit: ARÚ Praha čj. 1348/83.

Autor: J. Justová.

Plocha: 6,6 m².

Rok: 1983.

Negativní.

Sonda: 126

S-JTSK: -688312,17; -1045268,64

Parcela: 151/25.

Podnět: hospodářská stavba.

Lit: ARÚ Praha čj. 3674/83.

Autor: J. Justová.

Plocha: 36 m².

Rok: 1983.

Negativní.

Sonda: 127

Parcela: 560.

Podnět: sklad

Lit: ARÚ Praha čj. 3754/83, 3676/83,

3672/83, 3755/83

Autor: J. Justová.

Plocha: 823,7 m².

Rok: 1983.
Negativní.

Sonda: 129

S-JTSK: -688223,42; -1045496,72.
Parcela: 223.
Podnět: septik.
Lit: ARÚ Praha čj. 7/84.
Autor: J. Justová.
Rok: 1983.
Plocha: 3,4 m².
Negativní.

Sonda: 130

S-JTSK: -688309,98; -1045219.
Parcela: 305.
Podnět: sklep pod garáží.
Lit: ARÚ Praha čj. 2074/84.
Autor: J. Justová.
Rok: 1984.
Plocha: 3,5 m².
Negativní.

Sonda: 132

S-JTSK: -688213,83; -1045811,04.
Parcela: 236.
Podnět: přístřešek.
Lit: ARÚ Praha čj. 2075/84.
Autor: J. Justová.
Rok: 1984.
Plocha: nezjištěna.
Negativní.

Sonda: 133

S-JTSK: -688173,22; -1045656,54.
Parcela: 157.
Podnět: septik.
Lit: ARÚ Praha čj. 2285/84.
Autor: J. Justová.
Rok: 1984.
Plocha: 12 m².
Negativní.

Sonda: 134

S-JTSK: -688296,65; -1045207,91.
Parcela: 151/33.
Podnět: bazén.
Lit: ARÚ Praha čj. 2659/84.

Autor: J. Justová.
Rok: 1984.
Plocha: 9 m².
Negativní.

Sonda: 135

S-JTSK: -688289,12; -1045434,45.
Parcela: 492/4.
Podnět: garáž a septik.
Lit: ARÚ Praha čj. 3632/84.
Autor: J. Justová.
Rok: 1984.
Plocha: 44,9 m².
Negativní.

Sonda: 138

S-JTSK: -687929,14; -1045793,94.
Parcela: 508/40.
Podnět: septik.
Lit: ARÚ Praha čj. 2030/85.
Autor: J. Justová.
Rok: 1985.
Plocha: 7,5 m².
Negativní.

Sonda: 140

S-JTSK: -688209,62; -1045399,77.
Parcela: 489/18.
Podnět: septik.
Lit: ARÚ Praha čj. 2973/85.
Autor: J. Justová.
Rok: 1985.
Plocha: 6 m².
Negativní.

Sonda: 141

S-JTSK: -688322,23; -1045100,38.
Parcela: 169/12.
Podnět: rodinný dům.
Lit: ARÚ Praha čj. 3751/85, 1203/86.
Autor: J. Justová.
Rok: 1985.
Plocha: 132,1 m².
Negativní.

Sonda: 142

S-JTSK: -688386,03; -1045588,82.
Parcela: 153/5.

Podnět: rodinný dům.
Lit: ARÚ Praha čj. 1252/86.
Autor: J. Justová.
Rok: 1986.
Plocha: 179,6 m².
Negativní.

Sonda: 143

S-JTSK: -687971,2; -1045921,57.
Parcela: 508/33.
Podnět: přístřešek a sklep.
Lit: ARÚ Praha čj. 1252/86.
Autor: J. Justová.
Rok: 1986.
Plocha: 18 m².
Negativní.

Sonda: 144

S-JTSK: -687934,04; -1045837,61.
Parcela: 508/45.
Podnět: kůlna.
Lit: ARÚ Praha čj. 1252/86.
Autor: J. Justová.
Rok: 1986.
Plocha: 18 m².
Negativní.

Sonda: 148

S-JTSK: -688266,91; -1045092,53.
Parcela: 151/47.
Podnět: studna.
Lit: ARÚ Praha čj. 3426/86.
Autor: J. Justová.
Rok: 1986.
Plocha: nezjištěna.
Negativní.

Sonda: 149

S-JTSK: -688303,55; -1045137,57.
Parcela: 415.
Podnět: rodinný dům.
Lit: ARÚ Praha čj. 2383/86.
Autor: J. Justová.
Rok: 1986.
Plocha: 190,1 m².
Negativní.

Sonda: 150

S-JTSK: -688273,05; -1045147,14.

Parcela: 536.
Podnět: rodinný dům.
Lit: ARÚ Praha čj. 4458/86.
Autor: J. Justová.
Rok: 1986.
Plocha: 227,7 m².
Negativní.

Sonda: 151

S-JTSK: -688235,17; -1045101,29.
Parcela: 575.
Podnět: rodinný dům.
Lit: ARÚ Praha čj. 3445/86.
Autor: J. Justová.
Rok: 1986.
Plocha: 109 m².
Negativní.

Sonda: 152

S-JTSK: -688548,61; -1045065,59.
Parcela: 230/5.
Podnět: septik.
Lit: ARÚ Praha čj. 3445/86.
Autor: J. Justová.
Rok: 1986.
Plocha: 48 m².
Negativní.

Sonda: 154

S-JTSK: -688585,77; -1045008,50
- 688589,77; -1045013,51
-688791,45; -1044867,82
-688785,67; -1044867,82
Podnět: přeložka silnice.
Lit: ARÚ Praha čj. 4310/86.
Autor: J. Justová.
Rok: 1986.
Plocha: 1637 m².
Negativní.

Sonda: 155

S-JTSK: -688827,03; -1044402,17
- 688833,75; -1044397,66
- 688976,72; -1044662,67
- 688972,05; -1044665,44
Podnět: dálniční přípojka.
Lit: ARÚ Praha čj. 1271/87.
Autor: J. Justová.
Rok: 1987.

Plocha: 2340 m².
Negativní.

Sonda: 156

S-JTSK: -688237,64; -1045482,5.
Parcela: 489/9.
Podnět: septik.
Lit: ARÚ Praha čj. 2791/87.
Autor: J. Justová.
Rok: 1987.
Plocha: nezjištěna.
Negativní.

Sonda: 157

S-JTSK: -688257,57; -1045090,33.
Parcela: 548.
Podnět: rodinný dům.
Lit: ARÚ Praha čj. 2548/87.
Autor: J. Justová.
Rok: 1987.
Plocha: 150,6 m².
Negativní.

Sonda: 158

S-JTSK: -688318,53; -1045092,95.
Parcela: 169/12.
Podnět: studna.
Lit: ARÚ Praha čj. 2548/87.
Autor: J. Justová.
Rok: 1987.
Plocha: nezjištěna.
Negativní.

Sonda: 159

S-JTSK: -688312,62; -1045064,05.
Parcela: 169/14.
Podnět: rodinný dům.
Lit: ARÚ Praha čj. 2548/87.
Autor: J. Justová.
Rok: 1987.
Plocha: 246,9 m².
Negativní.

Sonda: 160

S-JTSK: -688278,64; -1045079,64.
Parcela: 547.
Podnět: rodinný dům.
Lit: ARÚ Praha čj. 2547/87.

Autor: J. Justová.
Rok: 1987.
Plocha: 150,1 m².
Negativní.

Sonda: 164

S-JTSK: -688368,12; -1045299,97.
Parcela: 151/23.
Podnět: garáž.
Lit: ARÚ Praha čj. 3707/87.
Autor: J. Justová.
Rok: 1987.
Plocha: nezjištěna.
Negativní.

Sonda: 165

S-JTSK: -688243,55; -1045425,56.
Parcela: 197.
Podnět: septik.
Lit: ARÚ Praha čj. 3707/87.
Autor: J. Justová.
Rok: 1987.
Plocha: 10 m².
Negativní.

Sonda: 168

S-JTSK: -687832,69; -1045872,26.
Parcela: 618.
Podnět: rodinný dům.
Lit: ARÚ Praha čj. 2151/88.
Autor: J. Justová.
Rok: 1988.
Plocha: 134,3 m².
Negativní.

Sonda: 173

S-JTSK: -688025,37; -1045790,29.
Parcela: 508/13.
Podnět: garáž.
Lit: ARÚ Praha čj. 4442/88.
Autor: J. Justová.
Rok: 1988.
Plocha: nezjištěna.
Negativní.

Sonda: 175

S-JTSK: -688265,73; -1045153,92.
Parcela: 151/12.
Podnět: vodovod, kanalizace, septik.

Lit: ARÚ Praha čj. 4588/88.
Autor: J. Justová.
Rok: 1988.
Plocha: nezjištěna.
Negativní.

Sonda: 176.
S-JTSK: -688258,19; -1045264,59.
Parcela: 262.
Podnět: garáž.
Lit: ARÚ Praha čj. 4588/88.
Autor: J. Justová.
Rok: 1988.
Plocha: 23,8 m².
Negativní.

Sonda: 177.
S-JTSK: -688255,92; -1045444,16.
Parcela: 191.
Podnět: septik.
Lit: ARÚ Praha čj. 4588/88
Autor: J. Justová.
Rok: 1988.
Plocha: nezjištěna.
Negativní.

Sonda: 179
S-JTSK: -688289,1; -1045110,8.
Parcela: 585.
Podnět: rodinný dům.
Lit: ARÚ Praha čj. 1237/89.
Autor: J. Justová.
Rok: 1989.
Plocha: 196,4 m².
Negativní.

Sonda: 180
S-JTSK: -688360,1; -1045318,9.
Parcela: 151/9.
Podnět: hospodářská stavba.
Lit: ARÚ Praha čj. 2740/89.
Autor: J. Justová.
Rok: 1989.
Plocha: nezjištěna.
Negativní.

Sonda: 181
S-JTSK: -688371,92; -1046219,86.
Parcela: 80/2.

Podnět: přístavba rodinného domu.
Lit: ARÚ Praha čj. 3/90.
Autor: J. Justová.
Rok: 1989.
Plocha: nezjištěna.
Negativní.

Sonda: 182
S-JTSK: -687947,77; -1045200,46.
Parcela: 571.
Podnět: rodinný dům.
Lit: ARÚ Praha čj. 1576/90.
Autor: J. Justová.
Rok: 1990.
Plocha: 100 m².
Negativní.

Sonda: 184
S-JTSK: -688026,65; -1045147,41.
Parcela: 573.
Podnět: rodinný dům.
Lit: ARÚ Praha čj. 2013/90.
Autor: J. Justová.
Rok: 1990.
Plocha: 193,4 m².
Negativní.

Sonda: 185
S-JTSK: -688045,21; -1045159,4.
Parcela: 601.
Podnět: rodinný dům.
Lit: ARÚ Praha čj. 2014/90.
Autor: J. Justová.
Rok: 1990.
Plocha: 145,8 m².
Negativní.

Sonda: 186
S-JTSK: -687929,8; -1045205,87.
Parcela: 617.
Podnět: studna, rodinný dům.
Lit: ARÚ Praha čj. 2015/90
Autor: J. Justová.
Plocha: 171,3 m².

Sonda: 187
S-JTSK: -687967,21; -1045196,3.
Parcela: 624.
Podnět: rodinný dům.

Lit: ARÚ Praha čj. 2016/90, 2419/90.
Autor: J. Justová.
Rok: 1990.
Plocha: 172,6 m².
Negativní.

Sonda: 189

S-JTSK: -688080,42; -1045320,06.
Parcela: 483/43.
Podnět: studna.
Lit: ARÚ Praha čj. 2017/90.
Autor: J. Justová.
Rok: 1990.
Plocha: nezjištěna.
Negativní.

Sonda: 190

S-JTSK: -688005,27; -1045099,2.
Parcela: 483/22.
Podnět: studna.
Lit: ARÚ Praha čj. 2018/90.
Autor: J. Justová.
Rok: 1990.
Plocha: nezjištěna.
Negativní.

Sonda: 192

S-JTSK: -688046,24; -1045146,88.
Parcela: 577.
Podnět: rodinný dům.
Lit: ARÚ Praha čj. 2020/90.
Autor: J. Justová.
Rok: 1990.
Plocha: 136,6 m².
Negativní.

Sonda: 193

S-JTSK: -687910,57; -1045177,25.
Parcela: 589.
Podnět: rodinný dům.
Lit: ARÚ Praha čj. 2021/90
Autor: J. Justová.
Rok: 1990.
Plocha: 149 m².
Negativní.

Sonda: 194

S-JTSK: -688084,73; -1045169,43.

Parcela: 487/8.
Podnět: studna, rodinný dům.
Lit: ARÚ Praha čj. 2022/90, 2417/90.
Autor: J. Justová.
Rok: 1990.
Plocha: 196,9 m².
Negativní.

Sonda: 196

S-JTSK: -688025,56; -1045183,79.
Parcela: 582.
Podnět: rodinný dům.
Lit: ARÚ Praha čj. 2570/90.
Autor: J. Justová.
Rok: 1990.
Plocha: 161 m².
Negativní.

Sonda: 197

S-JTSK: -687969,5; -1045204,46.
Parcela: 483/34.
Podnět: sklep.
Lit: ARÚ Praha čj. 2571/90.
Autor: J. Justová.
Rok: 1990.
Plocha: nezjištěna.
Negativní.

Sonda: 203

S-JTSK: -687595,28; -1045837,14
Parcela: 625
Podnět: autodílna
Lit: ARÚ Praha čj. 2206/93
Autor: J. Justová.
Rok: 1993.
Plocha: 124,4 m².
Negativní.

Sonda: 204

S-JTSK: -687938,69; -1045652,16.
Parcela: 452.
Podnět: úložiště kovového odpadu.
Lit: ARÚ Praha čj. 2209/93, 2208/98.
Autor: J. Justová.
Rok: 1993.
Plocha: nezjištěna.
Negativní.

Sonda: 205

S-JTSK: -687959,04; -1045751,74

Parcela: 508/6.

Podnět: přístavba rodinného domu.

Lit: ARÚ Praha čj. 2639/93.

Autor: J. Justová.

Rok: 1993.

Plocha: nezjištěna.

V základových pasech byla zachycena patrně kulturní vrstva.

Nálezy: atypické zlomky hradištní a pravěké keramiky.

Datování: pravěk, hradištní.

Sonda: 206

S-JTSK: -687905,58; -1045757,62

Parcela: 508/36

Podnět: hospodářská stavba

Lit: ARÚ Praha čj. 2591/92.

Autor: J. Justová.

Rok: 1992.

Plocha: 16 m².

V hloubce 0,36 – 0,49 m byla zachycena patrně kulturní vrstva tvořená světlejší hnědošedou silně jílovitou a slabě písčitou hlínou.

Nálezy: zlomek keramiky zdobený dvěma řadami hřebenových vpichů.

Datování: středohradištní?

Sonda: 208

S-JTSK: -688009,51; -1045887,78.

Parcela: 508/24.

Podnět: přístavba rodinného domu.

Lit: ARÚ Praha čj. 2118/94.

Autor: J. Justová.

Rok: 1994.

Plocha: nezjištěna.

Negativní.

Sonda: 209

S-JTSK: -687969,48; -1045866,41

Parcela: 508/31.

Podnět: garáž a dílna

Lit: ARÚ Praha čj. 2119/94

Autor: J. Justová.

Rok: 1994.

Plocha: nezjištěna.

Ojedinělý nálezy 1 zl. hradištní keramiky.

Sonda: 211

S-JTSK: -688199,49; -1045915,26.

Parcela: 291.

Podnět: garáž.

Lit: ARÚ Praha čj. 3560/98

Autor: A. Bartošková

Plocha: nezjištěna.

Ve výkopech základových pasů byly zachyceny 2 zahloubené objekty.

Datování: vrcholný středověk.

Sonda: 212

S-JTSK: -688226,04; -1045278,66.

Parcela: 492/15.

Podnět: septik, hospodářská stavba.

Lit: ARÚ Praha čj. 6287/97.

Autor: J. Justová.

Rok: 1997.

Plocha: nezjištěna.

Sonda: 213

S-JTSK: -688166,03; -1045691,16

Parcela: 499/15.

Podnět: garáž, hospodářská stavba

Lit: ARÚ Praha čj. 6288/97

Autor: J. Justová.

Rok: 1997.

Negativní.

Sonda: 216

S-JTSK: -687606,78; -1045836,36

Parcela: 164/2

Podnět: přístavba autodílny

Lit: ARÚ Praha čj. 6964/97.

Autor: J. Justová.

Rok: 1997.

Plocha: 108,3 m².

Negativní.

Sonda: 217

S-JTSK: -688265,28; -1045118,92

Parcela: 416

Podnět: rodinný dům

Lit: ARÚ Praha čj. 6466/97.

Autor: J. Justová.

Rok: 1997.

Plocha: 155,5 m².

Negativní.

Sonda: 222**S-JTSK:** -688036,24; -1045960,82.**Parcela:** 508/20.**Podnět:** skleník**Lit:** ARÚ Praha čj. 1642/91.**Autor:** J. Justová.**Rok:** 1991.**Plocha:** 21,2 m².**Negativní.****Sonda: 223****S-JTSK:** -688217,97; -1045485,96.**Parcela:** 488/1.**Podnět:** rodinný dům.**Lit:** ARÚ Praha čj. 1081/91.**Autor:** J. Justová.**Rok:** 1990.**Plocha:** 125,6 m².**Negativní.****Sonda: 224****S-JTSK:** -687848,85; -1045943,95.**Parcela:** 560/22.**Podnět:** kůlna**Lit:** ARÚ Praha čj. 1080/91**Autor:** J. Justová.**Rok:** 1990.**Plocha:** 24 m².**Negativní.****Sonda: 232****S-JTSK:** -687982,39; -1045721,41.**Parcela:** 508/5.**Podnět:** garáž.**Lit:** ARÚ Praha čj. 8723/01.**Autor:** J. Mařík.**Rok:** 1998.**Plocha:** 24 m².**Popis nálezové situace**

Ve výkopu základových pasů byla zachycena nevýrazná kulturní vrstva (hnědá humózní hlína s drobnými úlomky opuky) a drobný zahloubený objekt nebo kúlová jamka (délka 0,24 m, hloubka od povrchu 0,6 m).

Nálezy:

Vrstva – 5 atypických zlomků raně středověké keramiky.

Objekt – 3 atypických zlomků raně středověké keramiky.

Datování: hradištní.

Sonda: 237**S-JTSK:** -687910,08; -1045197,14**Parcela:** 483/42.**Podnět:** přeložky kabelů VN, NN.**Lit:** ARÚ Praha**Autor:** J. Justová.**Rok:** 1990.**Plocha:** nezjištěna.**Negativní.****Sonda: 243****S-JTSK:** -688014,64; -1045864,46**Parcela:** 508/25.**Podnět:** rodinný dům.**Lit:** ARÚ Praha čj. 2216/79.**Autor:** J. Justová.**Rok:** 1979.**Plocha:** 84,6 m².**Negativní.****Sonda: 245****S-JTSK:** -688366,41; -1046054,49.**Parcela:** 27/2.**Podnět:** septik.**Autor:** J. Mařík**Rok:** 1999.**Plocha:** 4 m².**Negativní****Sonda: 246****S-JTSK:** -688302,52; -1045162,44.**Parcela:** 151/11.**Podnět:** garáž.**Lit:** ARÚ Praha čj. 8601/00.**Autor:** J. Mařík.**Rok:** 2000.**Plocha:** 16 m².**Negativní.****Sonda: 248****S-JTSK:** -688211,41; -1045406.**Parcela:** 489/18.**Podnět:** studna.**Lit:** ARÚ Praha čj. 8603/00.**Autor:** J. Justová.**Rok:** 1996.**Plocha:** nezjištěna.

Negativní.

Sonda: 249

S-JTSK: -688188,48; -1045251,36

Parcela: 492/26.

Podnět: garáž

Lit: ARÚ Praha čj. 8604/00

Autor: J. Justová.

Rok: 1996.

Plocha: 36,3 m².

Negativní.

Sonda: 265/13 (Tab. 95)

S-JTSK:

A: -688334,82; -1045406,80

-688383,67; -1045387,08

B: -688329,64

-1045412,44

C: -688386,75

-1045416,87

Parcela: 863.

Podnět: kanalizace

Lit: ARÚ Praha

Autor: J. Mařík

Rok: 2004.

Plocha: 34 m².

Popis nálezové situace:

Ve výkopu pro hlavní řad kanalizace a ve dvou dalších výkopech na „protlaky“ kanalizačních přípojek byla zachycena kulturní vrstva, tvořená tmavohnědou písčitou hlínou s nahodilými oblázky a uhlíky. Mocnost vrstvy kolísala mezi 0,1 – 0,4 m v rozmezí kóty 190,00 – 190,40 m n. m. Vrstva spočívala na hnědožlutém silně ulehlem jílu (geologické podloží) a byla překryta recentními navážkami pod současnou vozovkou.

Nálezy: 15 zl. raně středověké keramiky.

Datování: mladohradištní.

Sonda: 268 (Tab. 96)

S-JTSK: -688309,52; -1045536,12

-688312,50; -1045538,27

-688335,59; -1045502,91

-688333,59; -1045501,18

Parcela: 897/1.

Podnět: rekonstrukce železničního svršku.

Lit: ARÚ Praha

Autor: J. Mařík

Plocha: 155 m².

Popis nálezové situace:

Po odstranění násypu pod kolejemi bylo v úrovni geologického podloží zachyceno 5 zahloubených objektů.

Objekt 1:

Oválný tvar, vanovité dno. Rozměry 2,12 x 0,74 m, hloubka od úrovně skrývky 0,39 m.

Řez 1

1. tmavohnědá písčitá hlína

2. žlutý písek

Bez nálezů

Nedatováno

Objekt 2

Oválný až obdélníkový tvar, Rozměry 2,51 x min. 1,22 m, hloubka úrovně povrchu 1,32 m.

Řez 2:

1. hrubozrnný štěr 70 %, šedý písek 30%

2. hnědošedá písčitá hlína

3. žlutý písek

4. tmavohnědá písčitá hlína

5. žlutý písek

Nálezy: 7 zl. keramiky, 29 zl. zvířecích kostí, struska.

Datování: středohradištní.

Objekt 3

Oválný tvar, svislé stěny, vanovité dno. Rozměry min. 1,76 x 1,27 m, hloubka úrovně povrchu 0,88 m.

Řez 3:

1. hrubozrnný štěr 70 %, šedý písek 30%

2. šedohnědá písčitá hlína

3. žlutohnědý písčity jílu

4. šedohnědá písčitá hlína

5. žlutý písek

Nálezy: 10 zl. keramiky, 22 zl. zvířecích kostí, železná struska, zl. opracované kosti – patrně brusle, uhlíky.

Datování: středohradištní.

Objekt 4

Oválný tvar, svislé stěny, ploché dno. Rozměry 1,53 x min. 0,78, hloubka od povrchu 0,89 m.

Řez 4:

1. hnědá písčitá hlína

2. šedobílá jílovitá hlína

3. šedohnědá jílovitá hlína s četnými uhlíky

4. zahliněný písek

5. žlutý písek

Nálezy: 22 zl. keramiky, 10 zl. zvířecích kostí, uhlíky, mazanice.

Datování: mladohradištní.

(číslo 5 nebylo přiřazeno)

Objekt 6

Patrně oválný tvar šikmé stěny, vanovité dno.
Rozměry 1,79 x min. 0,71 m, hloubka úrovně
skrývky 0,22 m.

Řez 6:

1. tmavohnědá až černá písčité hlína, četné uhlíky
2. zahliněný písek
3. žlutý písek

Nálezy: 1 zl. atypické hradištní keramiky, 2 zl.
zvířecích kostí.

Datování: hradištní.

Sonda: 272

S-JTSK: -688167,11; -1045670,61.

Parcela: 499/1.

Podnět: kůlna.

Lit: ARÚ Praha čj. 7125/05.

Autor: J. Mařík.

Rok: 2001.

Plocha: 6,9 m².

Negativní.

Sonda: 274

S-JTSK: -688178,64; -1045905,24.

Parcela: 499/45.

Podnět: bazén.

Lit: ARÚ Praha čj. 7127/05.

Autor: J. Mařík.

Rok: 2003.

Plocha: 25,5 m².

Popis nálezové situace:

Pod navážkovými recentními vrstvami (0 – 0,6 m)
byly v SZ části výkopu zachyceny 2 zahloubené
objekty, jejich výplň obsahovala pouze atypické
zlomky pravěké keramiky.

Datování: pravěk.

Sonda: 275

S-JTSK: -688303,29; -1045390,06

Parcela: 492/12.

Podnět: septik, kůlna.

Lit: ARÚ Praha čj. 2181/01

Autor: J. Mařík.

Rok: 2001.

Plocha: 34,1 m².

Negativní.

Sonda: 276

S-JTSK: -688415,31; -1045438,83.

Parcela: 140.

Podnět: bazén.

Lit: ARÚ Praha čj. 7831/00.

Plocha 2000.

Autor: J. Mařík.

Plocha: 28 m².

Negativní.

Sonda: 277

S-JTSK: -687540,47; -1045524,14.

Parcela: 467/8.

Podnět: čerpací stanice pohonných hmot.

Lit: ARÚ Praha čj. 7134/05.

Autor: J. Mařík.

Plocha: 47,8 m².

Negativní.

Sonda: 278

S-JTSK: -687974,19; -1045325,55.

Parcela: 468/17.

Podnět: rodinný dům.

Autor: J. Mařík.

Rok: 2001.

Plocha: 168,8 m².

Negativní.

Sonda: 279

S-JTSK: -687929,13; -1045879,49.

Parcela: 508/46.

Podnět: bazén.

Lit: ARÚ Praha čj. 7132/05.

Autor: J. Mařík

Rok: 2004.

Plocha: 18 m².

Negativní.

Sonda: 281

S-JTSK: -688172,34; -1045918,03

Parcela: 251/2.

Podnět: bazén.

Autor: J. Mařík.

Rok: 2003.

Plocha: 24,5 m².

Negativní.

Sonda: 284

S-JTSK: -687999,45; -1045228,4.

Parcela: 483/40.

Podnět: rodinný dům.

Lit: ARÚ Praha čj. 7130/05.

Autor: J. Mařík.

Rok: 2004.

Plocha: 112,3 m².
Negativní.

Sonda: 285

S-JTSK: -688069,79; -1045142,33.
Parcela: 488/11.
Podnět: rodinný dům.
Lit: ARÚ Praha čj. 7131/05.
Autor: J. Mařík.
Rok: 2004.
Plocha: 116 m².
Negativní.

Sonda: 286

S-JTSK: -688363,92; -1045176,59.
Parcela: 169/7.
Podnět: studna.
Lit: ARÚ Praha čj. 372/01.
Autor: J. Mařík.
Rok: 2001.
Plocha: nezjištěna.
Negativní.

Sonda: 287

S-JTSK: -688170,51; -1045360,96.
Parcela: 343.
Podnět: přístavba rodinného domu.
Autor: J. Mařík.
Plocha: 11,9 m².
Negativní.

Sonda: 289

S-JTSK: -688133,86; -1045662,66.
Parcela: 499/18.
Podnět: bazén.
Lit: ARÚ Praha čj. 7133/05.
Autor: J. Justová.
Plocha: 24,5 m².
Negativní.

Sonda: 290

S-JTSK: -688622,32; -1043874,2.
-688635,85; -1043872,5.
Parcela: 288/1.
Podnět: přípojka plynovodu.
Lit: ARÚ Praha čj. 7136/05.
Rok: 2004.
Autor: J. Mařík.
Plocha: nezjištěna.
Negativní.

Sonda: 291

S-JTSK: -687820,8; -1045847,03.
Parcela: 499/18.
Podnět: zahradní jezírko.
Lit: ARÚ Praha 7129/05.
Autor: J. Mařík.
Rok: 2003.
Plocha: 76,2 m².
Popis terénní situace:
Výkop pro zahradní jezírko nepravidelného lichoběžníkovitého tvaru o rozměrech 18mx5,5m hloubka 1m. Jezírko je situováno pod hranou říční terasy v inundaci řeky Cidliny. Podloží tvoří žlutý písek.
Negativní.

Sonda: 292

S-JTSK: -688312,95; -1045196,16.
Parcela: 151/34.
Podnět: septik, garáž.
Lit: ARÚ Praha čj. 7128/05.
Autor: J. Mařík.
Plocha: 15 m².
Negativní.

Sonda: 295

S-JTSK: -688292,46; -1045172,39.
Parcela: 151/11.
Podnět: rodinný dům .
Autor: Mařík
Rok: 2005.
Plocha: 154 m².
Negativní.

Sonda: 296

S-JTSK: -688071,42; -1045888,18.
Parcela: 508/16.
Podnět: bazén.
Lit: ARÚ Praha čj. 7135/05.
Rok: 2004.
Autor: J. Mařík.
Plocha: 26,6 m².
Negativní.

Sonda: 297

S-JTSK: -688183,65; -1045737,95.
Parcela: 897/1.
Podnět: liniová stavba.
Lit: Výzkumy v Čechách 1984/85, s. 107.

Autor: Sakařová.

Popis terénní situace:

Nález lidských kostí v sekundární poloze, patrně se jedná o část pohřebiště v poloze „U nádraží“.

Datování: hradištní?

Sonda: 298

S-JTSK: -687953,51; -1045460,32
-687943,29; -1045381,11
-687869,35; -1045175,40
-687984,05; -1045006,39
-688237,15; -1044790,83
-688347,03; -1044323,20
-688601,29; -1044243,99
-688656,22; -1044060,00
-688605,12; -1043589,82
-688906,65; -1043551,49
-689166,01; -1042696,01

Parcela: 468/7.

Podnět: plynovod.

Lit: ARÚ Praha čj. 902/92.

Autor: J. Justová.

Rok: 1992.

Plocha: nezjištěna.

Popis terénní situace:

Při povrchovém sběru podél výkopu bylo nalezeno několik atypických pravěkých střepů. Samotný výkop plynovodu byl bez nálezů.

Sonda: 299

S-JTSK: -688251,06; -1045444,94

Parcela: 489/7

Podnět: kůlna

Lit: ARÚ Praha čj. 2950/93

Autor: J. Justová.

Rok: 1993.

Plocha: nezjištěna.

Negativní.

Sonda: 300 (Tab.

S-JTSK: -687953,8; -1045699,67.

Parcela: 478/26.

Podnět: stavba oplocení

Lit: NM L-14-7-6, Niederle, L. 1953:

Rukověť slovanských starožitností, 218, obr. 6.

Autor: R. Turek

Plocha: nezjištěna.

Popis nálezové situace

Hrobová jáma: obdélníkovitá.

Rozměry: d. 190 cm, š. 75 cm.

Dřevěné obložení hrobové jámy

Přes loketní klouby bylo položeno po 1 kamenu. Kostra dospělého jedince byla položena na zádech s lebkou na pravém spánku a rukama a nohama nataženými.

Nálezy:

1 – 2. Pod lebkou na 2 „tenké bronzové esovité záušničky“. Dnes nezvěstná.

3. U pravé nohy - hrncovitá nádoba.

Sonda: 301

S-JTSK: -68800,94; -1045127,85.

Parcela: 198/4.

Podnět: rekonstrukce hřbitovní zdi.

Lit: ARÚ Praha čj. 7960/99.

Autor: N. Profantová.

Rok: 1999.

Plocha: nezjištěna.

Popis nálezové situace:

Výkop zachytil část jednoho zahloubeného objektu.

Nálezy: zl. keramiky, uhlíky.

Datování: středohradištní.

Sonda: 302

S-JTSK: -688269,69; -1045569,69.

Parcela: 899/2.

Podnět: neuveden.

Lit: ARÚ Praha čj. 7739/99.

Autor: N. Profantová

Rok: 1999.

Plocha: 2,7 m².

Popis nálezové situace:

Výkop zachytil část blížie nezjistitelného tvaru a rozměrů. Výplň objektu obsahovala přepálené kameny a četné uhlíky.

Nálezy: keramika, uhlíky, zvířecí kosti.

Datování: mladohradištní.

Sonda: 303 (Tab. 97)

S-JTSK: -688203,99; -1045631,4.

Parcela: 499/10.

Podnět: septik

Lit: ARÚ Praha čj. 9223/99.

Autor: V. Matoušek.

Rok: 1999.

Plocha: 20,4 m².

Popis nálezové situace:

Na stěně výkopu byl zachycena část zahloubeného objektu, nezjištěného tvaru a rozměrů. Dokumentován byl pouze řez objektem. Řez A – B

1. recentní navážky

2. hnědá hlinitá s uhlíky

3. písčitohlinitá světle hnědá
4. žlutá písčitá, místy s hnědými čočkami
5. bělavá písčitá
Nálezy: 3 zl. atypické hradištní keramiky, zvířecí kosti.
Datování: hradištní.

Sonda: 304

S-JTSK: -688351,79; -1045382,53
Parcela: 127
Podnět: Vestavba ve dvoře nástrojárny.
Lit: ARÚ Praha čj. 4490/98.
Rok: 1998.
Autor: L. Haišmanová
Plocha: nezjištěna.
Negativní.

Sonda: 305

S-JTSK: -688207,04; -1045438,63
-688185,78; -1045356,58
-688276,99; -1045334,73
Parcela: 492/2.
Podnět: rýhy pro telefonní kabely.
Lit: ARÚ Praha čj. 4489/96.
Rok: 1996.
Autor: J. Justová.
Plocha: nezjištěna.
Negativní

Sonda: 306

S-JTSK: -688392,40; -1045384,03
-688394,76; -1045307,88
-688407,16; -1045259,47
-688444,94; -1045153,21
Parcela: 842/3.
Podnět: rýhy pro telefonní kabely.
Lit: ARÚ Praha čj. 4488/96.
Rok: 1996.
Autor: L. Haišmanová.
Plocha: nezjištěna.
Ojedinelé nálezy vrcholně středověké keramiky ze sběru, výkop negativní.

Sonda: 309

S-JTSK: -688155,15; -1045908,16.
Parcela: 499/66, 251/1.
Podnět: septik.
Lit: ARÚ Praha čj. 1014/99.
Autor: J. Justová.
Rok: 1999.

Plocha: 8,8 m².
Negativní.

Sonda: 311

S-JTSK: -687988,26; -1045675,47.
Parcela: 478/25.
Podnět: stavba železniční vlečky.
Lit: ARÚ Praha čj. 4562/56.
Autor: H. Ošmerová.
Rok: 1956.
Plocha: nezjištěna.
Popis nálezové situace:
Při stavbě železniční vlečky byly nalezeny 3 kostrové hroby orientované svojí delší osou v-z. Ve výbavě jednoho z hrob byla keramická nádoba, které byla označena jako raně středověká. V současnosti je tato nádoba nezvěstná. Lokalizace výzkumu byla upřesněna dvěma nezávislými očitými svědky.

Sonda: 312 (Tab. 97)

S-JTSK: -688362,33; -1045266,04.
Parcela: 309.
Podnět: neznámý.
Lit: Národní muzeum - č. inv. 85042.
Plocha: nezjištěna.
Náhodný nález části raně středověkého hrobu, v jehož výbavě byla keramická nádoba.

Sonda: H 2

S-JTSK: -688361,76; -1045387,24.
Parcela: 137.
Podnět: stavba nástrojárny.
Lit: Archiv Polabského muzea
v Poděbradech, pozůstalost Jana Hellicha.
Autor: J. Hellich.
Rok: 1913.
Plocha: cca 440 m².
Popis nálezové situace viz. kapitola 7. 10.

Sonda: H 3 (obr. 15)

poloha U cukrovaru
S-JTSK: -687569,96; -1045842,82.
Parcela: 515/1, 515/2.
Podnět: odborný záměr
Lit: ARÚ Praha Hellich 1892
Autor: Hellich (1892).
Rok: 1891.
Plocha: cca 2122 m².
Popis nálezové situace:
Při výzkumu, který se soustředil především na

kostrové pohřebiště (popis nálezů viz 7. 8. 1.) byly zjištěny také 3 zahluobené sídlištní objekty. Keramika nalezená v jejich výplni se nedochovala a můžeme ji datovat pouze na základě popisu J. Hellicha (1892, 699), který je datuje jako starší než raně středověké.

Datování:

Sídlištní nálezy – pravěk?

Pohřebiště – středohradištní, mladohradištní.

Sonda: H4 (obr. 17)

S-JTSK: -688162,88; -1045780,02.

Parcela: 897/1.

Podnět: stavba nádraží.

Lit: J. Hellich (1897).

Autor: J. Hellich.

Plocha: cca 5900 m².

Popis nálezové situace:

Sídliště a pohřebiště bylo poprvé narušeno již v roce 1870, kdy stavba severozápadní dráhy prořala v prostoru dnešního nádraží přirozenou vyvýšeninu, jejíž zbytek byl úplně aplanován při rozšiřování nádraží v roce 1896. Sídlištní objekty nebyly v průběhu stavebních prací dokumentovány systematicky. Autor uvádí, že například v blízkosti budovy nádraží „vykopáno bylo více jam kulturních, které nemohly být prozkoumány“.

Na dochovaném plánu bylo zakresleno celkem 16 sídlištních objektů. Objekty měly, není-li uvedeno jinak, kruhový nebo oválný půdorys o průměru 2 – 3 m a hloubka dosahovala 1,5 m.

Nalezené objekty byly datovány do starší doby železné (HC-HD) (Mařík 2003), doby římské a raného středověku. Datování jednotlivých objektů je problematické, protože se nedochovaly ve většině případů nálezové celky a soubor keramiky deponovaný v Polabském muzeu v Poděbradech má tak hodnotu sběru. Při datování můžeme vycházet pouze z popisu J. Hellicha. V několika případech nelze rozhodnout, zda prokazatelně starší nálezy jsou intruzí, či zda nebyla rozlišena superpozice více objektů.

Objekt 1- 3:

Nálezy: keramika, jaspis, zvířecí kosti.

Datování: doba římská, středohradištní.

Objekt 4

Rozměry 2,75 x 2m, hloubka 1,5m. Obdélníkovitý tvar, kolmé stěny. V jižní části kamenná pec.

Nálezy: keramika, zvířecí kosti.

Datování: doba římská.

Objekt 5:

Nálezy: keramika, železný nůž se zdobenou kostěnou střípkou.

Datování: středohradištní.

Objekt 6:

Nálezy: Ve výplni hrncovitá nádoba (výška 12 cm, průměr ústí 14cm, dna 6 cm). Nelze vyloučit porušený kostrový hrob.

Datování: hradištní.

Objekt 7:

Nálezy: keramika, cedník/vykuřovadlo, 2 nádoby (ztraceny).

Datování: HC – HD.

Objekt 8:

Rozměry: šířka 3,2m, hloubka 1,75m.

Nálezy: keramika, zvířecí kosti, podlouhlý předmět z železného plechu, vrтанý kamenná nástroj.

Datování: doba římská.

Objekt 9:

Nálezy: keramika.

Datování: hradištní.

Objekt 10:

Rozměry: 1,2 x 4,5m, hloubka 0,5m.

Nálezy: keramika, železný háček, zlomek ocílky, zlomek kamenného sekeromlatu, kostěné šídlo, pánev/pražnice.

Datování: hradištní.

Objekt 11:

Nálezy: keramika.

Datování: hradištní.

Objekt 12,13:

Nálezy: keramika (nezdobená).

Datování: nedatováno.

Objekt 14:

Nálezy: keramika, zvířecí kosti.

Datování: středohradištní.

Objekt 15:

Nálezy: keramika, zvířecí kosti.

Datování: hradištní, doba římská.

Objekt 16:

Nálezy: keramika, zvířecí kosti. Nezdobená hrubá keramika vytvářená v ruce, jeden stěp s rytou šroubovicí.

Datování: HC – HD, mladohradištní?.

Sonda: H 10

S-JTSK: -688391,76; -1045424,99

Parcela: 897/1.

Podnět: neznámý.

Lit: Hellich 1913, 506.

Autor: J. Hellich

Plocha: nezjištěna.

Nález sídlištních objektů v blízkosti

železničního přejezdu.

Datování: hradištní.

Sonda: H 12

S-JTSK: -688397,73; -1045168,09

Parcela: 198/2.

Podnět: neznámý.

Lit: Archiv Polabského muzea
v Poděbradech., sign. H 13830.

Autor: J. Hellich.

Rok: 1918.

Plocha: nezjištěna.

Na katolickém hřbitově pod hrobem pana Vavrouška bylo nalezeno torzo železného dvousečného meče. Meč je v současnosti nezvěstný.

Datování: hradištní.

6. 3. Levý břeh

Při velkoplošných odkryvech, které probíhaly v prostoru kanínských (obr. 18) pohřebišť byly vedle kostrových hrobů zachyceny také četné zahloubené objekty, z nichž celkem 16 můžeme datovat jako raně středověké. Ze starších období jsou zde zastoupeny nálezy kultury lužické a časně laténské osídlení. Objekty lužické kultury zachytila sonda z roku 2003 v polohách Kanín I – III. Část laténského sídliště prořala sonda v roce 2005 severně od polohy Kanín I na pravém břehu v současnosti zatrubněné bezejmenné vodoteče.

Při záchranných archeologických výzkumech v letech 1961 – 1970 bylo v prostoru pohřebiště v poloze Kanín II mimo raně středověké hroby zachyceno také 52 zahloubených objektů (obr. 19). Ve srovnání s nálezovou situací na pravém břehu Cidliny mezi převažovaly nepravidelné půdorysy objektů s poměrně homogenní písčitou nebo hlinitopísčitou výplní s minimem uhlíků nebo mazanice. Velmi malé bylo i množství nálezů umožňujících datování a 33 objektů neobsahovalo žádné nálezy. Pokud byly tyto nedatované zahloubené objekty v superpozici s raně středověkými hroby, byly vždy mladší. Výjimkou je objekt 6/69, který byl porušen hrobem 156. Mimo objektu 3/69, v jehož výplni bylo 48 zlomků mladohradištní keramiky, mohla být většina raně středověkých objektů datována na základě 1-5 zlomků keramiky, která se do výplně jam mohla dostat například z porušených hrobů například při novověké těžbě písku. Touto cestou se pravděpodobně do výplně objektu 2/68 dostala například železná ocílka. Jako spolehlivě sídlištní lze označit pouze objekty 3/62 a 4/68, kde byla nalezena jedna celá a jedno torzo nádoby (Tab. 98: 1, 2), jejichž rozměry několikanásobně přesahovaly velikost nádob, které se běžně vyskytovaly ve výbavách hrobů.

Podobné zjištění přinesl i výzkum z roku 2003, kde rýha pro kanalizaci prořala další 2 obdobné objekty 18/2003 a 23/2003. V každém z nich byla nalezeny zlomky pouze z jedné nádoby. V objektu 18/2003 se jednalo patrně o láhev (Tab. 98: 7,8) nezjištěného tvaru a velikosti zdobenou jednoduchými vlnicemi a vrypy. Objekt 23/2003 obsahoval torzo hrncovité nádoby (Tab. 98: 6) zdobené rytou šroubovicí.

Na základě dosavadních zjištění můžeme konstatovat, že nálezy převážně mladohradištního stáří na lokalitách Kanín I – III se výrazně odlišují od situace na pravém břehu Cidliny. Pravděpodobně můžeme vyloučit možnost, že zjištěné zahloubené objekty souvisí s pohřebními rituály. Svědčí o tom nejen keramické nálezy datované téměř výhradně do mladohradištního období, ale i četné superpozice objektů a raně středověkých hrobů. Aktivita, kterou je obtížné blíže specifikovat, zde probíhala až době, kdy pohřebiště již nebylo využíváno.

Další pozůstatky raně středověkého osídlení byly zachyceny západně od železniční trati Praha – Kolín, již mimo areál raně středověkého pohřebiště v poloze Na střelnici a Na křížkách.

Sídliště v poloze **Na střelnici** se nachází na při okraji říční terasy, ve vzdálenosti cca 50 m západně o železniční trati Praha – Kolín. Původní terénní reliéf byl značně pozměněn těžbou sěrku a písku a poté následnou rekultivací. J. Hellich, který zde prozkoumal roce 1891 čtyři zahloubené objekty (obr. 20), popisuje polohu Na střelnici (též uváděno jako „*Havránkovo pole*“) jako „*nížké ale dost rozsáhlé návrší*“. Přestože Hellich popisuje sledované objekty jako hroby, je z popisu nálezů zřejmé, že se jednalo o sídlištní nálezy (četné zlomky keramiky, zvířecí kosti svorové kameny). Keramiku, kterou již není možné identifikovat v muzejních sbírkách, popisuje jako shodnou s nálezy na libickém hradišti.

Datování nálezů z tohoto sídliště upřesnil záchranný výzkum v roce 1990, který zachytil časně slovanský zahloubený objekt a kulturní vrstvu která obsahovala středohradištní a mladohradištní keramiku (*Břicháček 1995*). Součástí tohoto sídliště byla patrně i zásobní jáma obj. 17/2003, kterou se podařilo zachytit při záchranném výzkumu v roce 2003. Nalezený okraj nádoby (Tab. 98: 5) zdobený mnohonásobnou vlnicí datuje objekt do střední, případně starší doby hradištní.

Poloha **Na křížkách (sonda 320)** je vzdáleno od předchozí lokality cca 300 m jihozápadně. Záchranný výzkum, který proběhl v roce 2005 (obr. 21), byl situován na jz. okraji nevýrazného návrší, které se táhne podél okraje říční terasy. Tato terasa je stejně jako na libickém hradišti tvořena písky a šterkopísky, které jsou překryty slabou vrstvou spraše o mocnosti 0,2 – 0,5 m. Na ploše 4 000 m² bylo nalezeno celkem 32 zahloubených objektů, 1 objekt byl datován do kultury s vypíchanou keramikou, 21 do starší doby železné a 10 do časně slovanského až starohradištního období (Tab. 99: 3 – 6). Mezi raně středověkými objekty byly zastoupeny pozůstatky 4 zahloubených obydlí s kamennou pecí (obj. 3, 5, 13, 19) a 5 zásobních jam (obj. 17, 20, 21, 28 a 34).

6. 4. Osídlení říční nivy

Stopy osídlení v prostoru říční nivy nacházíme západně a jižně od opevněného areálu hradiště (obr. 2: E-G). Jedná se o většinou o drobné elevace, které převyšují o 1 – 2 m úroveň okolního terénu. Z geologického hlediska jsou to pozůstatky říčních teras nebo písčné přesypy. Jejich původní rozsah v raném středověku je v současné době obtížné rekonstruovat. V mladším období mohly být částečně narušeny erozí a některé níže položené části mohou

být v současnosti překryty novověkými sedimenty, jejichž mocnost na středním Labi se pohybuje kolem 2 m. Přestože některé polohy byly v minulosti již archeologicky sledovány, nebo z nich pocházejí ojedinělé nálezy, jejich identifikace je problematická. K tomuto účelu byla využita především mapa „Labské záplavy“ z roku 1885²¹ (obr. 22), na níž jsou v měřítku 1: 5800 vyznačena území, která by byla zaplavena při povodni, patrně v rozsahu stoleté vody²². Dalším podkladem byla základní mapa v měřítku 1: 10 000, kde byly sledovány polohy převyšující kótu 190 m n. m. a geologická mapa, která ovšem vzhledem k svému měřítku (1: 50 000) zachycuje tyto drobné útvary nepřesně a někdy i deformované podobě. V aglomeraci hradiště (do vzdálenosti 2 km) se jich vyskytlo celkem 5.

Kuchynka (obr. 2:E, 23)

Lokalita se nachází se 800 m jižně od hradiště. Má oválný tvar o rozměrech 60 x 30 m a okolní terén převyšuje až o 3 m, maximální nadmořská výška je 191 m n. m. Podloží podobně jako v opevněné areálu hradiště tvoří vrstva spraše o mocnosti max. 0,3 m nasedající na písky a štěrkopísky. Východní okraj vyvýšeniny je narušen těžbou písku.

V roce 1954 zde byly provedeny dvě zjišťovací sondy²³. Pod vrstvou lesního humusu se objevila nevýrazná kulturní vrstva obsahující hradištní keramiku, které přecházela do žlutohnědého jílovitého podloží. Toto zjištění potvrdila i série mikrovrypů provedená v roce 2005. Keramika získaná z mikrovrypů a povrchových sběrů byla datována do mladohradištního období.

Mýto (obr. 2: H)

Drobný oválný útvar 900 m jižně od hradiště. Je 100 m dlouhý a 75 m široký, okolní terén převyšuje o 2 m. Podobně jako v poloze Kuchynka byly v roce 2005 ověřovány výsledky prospekce prováděné R. Turkem (1971). Pod vrstvou lesního humusu byl sterilní jemnozrnný písek. Bez nálezů.

Huslík (Obr. 2: F, 22: A)

Nachází se cca 1100 m západně od hradiště. Původní podoba této vyvýšeniny byla značně pozměněna těžbou hlíny pro cihelnu v druhé polovině 19. století. Na mapě Labské

²¹ Archiv Povodí Labe, Hradec Králové. Za zpřístupnění kopií map děkuji D. Dreslerové.

²² Mapy se dochovaly bez další průvodní dokumentace. Zakreslené kóty jsou pravděpodobně uváděny ve výškovém systému Jadran. Na úroveň stoleté vody usuzujeme na základě porovnání s územím Libické aglomerace (Havrdá 2006).

²³ Výzkum prováděl R. Turek, zpráva je uložena v archivu prehistorického oddělení Národního muzea v Praze, sign. L 14-7.

záplavy má nepravidelný oválný až trojúhelníkovitý tvar o rozměrech 140 x 190 a celkové ploše 2,3 ha. Na geologické mapě je v poloha Huslík vyznačena jako ovál 500 m dlouhý a 200 m široký. Jelikož vedle cihelny na Huslíku fungovala ve stejné době také cihelna v poloze „U radiostanice“, bývají obě polohy u nálezů z 19. století zaměňovány. Z Huslíku tak spolehlivě pocházejí pouze 3 zl. raně středověké keramiky, které lze datovat do starší až střední doby hradištní (*Píč 1891*, 359).

Přibližně 160 m jihozápadně o polohy Huslík je na mapě Labské záplavy zakreslen nepravidelný útvar o rozměrech 150 x 85 m a celkové ploše 1,1 ha (obr. 22: B). Tato poloha není zakreslena na žádné další mapě a v současnosti není patrná ani v terénu. Pravděpodobně byla zničena při stavbě silnice vedoucí od soutoku Labe a Cidliny do Poděbrad.

U radiostanice (obr. 22: C)

Lokalita označovaná v 19. století také jako „Chotětice“ nebo tzv. Chotětický či Kočičí hrádek se nachází 1900 m západně o hradiště. Na mapě Labské záplavy je zobrazena jako protáhlý ovál o rozměrech 220 x 60 m o celkové ploše 0,96 ha. Geologická mapa pozůstatek šterkopískové terasy zobrazuje mnohem větším rozsahu (15,6 ha). První archeologické nálezy pocházejí z cihelny, která byla lokalitě provozována v druhé polovině 19. století. V letech 1970 – 72 proběhl v poloze U radiostanice systematický výzkum (obr. 22: 1-2), který zachytil stopy osídlení datované od poloviny 10. do 13. století (*Beranová 2000*). Vzhledem k tomu, že výsledky výzkumu byly publikovány pouze formou předběžných zpráv, nelze říci cokoli bližšího o rozsahu a charakteru osídlení v raném středověku. Z publikovaného výběru keramiky můžeme pouze potvrdit závěry autorky o kontinuálním osídlení od mladohradištního období až do vrcholného středověku.

6. 6. Niva a její osídlení

Problematicke osídlení nivy v pravěku a raném středověku byla věnování větší pozornost od počátku 80. let minulého století. Pro období raného středověku přinesla nový pohled především studie E. Opravila (*1983*), který na základě paleobotanických analýz, vyvrací představu „blatných hradišť“ obklopených obtížně prostupnými bažinami. V českém prostředí byl v rámci rozsáhlého interdisciplinárního projektu sledován geomorfologický vývoj nivy a jejího osídlení v pravěku a raném středověku na části středního toku Labe mezi Starou Boleslaví a Mělníkem (*Dreslerová 1995*). Na základě převážně záchranných archeologických výzkumů doplněných povrchovými sběry se podařilo prokázat, že říční niva a její nejbližší okolí bylo vyhledáváno již od neolitu. V raně středověkém období je dokonce

zaznamenám výrazný nárůst sídelních aktivit. Sídliště se nacházela nejen na okraji říčních teras, které byly mimo pravidelně zaplavované území, ale také přímo v prostoru nivy, kde byly vybírány vyvýšené písčité duny, meandrové jesepy a pozůstatky říčních teras, které tvořily ostrovy obklopené nivou. Zjištění celkového rozsahu těchto sídlišť je problematické, protože často nelze zjistit jak velká část těchto geologických útvarů je překryta vrstvou sedimentu nebo byla zničena erozí. Zda se raně středověká sídliště nacházela také přímo na úrovni tehdejší nivy je za současného stavu poznání obtížné rozhodnout, neboť artefakty nalezené v sekundární poloze, získané převážně povrchovými sběry, mohly pocházet z erodovaných teras nebo z drobných elevací uvnitř nivy, které jsou dnes překryty mladšími sedimenty.

Pokusíme-li se funkčně interpretovat sídliště umístěná na drobných elevacích uprostřed nivy, můžeme vycházet především z hypotéz, které jsou založeny paleobotanických a geologických studií, avšak konkrétní archeologické důkazy postrádáme. Poměrně sporadické stopy osídlení, představované nevýraznou kulturní vrstvou nebo několika málo zahloubenými objekty, jsou považovány za doklad krátkodobě obývaných míst (*Poláček – Škojec – Havlíček 2005*), jejichž obyvatelé se mohli věnovat rybaření, chovu dobytka, exploataci lesa nebo získávání nerostných surovin (*Dreslerová 1995; Poláček – Škojec – Havlíček 2005*). Výjimečným dokladem činnosti, která se neobešla bez tekoucí vody je nález mlýna z 12. století ve střední Anglii v povodí řeky Trent, jehož pozůstatky byly překryty 1 m vysokou vrstvou sedimentů (*Clay 1994*). Jako zcela nevhodné se jeví obdělávání půdy. Vedle zcela zřejmého rizika povodní nebyly v prostoru říční nivy pravděpodobně ani dostatečně vyvinuté půdy (*Dreslerová 1995; Shiel 1997*).

Dreslerová (1995) předpokládá že sídliště v nivě mohou být součástí rozsáhlejšího hospodářského systému. Tuto hypotézu podporují výsledky rozsáhlého průzkumu soutoku Moravy a Dyje zaměřeného na písčité duny v říční nivě (*Poláček – Škojec – Havlíček 2005*). V rámci tohoto projektu bylo prozkoumáno 64 poloh, přičemž na 30 z nich se podařilo doložit pravěké a na 15 raně středověké osídlení (obr. 24). Datovací materiál byl získáván drobnou sondáží a mikrovrypy. Celkem 6 lokalit s raně středověkým osídlením se nacházelo ve vzdálenosti 3 km od raně středověkého centra v Břeclavi – Pohansku. Pro další skupinu 3 písčných dun odpovídající sídliště a pohřebiště datované do 9. – 10. století na pravém břehu Dyje na katastru obce Bernhardstahl (*Justová 1990, 233*), podobně je tomu i blízkosti poloh 143 – 146 u obce Rabensburg. (*Justová 1990, 248*). Na obou lokalitách se také vyskytly hroby se zbraněmi. Při průzkumu pravého břehu řeky Moravy byly zaznamenány jen dvě písčné

duny osídlené v raném středověku, přičemž obě byly vzdáleny méně než 2 km od hradiště v Mikulčicích.

6. 7. Pohřebiště

Na území libické aglomerace bylo zachyceno 10 - 11 pohřebišť datovatelných do raně středověkého období. Díky dlouholetému intenzivnímu archeologickému výzkumu máme k dispozici do značné míry ucelený soubor, který dovoluje sledovat vývoj pohřebního ritu v prostoru i čase. Ve srovnání s jinými raně středověkými lokalitami poskytuje libická aglomerace výjimečnou příležitost věnovat se otázkám sociotopografie a demografie.

6. 7. 1. Kanín (obr. 18)

Na základě archeologických výzkumů byly na lokalitě v průběhu 60. let 20. století rozlišeny 3 polohy (Kanín I-III) podle míst, kde byla zaznamenána výraznější koncentrace raně středověkých hrobů. Pohřebiště se nacházejí na šterkopískové terase říční terase Cidliny, kterou rozděluje ve směru sz-jv bezejmenná, v současnosti již zazemněná vodoteč. V místě svahu klesajícího ke zmíněné vodoteči jsou hroby zahloubeny do šedohnědé jílovité vrstvy, která nasedá na šterkopísky. Na mapě prvního vojenského mapování tuto situaci dokumentují dvě vyvýšeniny (obr. 25), které můžeme ztotožnit s polohami II a pravděpodobně III.

6. 7. 2. Kanín II (obr. 26)

Leží východně od železniční trati Praha-Kolín a jejím středem prochází silnice Libice – Kanín (obr. 18). Okraje pohřebiště vymezuje na východní straně železniční trať, na západě zmíněná nepravidelná vodoteč, jižní okraj zachytil archeologický výzkum a severní část byla z větší části zničena těžbou písku.

6. 7. 3. Kanín I, III

Východně od Kanína II jsou evidovány další dvě části pohřebiště: Kanín I s 5 hroby (174 – 178) a východněji položený Kanín III, který také částečně zasahuje do intravilánu obce. Tuto část pohřebiště známe hlavně z výzkumů J. Hellicha a další početné nálezy pocházejí také z dnes již vytěžené pískovny (tab. 65 – 72).

Záchranné výzkumy z let 2003 - 2005 potvrdily toto základní rozdělení pouze částečně. Sonda z roku 2003 prokázala v výraznější koncentraci raně středověkých hrobů v na západním okraji intravilánu obce Kanín (poloha Na křemenu) a v nejzápadnější části celého

areálu (poloha II). Nález kostrového hrobu (182) a následná nedestruktivní prospekce naznačila, že hranice mezi Kanínem I a III je spíše umělá a odráží spíše stav archeologického výzkumu, který se soustředil hlavně na místa narušovaná těžbou písku.

Na počátku léta roku 2004 byly v celém areálu kanínských pohřebišť pozorovány četné porostové příznaky, které byly vzhledem k nevhodným klimatickým podmínkám dokumentovány předběžně pouze z vysokozdvížné plošiny (výška 17 m) a o dva týdny poději leteckým snímáním. Na leteckých fotografiích se je však již zachytit nepodařilo, objevily se zde pouze výrazně tmavší plochy, které se s rozsahem dříve sledovaných porostových příznaků shodují. Protože na šikmých snímcích není možné jednoznačně identifikovat tvary jednotlivých příznaků, bylo obtížné rozhodnout, zda indikují výskyt sídlištních objektů, nebo kostrových hrobů²⁴. Na podzim roku 2004 byla provedena magnetometrická prospekce, jejímž hlavním cílem bylo rozlišení těchto objektů a případně též zjistit celkový rozsah pohřebiště. Pro tento účel byl vybrán 50 široký a 150 dlouhý pás orientovaný svojí delší osou severojižním směrem mezi polohami Kanín I a Kanín III. Mezi četnými anomáliemi převládaly oválné útvary přibližně 2m dlouhé a 1 m široké orientované převážně ve směru SZ-JV, které můžeme s velkou pravděpodobností považovat za raně středověké hroby (obr. 27). Z těchto skutečností vyplývá, že raně středověké pohřebiště pokrývá s větší či menší intenzitou pás od východního svazu bezejmenné vodoteče až po západní část dnešního Kanína. V tomto prostoru lze očekávat různě veliké skupiny hrobů, tak jak je známe z poloh Kanín I a III. Východní okraj této části pohřebního areálu představují hroby zachycené již v intravilánu obce, na západě je hranicí zmiňovaná bezejmenná vodoteč. Jižní okraj lze s poněkud menší jistotou vymezit okrajem vytěžené pískovny (obr. 18 a na severu je to hranice výskytu porostových příznaků).

6. 7. 3. Archeologické výzkumy kanínských pohřebišť

Zprávy o narušování raně středověkých hrobů pocházejí již z poloviny 19. století, kdy při výstavbě silnice Libice – Kanín mělo dojít ke zničení až dvou stovek hrobů (*Turek 1946*). Dva drobné výzkumy provedl Jan Hellich v letech 1903, 1905 a 1911. První z nich zachytil nejvýchodnější část celého areálu v poloze Na křemenu (obr. 28). Z dochované dokumentace rekonstruovat rozměry zkoumané plochy a její přesnou polohu. Z polohy Na křemenu pochází celkem 14 hrobů. Dalších 17 bylo odkryto v roce 1905 na nejzápadnější části kanínských pohřebišť, východně od křižovatky železnice a silnice Libice – Kanín (Kanín II). Poslední výzkum J. Hellicha na katastru Kanína proběhl v roce 1911 na „poli pana Svobody“, které se

²⁴ V sondě z roku 2003 byly v celé její délce zachyceny četné zahloubené objekty lužické kultury.

nacházelo na západním okraji obce. V Hellichově pozůstalosti se dochoval pouze seznam prozkoumaných hrobů.

Do počátku 60. let 20. století byly na poli mezi Kanínem a Libicí nacházeny další předměty pocházející z výbav raně středověkých hrobů, které se dostávaly bez uvedení bližších nálezových okolností do muzeí v Poděbradech a v Městci Králové. Jednalo se hlavně o nálezy z polohy Kanín III, kde při těžbě písku bylo zničeno minimálně několik desítek raně středověkých hrobů, dokladem je 32 keramických nádob a jedna ostruha (Tab. 65- 72). Ze stěny pískovny se podařilo zachránit části 4 poškozených a blíže nelokalizovaných hrobů. V roce 1961 byly v prostoru pohřebišť Kanín I a Kanín II položeny průzkumné sondy s cílem zjistit rozsah pohřebišť dlouhodobě narušovaných těžbou písku. Na tento výzkum navázaly v sezónách 1962, 1966-69 a 1971 záchranné výzkumy vedené L. Hrdličkou, pracovníkem Archeologického ústavu v Praze. V této době se podařilo prozkoumat podstatnou část polohy, Kanín II, která nebyla zničena při dobývání písku.

V roce 2003 v souvislosti se stavbou kanalizace prošla celým areálem kanínských pohřebišť úzká sonda, v které bylo zachyceno celkem 6 kostrových hrobů. Pozůstatky dalších 3 hrobů byly nalezeny při rekonstrukci vozovky v poloze Kanín II roce následujícím. Poslední záchranný výzkum na trase kanalizační svodu dálnice D11 v roce 2005 procházel mezi polohami Kanín I a II podél zazemněné vodoteče. Mimo časně laténského sídliště byl nalezen již v inundaci Cidlina jeden nedatovatelný kostrový hrob a jeden mladohradištní zahloubený sídlištní objekt.

6. 7. 4. Popisy hrobů

Hrob 1

Př. číslo 1/1905

Nálezy:

1. Keramická nádoba zdobená "šesti pruhy a malým pupkem na dně". Výška 135 mm, průměr výduti 100 mm. Dnes neznámá (*Turek 1946, 55*).

Hrob 2

Př. číslo 2/1905

Nálezy:

1. Keramická nádoba byla od shora zdobena dvěma pásy hřebenových vpichů a vlnicí. Výška 115 mm, průměr výduti 105 mm. Dnes neznámá .
2. „Železné kroužky položené na těle“, dnes neznámé.
3. „Bronzové kroužky“, blíže neznámé, dnes neznámé .
4. Prsten bronzový, dnes neznámý. (*Turek 1946, 55*).

Hrob 3

Př. číslo 3/1905

Nálezy:

1. Keramická nádoba zdobená od shora vlnicí a 3 pásy hřebenových vpichů Výška 100 mm, průměr výduti 100 mm. Dnes neznámá. (*Turek 1946, 55*).

Hrob 4

Př. číslo 4/1905

Nálezy:

1. Hrnčovitá nádoba s maximální výduti v její horní třetině, vodorovně vyhnutým a válcovitě seříznutým okrajem. Zdobena od shora dvěma pásy hřebenových vpichů a několikanásobnou vlnicí. Výška 122 mm. Dnes neznámá. (*Turek 1946, 55-56*). Tab. 1: 1.

Hrob 5

Př. číslo 5/1905

Nálezy:

1. U nohy - Soudkovitá nádoba se zaobleným okrajem. Zdobena třemi plochými slabě odsazenými vývalky, každý zdobený pásem hřebenových vpichů. Výška 101 mm. Dnes neznámá. (*Turek 1946, 56*). Tab. 1: 2.
2. Železné kopí, délka 8 cm. Dnes neznámé. Tab. 1: 3.

Hrob 6

Př. číslo 6/1905

Bez nálezů

Hrob 7

Př. číslo 7/1905

Nálezy:

1. Soudkovitá nádoba s rozevřeným zaobleným okrajem, zdobená třemi pásy hřebenových vpichů. Výška 87 cm. Dnes neznámá. (*Turek 1946, 56; obr. 5: 5*). Tab. 1: 4.

Hrob 8

Př. číslo 8/1905

Nálezy:

1. Železný nůž. Dnes neznámý.
2. Láhev s oblým okrajem, zdobená na podhrdlí pásy hřebenových vpichů a místě maximální výduti několikanásobnou vlnicí. Výška 245 mm. Dnes neznámá. (*Turek 1946, 56; obr. 10: 4*). Tab. 1: 5.

Hrob 9

Př. číslo 9/1905

Nálezy:

1. Nepravidelná soudkovitá nádoba, podhrdlí je odděleno žlábkem, zdobená pásy hřebenových vpichů. Výška 117 mm. Dnes neznámá. (*Turek 1946, 56; obr. 5:7*). Tab. 2: 1.
2. Soudkovitá nádoba s válcovitě seříznutým okrajem, zdobená na podhrdlí pásy hřebenových vpichů. Výška 129 mm. Dnes neznámá. (*Turek 1946, 56; obr. 5:6*). Tab. 2: 2.
3. Železné kroužky. Dnes neznámé.

Hrob 10

Př. číslo 10/1905

Nálezy:

1. Hrnčovitá nádoba, zdobená po celém těle třemi pásy 3-4násobných hřebenových vpichů, na dně byl hluboký důlek (patrně otisk osy hrncířského kruhu). Výška 102 mm. Dnes neznámá. (*Turek 1946, 56; obr. 5:1*). Tab. 2: 3.
2. Soudkovitá nádoba zdobená rytou šroubovicí, na dně byl plastický kruh s vystouplým obvodem. Výška 127 mm. Dnes neznámá. (*Turek 1946, 56; obr. 5:2*). Tab. 2: 4.

Hrob 11

Př. číslo 11/1905

Nálezy:

1. Soudkovitá nádoba zdobená třemi řadami hřebenových vpichů a se „čtverečkem ve dně“. Výška 113 mm. Dnes neznámá. (*Turek 1946, 57; obr. 5:4*). Tab. 2: 5.

Hrob 12

Př. číslo 12/1905

Nálezy:

1. Torzo nádoby zdobené třemi plochými slabě odsazenými vývalky, každý zdobený pásem hřebenových vpichů. Výška 116 mm. (*Turek 1946, 57*). Nádobu dnes neznáme. Tab. 2: 6.

Hrob 13

Př. číslo 13/1905

Nálezy:

1. železný nůž, dnes neznámý.
2. Soudkovitá nádoba zdobená na podhrdlí jednoduchou vlnicí mezi dvěma vodorovnými rýhami. Výška 142 mm. Nádobu dnes neznáme (*Turek 1946, 57*; obr. 5: 3). Tab. 2: 7.

Hrob 14

Př. číslo 14/1905

Nálezy:

1. Soudkovitá nádoba zdobená dvěma nepravidelnými vodorovnými rýhami. Výška 122 mm. Nádobu dnes neznáme (*Turek 1946, 57*; obr. 6: 2). Tab. 2: 7.

Hrob 15

Př. číslo 15/1905

Nálezy:

1. Železný nůž, dnes neznámý.
2. Soudkovitá nádoba zdobená na podhrdlí pásem hřebenových vpichů. Výška 125 mm. Dnes neznáme. (*Turek 1946, 57*; obr. 6: 4).

Hrob 16

Nález hrobu v blízkosti křižovatky železnice a silnice Libice Kanín, před rokem 1891.
Bez nálezů.

Hrob 17

Nález hrobu v blízkosti křižovatky železnice a silnice Libice Kanín, před rokem 1891.
Bez nálezů.

Hrob 18 (Tab. 3)

Př. číslo 6/61

Hrobová jáma: nepravidelná. Dno: ploché.

Rozměry: d. 218 cm, š. 91 cm, hl. 44 cm.

Orientace: Z – V.

Stopy dřevěného obložení.

Kostra muže (maturus), na zádech, lebka na levém spánku, s rukama i nohama nataženými.

Bez nálezů.

Hrob 19 (Tab. 3)

Př. číslo 7/61. Porušuje hrob 20.

Hrobová jáma: oválná. Dno: ploché.

Rozměry: d. 215 cm, š. 85 cm, hl. 42 cm.

Orientace: ZSZ – VJV.

Stopy dřevěného obložení.

Kostra dospělého jedince (adultus) byla téměř beze zbytku strávena.

Nálezy:

1. Za nohama soudkovitá nádoba zdobená na podhrdlí širokou rýhu a pod ní třemi pásy hřebenových vpichů. Výška 151 mm, průměr ústí 124 mm, maximální výduti 145 mm a dna 83 mm. Tab. 3: 1.

Hrob 20 (Tab. 3)

Př. číslo 8/61. Porušen hrobem 19.

Hrobová jáma: nepravidelná oválná. Dno: vanovité, nejhlubší bylo v místě bederní páteře.

Rozměry: d. 180 cm, š. 63 cm, hl. 54 cm.

Orientace: ZSZ – VJV.

Kostra dospělého jedince, částečně strávena s lebkou na levém spánku, pravou rukou nataženou a oběma nohama pokrčenými.
Bez nálezů.

Hrob 21 (Tab. 3)

Př. číslo 9/61. JV část hrobu je mimo zkoumanou plochu.

Hrobová jáma: oválná. Dno: ploché.

Rozměry: d. min. 86 cm, š. 50 cm, hl. 48 cm.

Orientace: ZSZ – VJV

Kostra dítěte (infans) byla téměř beze zbytku strávena.

Bez nálezů.

Hrob 22 (Tab. 4)

Př. číslo 10/61. JV část hrobu byla mimo zkoumanou plochu.

Rozměry: d. min. 52 cm, š. 77 cm, hl. 59 cm.

Orientace: SZS – JVJ.

Z kostry dospělého jedince se zachovalo jen několik zubů.

Bez nálezů.

Hrob 23 (Tab. 4)

Př. číslo 1/62

Hrobová jáma: nepravidelná oválná. Dno: ploché

Rozměry: d. 242 cm, š. 109 cm, hl. 10 cm, hl. od povrchu 130 cm.

Orientace: SZ – JV.

Dřevěné obložení.

Kostra dospělého jedince (senilis) byla položena na zádech s lebkou pootočenou

doleva a rukama a nohama nataženýma.

Nálezy:

1. Vlevo od pánve železný nůž s rovným hřbetem, obloukovitým ostřím a od hřbetu skoseným násadním trnem, jehož konec je ulomen. Délka 104 mm, šířka čepele 14 mm. Tab. 4: 1.

Hrob 25

Př. číslo 8/62

Hrobová jáma: nepravidelná obdélníkovitá.

Dno: ploché.

Rozměry: d. 200 cm, š. 72 cm, hl. 32 cm, hl. od povrchu 104 cm.

Orientace SZ – JV.

Kostra dospělého jedince (senilis) byla položena na zádech s lebkou pootočenou doleva a rukama a nohama nataženýma.

Nálezy:

1. Na hrudníku torzo železného nože s rovným hřbetem a oboustranně skoseným násadním trnem, který je z větší části ulomen. Délka 64 mm, délka čepele 60 mm, šířka čepele 7 mm. Tab. 4: 3.

Hrob 26 (Tab. 5)

Př. číslo 9/62. Porušuje objekt 4/62.

Hrobová jáma: nepravidelná obdélníkovitá.

Dno: ploché.

Rozměry: d. 200 cm, š. 86 cm, hl. 40 cm, hl. od povrchu 114 cm.

Orientace ZSZ - VJV

Kostra dospělého muže (adultus) byla položena na zádech s lebkou na levém spánku a rukama a nohama nataženýma.

Nálezy:

1. U pravé dlaně železná přezka s oválným rámečkem místy čtyřbokého průřezu s tyčinkovitým železným jazýčkem, jehož tlíní konec byl pohyblivě upevněn k rámečku. Délka 45 mm, šířka 26 mm. Tab. 5: 1.

2. U levého femuru mírně poškozená železná ocílka trojúhelníkovitého tvaru s rameny jejichž konce jsou stočeny v očko. Délka 58 mm, šířka 31 mm. Tab. 5: 2.

3. U levého kolena mírně poškozený železný nůž s rovným hřbetem, obloukovitým ostřím a s oboustranně skoseným násadním trnem, jehož konec je ulomen. Délka 125 mm, šířka čepele 17 mm, šířka hřbetu 5 mm. Tab. 5: 3.

4. U levého femuru kamenné křesadlo (křemen), délka 37 mm, šířka 11 mm. Tab. 5: 4.

5. U levého femuru silně korodovaná železná šipka s poškozenými zpětnými křídélky s dlouhou konickou tulejkou s kruhovým ústím. Na tulejce se uchovaly otisky tkaniny. Délka 87

mm, rozpětí křídélek 20 mm, délka tulejky 61 mm, průměr tulejky 6 mm. Tab. 5: 5.

6. U levého femuru torzo silně zrezivělé železné šipky se zpětnými křídélky s dlouhou konickou tulejkou, která má poškozené ústí. Délka torza 76 mm, délka tulejky 61 mm, vnitřní průměr tulejky 8 mm. Tab. 5: 6.

7. U levého femuru torzo železné šipky, z níž se zachovala pouze dlouhá konická tulejka poškozeným ústím. Délka tulejky 53 mm, vnitřní průměr 7 mm. Tab. 5: 7.

8. U levého femuru torzo konické tulejky železné šipky. Tulejka s kruhovým ústím, na povrchu zachovány zbytky tkaniny. Délka torza 42 mm, vnitřní průměr 8 mm. Tab. 5: 8.

9. U levého femuru torzo železné šipky s poškozenými zpětnými křídélky a s odlomenou tulejkou. Délka torza 48 mm, maximální šířka 15 mm. Tab. 5: 9.

10. U levého femuru zkorodovaná šipka s listem rombického tvaru. Z řapu obdélníkovitého průřezu vybíhá z větší části ulomený násadní trn neurčitého průřezu. Na korodované povrchu zůstaly zachovány zbytky tkaniny. Délka 65 mm, šířka listu 22 mm, délka listu 37 mm. Tab. 5: 10.

11. U levého femuru železná šipka s asymetrickým trojúhelníkovitým listem a značně zkorodovaným násadním trnem, na němž se uchovaly zbytky tkaniny. Délka 49 mm, maximální šířka listu 18 mm, délka trnu 17 mm. Tab. 5: 11.

12. U levého femuru zkorodovaná šipka s listem rombického tvaru. Z řapu obdélníkovitého průřezu vybíhá z větší části ulomený násadní trn neurčitého průřezu. Délka torza 45 mm. Tab. 5: 12.

13. U levého femuru atypický zlomek železa, železná tyčinka obdélníkovitého průřezu (6 x 4 mm) zahnutá do půloblouku. Tab. 5: 13.

14. U levého femuru atypický zlomek železa, plech o rozměrech 50 x 15 mm, 3 mm silný. Tab. 5: 14.

Hrob 27 (Tab. 6)

Př. číslo 10/62

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 110 cm, š. 60 cm, hl. 35 cm, hl. od povrchu 110 cm.

Orientace: ZSZ – VJV.

Kostra dítěte (infans II) ležela na zádech s lebkou pootočenou doleva, s rukama a nohama nataženýma.

Bez nálezů.

Hrob 28 (Tab. 6.)

Př. číslo 11/62

Hrobová jáma: nepravidelná. Dno: nesledováno.

Rozměry: d. 260 cm, š. 130 cm, hl. 60 cm, hl. od povrchu 130 cm.

Orientace: Z – V.

Kostra dospělého muže (maturus) ležela na zádech s lebkou pootočenou doleva, s rukama a nohama nataženými. Délka kostry 162 cm.

Nálezy:

1. U pravé dlaně - železný nůž s lehce klenutým hřbetem, rovným u hrotu poškozeným ostřím a s oboustranně skoseným nasadním trnem, jehož konec je ulomen, na korodovaném povrchu se uchovaly stopy dřevěné střenky. Délka 116 mm, šířka čepele 15 mm. Tab. 6: 1.

Hrob 29 (Tab. 7)

Př. číslo 12/62

Hrobová jáma: nepravidelná obdélníkovitá.

Dno: ploché.

Rozměry: d. 231 cm, š. 105 cm, hl. 75 cm, hl. od povrchu 136 cm.

Orientace: ZSZ – VJV.

Kostra dospělé ženy (adultus) ležela na zádech s lebkou pootočenou doleva, s rukama a nohama nataženými.

Nálezy:

1. Na hrudníku - Mírně poškozený olivovitý korálek ze světle zeleného skla. Délka 21 mm, průměr 10 mm. Tab. 7: 1.

Hrob 30 (Tab. 7)

Př. číslo 14/62

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 106 cm, š. 52 cm, hl. 32 cm, hl. od povrchu 100 cm.

Orientace SZ – JV.

Kostra se nezachovala.

Bez nálezů.

Hrob 31 (Tab. 7)

Př. číslo 1/66

Celý hrob zničen těžbou písku, zachráněna nádoba.

Nálezy:

1. Vejčitá hrncovitá nádoba, zaoblený okraj, nízké prohnuté hrdlo, vývalkovitě odsazené podhrdlí. Výzdoba: úzká, mělce rytá šroubovice. Výška 146 mm, průměr ústí 114 mm, výduti 144, dna 78 mm. Tab. 7: 2.

Hrob 32 (Tab. 7)

Př. číslo 2/66

Hrob zničen těžbou písku, zachráněna jen nádoba.

Nálezy:

1. Torzo hrncovité nádoby, chybí okraj i hrdlo. Výzdoba: 3 pásy šikmých vpichů. Ploché vývalky na podhrdlí. Výška 97 mm, průměr

výduti 105, dna 72 mm. Tab. 7: 3.

Hrob 33 (Tab. 8)

Př. číslo 3/66

Hrobová jáma: oválná nepravidelná. Dno: vanovitě.

V horní části hrob porušen těžbou písku. V SV polovině jámy byl velký opukový kámen.

Rozměry: d. 76 cm, š. 48 cm, hl. 18 cm, hl. od povrchu 80 cm.

Orientace SZ - JV

Z kostry dítěte (infans) se zachoval jen zbytek dlouhé kosti.

Bez nálezů.

Hrob 34 (Tab. 8)

Př. číslo 4/66

Hrobová jáma: nezjistitelného tvaru – silně poškozen těžbou písku. Dno: ploché.

Hloubka 60 cm.

Orientace SZS – JVJ.

Kostra dospělého muže (maturus II) ležela na zádech s levou rukou na hrudi, pravou nataženou a levou nohou patrně nataženou.

Bez nálezů.

Hrob 35 (Tab. 8)

Př. číslo 5/66

Hrobová jáma: obdélníkovitá.

Silně poškozen těžbou, zachovala se pouze spodní část jižní poloviny.

Hloubka 22 cm.

Orientace: S – J.

Z kostry dospělého jedince se zachovaly jen natažené dolní končetiny.

Bez nálezů.

Hrob 36 (Tab. 8)

Př. číslo 6/66

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Východní stěna byla schodovitě upravena, šířka 18cm, výška ode dne jámy 13 cm.

Rozměry: d. 126 cm, š. 82 cm, hl. 64 cm.

Orientace: ZSZ – VJV.

Kostra dítěte byla téměř beze zbytku strávena.

Nálezy:

1. Za nohama nesouměrná hrncovitá nádoba, výzdoba na podhrdlí a horní části výduti tvoří velmi mělce nepravidelně rytá šroubovice. na plochém dně je excentricky umístěný otisk osy kruhu a kruhu samotného v podobě pásu širokého cca 1 cm kolem okraje dna. Výška 118 mm, průměr ústí 124 mm, výduti 127, dna 84 mm. Tab. 8: 1.

Hrob 37 (Tab. 8)

Př. číslo 7/66

Hrobová jáma byla v SZ a JV části porušen těžbou. Dno: ploché. V zásypu jámy byly u JV stěny dva opukové kameny.

Rozměry: š. 62 cm , hl. 38 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra dospělého muže (maturus) ležela na zádech s lebku pootočenou doprava s rukama i nohama nataženýma.

Bez nálezů.

Hrob 38 (Tab. 9)

Př. číslo 8/66

Hrobová jáma: oválná. Dno: ploché.

Rozměry: d. 142 cm, š. 88 cm , hl. 44 cm.

Orientace ZSZ – VJV.

Kostra dítěte byla téměř beze zbytku strávena.

Nálezy:

1. Pravděpodobně za nohama železný hřebík s oválnou hlavicí a zahnutým hrotem. Dřík obdélníkovitého průřezu (5x3 mm) se zbytky dřeva. Tab. 9: 1.

Hrob 39 (Tab. 9)

Př. číslo 9/66. Porušoval hrob 40.

Větší část hrobové jámy zničena těžbou.

Orientace JZ-SV.

Dřevěné obložení podél SZ stěny.

Kostra se nedochovala.

Nálezy:

1. Hrncovitá nádoba s mírně kalichovitě rozevřeným vzhůru vytaženým zaobleným okrajem. Výzdoba na podhrdlí a na výduť úzkou výrazně rytou šroubovicí. Výška 154 mm; průměr ústí 107 mm, výduť 135 mm, dna 71. Tab. 9: 2.

Hrob 40 (Tab. 9)

Př. číslo 10/66. Porušen hrobem 39.

Poškozen těžbou, zachována jen malá SV část.

Orientace JZ-SV.

Z kostry dospělého jedince se zachovala jen pravá tibia a část pravého femuru.

Bez nálezů.

Hrob 41 (Tab. 9)

Př. číslo 11/66

Poškozen těžbou, zachována jen malá JV část.

Orientace: SZ – JV.

Z kostry se zachovala jen malá část dlouhé kosti (dolní končetiny).

Bez nálezů.

Hrob 42 (Tab. 9)

Př. číslo 12/66

Poškozen těžbou, zachována jen malá SZ část dna.

Orientace: SZS – JVJ.

Z téměř zničené kostry dítěte (infans II) se zachovaly jen fragmenty lebky na týlu.

Bez nálezů.

Hrob 43 (Tab. 9)

Př. číslo 13/66

Hrobová jáma: oválná. Dno: vanovité.

Rozměry: d. 226 cm, š. 143 cm , hl. 87 cm.

Orientace Z – V.

Téměř strávena kostra dospělého jedince ležela na zádech s rukama i nohama nataženýma.

Nálezy:

1. V místě pánve - Železný nůž s téměř rovným hřbetem, rovným ostřím a oboustranně skoseným násadním trnem, na čepeli stopy dřeva. Délka 69 mm, šířka čepele 11, síla hřbetu 3,5 mm. Tab. 9: 3.

Hrob 44 (Tab. 10)

Př. číslo 14a/66. Porušoval hrob 45.

Hrobová jáma: nepravidelná. Dno: ploché.

V SZ části byl hrob porušen těžbou písku.

Rozměry: š. 112 cm , hl. 50 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra dospělého muže (maturus II) ležela na zádech s lebku pootočenou doprava s rukama i nohama nataženýma.

Nálezy:

1. Vlevo od pánve - Dva zlomky železného nože s téměř rovným hřbetem, mírně obloukovitým ostřím a oboustranně skoseným násadním trnem. Na trnu se uchovaly zbytky dřeva. Délka 149 mm, šířka čepele 15 mm, síla hřbetu 4 mm. Tab. 10: 1.

Hrob 45 (Tab. 10)

Př. číslo 14b/66. Porušen hrobem 44.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: š. 48 cm , hl. 37 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra nebyla zjištěna.

Bez nálezů.

Hrob 46 (Tab. 11)

Př. číslo 15/66

Hrob byl z větší části zničen těžbou písku.

Hloubka 58 cm.

Orientace Z – V.

Kostra nebyla zjištěna.

Nálezy:

1. Přibližně 30 cm od východního okraje hrobu, patrně za nohama - Nezdobená hrncovitá

nádoba s vyhnutým kuželovitě místy válcovitě seříznutým okrajem. Na dně plastická značka ve tvaru maltézského kříže. Tab. 11: 1.

Hrob 47 (Tab. 11)

Př. číslo 16/66

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: vanovitě.

Rozměry: d. 100 cm, š. 57 cm, hl. 20 cm.

Orientace SZ - JV

Kostra malého dítěte byla beze zbytku strávena.

Nálezy:

1. V polovině hrobu 7 cm SV od osy hrobu - Železná rolnička kulovitěho tvaru o průměru 24 mm se závěsným ouškem. Na korodovaném povrchu patrné otisky tkaniny. Tab. 11: 4.

2. Ve V rohu hrobu - Hrncovitá nádoba s kuželovitě místy válcovitě seříznutým okrajem. Výška 110 mm, průměr ústí 130, výduti 138 mm, dna 68. Tab. 11: 5.

Hrob 48 (Tab. 11)

Př. číslo 17/66

Hrobová jáma: oválný nepravidelný. Dno: ploché.

Horní část jihozápadní stěny hrobu se sesula do pískovny.

Rozměry: d. 157 cm, š. 80 cm, hl. 50 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra dospělé (maturus II) ženy (?) byla položena na zádech s lebkou na týlu, s pravou rukou pod mandibulou, s levou nataženou a nohama mírně pokrčenými k pravé straně.

Nálezy:

1. Pod lebkou na pravé straně - Jednoduchá oválná záušnice, stočená z několika bronzových drátů. Průměr 7x12 mm, průměr drátu 1,5 mm. Tab. 11: 3.

2. Pod lebkou na levé straně - Deformovaná stříbrná náušnice s jednostranným hrozníčkem a esovitým ukončení dolního oblouku. Průměr 7x13 mm, průměr drátu 1 mm, délka hrozníčku 8 mm. Tab. 11: 2.

Hrob 49 (Tab. 11)

Př. číslo 18/66. Hrob porušen objektem 1/66, zachován pouze jihovýchodní závěr.

Rozměry: š. 62 cm, hl. 40 cm.

Orientace JVJ - SZS

Z kostry dítěte (infans II) se zachovala jen část lebky.

Bez nálezů.

Hrob 50 (Tab. 12)

Př. číslo 19/66. Porušoval hrob 52 (zahlouben do jeho výplně) a hrob 51.

Orientace SZ – JV.

Z kostry dítěte (infans II) se zachovala jen část lebky.

Bez nálezů.

Hrob 51 (Tab. 12)

Př. číslo 20/66. Porušen hrobem 50.

Hrobová jáma: nepravidelná obdélníkovitá.

Dno: ploché

Rozměry: d. 157 cm, š. min. 67 cm, hl. 41 cm.

Orientace: SZ – JV.

Z kostry dítěte (infans II) se zachovala jen část lebky a zbytky femurů.

Bez nálezů.

Hrob 52 (Tab. 12)

Př. číslo 21/66. Porušen hrobem 50.

Hrobová jáma: nepravidelná oválná. Dno: ploché

Rozměry: d. 199 cm, š. min. 110 cm, hl. 41 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra dospělého jedince (senilis) ležela na zádech s lebkou pootočenou doprava s rukama i nohama mírně pokrčenými k pravé straně.

Nálezy:

1. Za nohama - Soudkovitá nádoba s vyhnutým válcovitě seříznutým okrajem, velmi nízkým prohnutým hrdlem, plochou výduti v horní třetině výšky a mírně dovnitř klenutým dnem. Zdobená na podhrdlí dvěma vlnicemi a pod nimi nepravidelná jednoduchá rytá šroubovice. Výška 118 mm, průměr ústí 123 mm, výduti 122 mm a dna 80 mm. (Tab. 12: 1).

2. Udice z železného torovaného drátu s horním koncem svinutým v očko a ulomeným háčkem. Délka 54 mm, průměr drátu 4 mm. (Tab. 12: 2).

Hrob 53 (Tab. 12)

Př. číslo 22/66. Hrob byl poškozen těžbou písku, zachována zůstala jen JZ část.

Hrobová jáma: oválná

Rozměry: š. min. 95 cm, hl. 32 cm.

Orientace SZ – JV.

Kosterní pozůstatky nebyly zjištěny.

Bez nálezů.

Hrob 54 (Tab. 13)

Př. číslo 23/66. V horní části porušen jámou 4/66.

Hrobová jáma: nepravidelná oválná. Dno: ploché.

Rozměry: d. 285 cm, š. 126 cm, hl. 74 cm.

Orientace SZ – JV.

Stopy dřevěného obložení podél delších stran hrobu.

Kostra dospělého muže (maturus I) ležela na zádech s rukama i nohama nataženými.

Nálezy:

1. Mezi dolními končetinami - Dvousečný meč typu Y. Na čepeli ulpěly zbytky dřevěné pochvy. Celková délka 897 mm, délka jílce 132 mm, hlavice: šířka 75 mm, výška 32 mm; čepel: šířka 50 mm, délka 765 mm. Tab: 13: 1. Metalografickým průzkumem bylo zjištěno na čepeli damaskování – rekonstrukce Tab. 13: 1a.

2. Za nohama - Dřevěné vědérko ve tvaru komolého kužele s průměrem ústí 110 mm. Zachovány zbytky obloukovité rukojeti kruhového průřezu o průměru 4 mm (Tab. 13: 4), 2 závěsná kování ve tvaru převráceného T (Tab. 13: 2), jedno se zachovaným závěsným kroužkem (Tab. 13: 3). Šířka železné obruče 5 mm (Tab. 13: 5).

3. Mezi chodidly 2 zlomky jedné (?) železné kruhové přezky zdobené 2-3 zářezy. Průměr cca 28 mm (Tab. 14: 1).

4. Mezi chodidly - Zlomek železné průvlečky s oválným štítkem. Rozměry štítku 23 x 17 mm (Tab. 14: 2).

5. Mezi chodidly - Atypický zlomek železa obdélníkovitého tvaru o rozměrech 16 x 22 x 5 mm (Tab. 14: 4).

6. Mezi chodidly - Atypický zlomek železa obdélníkovitého tvaru o rozměrech 18 x 15 x 4 mm (Tab. 14: 5).

7. Mezi chodidly - Dva zlomky silně korodované zlomky přezky o rozměrech ?x23 mm (Tab. 14: 6).

8. V místě levého chodidla - Silně korodovaná poněkud deformovaná železná ostruha, jedno rameno ulomené s dlouhým patrně čtyřbokým bodcem. Obdélníkovité ploténky ve tvaru stylizované lilie se třemi příčně orientovanými nýty. Celková délka 153 mm, délka bodce 40 mm, rozpětí ramen 69 mm (Tab. 14: 7).

9. V místě pravého chodidla - Železná ostruha s dlouhým patrně čtyřbokým bodcem a mírně se rozevírajícími se rameny trojbokého průřezu, ukončený obdélníkovými záchytnými ploténkami se čtyřmi nýty v rozích. Celková délka 152 mm, délka bodce 45 mm, rozpětí ramen 80 mm (Tab. 14: 7).

10. Vlevo od pánve - Silně korodovaný ve čtyřech zlomcích zachovaný železný nůž s rovným hřbetem u hrotu obloukovitě zahnutým ostřím a oboustranně skoseným nasadním trnem. Celková délka 158 mm, šířka čepele 17 mm (Tab. 14: 3). Metalografickým průzkumem bylo zjištěno vlnkovitě přivařené ostří – rekonstrukce Tab. 14: 3a.

Hrob 55 (Tab. 15)

Př. číslo 24/66

Hrobová jáma: patrně obdélníkovitá. Dno: ploché.

Porušen objektem 2/66, zachovala se jen SZ polovina.

Rozměry: š. min. 70 cm, hl. 50 cm.

Orientace: SZ – JV.

Z kostry dítěte (infans) se zachovaly jen části lebky.

Bez nálezů

Hrob 56 (Tab. 15)

Př. číslo 25/66

Hrobová jáma: nepravidelná obdélníkovitá. Dno: ploché.

V S části porušen objektem 3/66.

Rozměry: d. min 220 cm, š. 90 cm, hl. 47 cm.

Orientace: SZ – JV.

V J rohu stopy dřevěného obložení.

Z kostry dítěte (infans II) se zachovaly jen části lebky.

Bez nálezů.

Hrob 57 (Tab. 15)

Př. číslo 26/66

Hrobová jáma: oválný nepravidelný. Dno: ploché.

Rozměry: d. 162 cm, š. 89 cm, hl. 95 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra dospělého jedince (maturus II) ležela v v JV dvou třetinách jámy na břiše se zkříženými holeněmi, nohy se opíraly o JV stěnu hrobu.

Bez nálezů.

Hrob 58 (Tab. 16)

Př. číslo 27/66

Hrobová jáma: nepravidelný obdélníkovitý.

Rozměry: d. 235 cm, š. 132 cm, hl. 80 cm.

Orientace: Z – V.

Stopy dřevěné konstrukce za hlavou a za nohama.

Kostra dospělého muže (senilis) ležela na zádech s lebkou na pravém spánku, s rukama i nohama nataženými.

Nálezy:

1. Vpravo od bederních obratlů - 4 železné zlomky patrně ze železné přezky z nichž 2 jsou široké 8 mm, tvoří část plochého oválného rámečku. Tab. 16: 1.

2. Vlevo od pánve - Dva zlomky železného nože s rovným hřbetem, mírně obloukovitým ostřím a oboustranně skoseným nasadním trnem. Tab. 16: 2.

3. Vpravo od bederních obratlů - Dva silně korodované atypické zlomky železného plechu,

na jednom z nich jsou výrazné otisky tkaniny.
Rozměry 23x 22mm a 24 x 24 mm. Tab. 16: 3.

Hrob 59 (Tab. 15)

Př. číslo: 28/56. Porušen objektem 3/66.
Hrobová jáma: oválná. Dno: ploché.
JZ část byla zničena těžbou písku a JV objektem 3/66. Zachována zůstala pouze část severní.
Hloubka 33 cm.
Orientace SV – JZ.
Kostra dospělého (maturus II) muže ležela na levém boku s lebkou na levém rameni a oběma rukama i nohama pokrčenýma.
Bez nálezů.

Hrob 60 (Tab. 16)

Př. číslo 29/66
Hrobová jáma: oválná. Dno: ploché.
JV polovina narušena recentním zásahem.
Rozměry: d. 79 cm, š. 55 cm, hl. 65 cm.
Orientace: SZ – JV.
Částečně zachovaná kostra malého dítěte (infans II) ležela na zádech s lebkou na týlu.
Bez nálezů.

Hrob 61 (Tab. 16)

Př. číslo 30/66
Hrobová jáma: oválná nepravidelná. Dno: ploché.
Rozměry: d. 134 cm, š. 80 cm, hl. 52 cm.
Orientace: SZ – JV.
Stopy dřevěného obložení za hlavou a za nohama.
Z kostry dítěte (infans II) se zachovaly jen části lebky.
Bez nálezů.

Hrob 62 (Tab. 17)

Př. číslo 31/ 66
Značně porušen těžbou písku, neporušená zůstala pouze SV část.
Hloubka 20 cm.
Orientace: SV – JZ.
Částečně zachovaná kostra dítěte (infans II) ležela na pravém boku s lebkou na týlu s nohama pokrčenýma.
Bez nálezů.

Hrob 63 (Tab. 17)

Př. číslo 32/66
Hrobová jáma: oválná nepravidelná. Dno: ploché.
Rozměry: d. 132 cm, š. 65 cm, hl. 19 cm.

Orientace SZ - JV
Stopy dřevěného obložení podél JZ stěny

hrobu.
Kostra se nezachovala.
Bez nálezů.

Hrob 64 (Tab. 17)

Př. číslo 33/66
Porušen v horní části v celém rozsahu a objektem 7/66, zachována SZ část hrobu.
Hrobová jáma: obdélníkovitá nepravidelná.
Dno: ploché.
Rozměry: d. min. 180 cm, š. 76 cm, hl. 60 cm.
Orientace: SZ – JV.
Kostra dospělého jedince (maturus) ležela na zádech s lebkou na týlu, s rukama mírně pokrčenýma a uloženýma na horní části femurů, nohama nataženýma (Pravá tibie byla dislokována, pravděpodobně při hloubení objektu 7/66.

Nálezy:

1. V místech pasu na pravé straně - 3 zlomky železné přezky bez trnu s čtvercovitým rámečkem zhotoveným z ploché železné tyčinky obdélníkovitého průřezu (5 x 2 mm). Šířka 23 mm. Tab. 17: 1.
2. Vlevo od bederních obratlů - Železný nůž s rovným, u hrotu mírně skoseným hřbetem, rovným u hrotu obloukovitým ostřím a oboustranně skoseným nasadním trnem. Délka 100 mm, šířka čepele 76 mm, hřbetu 3,5 mm. Tab. 17: 2.
3. Mezi nožem a levým loktem - Poškozená železná ocílka (jedno rameno chybí) s trojúhelníkovitými rameny na konci stočenými v očko. Délka 66 mm, výška 35 mm. Tab. 17: 3.
4. Mezi nožem a levým loktem - Silně korodovaná železná šipka s plochým trojúhelníkovitým listem se zpětnými křídélky a s tulejkou, jedno křídélko ulomeno. Délka 67 mm, délka tulejky 30 mm, průměr tulejky 11 mm, šířka listu 28 mm. Tab. 17: 5.
5. Mezi nožem a levým loktem - Torzo železných nůžek. Zachovala se malá část krčku z tyčinky obdélníkovitého průřezu a z něho vyběhající malý úsek péra. Na vnější straně ulpěl na silně korodovaném povrchu tenký bronzový plíšek. Délka torza 69 mm, šířka krčku 9 mm, max. šířka péra 16 mm. Tab. 17: 4.
6. Mezi nožem a levým loktem 14 drobných atypických železných zlomků.

Hrob 65 (Tab. 17)

Př. číslo 34/66
Hrobová jáma: oválná nepravidelná. Dno: ploché.
Porušen v horní části na V a SZ straně

objektem 7/66.
Rozměry: d. min. 102 cm, š. 68 cm, hl. 40 cm.
Orientace: ZSZ – VJV.
Z kostry dítěte se zachovaly jen zbytky lebky.
Bez nálezů.

Hrob 66 (Tab. 17)

Př. číslo 35/66
Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.
Rozměry: d. min. 151 cm, š. 90 cm, hl. 55 cm.
Orientace: SZS – JVJ.
Z kostry dítěte (infans II) se zachovaly jen zbytky lebky položené na týlu.
Bez nálezů.

Hrob 67 (Tab. 18)

Př. číslo 36/66
Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.
Horní část stěny v JV úseku byla porušena recentním zásahem.
Rozměry: d. min. 242 cm, š. 100 cm, hl. 65 cm.
Orientace JVJ –SZS.
Kostra dospělé ženy (maturus) ležela na levém boku s lebkou na pravém spánku s pravou rukou ohnutou přes sebe, levou skrčenou a nohama mírně pokrčenými k levé straně.
Bez nálezů.

Hrob 68 (Tab. 18)

Př. číslo 37/66
Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.
Rozměry: d. min. 179 cm, š. 65 cm, hl. 40 cm.
Orientace: Z – V.
Kostra dospělého muže (maturus) ležela na zádech s lebkou na týlu, pravou rukou nataženou, levou mírně pokrčenou, uloženu na horní části levého femuru a nohama nataženými.
Bez nálezů.

Hrob 69 (Tab. 18)

Př. číslo 38/66
Hrobová jáma: oválná. Dno: ploché.
Severovýchodní část splývala s výplní hrobu 70.
Rozměry: d. min. 157 cm, š. 86 cm, hl. 64 cm.
Orientace: SZ – JV.
Souvislé dřevěné obložení téměř obdélníkovitého tvaru.
Z kostry dítěte (infans II) se zachovaly jen zbytky lebky pootočené mírně doprava a pravý humerus.
Nálezy:
1. V místě levého femuru - Železný nůž zachovaný ve dvou zlomcích s rovným hřbetem i ostřím a oboustranně skoseným násadním

trnem jehož konec je ulomen. Délka 120 mm, šířka čepele 14 mm. Tab. 18: 1.

2. V jižní rohu hrobu, patrně za nohama -
Oválné dřevěné vědérko o průměru 135x 95 mm a výšce 90 mm (měřeno *in situ*).
Dochovány zbytky závěsného kování ve tvaru obráceného T (Tab. 18: 2) a rukojeti, zlomky úzkých obručí, 7 zlomků pásu železného plechu (šířka 34 - 35 mm) na 5 zlomcích se zachovaly malé kroužky z železného drátu o vnějším průměru 10 mm upevněné k vědézku závlačkami. 9 zlomků pásu železného plechu (šířka 17 mm) s vodorovně vně vytaženým horním okrajem a výraznými zbytky dřeva na vnější straně.

Podle nálezu *in situ* vnější plášť vědérka byl stažen dvěma širokými plechovými pásy, z nichž horní byl upevněn k dýhám pomocí závlaček, které současně upevňovaly i závěsné železné kroužky a spodní hřebíky. Mezeru mezi nimi vyplňovaly dvě úzké obroučky a třetí obroučka stahovala dýhy u obvodu dna vědérka. Vnitřní okraj byl lemován širším plechovým pásem, jehož horní okraj byl vodorovně vně vytažen. Způsob upevnění závěsného kování k vědérku nebylo možno zjistit.

Hrob 70 (Tab. 19)

Př. číslo 39/66.
Hrobová jáma: nepravidelná obdélníkovitá.

Dno se mírně zdvihalo k jihovýchodu.
Z okraj hrobu splýval s výplní hrobu 69.
Rozměry: d. min. 171 cm, š. 95 cm, hl. 47 cm.
Orientace: ZSZ – VJV.

Na dně jámy se v JV části hrobu objevila černá světlým pískem mramorovaná hlína s rozdrobenými uhlíky s výrazně zřetelnými obrysy. Vrstva začínala u kolen o nichž se rozšiřovala až k bočním stěnám hrobové jámy. Pozůstatky dřevěné desky?

Téměř strávená kostra nedospělého jedince (infans II- III) ležela na zádech, pravděpodobně s nohama nataženými (zachovaly se pouze femury).

Nálezy:

1. V jižním rohu jámy, patrně u pravé nohy -
Oválné vědérko vysoké 60 mm, průměr 170 x 120 mm (měřeno *in situ*). Zachovalo se jen 20 menších zlomků železných obručí půlkruhového průřezu šířka 6 mm (Tab. 19: 2 - 3). 6 zlomků obloukovité rukojeti pravděpodobně obdélníkovitého průřezu, jednomu zlomku se zachoval otisk tkaniny (Tab. 19: 1). Konec rukojeti byl zahnutý a stočený v očko. Podoba závěsného kování se nezachovala.

Hrob 71 (Tab. 19)

Př. číslo 40/66

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. min. 111 cm, š. 59 cm, hl. 28 cm.

Orientace: Z – V.

V západní polovině jámy byla souvislá vrstvička zuhelnatělého dřeva 2- 3 cm silná, takřka obdélníkovitého tvaru o rozměrech 36 x 40 cm. Malý zbytek zuhelnatělého dřeva byl zjištěn také na východní stěně hrobu 16 cm nade dnem jámy.

Kostry dítěte se zachovala jen sklovina z několika zubů.

Nálezy:

1. V JV rohu hrobu, patrně za nohama - Láhev s kuželovitě seříznutým okrajem s nižším vývalkovitě členěným hrdlem, s baňatým stlačeným tělem se zaoblenou výdutí. Výzdobu tvoří na pleci a na výduti pět pásů hřebenových vpichů, jejichž spodní okraj je lemován nepravidelnou jednoduchou obvodovou rýhou. Výška 150 mm, průměr ústí 64 mm, výduti 135 mm, dna 91 mm. Tab. 19: 4.

2. Severně od předchozího nálezu hrncovitá nádoba s rozevřeným kuželovitě seříznutým okrajem, nižším prohnutým hrdlem, odsazeným od podhrdlí členěného dvěma žlábkami a vývalkem. Výzdobu tvoří na pleci a na výduti dva pásy hřebenových vpichů a nepravidelná trojnásobná vlnice. V horní části byla nádoba obtočena a na vnitřní straně výduti jsou výrazné vertikální rýhy. Výška 121 mm, průměr ústí 113 mm, výduti 127 mm, dna 75 mm. Tab. 19: 5.

Hrob 72 (Tab. 20)

Př. číslo 41/66

Hrobová jáma: obdélníkovitá nepravidelná.

Dno: ploché.

Rozměry: d. 184 cm, š. 103 cm, hl. 82 cm.

Orientace: SZ – JV.

Z kostry patrně nedospělého jedince se zachovala část lebky položené na týle a sklovina ze dvou zubů.

Nálezy:

1. V blízkosti zachovaných zubů. Bronzová esovitá záušnice. Průměr 15,5 mm, průměr drátu 0,8 mm, šířka kličky 1,2 mm. Tab. 20: 2.

2. V blízkosti zachovaných zubů - Bronzová esovitá záušnice. Průměr 14 mm, průměr drátu 0,7 mm, šířka kličky 1,2 mm. Tab. 20: 3.

3. Patrně u pravého chodidla - Mísovitá nádoba s rozevřeným kuželovitě seříznutým okrajem. Výzdobu tvoří na podhrdlí a výduti 3 pásy šikmých hřebenových vpichů. Ploché dno se dvěma vystupujícími soustřednými kruhy. Výška 113 mm, průměr ústí 145 mm, výduti

149 mm, dna 86 mm. Tab. 20: 4.

4. Bezprostředně u nalezených záušnic ležel malý kousek dřeva.

Hrob 73 (Tab. 20)

Př. číslo 42/66. Porušuje hrob 74.

Hrobová jáma nezjistitelného tvaru byla vyhloubena do výplně hrobu 74.

Orientace: SZ – JV.

Z kostry dítěte (infans II) se zachovala část lebky, položené na týle.

Nálezy:

1. V JV části hrobu, patrně za nohama - Hrncovitá nádoba s rozevřeným trychtýřovitě seříznutým okrajem, s vývalky na podhrdlí, zdobený na podhrdlí a na výduti dvěma pásy hřebenových vpichů a trojnásobnou nepravidelnou vlnicí. Výška 111 mm, průměr ústí 123 mm, výduti 128 mm, dna 77 mm.

Tab. 20: 1.

Hrob 74 (Tab. 21)

Př. číslo 43/66. Porušen hrobem 73.

Hrobová jáma: obdélníkovitá nepravidelná.

Dno: piškotovitěho tvaru se mírně zdvihalo k JV.

Rozměry: d. 236 cm, š. 139 cm, hl. 77 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra dospělého muže (maturus II) ležela na zádech s lebkou mírně pootočenou doprava, s rukama i nohama nataženýma.

Nálezy:

1. Podél levého boku - Silně korodovaný železný nůž s téměř rovným hřbetem, nepravidelně zvlněným ostřím a oboustranně skoseným násadním trnem. Na zlomcích trnu se uchovaly zbytky dřevěné rukojeti. Délka 114 mm, šířka čepele 14 mm. Tab. 21: 1.

Hrob 75 (Tab. 21)

Př. číslo 44/66. Horní část byla téměř v celém rozsahu porušena objektem 11/66 a JV okraj byl zničen úplně.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. min. 148 cm, š. 62 cm, hl. 67 cm.

Kostra dospělého jedince (maturus) ležela na břiše s lebkou mírně nakloněnou k pravému rameni, s pravou rukou v klíně, s levou podél těla ohnutou v lokti tak, že loket trčel na rovinou kostry. Pravá noha byla natažená a levá mírně pokrčená k levé straně.

Bez nálezů.

Hrob 76 (Tab. 22)

Př. číslo 45/66. SV okraj byl porušen objektem 11/66.

Hrobová jáma: obdélníkovitá nepravidelná.

Dno: ploché. klesající k SZ.

Rozměry: d. 188 cm, š. 90 cm, hl. 38 cm.

Orientace: JVJ – SZS.

Kostra dospělého muže (juvenis – adultus) ležela na břiše s lebkou na pravém spánku s pravou rukou pokrčenou pod lebku tak, že kosti vlastní ruky ležely poblíž levého ramene s levým humerem podél těla. Pravá noha byla skrčena do pravého úhlu k levé straně a ležela pod nataženou levou nohou. Chodidlo levé nohy se opíralo o zešikmenou spodní část SZ stěny hrobu.

Nález:

1. U pravého femuru - Železná silně korodovaná přezka s rámečkem obdélníkovitého tvaru se zaoblenými rohy (40x28 mm) a 32mm dlouhým mírně poškozeným tyčinkovitým jazýčkem. Tab. 22: 1.

Hrob 77 (Tab. 22)

Př. číslo 46/66.

Hrobová jáma: obdélníkovitá nepravidelná.

Dno: vanovité.

Rozměry: d. 242 cm, š. 117 cm, hl. 85 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra dospělého jedince (maturus I) ležela na zádech s lebkou pootočenou doprava, s pravou rukou podél těla s nohama nataženýma.

Nález:

1. U levého chodidla hrncovitá nádoba v rozevřený vodorovným trychtýřovitě seříznutým a zaobleným okrajem. Výzdobu tvoří pás hřebenových vpichů na podhrdlí a hustě rytá šroubovice. Horní část nádoby byla obtočena. Výška 129 mm, průměr ústí 124 mm, výduti 135 mm, dna 67 mm. Tab. 22: 2.

2. Za nohama v ose hrobu 5 bronzových hřebíků se zbytky dřeva. Hlavičky hřebíků byly půlkulaté a pod 3 se zachovaly zbytky bronzového plechu. Délka 9 – 11 mm, průměr hlavičky 3 mm. Tab. 22: 3.

Hrob 78, 79, 80 (Tab. 23)

Př. číslo 47, 48, 49/66. Porušuje hrob 81.

Hrobová jáma: oválná. Dno: vanovité.

SZ okraj splývá s výplní objektu 11/66.

Rozměry: d. 365 cm, š. 240 cm, hl. 13 cm.

Orientace: JZ-SV.

Ve výplni hrobové jámy, 20 – 37 nade dnem, spočívaly vedle sebe shodně orientované kostry dvou jedinců (hrob 78, 79). Kostra třetího jedince (hrob 80) přes oba předchozí. V původním uložení byly jen dolní končetiny a lebka hrobu 78. –horní končetiny byly dislokovány.

Hrob 78 – Dospělý (adultus), pohlaví neučeno,

lebka na pravém spánku, nohy natažené.

Hrob 79 - Dospělý (adultus), pohlaví neučeno, pravá ruka natažená, nohy natažené.

Hrob 80 – Dospělý (maturus II), muž, pravděpodobně na pravém boku s nohama nataženýma.

Bez nálezů.

Hrob 81 (Tab. 24)

Př. číslo 50/66. Porušen hrobem 78, 79, 80 a v JV části objektem 11/66.

Hrobová jáma: oválná nepravidelná. Dno: ploché.

Rozměry: d. 132 cm, š. 61 cm, hl. 10 cm.

Orientace: SV – JZ.

Kostra nedospělého jedince (juvenis) ležela patrně na pravém boku s mírně skrčenými nohama s chodidly přeloženými přes sebe. Bérce ležely ve výplni hrobu s chodidly ve výšce 36 cm nade dnem.

Bez nálezů.

Hrob 82 (Tab. 24)

Př. číslo 51/66. Horní část V rohu porušena objektem 9/66.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 142 cm, š. 76 cm, hl. 65 cm.

Orientace: SZ – JV.

Z kostry dítěte (infans II) se zachovaly zbytky lebky položené na týlu a sklovina z několika zubů.

Nález:

1. V místech pravého boku - Železný nůž zachovaný ve dvou zlomcích s mírně obloukovitým hřbetem, rovným ostřím a oboustranně skoseným násadním trnem, jehož konec je ulomen. Délka 70 mm, šířka čepele 10 mm. Tab. 24: 1.

2. V JV části hrobu, patrně za nohama - Láhev s vyhnutým zaobleným okrajem a nízkým konicky prohnutým hrdlem. Výzdobu tvoří hustá mělce rytá šroubovice. Na dně je po obvodu okraje mírně vystouplý prstenec široký 4 – 5 mm. Výška 144 mm, průměr ústí 60 mm, výduti 137 mm, dna 76 mm. Tab. 24: 2.

Hrob 83 (Tab. 24)

Př. číslo 52/66.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 100 cm, š. 60 cm, hl. 20 cm.

Orientace: ZSZ – VJV.

Kosterní pozůstatky nebyly zjištěny.

Bez nálezů.

Hrob 84 (Tab. 25)

Př. číslo 53/66

Hrobová jáma: obdélníkovitá nepravidelná.

Dno: ploché.

Rozměry: d. 205 cm, š. 110 cm, hl. 61 cm.

Orientace: SZ – JV.

Špatně zachovaná kostra nedospělého jedince (infans III) ležela s lebkou na týlu s pravým humerem podél těla a s nohama nataženými.

Nálezy:

1. Podél levého femuru - Silně korodovaný nůž s rovným hřbetem a obloukovitým ostřím a oboustranně skoseným násadním trnem. Zachovaný ve dvou zlomcích. Délka 86 mm, šířka čepele 11 mm. Tab. 25: 1.

Hrob 85 (Tab. 25)

Př. číslo 54/66

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 221 cm, š. 73 cm, hl. 42 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra dospělého muže (maturus II) ležela na zádech s lebkou na levém spánku, nakloněnou doleva, s rukama podél těla a s nohama nataženými.

Bez nálezů.

Hrob 86 (Tab. 25)

Př. číslo 55/66. Horní část porušil objekt 2/66.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 190 cm, š. 64 cm, hl. 11 cm.

Orientace: ZSZ – VJV.

Kostra dospělého jedince (maturus II), patrně ženy, ležela na zádech s lebkou na pravém spánku. Pravá ruka byla pod mandibulou, levá v horní části pravé poloviny hrudníku. Pravá noha byla natažená a levá byla přeložena přes pravou tak, že bérce ležely souběžně vedle sebe.

Nálezy:

1. V místě krku - Kruhová nášivka z bronzového plechu se středovým důlkem. Na spodní straně se zachycovačem a poškozenou jehlou. Průměr 13 mm. Tab. 25: 2.

2. V místě krku - Silně korodovaná část kaptorgy z velmi tenkého bronzového plechu. Rozměry 29x16 mm. Tab. 25: 3.

3. Vpravo od hlavy - Esovitá záušnice z bronzového drátu. Průměr 15,8, průměr drátu 1,2 mm, šířka kličky 3 mm. Tab. 25: 4.

4. Vlevo od hlavy - Esovitá záušnice z bronzového drátu. Průměr 13,4 mm, průměr drátu 1,2 mm, šířka kličky 3,6 mm. Tab. 25: 5.

5. Vpravo od hlavy - Jednoduchá záušnice z bronzového drátu půlkruhového průřezu s tupě ukončenými konci. Průměr 13 mm, průměr drátu 2 mm. Tab. 25: 6.

6. Vlevo od hlavy - Jednoduchá záušnice z bronzového drátu s konci přeloženými přes sebe. Průměr 15,3 mm, průměr drátu 1,7 mm. Tab. 25: 7.

7. Vlevo od hlavy - Jednoduchá záušnice

z bronzového drátu s konci přeloženými přes sebe. Průměr 19,8 mm, průměr drátu 1 mm. Tab. 25: 8.

8. V místě krku - Dva silně korodované terčíky z blíže neurčeného kovu (patrně olovo nebo cín) s miskovitě se zvedajícími okraji. Přibližný průměr 13 mm. Tab. 25: 9 - 10.

9. Po obou stranách lebky byly zbytky organické hmoty, patrně kůže.

Hrob 87 (Tab. 26)

Př. číslo 56/66.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 230 cm, š. 81 cm, hl. 55 cm.

Orientace: ZSZ – VJV.

V JV části hrobu u stěny hrobové jámy byl zbytek zuhelnatělého dřeva o rozměrech 63 x 10 cm.

Kostra dospělého jedince ležela na zádech s lebkou pootočenou doprava, s rukama podél těla a nohama nataženými.

Nálezy:

1. - 2. Po obou stranách lebky - 2 párové stříbrné esovité záušnice. Průměr 17,5 x 13 mm, průměr drátu 3 a 2 mm, šířka esovité kličky 4 mm. Tab. 26: 1 – 2.

3. V jižním rohu jámy těsně u stěny hrobu částečně strávené zlomky zvířecí lebky.

4. V zásypu hrobu okrajový zlomek hradištní nádoby s vyhnutým trychtýřovitě seříznutým a zaobleným okrajem.

5. V zásypu hrobu atypický zlomek stěny hradištní nádoby.

Hrob 88 (Tab. 26)

Př. číslo 57/66. Porušen objektem 11/66.

Hrobová jáma: tvar nezjistitelný.

Hloubka 13 cm.

Orientace: JZJ – SVS.

Téměř strávená kostra nedospělého jedince (juvenis) ležela s lebkou na levém spánku a s nohama pokrčenými k pravé straně.

Bez nálezů.

Hrob 89 (Tab. 26)

Př. číslo 58/66

Hrobová jáma: obdélníkovitá nepravidelná.

Dno: piškotovitě tvaru mírně se zvedající k JV.

Rozměry: d. 115 cm, š. 57 cm, hl. 30 cm.

Orientace: SZ – JV.

Téměř strávená kostra dítěte (infans II) ležela s lebkou pootočenou k pravé straně a s levou nohou patrně nataženou.

Nálezy:

1. Přibližně v ose hrobu, 13 cm od JV stěny, patrně za nohama - Mísovitá nádoba s

rozevřeným válcovitě seříznutým a zaobleným okrajem. Výzdobu tvoří na výduti poněkud nepravidelná, úzká a mělce rytá šroubovice. Na vnitřní straně výduti jsou patrné vertikální rýhy a ústí nádoby bylo obtáčeno. Výška 81 mm, průměr ústí 141 mm, výduti 139 mm, dna 91 mm. Tab. 26: 3.

Hrob 90 (Tab. 27)

Př. číslo 59/66

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 105 cm, š. 69 cm, hl. 25 cm.

Orientace: SZ – JV.

Téměř strávená kostra dítěte (infans II) ležela s lebkou na týlu a s levým humerem podél těla.

Nálezy:

1. V místě krku byl náhrdelník sestavený z:
 - 10 jednoduchých segmentovaných skleněných korálek (4 modré, 1 žlutý a 5 z průhledného skla se stříbřitým povrchem), průměr 5 – 6 mm. Tab. 27: 3.
 - 4 segmentované dvoudílné skleněné korálky (2 modré, 1 žlutý a 1 průhledného skla se stříbřitým povrchem). Délka 9 – 12 mm, průměr 5,5 – 6,6 mm. Tab. 27: 3.
 - Jantarový korálek lichoběžníkovitého tvaru, rozměry 10 x 12 x 6 mm. Tab. 27: 1.
 - Jantarový korálek nepravidelného tvaru, rozměry 10 x 12 x 3 – 6 mm. Tab. 27: 2.
 - Soudkovitý sekáný a podélně žebrovaný korálek z průhledného skla se stříbřitým povrchem. Délka 8 mm, průměr 6,6 mm. Dnes nezvěstný.

Hrob 91, 92 (Tab. 27)

Př. číslo 60, 61/66.

Do jedné hrobové jámy byly uloženy pohřby dvou jedinců – hrob 91 a 92.

Hrobová jáma: oválná. Dno: ploché.

Rozměry: d. 185 cm, š. 80 cm, hl. 83 cm.

Orientace: SZS – JVJ.

Hrob 91: Kostra nedospělého jedince (juvenis – adultus) spočívala na kostře hrobu 92.

Ležela na levém boku, s lebkou na levém spánku, pravou rukou v pase a se zkříženými mírně pokrčenými nohama.

Hrob 92: Kostra nedospělého jedince (infans III) byla překryta kostrou hrobu 91. Ležela s lebkou na pravém spánku, na zádech, s pravou rukou mírně pokrčenou v lokti podél těla, levým humerem podél těla a pravou nohou nataženou.

Bez nálezů.

Hrob 93 (Tab. 27)

Př. číslo 62/66

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 104 cm, š. 68 cm, hl. 49 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra, patrně dítěte, byla beze zbytku strávena.

Nálezy:

1. Ve vzdálenosti 25 cm od jihovýchodní stěny hrobové jámy - Zlomek železného nože. Délka 56 mm, šířka 8 mm. Tab. 27: 4.

Hrob 94 (Tab. 28)

Př. číslo 63/66

Hrobová jáma: obdélníkovitá nepravidelná.

Dno: ploché, piškotovitěho tvaru.

Rozměry: d. 222 cm, š. 107 cm, hl. 72 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra dospělé ženy (adultus II) ležela na zádech, s lebkou na týlu, s rukama podél těla a nohama nataženými. Délka kostry 148 cm.

Nálezy:

1. - 2. Po obou stranách lebky - 2 párové bronzové esovité záušnice. Průměr 18 x 12 mm, průměr drátu 0,7 mm, max. šířka esovité kličky 1,5 mm. Tab. 28: 1 – 2.
3. Mezi chodidly - Vejčítá nádoba s vyhnutým kuželovitě seříznutým zaobleným okrajem. Výzdobu tvoří na podhrdlí pás jednoduchých, hluboce tlačných vpichů. Výška 135 mm, průměr ústí 125 mm, výduti 137, dna 75 mm. Tab. 28: 3.

Hrob 95 (Tab. 28)

Př. číslo 64/66

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 192 cm, š. 68 cm, hl. 51 cm.

Orientace: SZ – JV.

V hloubce 7 cm nade dnem byly stopy dřevěného obložení kolem celého těla.

Kostra nedospělého jedince (infans III) byla téměř strávena. Ležela s lebkou na levém spánku s nohama nataženými.

Nálezy:

1. Vlevo od levého chodidla uvnitř dřevěného obložení - Hrnčovitá nádoba s vyhnutým kuželovitě seříznutým okrajem, maximální výduť je nad polovinou výšky. Výzdobu tvoří úzká ostře rytá šroubovice. Horní část nádoby byla obtáčena a na vnitřní straně výduti jsou výrazné vertikální rýhy. Výška 115 mm, průměr ústí 112 mm, výduti 135, dna 83 mm. Tab. 28: 4.

Hrob 96 (Tab. 29)

Př. číslo 65/66

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 265 cm, š. 120 cm, hl. 10 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra dospělého muže (adultus II) ležela na

zádech, s lebkou na týlu, pravou rukou podél těla a s nohama nataženýma.

Nálezy:

1. Vlevo od bederních obratlů - 2 kousky železité hmoty s otiskem dřeva, patrně torzo čepele železného nože. Délka 30 mm, šířka 11 mm.

Hrob 97 (Tab. 29)

Př. číslo 66/66. Porušen objektem 7/66, zachována zůstala jen severní část hrobové jámy. Výplň splývala s hroby 100 – 103 a objektem 7/66.

Hrobová jáma: oválná. Dno: ploché.

Rozměry: š. 95 cm , hl. 59 cm.

Orientace: SZS – JVJ.

Kostra nedospělého jedince (infans III) ležela na zádech s lebkou na týlu, s rukama podél těla a nohama nataženýma.

Bez nálezů.

Hrob 98 (Tab. 29)

Př. číslo 67/66. Porušuje hrob 100, je porušen objektem 10/66.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 166 cm, š. 70 cm , hl. 99 cm.

Orientace: JZ - SV.

Kostra dospělého muže (maturus II) ležela na břiše s lebkou obrácenou obličejem k Z rohu jámy, pravou rukou skrčenou v bok, levou podél těla, s nohama v kolenou ohnutýma a opřenýma o SV stěnu hrobu. Délka kostry přesahovala délku jámy.

Bez nálezů.

Hrob 99 (Tab. 29)

Př. číslo 68/66. Částečně porušen hrobem 98.

Hrobová jáma: tvar nezjistitelný.

Rozměry: min. š. 68 cm , hl. 71 cm. Hloubka od povrchu 106 cm.

Orientace: JZJ – SVS.

Kostra dospělého muže (maturus II) ležela ve skrčené poloze, patrně na zádech, s lebkou na pravém spánku s nohama skrčenýma k pravé straně.

Bez nálezů.

Hrob 100 (Tab. 30)

Př. číslo 69/66. Částečně porušen objektem 7/66.

Hrobová jáma: oválná. Dno: ploché.

Rozměry: d. min. 154 cm, š. min. 78 cm , hl. 94 cm.

Orientace: JZ-SV.

Kostra dospělého jedince (adultus) ležela na zádech, s lebkou pootočenou k levému rameni

a levým spánkem se opírající o spodní část stěny hrobu, s rukama v loktech mírně pokrčenýma a uloženýma podél těla a s nohama skrčenýma k levé straně.

Bez nálezů.

Hrob 101 (Tab. 30)

Př. číslo 70/66. Částečně porušen objektem 7/66.

Hrobová jáma: oválná. Dno: ploché.

Rozměry: d. 220 cm, hl. 61 cm.

Orientace: ZJZ – VSV.

Z kostry dospělého muže (maturus II – adultus) zůstaly v anatomické poloze jen levá noha s kyčelní kostí a metatarsus pravé nohy a pravá ruka. Lebka spočívala v místech pravé kyčelní kosti, ruka byla v lokti ohnuta do pravého úhlu.

Bez nálezů.

Hrob 102 (Tab. 30)

Př. číslo 71/66. Částečně překryt a porušen objektem 7/66.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: š. 53 cm, hl. 10 cm.

Orientace: ZJZ – VSV.

Kostra dospělého jedince (adultus I) ležela na pravém boku s lebkou na pravém spánku, s levou rukou nataženou podél těla a pravou mírně pokrčenou před sebe a s levým femurem nataženým.

Bez nálezů.

Hrob 103 (Tab. 30)

Př. číslo 72/66. Porušen objektem 7/66.

Hrobová jáma: obdélníkovitá.

Rozměry: š. 72 cm, hl. 57 cm.

Orientace: JZJ-SVS.

Z kostry dítěte (infans I) se dochovaly jen fragmenty lebky.

Bez nálezů.

Hrob 104 (Tab. 31)

Př. číslo 73/66.

Hrobová jáma: tvar nezjistitelný.

Rozměry: š. 57 cm, hl. 38 cm, hl. od povrchu 160 cm.

Orientace: SZ – JV.

V hloubce 10 – 17 cm od ústí hrobové jámy byly ve výplni velké i menší opukové kameny vytvářející místy i ve dvou vrstvách nad sebou souvislou řadu od ve směru SZ – JV.

Kosterní pozůstatky nebyly nalezeny.

Bez nálezů.

Hrob 105 (Tab. 31)

Př. číslo 1/ 67.

Hrob byl zničen kompletně těžbou písku před zahájením výzkumu na jaře 1967.

Nálezy:

1. Mísovitá nádoba s rozevřeným válcovitě seříznutým okrajem. Výzdobu tvoří na pleci tři velmi ploché vývalky, z nichž spodní dva jsou zdobeny pásem šikmých hustě tlačných hřebenových vpichů. Horní část nádoby byla obtáčena. Výška 103 mm, průměr ústí 143 mm, výduti 138, dna 80 mm. Tab. 31: 2.

Hrob 106 (Tab. 31)

Př. číslo 2/67.

Hrob byl zničen kompletně těžbou písku před zahájením výzkumu na jaře 1967.

Nálezy:

1. Mírně poškozená soudkovitá nádoba s vyhnutým kuželovitě seříznutým okrajem. Výzdobu tvoří na pleci mělce rytá, nevýrazná obvodová rýha, pod ní dva pásy šikmých nevýrazných mělce tlačných hřebenových vpichů. Horní část nádoby byla patrně obtáčena. Výška 94 mm, průměr ústí 92 mm, výduti 109, dna 67 x 70 mm. Tab. 31 :1.

Hrob 107 (Tab. 31)

Př. číslo 3/67. Na JZ straně v celé délce narušena těžbou písku

Hrobová jáma: obdélníkovitá nepravidelná.

Dno: ploché.

Rozměry: d. 256 cm, š. 90 cm, hl. 80 cm.

Orientace: SZ – JV.

Dřevěné obložení patrně po celém obvodu hrobové jámy.

Kostra dospělé ženy (adultus II) ležela na zádech s lebkou pootočenou doprava, s rukama podél těla a s nohama nataženými.

Nálezy:

1. U pravého chodidla - Hrncovitá nádoba s chybějícím okrajem i hrdlem. Výzdobu tvoří na pleci nepravidelná, hustá a ostře rytá šroubovice. Na dně je po obvodu okraje mírně vystouplý prstenec široký 4 – 8 mm. Výška 98 mm, průměr výduti 125, dna 63 mm. Tab. 31 :5.

2. U pravého chodidla - Železný nůž s mírně poškozeným rovným hřbetem a ke hrotu skoseným, s rovným ke hrotu ubíhajícím ostřím a oboustranně odsazeným násadním trnem. Délka 125 mm, šířka čepele 17 mm. Tab. 31 :3.

3. Pod lebkou za levým uchem - Bronzová esovitá záušnice. Průměr 13,8 x 12,2 mm, průměr drátu 1 mm, šířka kličky 1,7 mm. Tab. 31 :4.

Hrob 108 (Tab. 32)

Př. číslo 4/67.

Horní část hrobu zničena buldozerem, byl zahloben jen do podorničí.

Hrobová jáma: tvar nezjistitelný.

Šířka 65 cm.

Orientace: SZS – JVJ.

Kostra dospělého muže (maturus) ležela na zádech s lebkou na týle, s rukama podél těla a s nohama nataženými.

Nálezy:

1. Mezi kotníky - 6 zlomků železného nože s rovným hřbetem a obloukovitým ostřím a oboustranně skoseným násadním trnem. Délka 97 mm, šířka čepele 15 mm, šířka hřbetu 3,8 mm (měřeno in situ). Tab. 32 :1.

Hrob 109 (Tab. 32)

Př. číslo 5/67.

Hrobová jáma: oválná nepravidelná. Dno: ploché.

Rozměry: d. 206 cm, š. 80 cm, hl. 86 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra dospělé ženy (adultus II) ležela na zádech s lebkou na levém spánku, s humery podél těla (paže byly patrně mírně pokrčené v loktech) a s nohama nataženými.

Bez nálezů.

Hrob 110 (Tab. 32)

Př. číslo 6/67. SZ polovina hrobu byla zničena těžbou písku.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: š. 65 cm, hl. 70 cm.

Orientace: SZ – JV.

Z kostry dospělého jedince se zachovaly pouze natažené nohy.

Bez nálezů.

Hrob 111 (Tab. 32)

Př. číslo 7/67. SZ polovina hrobu byla zničena těžbou písku.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: š. 112 cm, hl. 75 cm.

Orientace: SZ – JV.

Z kostry dospělého jedince se zachovaly pouze natažené nohy.

Bez nálezů.

Hrob 112 (Tab. 33)

Př. číslo 8/67. SV polovina byla v horní části porušena objektem 2/67.

Hrobová jáma: oválná nepravidelná. Dno: ploché.

Rozměry: d. 181 cm, š. 86 cm, hl. 80 cm.

Orientace: JZ-SV.

Kostra dospělého jedince (adultus) ležela na pravém boku s lebkou na pravém spánku,

s rukama v lokti ohnutýma do ostrého úhlu a s nohama nataženýma.
Bez nálezů.

Hrob 113 (Tab. 33)

Př. číslo 9/67.

Hrobová jáma (?): oválná nepravidelná. Dno: ploché.

Rozměry: d. 110 cm, š. 76 cm, hl. 50 cm.

Orientace: SZS – JVJ.

Kosterní pozůstatky nebyly nalezeny.

Bez nálezů.

Hrob 114 (Tab. 33)

Př. číslo 10/67. JZ část byla porušena těžbou písku

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 250 cm, š. 100 cm, hl. 71 cm.

Orientace: Z – V.

Dřevěné obložení obvodu (do výšky 20 cm) a dna hrobové jámy.

Kostra dospělého jedince ležela na zádech s levou rukou podél těla a s nohama nataženýma.

Nálezy:

1. U pravé dlaně - Železný nůž s rovným hřbetem, poškozeným ostřím a oboustranně skoseným násadním trnem. Délka 100 mm, šířka čepele 11 mm. Tab. 33: 1.

2. V zásypu - Atypický zlomek hradištní keramiky vyrobený z písčitého hrubě ostřeného materiálu, s bohatou příměsí slídy.

Hrob 115 (Tab. 33)

Př. číslo 11/67. JZ okraj byl porušen objektem 4/67.

Hrobová jáma: oválná. Vanovitě zešikmené stěny, krátké oválné dno.

Rozměry: d. 202 cm, š. 90 cm, hl. 68 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra dospělé ženy (adultus) ležela na zádech s lebkou na pravém spánku, s rukama podél těla a s nohama pokrčenýma k levé straně.

Nálezy:

1. V zásypu - Zlomek podhrdlí nádoby zdobený šesti mělce rytými horizontálními rýhami. Písčítý hrubě ostřený materiál se slabší příměsí slídy.

2. V zásypu - Atypický zlomek nádoby z písčitého hrubě ostřeného materiálu se silnou příměsí slídy.

Hrob 116 (Tab. 34)

Př. číslo 12/67.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 94 cm, š. 60 cm, hl. 9 cm.

Orientace: SZ – JV.

Z téměř strávené kostry dítěte (infans II) se zachovaly jen zbytky lebky položené na týlu.

Bez nálezů.

Hrob 117 (Tab. 34)

Př. číslo 13/67.

Hrobová jáma: obdélníkovitá nepravidelná.

Dno: ploché.

Rozměry: d. 115 cm, š. 61 cm, hl. 31 cm.

Orientace SZ - JV

Z téměř strávené kostry dítěte (infans II) se zachovaly jen zbytky lebky položené na týlu a pravého humeru položeného podél těla.

Nálezy:

1. V pokračování pravé ruky - Železný nůž s rovným hřbetem, mírně obloukovitým ostřím a oboustranně skoseným násadním trnem. Délka 93 mm, šířka čepele 11 mm. Tab. 34: 10.

2. Za levým uchem - Bronzová esovitá záušnice. Průměr 12 x 11 mm, průměr drátu 0,8 mm, šířka kličky 1,2 mm. Tab. 34: 7.

3. Za levým uchem - Bronzová esovitá záušnice. Průměr 13,9 x 12,6 mm, průměr drátu 0,8 mm, šířka kličky 1,3 mm. Tab. 34: 8.

4. Za pravým uchem - Bronzová esovitá záušnice. Průměr 13,6 x 7,2 mm, průměr drátu 0,7 mm, šířka kličky 1,5 mm. Tab. 34: 9.

Hrob 118 (Tab. 34)

Př. číslo 14/67.

Hrobová jáma: Obdélníkovitá do dna hrobu byly podél kratších stran byly vyhloubeny 10 cm hluboké příčné žlábků, z nichž jeden probíhal přímo pod lebkou, dno bylo ploché.

Rozměry: d. 120 cm, š. 69 cm, hl. 17 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra dítěte (infans II) ležela na zádech s lebkou pootočenou doleva a s nohama nataženýma.

Nálezy:

1. Pod lebkou za levým uchem - Bronzová esovitá záušnice. Průměr 15,4 x 13,8 mm, průměr drátu 1,6 mm, šířka kličky 3,6 mm. Tab. 34: 1.

2. Pod lebkou za levým uchem. Bronzová esovitá záušnice. Průměr 15 x 12,8 mm, průměr drátu 2 mm, šířka kličky 4,5 mm. Tab. 34: 2.

3. Na krku pod mandibulou – náhrdelník složený z:

45 amorfních silně korodovaných zlomků skleněných korálek. U zachovaných tvarů převládá kuželovité tvary. Na lomech byla barva skla zelená. Délka 6 – 9 mm, max. průměr 2 – 4 mm. Tab. 34: 6. Jantarová facetovaná perla kulovitěho tvaru. Průměr 11,2

mm, výška 7,2 mm. Tab. 34: 5.

5. Při čištění lebky v laboratoři byla nalezena bronzová esovitá záušnice. Průměr 16,8 x 14,2 mm, průměr drátu 2,2 mm, šířka kličky 4,3 mm. Tab. 34: 3.

6. Při čištění lebky v laboratoři byla nalezena bronzová esovitá záušnice. Průměr 16 x 12,4 mm, průměr drátu 2,2 mm, šířka kličky 4,4 mm. Tab. 34: 4.

Hrob 119 (Tab. 35)

Př. číslo 15/67.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 143 cm, š. 59 cm, hl. 15 cm.

Orientace: ZSZ – VJV.

Kostra dítěte (infans II) ležela na zádech s lebkou na levém spánku, s rukama podél těla, s pravou nohou nataženou a s levou pokrčenou k levé straně.

Bez nálezů.

Hrob 120 (Tab. 35)

Př. číslo 16/67.

Hrobová jáma: oválná nepravidelná. Dno: malé ploché.

Rozměry: d. 170 cm, š. 75 cm, hl. 80 cm.

Orientace: JZ – SV.

Kostra dospělého jedince ležela v SV dvou třetinách hrobové jámy na břiše s lebkou na pravém spánku, s pravou rukou na pase, s levou na hrudi a s nohama silně skrčenými až na hýždě.

Nálezy:

1. V zásypu - Zlomek okraje nádoby, kuželovitě seříznutý. Pod hrdlem zdobený vodorovnou rýhou. Rozměry 35 x 65 mm.
2. V zásypu - Atypický zlomek stěny nádoby. Rozměry 33 x 39 mm.
3. V zásypu - Atypický zlomek stěny nádoby. Rozměry 23 x 17 mm.
4. V zásypu - Světle hnědý až cihlově červený kus propálené hlíny, rozměry 38 x 42 x 16 mm.
5. V zásypu - Střep z podhrdlí nádoby zdobený mělce rytou pětinasobnou vlnicí a pod ní dvě řady hřebenových vpichů. Rozměry 62 x 42 mm.

Hrob 121 (Tab. 35)

Př. číslo 17/67.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 198 cm, š. 73 cm, hl. 12 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra nedospělého jedince (juvenis) ležela na zádech s lebkou pootočenou doprava, s pravou rukou podél těla, s levou rukou uloženou na pase a s nohama nataženými.

Nálezy:

1. Za levým uchem - Stříbrná esovitá záušnice.

Průměr 17 x 13,9 mm, průměr drátu 2,7 mm, šířka kličky 4,1 mm. Tab. 35: 4.

2. Pod pravou stranou lebky u čelistního kloubu - Jednoduchá záušnice stočená z bronzového drátu, jehož jeden konec je poškozen. Průměr 13,4 x 10 mm, průměr drátu 1,6 mm. Tab. 35: 5.

3. Pod pravou stranou lebky u čelistního kloubu - Malý kousek ztrouchnivělého dřeva a drobné zbytky organické hmoty, patrně kousek kůže.

4. Na krku pod mandibulou - Drobný válcovitý skleněný korálek žluté barvy. Délka 3 mm, průměr 2,4 mm. Tab. 35: 6.

Hrob 122 (Tab. 35)

Př. číslo 18/17. Porušoval hrob 123.

Hrobová jáma: obdélníkovitá nepravidelná.

Dno: ploché.

Rozměry: d. 141 cm, š. 70 cm, hl. 30 cm.

Orientace: SZ – JV.

Z téměř strávené kostry dítěte (infans II) se zachovalo několik zubů a část lebky uložené na týlu.

Nálezy:

1. Na levé straně lebky - Bronzová esovitá záušnice. Průměr 16,6 x 16 mm, průměr drátu 2 mm, šířka kličky 3,9 mm. Tab. 35: 1.
2. Na levé straně lebky - Bronzová esovitá záušnice. Průměr 17,6 x 14,4 mm, průměr drátu 2,3 mm, šířka kličky 4,6 mm. Tab. 35: 2.
3. Na krku - 4 jantarové facetované korálky kulovitého tvaru. Průměr 10 – 11,6 mm, výška 7 – 8 mm. Tab. 35: 3.
4. Na krku - 60 převážně amorfních zlomků silně korodovaných skleněných korálků, na lomu má sklo zelenou barvu.

Hrob 123 (Tab. 36)

Př. číslo 19/67. Zčásti překryt a porušen hrobem 122. JZ stěna jámy porušena v celé délce sesutím stěny pískovny

Hrobová jáma: oválná nepravidelná. Dno: ploché.

Rozměry: d. 172 cm, š. 66 cm, hl. 66 cm.

Orientace: SZS – JVJ.

Kostra dospělého jedince ležela na zádech s lebkou patrně na týlu, s pravou rukou podél těla, s levou na pase (loket svírá pravý úhel) a s nohama mírně pokrčenými k pravé straně.

Nálezy:

1. Za hlavou - Mísovitá nádoba s vyhnutým trychtýřovitě seříznutým okrajem. Výzdobu tvoří těsně pod okrajem řada jednoduchých nepravidelných vpichů. Horní část nádoby byla obtáčena a na vnitřní straně výduti jsou výrazné vertikální rýhy. Na dně je po obvodu okraje mírně vystouplý prstenec široký 6 – 8

mm a uprostřed otisk osy hrnčířského kruhu o průměru 16 mm. Výška 74 mm, průměr ústí 125 mm, výduti 120, dna 81 mm. Tab. 36: 1.

Hrob 124 (Tab. 36)

Př. číslo 20/67. JZ část byla zničena těžbou písku.

Hrobová jáma: obdélníkovitá nepravidelná.

Dno: ploché.

Rozměry: d. 95 cm, š. min. 60 cm, hl. 22 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kosterní pozůstatky nebyly nalezeny. Podle rozměrů a orientace lze usuzovat na pohřeb velmi malého dítěte.

Bez nálezů.

Hrob 125 (Tab. 37)

Př. číslo 21/67

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Dno jámy bylo u obou kratších stěn rozšířeno příčným směrem podebráním obou bočních stěn až na 107 cm. V místě rozšíření byly zachyceny asi 5 cm široké pruhy tmavě šedého písku s ojedinělými uhlíky.

Rozměry: d. 275 cm, š. 85 cm, hl. 82 cm.

Orientace: SZ – JV.

V SZ polovině jámy spočívala kostra dospělého muže (adultus II). Ležela na dně hrobu zčásti na břiše, zčásti na pravém boku s krkem směřujícím k JV a s dozadu vykloubenými, souběžně vedle páteře nataženými dolními končetinami. Oddělená lebka bez mandibuly byla položena mezi femury temenem vzhůru a obličejem k JV. Původní anatomickou polohu horních končetin není možné jednoznačně určit.

Nálezy:

1. V jihovýchodní části hrobu, původně patrně za nohama - Věderko tvaru komolého kužele o výšce 95 mm, průměru 110-150 mm, železná rukojeť je zhotovena z ploché železné tyčinky o průřezu 9,7 x 6,3 mm konci zahnutými a stočenými v očko. Závěsná kování byla ve tvaru "vlaštovčího ocasu" (Tab. 37: 6). Pod okrajem bylo 5 závěsných kroužků o průměru 16 - 22 mm (Tab. 37: 12, 14-17). Vědro bylo staženo třemi železnými obručemi půlobloukovitého průřezu širokými 8 – 10 mm (Tab. 37: 1 - 5, 7 – 11, 13).

2. Patrně mezi chodily - Průvlečka obdélníkovitého tvaru 22 x 26 mm, na ní byl připevněn nýtem železný plíšek o rozměrech 22x23 mm (Tab. 38: 1).

3. Patrně mezi chodily - Fragment průvlečky pravděpodobně obdélníkovitého tvaru.

Rozměry 18 x 12 mm (Tab. 38: 8).

4. Patrně mezi chodily - Oválná neúplná přezka, bez trnu. Rozměry 26 x 18 mm (Tab. 38: 2).

5. Patrně mezi chodily - Oválná neúplná přezka s částečně dochovaným trnem. Rozměry 31 x 20 mm (Tab. 38: 3).

6. Patrně mezi chodily - Ostruha s dlouhým bodcem. Ramena ostruhy jsou ukončena čtvercovými ploténkami, v polovině jsou rozdělené žlábkem, v němž jsou tři nýty. Celková délka 184 mm. Délka bodce 58 mm, průřez bodce 8x8 - 13-11 mm, rozpětí ramen 58 mm. (Tab. 38: 10).

7. Patrně mezi chodily - Ostruha s dlouhým bodcem. Zachovala se pouze jedna ploténka se stopami 4 čtvercovitě uspořádaných nýtů. Celková délka 175 mm, délka bodce 74 mm, rozpětí ramen 78 mm, rozměry ploténky 22-26x21 mm (Tab. 38: 9).

8. U pravého bérce - Nůž s rovným hřbetem, obloukovitým ostřím a oboustranně skoseným násadním trnem, jehož konec je ulomen. Délka 90 mm, šířka čepele 10 mm. Tab. 38: 5.

9. Patrně mezi chodily - Železná nákončí s nýtem uprostřed. Rozměry 18 x 19 mm. Tab. 38: 4.

10. Patrně mezi chodily - Železná nákončí s nýtem uprostřed. Rozměry 16 x 15 mm. Tab. 38: 7.

11. Patrně mezi chodily - Atypický ohnutý železný plíšek. Rozměry 18 x 20 mm. Tab. 38: 6.

Hrob 126 (Tab. 36)

Př. číslo 22/67. Hrobová jáma poškozena při skrývce ornice.

Hrobová jáma: oválná nepravidelná

Rozměry: d. 193 cm, š. min. 80 cm, hl. 63 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra dospělého muže (adultus II) ležela na zádech s lebkou na pravém spánku, s pravou rukou na pase (loket svírá téměř pravý úhel), levou rukou na levém rameni, s pravou nohou vertikálně pokrčenou a s levou nataženou.

Nálezy:

1. V zásypu - Okrajový zlomek nádoby, válcovitě seříznutý. Hrubé písčité ostřívo s příměsí hlíny. Rozměry 29 x 52 x 6 mm.

Hrob 127 (Tab. 39)

Př. číslo 23/67

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 220 cm, š. min. 80 cm, hl. 80 cm.

Orientace: SZ – JV.

Podél kratší SZ stěny a částečně podél delších stěn hrobové jámy byly do výšky 20 cm nade dnem patrné stopy dřevěného obložení.

Kostra dospělého jedince (adultus) ležela na zádech s lebkou na pravém spánku, pravou rukou položenou na pánvi s levou podél těla a s nohama nataženými.

Nálezy:

1. U pravého lokte - Železný hřebík (?) z ploché zahrocené tyčinky obdélníkovitého průřezu 7,2 x 3,4 mm a s oválnou hlavičkou. Délka 53 mm. Tab. 39: 1.
2. U pravého boku - Železný nůž s rovným hřbetem, obloukovitým ostřím a oboustranně skoseným násadním trnem. Délka 125 mm, šířka čepele 17 mm. Tab. 39: 2.
3. Podél vnitřní straně levého předloktí - Železný nůž s rovným hřbetem, obloukovitým ostřím a oboustranně skoseným násadním trnem. Délka 180 mm, šířka čepele 19 mm. Tab. 39: 3.
4. V zásypu - 7 atypických zlomků ze stěn nádob, z velmi hrubě ostřené materiálu s příměsí velkých zrn slídy.

Hrob 128 (Tab. 39)

Př. číslo 24/67. SZ část hrobu splývala s výplní hrobu 129.

Hrobová jáma: obdélníkovitá (?). Dno: ploché.

Rozměry: š. min. 55 cm, hl. 37 cm.

Orientace: ZSZ – VJV.

Z téměř úplně strávené kostry dítěte (infans II) se zachovala jen lebka položená na týlu.

Nálezy:

1. Po pravé straně lebky - Bronzová pozlacená esovitá záušnice. Průměr 11 mm, průměr drátu 1,1 mm, šířka kličky 1,6 mm. Tab. 39: 4.
2. Po pravé straně lebky - Bronzová pozlacená esovitá záušnice, zachovaná ve čtyřech zlomcích. Průměr drátu 1,1 mm, šířka kličky 1,6 mm. Tab. 39: 5.
3. Pod mandibulou - 15 amorfních skleněných silně zkorodovaných korálků.
4. V místě pasu - Železný nůž s rovným hřbetem, obloukovitým ostřím a od hřbetu odsazeným násadním trnem. Délka 111 mm, šířka čepele 16 mm. Tab. 39: 6.
5. V jižním rohu hrobové jámy, patrně za nohama - Poškozená hrncovitá nádoba s otlučeným okrajem. Výzdobu tvoří na podhrdlí trojnásobná vlnice a v horní třetině výduti rytá šroubovice. Výška 128 mm, průměr výduti 152, průměr dna 90 mm. Tab. 39: 7.

Hrob 129 (Tab. 40)

Př. číslo 25/67. Porušen hrobem 128.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 240 cm, š. min. 82 cm, hl. 57 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra dospělého muže (maturus II) ležela s lebkou mírně pootočenou doprava, s rukama podél těla (levé předloktí bylo na pravé kyčelní kosti) a s nohama nataženými.

Nálezy:

Nálezy:

1. Podél vnitřní strany horní části pravého předloktí - Železná tyčinka obdélníkovitého průřezu (8,6 x 4 mm). Délka 65 mm.
2. Podél vnitřní strany střední části pravého předloktí - Železný nůž zachovaný v 9 fragmentech. Délky 90 mm (měřeno in situ), šířka čepele 11,4 mm. Tab. 40: 1.
3. Pod dolní polovinou pravého předloktí - 4 zlomky atypického železného předmětu. Plochá železná tyčinka obdélníkovitého průřezu (9 x 3 mm), délka 93 mm.

Hrob 130 je totožný s hrobem 99.

Hrob 131 (Tab. 40)

Př. číslo 27/67.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 249 cm, š. min. 96 cm, hl. 90 cm.

Orientace: ZSZ – VJV.

Po celém obvodu hrobové jámy byly do výšky 20 cm nade dnem patrné stopy dřevěného obložení.

Nálezy:

1. Podél levého předloktí - Železný nůž s rovným hřbetem, obloukovitým ostřím a oboustranně skoseným násadním trnem. Délka 125 mm, šířka čepele 16 mm.
2. U pravého chodidla - Dřevěná nádoba nerekonstruovatelného tvaru o průměru 180 mm (měřeno in situ). Z nádoby se zachoval úlomek rukojeti (?) a 4 úlomky stěn. Rukojeť (?) představoval podlouhlý na jedné straně příčně prožlabený a na druhé straně hladký na konci zaoblený kus dřeva zdobený dvěma nad sebou umístěnými bronzovými kovánými z tenkého bronzového plechu ve tvaru kříže upevněného pěti bronzovými hřebíky (Tab. 41: 2). 3 zlomky okraje nádoby (Tab. 41: 3 – 5) byly opatřeny kováním z tenkého bronzového plechu připevněného bronzovými hřebíky. Na lící straně bylo toto kování zdobeno perličkovými pásy. Jeden zlomek ze stěny nádoby zdobilo na vnější straně obdélníkovitě na koncích rozeklané kování z bronzového plechu. Bylo připevněno 5 dvojicemi bronzových hřebíků (Tab. 41: 6).
3. U pravého chodidla - Atypický železný tyčinkovitý předmět patrně čtyřbokého průřezu (0,7 x 0,7 mm). Délka 57 mm.
4. V zásypu - 6 atypických zlomků ze stěn různých nádob z hrubě ostřené materiálu s příměsí slídy.

Hrob 132

Př. číslo 1/68.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 302 cm, š. 140 cm, hl. 10 cm (od povrchu 154 cm).

Orientace: SZ – JV.

Po celém obvodu hrobové jámy byly do výšky 12 cm nade dnem patrné stopy dřevěného obložení.

Kostra dospělého muže (maturus II) ležela na zádech s lebkou na týlu, s rukama podél těla s nohama nataženýma.

Nálezy:

1. Podél levého předloktí - Železný nůž s rovným hřbetem, obloukovitým ostřím a oboustranně skoseným nasadním trnem. Délka 125 mm, šířka čepele 16 mm.
2. U pravého chodidla - Dřevěná nádoba nerekonstruovatelného tvaru o průměru 180 mm (měřeno *in situ*). Z nádoby se zachoval úlomek rukojeti (?) a 4 úlomky stěn. Rukojeť (?) představoval podlouhlý na jedné straně příčně prožlabený a na druhé straně hladký na konci zaoblený kus dřeva zdobený dvěma nad sebou umístěnými bronzovými kovánými z tenkého bronzového plechu ve tvaru kříže upevněného pěti bronzovými hřebíky (Tab. 41: 2). 3 zlomky okraje nádoby (Tab. 41: 3 – 5) byly opatřeny kováním z tenkého bronzového plechu připevněného bronzovými hřebíky. Na lícni straně bylo toto kování zdobeno perličkovými pásy. Jeden zlomek ze stěny nádoby zdobilo na vnější straně obdélníkovité na koncích rozeklané kování z bronzového plechu. Bylo připevněno 5 dvojicemi bronzových hřebíků (Tab. 41: 6).
3. U pravého chodidla - Atypický železný tyčinkovitý předmět patrně čtyřbokého průřezu (0,7 x 0,7 mm). Délka 57 mm.
4. V zásypu - 6 atypických zlomků ze stěn různých nádob z hrubě ostřené materiálu s příměsí slídy.

Hrob 133

Př. číslo 2/68.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché. Rozměry: d. 256 cm, š. 100 cm, hl. 60 cm (od povrchu 100 cm).

Orientace: Z – V.

Kostra dospělé ženy (adultus II) ležela na zádech s lebkou pootočenou doprava, s rukama podél těla s nohama nataženýma.

Nálezy:

1. Za levým uchem - Stříbrná náušnice s dvoustranným hrozníčkem, navlečeným na stříbrném drátku (spodní hrozníček chybí) a s granulovanými „uzlíčky“ na spodním oblouku. Průměr 17 mm, délka horního hrozníčku 4 mm. Tab. 42: 16.
2. Za levým uchem - Stříbrná záušnice s očkem. Průměr 13,4 x 12 mm, průměr drátu 1,4 mm, šířka kličky 2,4 mm. Tab. 42: 17.
3. Za levým uchem - Stříbrná esovitá záušnice zachovaná ve zlomcích. Průměr (rekonstruovaný) 11 x 13 mm, průměr drátu 1

mm, šířka kličky 1,6 mm. Tab. 42: 18.

4. Za levým uchem - Stříbrná esovitá záušnice zachovaná ve zlomcích. Průměr drátu 1 mm, šířka kličky 2 mm.

5. Po pravé straně lebky - Stříbrná náušnice s dvoustranným hrozníčkem, navlečeným na stříbrném drátku (spodní hrozníček chybí) a s granulovanými „uzlíčky“ na spodním oblouku. Průměr 15 x 17,4 mm, délka horního hrozníčku 4 mm. Tab. 42: 21.

6. Vedle spodní čelisti - Stříbrná záušnice s očkem. Průměr 13,8 x 11,4 mm, průměr drátu 1 mm, šířka kličky 1,5 mm. Tab. 42: 20.

7. Vedle spodní čelisti - Stříbrná esovitá záušnice s poškozenou esovitou kličkou. Průměr 14 x 12 mm, průměr drátu 1,3 mm, šířka kličky 1,5 mm. Tab. 42: 19.

8. V místě krku - Náhrdelník složený: 3 dvojitých segmentovaných korálků tmavomodrého skla, délka 10,4 mm, průměr 7,6 mm (Tab. 42: 1); 2 z průhledného skla se stříbřitým povrchem, délka 11,5 a 12,8 mm, průměr 7,4 a 6,6 mm (Tab. 42: 4 – 5).

9. V místě krku - 2 jantarové korálky ve tvaru krychle se skosenými rohy 11,9 x 9,8 x 10 mm 11,8 x 12 x 8,6 mm. Tab. 42: 2-3.

10. V místě krku - Lité bronzové na líci silně pozlacené nákončí obdélníkovitého tvaru. Na lícni straně je zdobené rostlinnými motivy. V ploše jsou 3 otvory pro nýty. Zadní strana kování je hladká a rovná, okraje jsou mírně zdviženy. Zlacení se zachovalo jen na lícni straně v prohlubních. Nákončí bylo součástí náhrdelníku. Rozměry 31 x 25 x 2,4 – 4 mm. Tab. 42: 14.

11. Na pravé ruce - Bronzový prste s konci přeloženými přes sebe. Obvod obroučky zdobí úzký žlábek. Průměr 19 x 21,3 mm, výška obroučky 3,8 mm. Tab. 42: 13.

12. U levého chodidla - Dřevěné věderko patrně konického tvaru. O průměru 12-16 cm a výšce 9 cm. Rukojeť zhotovená ze železné tyčinky o průřezu 6x6 mm. Závěs rukojeti ve tvaru "vlaštovčího ocasu" (Tab. 42: 6). Na obroučích jsou otisky dřeva a tkaniny, šířka 5 – 6 mm (Tab. 42: 7 – 12).

13. U levé dlaně - Torzo nože s rovným ostřím i hřbetem a oboustranně odsazeným nasadním trnem. Délka 65 mm, šířka čepele 11 mm, Tab. 42: 15.

Hrob 134 (Tab. 43)

Př. číslo 5/68.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché. Rozměry: d. 118 cm, š. 62 cm, hl. 25 cm (od povrchu 60 cm).

Orientace: SZ – JV.

Kostra dítěte (infans I) ležela s lebkou na týlu a s humery podél těla.

Nálezy:

1. Za nohama v ose hrobu - Hrncovitá nádoba s rozevřeným okrajem, trychtřovitě seříznutým, shora a vně zaobleným okrajem. Výzdobu tvoří v horních dvou třetinách úzká rytá šroubovice. Na okraji a podhrdlí jsou stopy obtáčení, na vnitřní straně výduti jsou patrné vertikální rýhy. Po obvodu okraje dna je patrný mírně vystouplý prstenec o šířce 2 – 4 mm. Výška 121 mm, průměr ústí 106 mm, výduti 124, dna 70 mm. Tab. 43: 1.

Hrob 135 (Tab. 43)

Př. číslo 6/68

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché. Rozměry: d. 215 cm, š. 85 cm, hl. 60 cm (od povrchu 96 cm).

Orientace: ZSZ – VJV.

Kostra dospělého jedince (maturus II) ležela na zádech s lebkou mírně pootočenou doprava s rukama podél těla a s nohama nataženými. Délka kostry 146 cm.

Nálezy:

1. Za nohama - Hrncovitá nádoba s rozevřeným trychtřovitě seříznutým okrajem, uvnitř shora a vně po obvodu seříznutí s mírně prožlabeným okrajem. Výzdobu tvoří na podhrdlí a na výduti úzká ostře rytá šroubovice. Na okraji a podhrdlí jsou stopy obtáčení, uvnitř u dna jsou výrazné stopy modelace pomocí prstů. Po obvodu okraje dna je patrný mírně vystouplý nepravidelný prstenec o šířce 2 – 10 mm. Tab. 43: 2.
2. Na levé straně pasu - Železný nůž s mírně obloukovitým ostřím i hřbetem a s boustranně odsazeným násadním trnem. Délka 94 mm, šířka čepele 11,4 mm. Tab. 43: 3.

Hrob 136 (Tab. 44)

Př. číslo 7/68.

Hrobová jáma: oválná nepravidelná. Rozměry: d. 207 cm, š. 90 cm, hl. 50 cm (od povrchu 85 cm).

Orientace: ZSZ – VJV.

Kostra dospělého muže (maturus I) ležela na zádech s lebkou mírně pootočenou doprava a částečně se opírající o dolní šikmou část SZ stěny, s pravou rukou podél těla a s levou na pase a s nohama nataženými. Délka kostry 155 cm.

Bez nálezů.

Hrob 137 (Tab. 44)

Př. číslo 8/68.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: vanovité. Rozměry: d. 62 cm, š. 41 cm, hl. 60 cm (od povrchu 100 cm).

Orientace: JV – SZ.

Kostra dítěte (infans I) ležela na zádech s lebkou pootočenou doprava, s levým humerem podél těla a s nohama nataženými. Bez nálezů.

Hrob 138 (Tab. 44)

Př. číslo 9/68.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché. Rozměry: d. 239 cm, š. 107 cm, hl. 80 cm (od povrchu 130 cm).

Orientace: ZSZ – VJV.

Stopy dřevěného obložení podél severní stěny hrobové jámy zachované do výšky 10 cm.

Další pozůstatky zuhelnatělého dřeva byly v místech levé polovina hrudníku

Kostra dospělého jedince ležela na zádech s rukama podél těla s nohama nataženými.

Nálezy:

1. Vpravo od lebky - Stříbrná esovitá záušnice 14 x 15 mm, průměr drátu 0,8 mm, šířka kličky 1,4 mm. Tab. 44: 1.
2. Vlevo od lebky - Stříbrná esovitá záušnice 17,4 x 12 mm, průměr drátu 0,8 mm, šířka kličky 1,5 mm. Tab. 44: 2.
3. Vlevo od lebky - Stříbrná esovitá záušnice 15 x 14 mm, průměr drátu 0,9 mm, šířka kličky 1,4 mm. Tab. 44: 3.
4. V místě levé kyčelní kosti - Torzo silně korodovaného železného nože. Délka 54 mm, šířka čepele 12 mm. Tab. 44: 4.
5. U levého chodidla - Dřevěné vědérko kruhovitě mírně kónického tvaru. Výška 100 mm, průměr ústí 150 mm, průměr dna 170 mm (měřeno *in situ*). Obloukovitá rukojeť byla zhotovena z železné tyčinky čtvercovitého průřezu 8 x 8 mm, (Tab. 44: 5). Závěsná kování měla tvar „vlaštovičího ocasu“ a k vědérku byla připevněna horní obručí a železnými hřebíky (Tab. 44: 6 – 7). Železné obruče obdélníkovitého i půlkruhovitěho průřezu byly 8 – 10 mm široké (Tab. 44: 8 – 11).
6. V zásypu hrobové jámy - 6 atypických keramických zlomků, 2 raně středověké, 4 pravěké.

Hrob 139 (Tab. 45)

Př. číslo 10/68

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché. Rozměry: d. 236 cm, š. 81 cm, hl. 65 cm (od povrchu 135 cm).

Orientace: VSV – ZSZ.

Kostra dospělé ženy (adultus II) ležela na levém boku s lebkou na levém spánku, s pravou rukou nataženou podél těla, levou položenou pod obličejem, s pravou nohou mírně pokrčenou a s levou silně skrčenou až k hýždím. Délka kostry 153 cm.

Nálezy:

1. Za levým uchem - Bronzová náušnice se spirálovitým závěskem. Rozměry oblouku 11,9 x 6 mm, délka závěsku 10,5, průměr závěsku 3,2 - 3,5 mm. Tab. 45: 1.

Hrob 140 (Tab. 45)

Př. číslo 11/68. Střední část byla porušena objektem 12/68.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché. Rozměry: d. 230 cm, š. 160 cm, hl. 84 cm (od povrchu 125 cm).

Orientace: SZ – JV.

Kostra dospělé ženy (maturus) ležela na zádech s lebkou na pravém spánku s rukama podél těla a pravděpodobně s nohama nataženými.

Nálezy:

1. Za levým uchem - Bronzová záušnice zachovaná ve dvou zlomcích ukončené očkem. Průměr 11,3 x 8 mm, průměr drátu 0,9 mm, šířka oka 1,3 mm. Tab. 45: 6.
2. Za levým uchem - Bronzová esovitá záušnice. Průměr 5 x 9,4 mm, průměr drátu 1 mm, šířka kličky 1,2 mm. Tab. 45: 5.
3. Na pánvi mezi kyčelními kostmi - Železný nůž s odsazeným rovným skoseným hřbetem a od hřbetu odsazeným násadním trnem. Délka 56 mm, šířka čepele 12,4. Tab. 45: 7.

Hrob 141 (Tab. 45)

Př. číslo 13/68

Hrobová jáma: tvar nezjistitelný. Hloubka 5 cm, od povrchu 70 cm.

Orientace: VSV – ZSZ.

Kolem celé kostry a pod ní byly stopy dřevěného obložení.

Kostra dítěte (infans II) ležela na zádech, s lebkou na týlu, pravou (?) rukou na pase a pravým femurem nataženým.

Nálezy:

1. V místě krku - Olivovitý korálek z modrozeleného skla, délka 18,4 mm, průměr 7 mm. Tab. 45: 2.
2. V místě krku - Olivovitý korálek z modrozeleného skla, rozlomený a na lomu obroušený, délka 14,3 mm, průměr 10 mm. Tab. 45: 3.
3. V místě krku - olivovitý korálek z modrozeleného skla, rozlomený a na lomu obroušený, délka 14,4 mm, průměr 10 mm. Tab. 45: 4.
4. V místě krku - 3 atypické zlomky skleněného korálku tmavohědé barvy.

Hrob 142 (Tab. 45)

Př. číslo 14/68.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché. Rozměry: d. 133 cm, š. 60 cm, hl. 54 cm (od povrchu 114 cm).

Orientace: SZ – JV.

Kostra dítěte ležela na zádech s lebkou pravděpodobně pootočenou doprava, s pravým humerem podél těla, s pravou nohou v kolenně pokrčenou k pravé straně a slevou nataženou. Původní uložení lebky a část hrudníku bylo narušeno zvířecími norami. Bez nálezů.

Hrob 143 (Tab. 46)

Př. číslo 15/68.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché. Rozměry: d. 190 cm, š. 74 cm, hl. 20 cm (od povrchu 90 cm).

Orientace: VSV – ZSZ.

Kostra dospělé ženy (adultus I) ležela na zádech s lebkou na týlu, rukama podél těla a nohama nataženými.

Nálezy:

1. V zásypu - 2 atypické zlomky hradištní keramiky a 1 atypický zlomek ze stěny pravěké nádoby.

Hrob 144 (Tab. 46)

Př. číslo 1/69

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché. Rozměry: d. 130 cm, š. 54 cm, hl. 61 cm.

Orientace: ZSZ – VJV.

Kostra dítěte (infans II) ležela na zádech s lebkou na týlu a s nohama mírně pokrčenými k pravé straně.

Nálezy:

1. Ve spodině lebeční - Olivovitý korálek z millefiorového modrobílého skla s kovovým jádrem tvořeného bronzovou trubičkou. Délka 21,7 mm, průměr 9 x 9,4 mm. Tab. 46: 5.
2. Ve spodině lebeční - 4 jednoduché segmentované skleněné korálky. 3 korálky mají světle fialovou barvu, 1 je z čirého skla a má zlatě žlutý povlak. Délka 5 – 6,8 mm; průměr 6 – 6,2 mm. Tab. 46: 1 – 4.

Hrob 145 (Tab. 46)

Př. číslo 2/69.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché mírně se svažující k západu, s maximální šířkou za lebkou, kde se rozšiřovalo do stran. Rozměry: d. 165 cm, š. 69 cm, hl. 45 cm. Orientace: ZSZ – VJV.

Zbytky dřeva byly nalezeny v místech levého boku a pravé polovině pasu, pocházejí pravděpodobně z prkna, jímž byla kostra překryta.

Kostra dítěte (infans II) ležela na zádech s lebkou na týlu a s nohama nataženými.

Nálezy:

1. Podél pravého boku - 3 zlomky nerekonstruovatelného železného nože. Délka 80 mm, šířka čepele 12 mm. Tab. 46: 6.
2. U kotníku levé nohy - Zbytky organické hmoty (kůže?), rozměry 13 x 13 mm.
3. V zásypu - atypický zlomek stěny hradištní (?) nádoby.

Hrob 146 (Tab. 46)

Př. číslo 3/69

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché. Rozměry: d. 95 cm, š. 53 cm, hl. 23 cm (od povrchu 103 cm).

Orientace ZJZ - VSV

Kostra dítěte (infans I) ležela na zádech s lebkou na týlu, s pravým humerem podél těla a s nohama mírně pokrčenými k pravé straně. Bez nálezů.

Hrob 147 (Tab. 47)

Př. číslo 4/69.

Hrobová jáma: oválná. Dno: vanovité. Rozměry: d. 110 cm, š. 49 cm, hl. 12 cm. Orientace: ZSZ – VJV.

Z kostry dítěte (infans II) se zachovaly jen zlomky lebky položené na týlu. Bez nálezů.

Hrob 148 (Tab. 47)

Př. číslo 5/69.

Hrobová jáma: obdélníkovitá nepravidelná. Dno: ploché.

Rozměry: d. 154 cm, š. 85 cm, hl. 13 cm.

Orientace: ZSZ – VJV.

Přibližně v místě pravého lokte byly patrné zbytky dřevěného obložení.

Kostra dítěte (infans II) ležela na zádech s lebkou na týlu a s nohama nataženými.

Nálezy:

1. V horní části hrudníku vlevo od páteře - Dva párové bronzové pozlacené gombíky. Povrch je zdoben geometrickým vtačovaným vzorem, který sestává z hustého svislého žebrování obvodového pláště a ze tří soustředných kružnic vymezejících spodní a horní část gombíku, prostřední z nich je z filigránového drátku. Plochu vymezenou kružnicemi zdobí na spodní části gombíku rytý křížek. Průměr 23,4 mm, průměr ouška 7,6 mm. Tab. 47: 2 –3. Oba gombíky jsou dnes neznámé.
2. Za pravým chodidlem - Miniaturní lahovitá nádoba se svislým zaobleným otlučeným okrajem, vyšším komínovitým hrdlem plynule přecházející v baňaté, poněkud stlačené tělo. Výzdobu tvoří na pleci řada svislých vpichů velmi řídké a velmi mělce tlačených osmizubým hřebenem. Výška: 74 mm, průměr

ústí 33 mm, hrdla 37 mm, výduti 72 mm, dna 54 mm. Tab. 47: 1.

Hrob 149 (Tab. 47)

Př. číslo 6/69.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché. Rozměry: d. 217 cm, š. 75 cm, hl. 53 cm.

Orientace: SZ – JV.

Stopy dřevěného obložení se zachovaly podél nad levou paží a nad horní částí pravého femuru.

Kostra dospělé ženy (adultus I) ležela na zádech, s lebkou na levém spánku, s rukama podél těla a s nohama nataženými. Délka kostry 150 cm.

Bez nálezů.

Hrob 150 (Tab. 48)

Př. číslo 7/69.

Hrobová jáma: obdélníkovitá nepravidelná. Dno: ploché svažující se k východu.

Rozměry: d. 117 cm, š. 49 cm, hl. 14 cm.

Orientace: ZSZ – VJV.

Z kostry dítěte (infans II) se dochovaly zlomky lebky položené patrně na levém spánku.

Nálezy:

1. U lebky - Černý skleněný kulatý korálek, zdobený dvěma navzájem se křížícími zaoblenými bělavými klikatkami, vymezejícími na plášti korálku tři oválná až kosočtverečná pole jejichž střed tvoří plastická kapka z černého skla lemovaná přerušovaným černým pruhem. Průměr 12 mm, otvor 3,6 a 4,9 mm. Tab. 48: 1. Dnes neznámý.
2. U lebky – Podélná polovina skleněného korálku z modrého skla (tab. 48: 2) s kovovým jádrem tvořeným bronzovou trubičkou (Tab. 48: 3). Délka 12,2 mm, průměr 7,8 mm. Dnes neznámý.
3. U lebky – Jednoduchý segmentovaný korálek z průsvitného skla nařezaného barvy. Délka 4,3 mm, průměr 5 mm. Dnes neznámý.
4. Pravděpodobně za nohama – Hrnčovitá nádoba s rozevřeným zaobleným okrajem. Výzdobu tvoří na výduti pás 8 vodorovných rýh. Výška 98 mm, průměr ústí 114 mm, výduti 122 mm, dna 67 x 72 mm. Tab. 48: 4.

Hrob 151 (Tab. 48)

Př. číslo 8/69. Částečně porušuje hrob 152.

Hrobová jáma: obdélníkovitá nepravidelná. Dno: vanovité.

Rozměry: d. 162 cm, š. 90 cm, hl. 58 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra dítěte (infans II) ležela s lebkou na týlu a levou nohou nataženou.

Nálezy:

1. Podél levého boku – Torzo silně korodovaného nože, který se při vyzvednutí rozpadl.

Hrob 152 (Tab. 48)

Př. číslo 8/69. SV část je porušena hrobem 151.

Hrobová jáma: obdélníkovitá nepravidelná. Dno: vanovitě.

Rozměry: d. 277 cm, š. 137 cm, hl. 10 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra dospělého muže (maturus II) ležela na zádech, s lebkou na levém spánku, s rukama v klíně a s nohama nataženými.

Nálezy:

1. V zásypu – Atypický zlomek stěny pravěké (?) nádoby. Rozměry: 45 x 22 x 8 mm.

Hrob 153 (Tab. 49)

Př. číslo 10/69.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 248 cm, š. 106 cm, hl. 67 cm.

Orientace: SZ – JV.

Pozůstatky dřevěného obložení se zachovaly po celém obvodu hrobové jámy a pod kostrou.

Kostra dospělého jedince (adultus) ležela na zádech, s lebkou na týlu, s rukama podél těla a s nohama nataženými.

Nálezy:

1. Po obou stranách lebky – Dvě párové silně poškozené stříbrné náušnice se sedmi košíčky, z nichž 5 je navlečeno na spodní oblouk náušnice a dva jsou přichyceny ke spodní a horní části prostředního košíčku, s nímž vytvářejí oboustranný košíčkový hrozníček. Košíčky jsou zhotoveny z jemného filigránového stříbrného drátku, který je svinutý do smyčkového ornamentu, jež tvoří prolamovaný povrch pláště košíčku. Kompletní oblouk náušnice se nezachoval. Maximální šířka oblouku náušnice byla 20 mm, průměr drátku oblouku 1,4 mm; průměr košíčku 6,8 mm. Tab. 49: 1-2.

2. Na vnitřní straně levého femuru - Silně korodovaný na 11 zlomků rozpadlý nůž s oboustranně odsazeným nasadním trnem. Délka 120 mm (měřeno *in situ*).

Hrob 154 (Tab. 49)

Př. číslo 11/69. SZ část splývala s výplní hrobu únětické kultury 12.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: vanovitě.

Rozměry: š. 85 cm, hl. 86 cm.

Orientace: SZ – JV.

Stopy dřevěného obložení se zachovaly pod kostrou, podél levé nohy a pod levým bokem.

Kostra dospělé ženy (adultus I) ležela na zádech s lebkou na levém spánku, s rukama

podél těla a s nohama nataženými.

Nálezy:

1. V zásypu - Zlomek podhrdlí hradištní lahvovité nádoby s vývalkem na hrdle a zbytkem mělce ryté jednoduché vlnice. Rozměry 55 x 65 x 6 mm.

2. V zásypu – 2 atypické zlomky ze stěn různých pravých nádob, rozměry: 24 x 22 x 7, 35 x 35 x 7 mm.

3. V zásypu - Atypický zlomek výduti hradištní nádoby, rozměry 40 x 52 x 7 mm.

Hrob 155 (Tab. 49)

Př. číslo 14/69.

Hrobová jáma: piškotovitý půdorys. Dno: piškotovitě.

Rozměry: d. 237 cm, š. 74 - 92 cm, hl. 36 cm (od povrchu 61 cm).

Orientace: SZ – JV.

Dno hrobu bylo vyloženo dřevěnou deskou.

Kostra dospělého muže (maturus II) ležela na zádech, lebka byla na temeni obličejem vzhůru, ruce podél těla a nohy natažené.

Dislokace lebky a krčních obratlů byla způsobena patrně zvířaty při hloubení nor.

Bez nálezů.

Hrob 156 (Tab. 50)

Př. číslo 15/69.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: vanovitě.

Rozměry: d. 288 cm, š. 88 cm, hl. 68 cm (od povrchu 101 cm).

Orientace: SZ – JV.

Kostra dospělé žerčny (maturus II) ležela na zádech, s lebkou původně pravděpodobně na týlu (?), s rukama podél těla a s nohama skrčenými k levé straně. Dislokace lebky a byla způsobena patrně zvířaty při hloubení nor. Bez nálezů.

Hrob 157 (Tab. 51)

Př. číslo 16/69.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: vanovitě.

Rozměry: d. 123 cm, š. 55 cm, hl. 28 cm (od povrchu 55 cm).

Orientace: SZ – JV.

Kostra dítěte (infans II) ležela v natažené poloze s lebkou na týlu, s pravým humerem podél těla a s nohama nataženými.

Nálezy:

1. Vlevo od hlavy - Tenký prohnutý, na obou stranách korodovaný stříbrný plíšek amorfního tvaru, nerekonstruovatelného předmětu. Rozměry 7x8 mm.

Hrob 158 (Tab. 50)

Př. číslo 17/69.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: vanovitě.
Rozměry: d. 220 cm, š. 85 cm, hl. 38 cm (od povrchu 71 cm).
Orientace: ZSZ – VJV.
Kostra dospělého muže (maturus II) ležela na zádech, s lebkou pootočenou k levému rameni, s rukama podél těla (levá byla částečně pod kyčelní kostí) a s nohama nataženými.
Bez nálezů.

Hrob 159 (Tab. 50)

Př. číslo 18/69.
Hrobová jáma: obdélníkovitá až lichoběžníkovitá. Dno: ploché.
Rozměry: d. 157 cm, š. 62 - 82 cm, hl. 22 cm (od povrchu 52 cm).
Orientace: ZSZ – VJV.
Kostra dítěte (infans II) ležela na zádech, s lebkou pootočenou k pravému rameni, s levou rukou podél těla a s nohama nataženými.

Nálezy:

1. Vpravo od pravého chodidla - Hrnčovitá nádoba zdobená hustou mělce rytou šroubovicí od poloviny hrdla po výduť. Ve středu dna byl mělký důlek o průměru 15 mm. Výška, průměr ústí 131 mm, výduti 129 mm, dna 83 mm. Tab. 50: 1.

Hrob 160 (Tab. 51)

Př. číslo 19/69.
Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.
Rozměry: d. 127 cm, š. 67 cm, hl. 53 cm (od povrchu 83 cm).
Orientace: SZ – JV.
Téměř strávená kostra dítěte (infans II) ležela s nohama pokrčenými k levé straně.
Bez nálezů

Hrob 161 (Tab. 51)

Př. číslo 20/69.
Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.
Rozměry: d. 245 cm, š. 120 cm, hl. 65 cm (od povrchu 95 cm).
Orientace: SZ – JV.
Kostra dospělého muže (senilis) ležela na zádech s lebkou na pravém spánku, s pravou rukou podél těla a levou na pase a s nohama nataženými.

Nálezy:

1. Podél levého boku - Železný nůž s obloukovitým ostřím a částečně odlomeným násadním trnem, jehož konec chybí. Délka 114 mm, šířka čepele 17 mm.

Hrob 162 (Tab. 51)

Př. číslo 21/69.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: vanovitě.
Rozměry: d. 100 cm, š. 50 cm, hl. 35 cm (od povrchu 65 cm).
Orientace: SZ – JV.
Kostra dítěte (infans I – II) ležela na zádech, s lebkou na týlu, s pravou rukou v klíně, s levou rukou podél těla a s nohama mírně pokrčenými k levé straně.
Bez nálezů.

Hrob 163 (Tab. 52)

Př. číslo 22/69.
Hrobová jáma: obdélníkovitá nepravidelná. Dno: ploché.
Rozměry: d. 185 cm, š. 65 cm, hl. 65 cm (od povrchu 95 cm).
Orientace: SZ – JV.
Kostra dítěte (infans II) ležela s lebkou na týlu a s nohama nataženými.

Nálezy:

- Po levé straně lebky – Bronzová esovitá záušnice, průměr 18 x 15 mm, průměr drátu 1,8 mm, šířka kličky 5 mm. Tab. 52: 4.
- Za pravým uchem - Bronzová esovitá záušnice, průměr 18 x 15,7 mm, průměr drátu 2 mm, šířka kličky 5,8 mm. Tab. 52: 5.
- Za pravým uchem - Bronzová esovitá záušnice, průměr 18 x 14,7 mm, průměr drátu 2,1 mm, šířka kličky 6,2 mm. Tab. 52: 8.
- Vpravo od čelistního kloubu - Bronzová esovitá záušnice, průměr 15 x 13,8 mm, průměr drátu 1,2 mm, šířka kličky 2,4 mm. Tab. 52: 6.
- Vpravo od čelistního kloubu - Bronzová esovitá záušnice, průměr 15 x 13,8 mm, průměr drátu 1,2 mm, šířka kličky 2,4 mm. Tab. 52: 6.
- Na krku bezprostředně pod bradou – Terčovitá spona z bílého kovu. Plochou lící stranu zdobí vypouklý terčík z téhož kovu, lemovaný přitaveným torďovaným drátkem a po obvodu perličkový pás. Na reverzní straně se zachoval zachycovač a záchytky vnutí jehly. Maximální průměr 34 mm, průměr terčíku 22 mm. Tab. 52: 9.
- Vlevo od lebky – Torzo železného nože. Délka 46,7 mm, šířka čepele 13 mm. Tab. 52: 1.
- Pod lebkou - Bronzová esovitá záušnice, průměr 17,5 x 14,1 mm, průměr drátu 2 mm, šířka kličky 5,8 mm. Tab. 52: 3.
- Pod lebkou - Stříbrná esovitá záušnice, průměr 13,8 x 8,6 mm, průměr drátu 1 mm, šířka kličky 1,7 mm. Tab. 52: 7.
- Pod mandibulou - 4 kuželovité korálky z nazelenalého skla, jedna z nich je torďovaná. Délka 5; 6,7; 5,6; 5,5 mm. Maximální průměr 3; 3; 4; 3,7 mm. Tab. 52: 10.

Hrob 164 (Tab. 52)

Př. číslo 1/71.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 207 cm, š. 64 cm, hl. 40 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra dospělého muže (adultus II) ležela na zádech s lebkou pootočenou doprava, s rukama složenýma v klíně a s nohama nataženýma.

Bez nálezů.

Hrob 165 (Tab. 52)

Př. číslo 2/71. Větší část hrobu zničena těžbou písku, neporušená zůstala SZ část.

Hrobová jáma: tvar nezjistitelný.

Orientace SZ - JV

Z kostry dítěte (infans II) se dochovala pouze část lebky.

Bez nálezů.

Hrob 166 (Tab. 53)

Př. číslo 3/71.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 276 cm, š. 99 cm, hl. 27 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra dospělého muže (adultus II) ležela na zádech, s lebkou na týlu, s rukama podél těla a s nohama nataženýma.

Bez nálezů.

Hrob 167 (Tab. 53)

Př. číslo 4/71.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 262 cm, š. 84 cm, hl. 30 cm.

Orientace: ZSZ – VJV.

Kostra dospělého muže (adultus II) ležela na zádech, s lebkou na levém spánku, s rukama podél těla a s nohama nataženýma.

Bez nálezů.

Hrob 168 (Tab. 54)

Př. číslo 5/71.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 224 cm, š. 75 cm, hl. 32 cm.

Orientace: ZSZ – VJV.

Kostra dospělého muže (maturus II) ležela na zádech, s lebkou na pravém spánku, s rukama podél těla a s nohama nataženýma.

Bez nálezů.

Hrob 169 (Tab. 53)

Př. číslo 6/71.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 123 cm, š. 67 cm, hl. 45 cm.

Orientace: ZSZ – VJV.

Z kostry dítěte (infans II) se zachovala pouze část lebky.

Bez nálezů.

Hrob 170 (Tab. 54)

Př. číslo 7/71.

Hrobová jáma: tvar nezjistitelný.

Hloubka 30 cm.

Orientace: ZSZ – VJV.

Kostra dítěte (infans II) ležela na zádech, s lebkou pootočenou doleva, s rukama podél těla a s nohama nataženýma.

Bez nálezů.

Hrob 171 (Tab. 54)

Př. číslo 8/71.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 119 cm, š. 56 cm, hl. 30 cm.

Orientace: Z – V.

Kostra dítěte (infans II) leželo s trupem mírně natočeným doprava lebkou na pravém spánku, s rukama podél těla a s nohama nataženýma.

Nálezy:

1. Vlevo od hlavy - Bronzová esovitá záušnice, průměr 11,5 mm, průměr drátu 2 mm, šířka kličky 4 mm. Tab. 54: 1.

2. Vpravo od hlavy - Bronzová esovitá záušnice, průměr 11mm, průměr drátu 1,7 mm, šířka kličky 3 mm. Tab. 54: 2.

3. V místě krku - Korálky ze silně korodovaného skla. 8 válcovitých korálků o průměru 4-5 mm a délce 7-9 mm, 5 nepravidelných kulovitých korálků o průměru 6-8 mm. Tab. 54: 3 – 15.

Hrob 172 (Tab. 54)

Př. číslo 9/71.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 243 cm, š. 98 cm, hl. 70 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra dospělého muže (maturus II) ležela na zádech, s lebkou na levém spánku, s rukama podél těla a s nohama nataženýma.

Bez nálezů.

Hrob 173 (Tab. 54)

Př. číslo 10/71

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 211 cm, š. 63 cm, hl. 40 cm.

Orientace: ZSZ – VJV.

Kostra dospělého muže (maturus) ležela na zádech, s lebkou na pravém spánku, s rukama podél těla a s nohama nataženýma.

Bez nálezů.

Kanín I

Hrob 174 (Tab. 55)

Př. číslo 1/61. Částečně zasahoval do výplně hrobu 175.

Hrobová jáma: tvar nezjistitelný.

Hloubka 20 cm, od povrchu 60 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra dítěte (infans II) ležela na zádech a s nohama nataženýma. Zásyp obsahoval hrudní kost dospělého jedince.

Bez nálezů.

Hrob 175 (Tab. 55).

Př. číslo 2/61. Porušen hrobem 174.

Hrobová jáma: tvar nezjistitelný.

Hloubka 33 cm, od povrchu 73 cm.

Orientace: ZSZ – VJV.

Kostra dítěte (infans II) ležela na zádech, s pravou rukou pél těla. Lebka a hrudník porušila zvířecí nora.

Bez nálezů.

Hrob 176 (Tab. 55)

Př. číslo 3/61. SZ i JZ část hrobu byla mimo zkoumanou plochu.

Hrobová jáma: tvar nezjistitelný.

Hloubka 36 cm, od povrchu 76 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra dospělého muže (?) (adultus II) ležela na zádech, s rukama podél těla a s nohama nataženýma.

Bez nálezů.

Hrob 177 (Tab. 55)

Př. číslo 4/61. Jiní polovina hrobu byla mimo zkoumanou plochu.

Hrobová jáma: tvar nezjistitelný.

Hloubka 30 cm, od povrchu 70 cm.

Orientace: SZS – JVJ.

Kostra dítěte (infans I) ležela s lebkou na týlu.

Bez nálezů.

Hrob 178 (Tab. 55)

Př. číslo 5/61.

Hrobová jáma: oválná. Dno: ploché.

Rozměry: d. 217 cm, š. 120 cm, hl. 67 cm, od povrchu 127 cm.

Orientace: SZ – JV.

Kostra dospělého muže (senilis) ležela s lebkou na týlu, s rukama podél těla a s nohama nataženýma.

Nálezy:

1. Mezi krčními obratli – Korálek z průhledného skla, podélně rýhovaný. Průměr 6 mm. Dnes nezvěstný.

2. U pravého předloktí - Nůž s rovným hřbetem, poškozeným ostřím, oboustranně skoseným násadním trnem. Délka 93 mm,

šířka čepele 14 mm. Dnes nezvěstný.

3. U levého chodidla - hrncovitá nádoba s vyhnutým a zaobleným a téměř neznatelně prožlabeným okrajem. Výzdobu tvoří na výduti rytá šroubovice. Pod výzdobou jsou tři šikmé zářezy, které vznikly až v době používání nádoby. Výška 132 mm, průměr ústí 153 mm, výduti 163 mm, dna 80 mm. Tab. 55: 1.

Kanín I a III**Hrob 179 (Tab. 56).**

Př. číslo 1/03.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 224 cm, š. 128 cm, hl. 10 cm

Orientace: Z – V.

Kostra byla uložena v dřevěné komoře, v rozích hrobové jámy jsou patrně pozůstatkem sloupové konstrukce.

Kostra dospělé ženy (?) (maturus I –II) ležela s lebkou na týlu, s rukama podél těla a s nohama nataženýma.

Nálezy:

1. U levé paže – Železný nůž s odlomeným oboustranně odsazeným násadním trnem, rovným hřbetem a obloukovitým ostřím. Délka 78 mm, šířka čepele 11 mm. Tab. 56: 1.

Hrob 180 (Tab. 56)

Př. číslo 38/03. Porušoval objekt 35/03

Hrobová jáma: obdélníkovitá nepravidelná. Dno: ploché.

Rozměry: d. 186 cm, š. 64 cm, hl. 51 cm, od povrchu 102 cm.

Orientace: SV – JZ.

Přibližně v polovině jámy byly zbytky lebky patrně dospělého jedince.

Bez nálezů

Hrob 181 (Tab. 57)

Př. číslo 16/03. Střední část hrobu byla částečně porušena výkopem pro kanalizaci.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.

Rozměry: d. 220 cm, š. 72 cm, hl. 57 cm, od povrchu 110 cm.

Orientace: SZS – JVJ.

Kostra dospělého jedince (maturus II- senilis) ležela na zádech, s lebkou skloněnou k levému rameni, levou rukou v klíně a nataženýma nohama.

Nálezy:

1. Vlevo od lebky – Bronzová esovitá záušnice. Průměr 12 mm, průměr drátu 2 mm, šířka klíčky 6 mm. Tab. 57: 1.

2. U levého femuru – Železný nůž s obloukovitým ostřím a hřbetem. Délka 64 mm, šířka čepele 7 mm. Tab. 57: 3.

Hrob 182 (Tab. 57)

Př. číslo 41/03. SV část hrobové jámy byla výkopem pro kanalizaci.

Hloubka od povrchu 104 cm.

Orientace: JZ-SV.

U dna jámy se zachovaly stopy podélného dřevěného obložení a pod chodidly bylo příčně dřevěné prkno široké 10 cm.

Kostra dospělého jedince (*maturus*) ležela s nohama nataženýma.

Nálezy:

1. Za nohama - Hrncovitá nádoba s trychtýřovitě oříznutým okrajem byla zdobená na podhrdlí pásem hřebenových vpichů. Výška 114 mm, průměr ústí 102 mm, výduti 116 mm, dna 64 mm. Tab. 57: 2.

2. Za pravým chodidlem – Zlomky minimálně dvou železných průvleček zhotovených z tyčinek obdélníkovitého průřezu (4 x 1,5 mm). Rekonstruované rozměry jedné z nich: 19 x 4 mm. Tab. 57: 4, 7, 9, 10.

3. Za pravým chodidlem – Atypický železný předmět, tyčinka o průměru 2,3 mm a délce 21 mm. Tab. 57: 8.

4. Za pravým chodidlem - Úlomek dřeva o rozměrech 14 x 4,5 x 4, se dvěma bronzovými hřebíky. Délka 3 mm. Tab. 57: 6.

5. Za pravým chodidlem - Bronzový plíšek o rozměrech 4,8 x 4 mm s bronzovým hřebíkem (3 mm dlouhým) uprostřed. Tab. 57: 5.

Hrob 183 (Tab. 58)

Př. číslo 48/03. JV část hrobové jámy byla v celé porušena výkopem pro kanalizaci.

Hrobová jáma: obdélníkovitá.

Rozměry: d. 206 cm, š. min 58 cm.

Orientace: ZSZ – VJV.

Kostra dospělého jedince (*maturus II – senilis*) ležela na zádech, s lebkou na levém spánku, levou rukou v klíně a levou nohou nataženou.

Bez nálezů.

Hrob 184 (Tab. 58)

Př. číslo 50/03. Střední část hrobu byla zničena výkopem pro kanalizační přípojku.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché, mírně se svažující od SZ k JV.

Rozměry: d. 257 cm, š. 85 cm, hl. 92 cm, od povrchu 122 cm.

Orientace: SZ – JV.

V JZ části hrobové jámy se 0,1 m nad dnem objevily stopy dřevěné konstrukce. Dřevěnými deskami byl vyložen obvod hrobu a jeho dno.

Kosterní pozůstatky byly beze zbytku rozloženy.

Nálezy:

1. Železný dvousečný meč, délka 875mm,

délka čepele 750 mm, délka záštity 138 mm, délka jílice 90 mm, přibližně půlkruhová hlavice byla 64 mm dlouhá a 24 mm vysoká. Na horní polovině čepele jsou dochovány zbytky dřevěné pochvy, dolní část čepele byla poškozena bagrem, dolní část čepele je proto mírně zahnutá a korodovaná část včetně zbytků pochvy je odstraněna až na kovové jádro. Stopy dřeva jsou též patrné na jílici, v jeho dolní části jsou patrné stopy tkaniny, kterou byl jílec pravděpodobně omotán celý. Metalografický průzkum prokázal, že meč byl zkonstruován z minimálně tří podélně svařených ocelových prutů, na které byla dodatečně přivařena ostří z nauhličené oceli (*Hošek – Mařík 2004*). Meč byl nalezen v průběhu stavebních prací dělníky. Tab. 59: 2.

2. V JV rohu hrobové jámy (Tab. 58: D) - hrncovitá keramická nádoba s kuželovitě seříznutým okrajem, zdobená v horní polovině rytou šroubovicí. Vnější část nádoby nese stopy obtáčení, zevnitř jsou až k okraji patrné vertikální rýhy, okraj je obtáčen z obou stran. Výška 173 mm, průměr ústí 148 mm, průměr dna 94mm. Ze dna byl odebrán vzorek na pylovou analýzu (*Pokorný-Mařík 2006*). Tab. 59: 1.

3. Shluk železných předmětů A - torzo železné ostruhy. Zachovalo pouze jedno rameno trojúhelníkovitého průřezu. Bodec ostruhy má kruhový průřez. Celková délka 106 mm, délka bodce 43 mm. Tab. 58: 2.

4. Shluk železných předmětů A - torzo železné ostruhy. Celková délka 68 mm, délka bodce 50 mm. Zachoval se pouze bodec ostruhy a malá silně korodovaná část ramena se stopami tkaniny. Spojení oblouku a bodce je překryto mědí jejíž povrch byl pozlacen. Tab. 58: 1.

5. Shluk železných předmětů B - zlomek obruče vědérka o rozměrech 7 x 34 x 2mm. Tab. 59: 6.

6. Shluk železných předmětů B - část železné ataše vědérka, pravděpodobně původně lichoběžníkovitého tvaru o rozměrech 94 x 33 x 2 mm. Tab. 58: 4.

7. Shluk železných předmětů B - část ramena železné ostruhy trojúhelníkovitého průřezu s ploténkou čtvercového tvaru opatřenou 4 nýty v rozích. Délka 44 mm, rozměry ploténky 18 x 18 mm. Tab. 59: 4.

8. Shluk železných předmětů B - část oblouku železné ostruhy trojúhelníkovitého průřezu. Délka 62 mm. Tab. 58: 5.

9. Shluk železných předmětů B - atypický zlomek železa o rozměrech 36 x 18 x 4 mm, uprostřed s řadou 3 železných nýtů. Může se jednat odlomenou ploténku ostruhy. Tab. 59: 13.

10. Shluk železných předmětů B - část obdélníkovité přezky o rozměrech 22 x min. 20 x 2 mm. Délka trnu 20 mm. Tab. 59: 3..
11. Shluk železných předmětů B - železná nákončí půlkruhovitě ukončené o rozměrech 36 x 14 x 2 mm. Tab. 58: 3.
12. Shluk železných předmětů B - torzo železné šipky s tulejkou s křídélky se zpětnými háčky. Hrot šipky je ulomen stejně jako jeden ze zpětných háčků. Průměr tulejky 8 mm. Tab. 58: 6.
13. Shluk železných předmětů B - atypická železná tyčinka v dolní části čtvercového (4 mm) a v horní kruhovitěho průřezu (5mm). Délka 56 mm. Tab. 59: 8.
14. Shluk železných předmětů B - odlomená ploténka ostruhy čtvercového tvaru opatřená 4 nýty v rozích. Rozměry 16 x 16 x 4 mm. Tab. 59: 9.
15. Shluk železných předmětů B - odlomená ploténka ostruhy čtvercového tvaru opatřená 4 nýty v rozích. Rozměry 16 x 16 x 4 mm. Tab. 59: 10.
16. Shluk železných předmětů B - pravděpodobně odlomená ploténka ostruhy čtvercového tvaru se 4 otvory pro nýty v rozích. Rozměry 14 x 14 x 2 mm. Tab. 59: 11.
17. Shluk železných předmětů B - atypický čtvercovitý zlomek železa o rozměrech 15 x 15 x 2 mm. Tab. 59: 12.
18. Shluk železných předmětů B - atypická železná tyčinka čtvercovitého průřezu (ve středu 6 mm). Délka 63 mm. Tab. 59: 5.
19. Shluk železných předmětů B - část ramena železné ostruhy trojúhelníkovitého průřezu. Délka 92 mm. Tab. 59: 7.
20. Atypický zlomek zvířecí kosti – Tab. 58: C.

Kanín II

Hrob 185 (Tab. 60)

Př. číslo 1/2004. Horní část hrobu byla zničena při stavbě silnice Libice – Kanín.

Hrobová jáma: nepravidelná. Dno: ploché
Rozměry: d. 221 cm, š. 54 - 102 cm, hl. 10 cm.
Orientace: SZ – JV.

Na dně hrobové jámy byly nalezeny pozůstatky 3 jedinců.

1. Kostra dospělé ženy (maturus) ležela na zádech, s lebku pootočenou doleva, rukama podél těla a nohama patrně nataženými. Holení a lýtkové kosti byly odstraněny pravděpodobně při pohřbu jedince č. 2 a nebyly nalezeny ani v druhotné poloze.
2. Kostra nedospělého jedince (juvenis) ležela v JV polovině hrobové jámy na levém boku s lebku na levém spánku, rukama silně pokrčenými tak, že dlaně byly před obličejem, nohy byly silně pokrčené.

3. Drobné zlomky lebky dítěte (infans I) ležely mezi pravým bokem jedince 1 a stěnou hrobové jámy.

Nálezy:

1. Pod mandibulou dospělé ženy - Oválný korálek vyrobený z černého skla zdobený nepravidelnou vlnovkou ohraničenou dvěma liniemi z bílého skla. Průměr 22 x 18 mm , délka 13 mm. Tab. 60: 1.
2. U pravého spánku dospělé ženy – Jednoduchý bronzový kroužek. Průměr 10,3 mm, průměr drátu 1,2 mm. Tab. 60: 3.
3. U levého spánku dospělé ženy - Jednoduchý bronzový kroužek s jedním zploštělým koncem. Průměr 9 mm, průměr drátu 1,2 mm. Tab. 60: 4.
4. Podél pravé paže dospělé ženy – Železný nůž Torzo železného nože s ulomeným hrotem a násadním trnem , který byl oboustranně odsazený. Délka 114, šířka čepele 4 mm. Tab. 60: 5.
5. U levého spánku nedospělého jedince – Bronzová esovitá záušnice. Průměr 16,3 mm, průměr drátu 2,5 mm, šířka kličky 6 mm. Tab. 60: 2.

Hrob 186 (Tab. 60)

Př. číslo 2/2004. Horní část hrobu byla zničena při stavbě silnice Libice – Kanín, SV okraj hrobové jámy byl narušen příkopem silnice.

Hrobová jáma: oválný nepravidelný. Dno: ploché. JV část hrobu byla rozšířena.
Rozměry: d. 215 cm, š. min 72 cm, hl. 15 cm.
Orientace: SZ – JV.

Kostra dospělé (adultus II – maturus II) ženy (?) ležela na zádech, s rukama podél těla a nohama nataženými.

Nálezy:

1. V JV rozšíření hrobové jámy, u pravého chodidla – Dřevěné vědérko z něhož se zachovala pouze spodní železná obruč o průměru 29 cm.

Hrob 187 (Tab. 61)

Př. číslo 3/2004.

Hrobová jáma: obdélníkovitá. Dno: ploché.
Rozměry: d. 235 cm, š. 85 cm, hl. 29 cm.
Orientace: SZ – JV.

Hrobová jáma byla na dně i po stranách vyložena masivními bloky červeného pískovce, které tvořily poměrně úzkou komoru 235 cm dlouhou a 35 – 50 cm širokou. Kratší strany hrobové jámy měly obložení z opukových kamenů.

Kosterní pozůstatky se nedochovaly.

Bez nálezů.

Kanín III

Hrob 188

Př. číslo 1/1903.
Orientace: ZSZ – VJV.
Bez nálezů.

Hrob 189

Př. číslo 2/1903.
Orientace: SZ – JV.
Nálezy:

1. Za nohama – Mísovitá nádoba zdobená na maximální výduti dvojicí vodorovných rýh. Výška 79 mm, průměr ústí 146 mm, výduti 132 mm, dna 83 mm. Inv. číslo P 8638, Polabské muzeum v Poděbradech. Tab. 62: 1.
2. Za hlavou – Lahev zdobená v horní části výduti rytou šroubovicí. Výška 99 mm, průměr ústí 53 mm, výduti 90 mm, dna 53 mm. Inv. číslo P 8639, Polabské muzeum v Poděbradech. Tab. 62: 2.
3. Stříbrná hrozníčkovitá náušnice. Dnes neznámá.

Hrob 190

Př. číslo 3/1903
Orientace: SZ – JV.
Nálezy:

1. Za hlavou – Hrncovitá nádoba zdobená na podhrdlí dvěma pásy hřebenových vpichů a pod nimi jednoduchou vlnicí. Výška 113 mm, průměr ústí 104 mm, výduti 117 mm, dna 63 mm. Inv. číslo P 86928, Polabské muzeum v Poděbradech. Tab. 62: 3.

Hrob 191

Př. číslo 4/ 1903.
Orientace: ZSZ – VJV.
V hrobě byli pohřbeni dva jedinci, dospělá žena a dítě 6 let (podle J. Hellicha)

Nálezy:

1. Stříbrná náušnice
2. Bronzový prsten dnes neznámý.
3. „Bronzové spinadlo“ (popis J. Hellicha) – Dnes neznámé.

Hrob 192

Př. číslo: 5/1903. Je uváděn společně s hrobem 193 jako „hrob matky s dítětem“.
Orientace: SZ – JV.
Hrob dospělé ženy (určení J. Hellicha).

Nálezy:

1. Soudkovitá nádoba zdobená v horní části širokou rytou šroubovicí (Turek 1946, obr. 7: 4). Výška 122 mm. Dnes neznámá. Tab. 62: 4. Kresba podle fotografie.
2. „Skleněné zlacené perly“. Dnes neznámé.

Hrob 193

Př. číslo 6/ 1903. Je uváděn společně s hrobem 192 jako „hrob matky s dítětem“.
Orientace: ZSZ – VJV.

Nálezy:

1. U hlavy dítěte – 1 bronzová pozlacená, 5 bronzových esovitých záušnic navlečených na koženém pásku. Průměr záušnic 12 – 16 mm. (Turek 1946, obr. 8: 3). Inv. číslo 54 785, Národní muzeum. Dnes neznámé. Tab. 62: 5.

Hrob 194

Př. číslo 7/ 1903.
Orientace: SZ – JV.
Bez nálezů.

Hrob 195

Př. číslo 8/ 1903.
Orientace: SZ – JV.
Nálezy:

1. Hrncovitá nádoba zdobená v horní polovině nepravidelnou rytou šroubovicí. Na dně plastická značka ve tvaru šesticípé hvězdy. Výška 104 mm, průměr ústí 94 mm, výduti 114 mm, dna 69 mm. Inv. číslo P 865, Polabské muzeum v Poděbradech. Tab. 62: 6.

Hrob 196

Př. číslo 9/ 1903.
Orientace: SZ – JV.
Nálezy:

1. U nohou po pravé straně – Láhev zdobená třemi pásy hřebenových vpichů. Výška 191 mm, průměr ústí 57 mm, výduti 140 mm, dna 87 mm. Inv. číslo P 8701, Polabské muzeum v Poděbradech. Tab. 63: 1.
2. Prsten, dnes neznámý.

Hrob 197

Př. číslo 10/ 1903.
Orientace: SZ – JV.
Hloubka od povrchu 130 cm.
Kostra dospělého jedince byla uložena v „rakvi“.

Nálezy:

1. Za nohama – Soudkovitá nádoba zdobená na podhrdlí pásem hřebenových vpichů a na horních dvou třetinách výduti rytou šroubovicí. Výška 123 mm, průměr ústí 99 mm, výduti 116 mm, dna 69 mm. Inv. číslo P 8685, Polabské muzeum v Poděbradech. Tab. 63: 2.
2. Po pravé straně – železný nůž. Dnes neznámý.

Hrob 198

Př. číslo: 11/ 1903.
Nálezy:

1. Hrncovitá nádoba zdobená v horní části výduti nepravidelnou jednoduchou vlnicí. Na dně plastická značka ve tvaru šesticípé hvězdy. Výška 93 mm, průměr ústí 110 mm, výduti 108 mm, dna 65 mm. Inv. číslo P 8636, Polabské muzeum v Poděbradech. Tab. 63: 3.

Hrob 199

Př. číslo 12/1903. Nález osamocené nádoby pocházející pravděpodobně z výbavy hrobu.

Nálezy:

1. Hrncovitá nádoba zdobená na podhrdlí pásem nepravidelných hřebenových. Výška 96 mm, průměr ústí 113 mm, výduti 114 mm, dna 92 mm. Inv. číslo P 8523, Polabské muzeum v Poděbradech. Tab. 63: 4.

Hrob 200

Př. číslo: 14/ 1903.

Orientace: SZ – JV.

Nálezy:

1. Za nohama – Soudkovitá nádoba zdobená na podhrdlí dvěma pásy hřebenových vpichů a pod nimi mnohonásobnou vlnicí. Výška 129 mm, průměr ústí 103 mm, výduti 124 mm, dna 66 mm. Inv. číslo P 8643, Polabské muzeum v Poděbradech. Tab. 63: 5.

Hrob 201

Př. číslo 16/1903. Nález osamocené nádoby pocházející pravděpodobně z výbavy hrobu.

Nálezy:

1. Keramická nádoba, dnes nezvěstná.

Hrob 202

Př. číslo 1/1905. Nález osamocené nádoby pocházející pravděpodobně z výbavy hrobu.

Nálezy:

1. Dvoukónická nádoba zdobená pásem hřebenových vpichů a „na dně opatřen ňubkou“ (Turek 1946, 59, obr. 7: 1. Výška 112 mm. Dnes nezvěstná.

Kanín III – „Pole pana Svobody“

Hrob 203

Nálezy:

1. Keramická nádoba, dnes nezvěstná.

Hrob 204

Př. číslo 2/ 1911.

Nálezy:

1. Hrncovitá nádoba zdobená na podhrdlí vodorovnou rýhou s pásem značně šikmo kladených hřebenových vpichů, pod ním trojnásobnou vlnicí a na maximální výduti čtyřnásobným pásem vodorovných rýh. Výška

133 mm, průměr ústí 106 mm, výduti 118 mm, dna 83 mm. Inv. číslo P 8524, Polabské muzeum v Poděbradech. Tab. 64: 1.

Hrob 205

Př. číslo 3 / 1911.

Celý hrob byl v průběhu blíže neurčených zemních prací zničen.

Hrob 206

Př. číslo 4/ 1911.

Orientace: V – Z.

Nálezy:

1. U levé nohy - Vědro o průměru 30 cm se dvěma obručemi a držadlem na závěsu lichoběžníkovitého tvaru, nahoře mírně protažené a zaoblené. (Turek 1946, 59, obr. 8: 4 – 5). Dnes nezvěstné.

2. Na krku – 2 olivovité korálky ze zeleného skla, blíže neučený počet „zaoblených jantarových perel na bronzovém drátě“ (Turek 1946, 60). Dnes nezvěstné.

Hrob 207

Př. číslo 5/ 1911.

Hrob byl vykopán za nepřítomnosti J. Hellicha a nálezy byly později předány do muzea.

Nálezy:

1. Hrncovitá nádoba zdobená v horní části výduti nepravidelnou mnohonásobnou vlnicí a na maximální výduti pásem vodorovných rýh. Na dně byla plastická značka ve tvaru „obrácené sedmička v kruhu“ (Turek 1946, 60, obr. 8 – 9. Dnes nezvěstná.

2. Bronzový pozlacený soudkovitý korálek, při obou koncích zaoblený, „rozměry 22 x 15 mm“ (Turek 1946, 60). Dnes nezvěstný.

Hrob 208

Př. číslo 1/ 1924.

Nález osamocené nádoby pocházející pravděpodobně z výbavy hrobu.

Nálezy:

1. Štíhlá láhev se třemi vývalky na podhrdlí zdobené pásem hřebenových vpichů, pod nimi jsou mezi dvěma pásy hřebenových vpichů vstřícně postavené obloučky tvořené také hřebenovými vpichy. Výzdoba dosahuje maximální výduti. Výška 217 mm, průměr ústí 72 mm, výduti 141 mm, dna 88 mm. Inv. číslo P 8703, Polabské muzeum v Poděbradech. Tab. 64: 2.

Kanín III – Záchrané výzkumy v pískovně v letech:

1960 – 1962, 1966 – 1969.

Hrob 209

Př. číslo 1/61

Prozkoumán mohla být jen zaoblená JV část, většina hrobu byla zničena těžbou písku.

Dno: vanovité.

Hloubka: 35 cm.

Orientace: SZ - JV

Nálezy:

1. Patrně za nohama - Hrncovitá nádoba, na dně v blízkosti středu je plastický výčnělek. Výzdobu tvoří drobné kroužky ve čtyřech vodorovných řadách a na výdutí ve svislých pásech. Výška 97 mm, průměr ústí 100 mm, výdutí 59 mm, dna 62 mm. Tab. 65: 1.

2. Uvnitř první nádoby - Miniaturní masivní soudkovitá nádoba takřka se svislým zaobleným okrajem, velmi nízkým prohnutým hrdlem plynule přecházející v kuželovité plece. Výzdobu tvoří na výdutí pás hlubokých vpichů. Rozměry neuvedeny, nádoba dnes nezvěstná. Tab. 65: 2.

Hrob 210

Př. číslo 2/62. Prozkoumán mohla být jen Z část, většina hrobu byla zničena těžbou písku.

Dno: vanovité.

Rozměry: š. 68 cm, hloubka 25 cm.

Orientace: ZJZ – VSV.

Z kostry se zachovaly jen zlomky lebky a několik zubů, lebka ležela na týle.

Nálezy:

1. Po pravé straně lebky - dřevěné věderko. Z kovových částí se dochovaly jen fragmenty. Držadlo mělo knoflíkovité konce (Tab. 65: 3), ze závěsného kování se dochoval jen amorfní kousek plechu. Závěsný kroužek o průměru 16 mm, přichycený patrně závlačkou k

lichoběžníkovitému plechu (18x28 mm) se zbytky dřeva na obou stranách (Tab. 65: 4). Obruče byly 5-7 mm široké, často se stopami dřeva. Věderko mělo měřeno *in situ* průměr 9 cm (ústí) a 17 cm dno (dno), výška 6cm.

2. Patrně podél levého boku – Torzo čepele dlouhého železného nože s rovným hřbetem i ostřím. Délka 156 mm, šířka čepele 12 mm, síla hřbetu 4 mm. Dnes nezvěstný.

3. Patrně v místě hrudníku - Amorfní zlomky neurčitelného železného předmětu, které se při vyzvedávání rozpadly.

Hrob 211

Př. číslo 3/61. Prozkoumán mohla být jen JV, většina hrobu byla zničena těžbou písku.

Dno: ploché.

Hloubka: 80 cm.

Orientace: ZSZ – VJV.

Kostra byla zničena.

Nálezy:

1. Patrně za nohama – dřevěné věderko, z něhož se zachovaly zbytky rukojeti, kování a obručí. Rukojeť byla zhotovena z obdélníkovité tyčinky o průřezu 6x4 mm. Závěsné kování měla tvar protáhlého trojúhelníku, jehož vrchol byl stočený v očko (maximální šířka 25 mm, max výška cca 65 mm). Na jednom z nich se zachoval zbytek železného hřebíku (zachovaná délka 6 mm). Šířka obručí byla 5-8 mm. Tab. 65: 5.

Hrob 212

Př. číslo 1/66. Hrobová jáma byla téměř úplně zničena těžbou. Zachován zůstal jen zaoblený JV závěr.

Dno: ploché.

Hloubka: 85 cm.

Orientace: SZ – JV.

Nálezy:

1. Patrně za nohama – Dřevěné věderko, z něhož se zachovaly pouze silně korodované zlomky železného věderka. Zachovala se deformovaná rukojeť nežetelného průřezu. Tvar závěsného kování nelze rekonstruovat.

2. Patrně za nohama - Silně korodované torzo železného ostruhy. Dochovalo se pouze silně poškozené rameno a kořen bodce nežetelného průřezu. Záchytnou ploténku nelze z dochovaného fragmentu rekonstruovat. Celková zachovaná délka 132 mm, délka ramen 115 mm, dochované maximální rozměry ploténky 22x19 mm. Tab. 65: 7.

3. Patrně za nohama - Silně korodované torzo železného ostruhy s delším bodcem kruhového průřezu, na jehož povrchu u kořene byly patrné zbytky plátování bronzovým plíškem. Ramena nežetelného průřezu jsou přibližně v polovině ulomena. Celková délka 97 mm, délka bodce 41 mm, dochované rozpětí ramen 67 mm. Tab. 65: 6.

Hrob 213

Př. číslo 1/69. Hrobová jáma byla téměř úplně zničena těžbou písku. Zachována zůstala jen JZ a SZ část.

Hloubka: 76 cm.

Orientace: SZ - JV

Kostra byla strávena.

Nálezy:

1. Patrně za hlavou - Hrncovitá nádoba s šikmo vytaženým válcovitě seříznutým okrajem s náznakem mírného prožlabení. Dno je mírně vklenuté dovnitř. Nádoba je zdobena čtyřzubým hřebenovým rydlem pětkrát spirálovitě taženým kolem plecí a výdutí vytvářejících místy vlnice s nízkou amplitudou.

Na dně plastická značka obdélníkovitého tvaru rozdělená 2 příčkami na 3 pole. Výška 153 mm, průměr ústí 120 mm, dna 80 mm. Tab. 65: 8.

Poznámka: NZ č.j. 2128/69, J. Justová.

6. 8. U cukrovaru (obr. 16)

Lokalita tvoří východní okraj celé aglomerace, nachází se na pravé břehu Cidliny na mírně se sklánějícím svahem směrem k Cidlině ve vzdálenosti 700 m od předhradí. Výzkum pohřebiště v poloze U cukrovaru proběhl ve dvou etapách a měl již od počátku jako jediný v celé libické aglomeraci prováděn jako systematický. V první fázi v podzimu roku 1891 bylo prozkoumáno prvních 12 hrobů a na jaře 1892 dalších 70. Celkem 82 hrobů představuje v libické aglomeraci jediné pravděpodobně úplně prozkoumané pohřebiště. Výzkumy v dalších sondách 104 a 124, které se nacházely v těsné blízkosti Hellichem zkoumané plochy, byly negativní.

6. 8. 1. Popisy hrobů

Hrob 1

Orientace: Z – V.

Bez nálezů

Hrob 2

Orientace: Z – V.

Bez nálezů

Hrob 3

Orientace: Z – V.

Dřevěné obložení, délka 200 cm, z jehličnatého stromu. D

Kostra ženy uložená na zádech, s lebkou na týlu, délka kostry 164 cm.

Nálezy:

1. U hlavy – Esovité stříbrná záušnice, průměr 11 mm, průměr drátu 1 mm, šířka kličky 1, 5 mm. Inv. č. 54 221, Národní Muzeum. Tab. 71: 1.

2. U hlavy – Esovité stříbrná záušnice s částečně odlomenou esovitou kličkou, průměr 11 mm, průměr drátu 0,9 mm. Inv. č. 54 220, Národní Muzeum. Tab. 71: 2.

3. U hlavy – Esovité stříbrná záušnice, průměr 9 mm, průměr drátu 1,1 mm, šířka kličky 1,5 mm. Inv. č. 54 219, Národní Muzeum. Tab. 71: 3.

4. U hlavy – Esovité stříbrná záušnice, průměr 10 mm, průměr drátu 1,5 mm, šířka kličky 3, 5

mm. Inv. č. 54 218, Národní Muzeum. Tab. 71: 4.

5. U hlavy – Esovité stříbrná záušnice s částečně odlomenou esovitou kličkou, průměr 11 mm, průměr drátu 1 mm. Inv. č. 54 225, Národní Muzeum. Tab. 71: 5.

6. U hlavy – Esovité stříbrná záušnice, průměr 10,5 mm, průměr drátu 1 mm, šířka kličky 1, 5 mm. Inv. č. 54 224, Národní Muzeum. Tab. 71: 6.

7. U hlavy – Esovité stříbrná záušnice, průměr 11 mm, průměr drátu 1,2 mm, šířka kličky 1, 5 mm. Inv. č. 54 223, Národní Muzeum. Tab. 71: 7.

8. U hlavy – Esovité stříbrná záušnice, průměr 11 mm, průměr drátu 1,3 mm, šířka kličky 1, 5 mm. Inv. č. 54 222, Národní Muzeum. Tab. 71: 8.

9. U hlavy – Jednoduchý bronzový kroužek s konci přeloženými přes sebe, průměr 9 mm, průměr drátu 1, 5 mm. Inv. č. 54 227, Národní Muzeum. Tab. 71: 9.

10. U hlavy – Jednoduchý bronzový kroužek s konci přeloženými přes sebe, průměr 11,5 mm, průměr drátu 1, 5 mm. Inv. č. 54 229, Národní Muzeum. Tab. 71: 10.

11. Na krku – Víceřadý náhrdelník ze drobných skleněných korálek, ze silně korodovaného skla zelené a modré barvy. „Perle hlinitá byla žlutou lomenou vložkou vykládaná na způsob perel“, dnes neznámá.

12. Na krku – 2 jantarové fazetované dvoukónické korálky, dnes nezvěštné.
13. Patrně v zásypu – Zlomky keramiky, dnes nezvěštné.

Hrob 4

Orientace: Z – V.
Kostra dítěte (12 let) ležela na zádech.
Bez nálezů

Hrob 5

Orientace: Z – V.
Kostra dospělého jedince ležela na zádech.
Bez nálezů

Hrob 6

Orientace: Z – V.
Kostra dítěte (1 rok).
Bez nálezů

Hrob 7

Orientace: Z – V.
Kostra dospělého jedince ležela na zádech.
Bez nálezů

Hrob 8

Orientace: Z – V.
Kostra dospělého jedince ležela na zádech, s nohama pokrčenýma k jižní straně, pravá ruka ležela podél těla, levý byla přehnuta přes prsa.
Bez nálezů.

Hrob 9

Orientace: S – J.
Kostra dospělého muže ležela na zádech.
Bez nálezů.

Hrob 10

Orientace: S – J.
Kostra dítěte ležela na zádech.
Bez nálezů.

Hrob 11

Orientace: Z – V.
Kostra dospělého jedince ležela na zádech, délka kostry 163 cm.
Bez nálezů.

Hrob 12

Orientace: Z – V.
Kostra dítěte ležela na zádech, délka kostry 65 cm.
Bez nálezů.

Hrob 13

Orientace: Z – V.
Kostra ležela na zádech s nohama nataženýma.
Bez nálezů.

Hrob 14

Orientace: Z – V.
Kostra ležela na zádech.
Bez nálezů.

Hrob 15, 16

Dvojhrob nebo superpozice dvou hrobů.
„Menší kostra ležela částečně na spodní větší“.
Nejasná je příslušnost výbavy k jednotlivým pohřbům.

Nálezy:

1. U paty levé nohy – Soudkovitá nádoba zdobená na podhrdlí několikanásobnou vlnicí a v horní části výduti rytou šroubovicí. Výška 118 mm, průměr ústí 134 mm. Inv. č. 54 229, Národní muzeum. Tab. 71: 11. Dnes nezvěštná.
2. Na pánvi - Torzo železného nože s odlomeným řapem i hrotem. Délka 91 mm, šířka čepele 20. Inv. č. 54 230, Národní muzeum. Tab. 71: 12.
3. U hlavy – 2 dvě bronzové záušnice, dnes nezvěštné.

Hrob 17

Orientace: Z – V.
Kostra dítěte ležela na zádech.
Bez nálezů.

Hrob 18

Orientace: Z – V.
Kostra dítěte ležela na zádech.
Bez nálezů.

Hrob 19

Orientace: Z – V.
Kostra ležela na zádech.
Kamenné obložení hlavy, 3 kameny kolmo a jeden položen napříč.

Nálezy:

1. U levé nohy - Hrncovitá nádoba zdobená nepravidelnou rytou šroubovicí. Na dolní části nádoby byly 2 hluboké zářezy, které vznikly po výpalu, v době používání nádoby. Výška 127 mm, průměr ústí 124 mm, výduti 123 mm, dna 69 mm. Tab. 71: 13

Hrob 20

Orientace: S – J.
Kostra ležela na levém boku.
Bez nálezů.

Hrob 21

Orientace: ZJZ – VSV.

Kostra dítěte (12 let) ležela na zádech.

Dřevěné obložení / rakev.

Nálezy:

1. U hlavy – 2 záušnice. Dnes nezvěstné.
2. V klíně - Láhev zdobená v horní polovině jednouchou rýhou, dvěma pásy hřebenových vpichů a několikanásobnou vlnicí. Na dolní části nádoby byl hluboký zářez, který vznikl po výpalu, v době používání nádoby. Výška 128 mm, průměr ústí 46 mm, výduti 100 mm, dna 51 mm. Tab. 71: 14.

Hrob 22

Orientace: Z – V.

Kostra dospělé ženy ležela na zádech.

Dřevěné obložení / rakev.

Nálezy:

1. U hlavy - Bronzová záušnice s očkem, průměr 12,3 mm, průměr drátu 1 mm, šířka kličky 1, 2 mm. Inv. č. 54 235, Národní Muzeum. Tab. 72: 3.
2. U hlavy - Bronzová záušnice s očkem, průměr 13 mm, průměr drátu 1,1 mm, šířka kličky 1, 4 mm. Inv. č. 54 236, Národní Muzeum. Tab. 72: 4.
3. Na krku - Dva jednoduché korálky z modrého skla. Průměr 3 a 6 mm, výška obou 2,5 mm. Inv. č. 54 237, Národní Muzeum. Tab. 72: 2-3.
4. Na krku - 3 segmentované korálky, 2 jednoduché (délka 5 a 4,5 mm), Tab. 72: 4, 8; 1 dvoudílný (délka 16, 5 mm), průměr 5 -6 mm (Tab. 72: 6). Vyrobene z mléčně zbarveného skla. Inv. č. 54 237, Národní Muzeum.
5. Na krku - 3 segmentované korálky, 1 jednoduchý (délka 5 mm), Tab. 72: 5; 2 dvoudílné (délka 10 mm), průměr 5 -6 mm, Tab. 72: 7, 9. Vyrobene z tmavomodrého skla. Inv. č. 54 237, Národní Muzeum.
6. U boku (strana není určena) - Nůž s odlomeným násadním trnem rovným hřbetem a obloukovitým ostřím, délka 95 mm, šířka čepele 11 mm, šířka hřbetu 2 mm. Tab. 72: 1. Inv. č. 54 238, Národní Muzeum.
7. Nádoba byla na blíže neurčeném místě uložena dnem vzhůru. Mísovitá nádoba zdobená na podhrdlí jednouchou vlnicí a horních dvou třetinách pravidelnou širokou rytou šroubovicí. Výška 100 mm, průměr ústí 164 mm, výduti 154 mm, dna 73 mm. Tab. 71: 13. Inv. č. 54 233, Národní Muzeum.
8. Na prstě (ruka není určena) – Bronzový prsten ve tvaru podélně prožlabené obroučky, jejíž konce se dotýkají. Průměr 22 mm, šířka obroučky 2 mm. Tab. 71: 12. Inv. č. 54 234, Národní Muzeum.

Hrob 23, 24

Příslušnost výbavy k jednotlivým pohřbům je nejasná.

Orientace: Z – V.

Nálezy:

1. U hlavy – Bronzová esovitá záušnice, průměr 15 mm, průměr drátu 2 mm, šířka kličky 5 mm. Inv. č. 54 277a, Národní Muzeum. Tab. 72: 14.
2. U hlavy – Bronzová esovitá záušnice, průměr 16 mm, průměr drátu 2 mm, šířka kličky 3,5 mm. Inv. č. 54 277b, Národní Muzeum. Tab. 72: 15.
3. U hlavy – Bronzová esovitá záušnice, průměr 16 mm, průměr drátu 3 mm, šířka kličky 5 mm. Inv. č. 54 278, Národní Muzeum. Tab. 72: 17.
4. U hlavy – Bronzová esovitá záušnice, průměr 13 mm, průměr drátu 2 mm, šířka kličky 3 mm. Inv. č. 54 279, Národní Muzeum. Tab. 72: 18.
5. U hlavy – Bronzová esovitá záušnice, průměr 16 mm, průměr drátu 2 mm, šířka kličky 3,5 mm. Inv. č. 54 280, Národní Muzeum. Tab. 72: 16.

Hrob 25

Orientace: Z – V.

Kostra ležela na zádech.

Bez nálezů.

Hrob 26

Orientace: SZS – JVJ.

Kostra dospělého jedince ležela na zádech.

Bez nálezů.

Hrob 27

Orientace: S – J.

Kostra dítěte (12 let).

Kamenné obložení.

Bez nálezů

Hrob 28

Orientace: Z – V.

Kostra položená na zádech.

Nálezy:

1. U hlavy – Poškozená bronzová esovitá záušnice, průměr 11 mm, průměr drátu 1,1 mm, šířka kličky 1,5 mm. Inv. č. 54 281, Národní Muzeum. Tab. 72: 19.
2. U hlavy – Torzo bronzové esovité záušnice, průměr 10 mm, průměr drátu 1,3 mm. Inv. č. 54 282, Národní Muzeum. Tab. 72: 20.

Hrob 29

Orientace: Z – V.

Bez nálezů.

Hrob 30

Orientace: Z – V.
Bez nálezů.

Hrob 31

Orientace: J - S.
Kostra ve skrčené poloze na pravém boku.
Bez nálezů.

Hrob 32

Orientace: J - S.
Kostra ve skrčené poloze na pravém boku.
Bez nálezů.

Hrob 33

Orientace: J - S.
Kostra ve skrčené poloze na pravém boku.
Bez nálezů.

Hrob 34

Orientace: J - S.
Kostra ve skrčené poloze na pravém boku.
Bez nálezů.

Hrob 35

Orientace: J - S.
Kostra ve skrčené poloze na pravém boku,
ruce přeloženy přes hrudník.
Bez nálezů.

Hrob 36

Orientace: S – J.
Kostra dospělého člověka položená na zádech.
Kamenné obložení.
Bez nálezů.

Hrob 37

Orientace: Z – V.
Bez nálezů.

Hrob 38

Orientace: Z – V.
Kostra dítěte.
Dřevěné obložení / rakev.

Nálezy:

1. U hlavy – Stříbrná esovitá záušnice, průměr 10,5 mm, průměr drátu 1,5 mm, šířka kličky 3,5 mm. Inv. č. 54 240, Národní Muzeum. Tab. 72: 21.
2. U hlavy – Stříbrná esovitá záušnice, průměr 11 mm, průměr drátu 1,5 mm, šířka kličky 3 mm. Inv. č. 54 239, Národní Muzeum. Tab. 72: 22.
3. Na krku – Dvojitý segmentovaný korálek ze

žlutobílého skla. Délka 7 mm, průměr 4 mm.
Inv. č. 54 241, Národní Muzeum. Tab. 72: 23.

Hrob 39

Orientace: Z – V.
Dřevěné obložení / rakev.
Bez nálezů.

Hrob 40

Orientace: Z – V.
Kamenné obložení.
Bez nálezů.

Hrob 41

Orientace: V – Z.
Kostra byla uložena ve skrčené poloze.
Pod lidskou kostrou byla kostra koně položená na zádech s nohama skrčenými a obloukovitě prohnutým krkem.
Bez nálezů.

Hrob 42

Orientace: Z – V.
Bez nálezů.

Hrob 43

Orientace: Z – V.
Bez nálezů.

Hrob 44

Orientace: Z – V.
Bez nálezů.

Hrob 45

Orientace: SZS - JVJ.
Kostra dospělého muže.
Bez nálezů.

Hrob 46

Orientace: Z – V.
Bez nálezů.

Hrob 47

Orientace: Z – V.

Nálezy:

1. U hlavy – Bronzová záušnice s očkem, průměr 12 mm, průměr drátu 1 mm, šířka kličky 1,5 mm. Inv. č. 54 244, Národní Muzeum. Tab. 74: 2.
2. U hlavy – Bronzová záušnice s očkem, průměr 12 mm, průměr drátu 1 mm, šířka kličky 1,5 mm. Inv. č. 54 245, Národní Muzeum. Tab. 74: 2.
3. U levé strany „při žebrách“ - Torzo železného nože s odlomeným hrotem i násadním trnem. Délka 75 mm, šířka čepele 12 mm. Inv. č. 54 243, Národní Muzeum. Tab.

74: 1.

4. Na krku - 5 segmentovaných korálek z tmavomodrého skla. 1 jednoduchý (délka 4,5 mm), 3 dvoudílné (délka 9,5; 10; 10 mm), 1 trojdílný (délka 9 mm), průměr všech 5 mm. Inv. č. 54 242, Národní Muzeum. Tab. 74: 7, 12 – 14.

5. Na krku - 2 segmentované korálky ze žlutobílého skla. Jeden jednoduchý (délka 5 mm) jeden dvoudílný (délka 8 mm). Průměr obou 5 mm. Inv. č. 54 242, Národní Muzeum. Tab. 74: 8 - 9.

6. Na krku - 2 jantarové korálky jeden válcovitý (délka 9,5 mm, průměr 5 mm). Jeden fazetovaný korálek (průměr 11,5, délka 7 mm). Inv. č. 54 242, Národní Muzeum. Tab. 74: 5 - 6.

7. Na krku - Kulovitý korálek z hnědého kamene (průměr 9 mm). Inv. č. 54 242, Národní Muzeum. Tab. 74: 4.

Hrob 48

Orientace: Z – V.

Kamenné obložení.

Bez nálezů.

Hrob 49

Orientace: Z – V.

Nálezy:

1. U hlavy – Bronzová esovitá záušnice, průměr 14,3 mm, průměr drátu 2,5 mm, šířka kličky 5 mm. Inv. č. 54 247, Národní Muzeum. Tab. 74: 15.

2. U hlavy – Bronzová esovitá záušnice, průměr 15,3 mm, průměr drátu 3 mm, šířka kličky 5 mm. Inv. č. 54 246, Národní Muzeum. Tab. 74: 16.

3. U hlavy – Stříbrná esovitá záušnice, průměr 11 mm, průměr drátu 1,5 mm, šířka kličky 4 mm. Inv. č. 54 248, Národní Muzeum. Tab. 74: 17.

4. U hlavy – Stříbrná esovitá záušnice, průměr 14 mm, průměr drátu 1,5 mm, šířka kličky 3,5 mm. Inv. č. 54 249, Národní Muzeum. Tab. 74: 18.

Hrob 50

Orientace: ZSZ – VJV.

Nálezy:

1. U hlavy – Stříbrná esovitá záušnice, průměr 10 mm, průměr drátu 1 mm, šířka kličky 2 mm. Inv. č. 54 254, Národní Muzeum. Tab. 74: 19.

2. U hlavy – Stříbrná esovitá záušnice, průměr 10 mm, průměr drátu 1 mm, šířka kličky 2 mm. Inv. č. 54 253, Národní Muzeum. Tab. 74: 20.

3. U hlavy – Stříbrná esovitá záušnice, průměr 11 mm, průměr drátu 1 mm, šířka kličky 2 mm. Inv. č. 54 252, Národní Muzeum. Tab. 74: 21.

4. U hlavy – Stříbrná esovitá záušnice, průměr 11 mm, průměr drátu 1 mm, šířka kličky 2 mm. Inv. č. 54 251, Národní Muzeum. Tab. 74: 22.

5. U hlavy – Stříbrná esovitá záušnice, průměr 10 mm, průměr drátu 1,7 mm, šířka kličky 3 mm. Inv. č. 54 250, Národní Muzeum. Tab. 74: 23.

6. U hlavy – Stříbrná esovitá záušnice, průměr 9 mm, průměr drátu 1 mm, šířka kličky 1,8 mm. Inv. č. 54 255, Národní Muzeum. Tab. 74: 24.

7. U hlavy – Stříbrná esovitá záušnice, průměr 10,5 mm, průměr drátu 1 mm, šířka kličky 2 mm. Inv. č. 54 259 Národní Muzeum. Tab. 74: 25.

8. U hlavy – Stříbrná esovitá záušnice, průměr 11mm, průměr drátu 1 mm, šířka kličky 2 mm. Inv. č. 54 258 Národní Muzeum. Tab. 74: 26.

9. U hlavy – Stříbrná esovitá záušnice, průměr 10 mm, průměr drátu 1 mm, šířka kličky 2 mm. Inv. č. 54 257 Národní Muzeum. Tab. 74: 27.

10. U hlavy – Stříbrná esovitá záušnice, průměr 10,5 m, průměr drátu 1 mm, šířka kličky 2 mm. Inv. č. 54 256, Národní Muzeum. Tab. 74: 28.

11. Na krku – Náhrdelník ze skleněných korálek a dvou kovových. Inv. č. 54 260, Národní Muzeum. 2 válcovité korálky z tmavomodrého silně korodovaného skla. Délka 12 a 9 mm, průměr obou 5 mm; Tab. 74: 29, 30. Tmavomodrý válcovitý korálek, délka 6,5 mm, průměr 9 mm; Tab. 74: 31. 2 tmavomodré trojdílné segmentované korálky délka 18 mm průměr 8 mm; Tab. 74: 33, 34. 1 dvoudílný délka 11 mm, průměr 8 mm; Tab. 74: 32. Dva korálky se 4 podélnými vysokými plastickými žebry, hrany žebor byly zdobeny jemnými vroubkami. Vyrobený z blíže neurčeného kovu (v popisech J. Hellicha uváděn cín). Délka 18 mm, průměr 12 mm; Tab. 74: 35. Druhý korálek se rozpadl při vyzvednutí. 8 jantarových fazetovaných korálek. Průměr 9 - 11 mm, délka 6-8 mm; Tab. 75: 1-8.

Hrob 51

Orientace: Z – V.

Dřevěné obložení / rakev.

V hrobě byly uloženy kostry dvou jedinců.

Kostra dospělého člověka ležela na zádech a v místě pánve dětská kostra se skrčenýma nohama.

Nálezy:

1. U hlavy dospělého jedince - Bronzová esovitá záušnice, průměr 15 mm, průměr drátu 3 mm, šířka kličky 6 mm. Inv. č. 54 262, Národní Muzeum. Tab. 75: 9.

2. U hlavy dospělého jedince - Bronzová esovitá záušnice, průměr 15 mm, průměr drátu 2,4 mm, šířka kličky 6,5 mm. Inv. č. 54 261, Národní Muzeum. Tab. 75: 10.

3. U hlavy dospělého jedince - Bronzová esovitá záušnice, průměr 15 mm, průměr drátu 3 mm, šířka klíčky 6 mm. Inv. č. 54 263, Národní Muzeum. Tab. 75: 11.

4. U pravé klíční kosti dospělého jedince – „černý hlinitý korál napolo rozpadlý“, patrně přeslen (*Hellich 1892*, tab. 50: 16). Dnes nezvěstný.

Hrob 52

Orientace: Z – V.
Dřevěné obložení / rakev.
Bez nálezů.

Hrob 53

Orientace: Z – V.
Dřevěné obložení / rakev.
Bez nálezů.

Hrob 54

Orientace: Z – V.
Dřevěné obložení / rakev.
Bez nálezů.

Hrob 55

Orientace: Z – V.
Dřevěné obložení / rakev.
Bez nálezů.

Hrob 56

Orientace: SZ - JV.
Bez nálezů.

Hrob 57

Orientace: JZ-SV.
Bez nálezů.

Hrob 58

Orientace: Z – V.
Dřevěné obložení / rakev.
Bez nálezů.

Hrob 59

Orientace: Z – V.
Dřevěné obložení / rakev.
Bez nálezů.

Hrob 60

Orientace: Z – V.
Dřevěné obložení / rakev.
Bez nálezů.

Hrob 61

Orientace: Z – V.
Dřevěné obložení / rakev.
Délka kostry 188 cm.

Bez nálezů.

Hrob 62

Orientace: Z – V.
Dřevěné obložení / rakev.
Bez nálezů.

Hrob 63

Orientace: Z – V.
Dřevěné obložení / rakev.
Bez nálezů.

Hrob 64

Orientace: Z – V.
Dřevěné obložení / rakev.
Kostra byla položena na zádech s rukama podél těla a nohama nataženými, lebka byla pootočena doleva.

Nálezy:

1. U levé nohy - Dřevěné konické vědérko se dvěma obručemi, závěs držadla ve tvaru vlašťovčího ocasu. Průměr (pravděpodobně horní 130 mm), Tab. 76: 21, Inv. č. 54 265, Národní Muzeum. (*Hellich 1892*, tab. 50: 10). Dnes nezvěstné.

Hrob 65

Orientace: Z – V.
Dřevěné obložení / rakev.
Bez nálezů.

Hrob 66

Orientace: Z – V.
Dřevěné obložení / rakev.
Bez nálezů.

Hrob 60

Orientace: Z – V.
Kostra byla položena na zádech, s nohama „poněkud výše skrčenými“.
Nálezy:
Bez nálezů.

Hrob 68

Orientace: ZJZ – VSV.
Dřevěné obložení / rakev.
Nálezy:

1. U nohou - Hrncovitá nádoba zdobená pravděpodobně rytou šroubovicí, dnes nezvěstná (*Hellich 1892*, tab. 50: 14).

Hrob 69

Orientace: Z – V.
Nálezy:
1. U loketní kosti pravé ruky – Železný nůž, dnes nezvěstný.

Hrob 70

Orientace: Z – V.

Dřevěné obložení / rakev.

Nálezy:

1. U hlavy - Stříbrná pozlacená esovitá záušnice, průměr 13 mm, průměr drátu 1 mm, šířka klíčky 1,5 mm. Inv. č. 54 284, Národní Muzeum. Tab. 76: 14.
2. Na pánvi – Železný nůž, dnes neznámý.

Hrob 71

Orientace: ZSZ – VJV.

Nálezy:

1. U hlavy - Bronzová esovitá záušnice, průměr 13 mm, průměr drátu 1,5 mm, šířka klíčky 2 mm. Inv. č. 54 273, Národní Muzeum. Tab. 76: 15.
2. U hlavy - Bronzová esovitá záušnice, průměr 12,5 mm, průměr drátu 2 mm, šířka klíčky 3 mm. Inv. č. 54 272, Národní Muzeum. Tab. 76: 18.
3. U hlavy - Bronzová esovitá záušnice, průměr 13 mm, průměr drátu 2 mm, šířka klíčky 2,5 mm. Inv. č. 54 270, Národní Muzeum. Tab. 76: 19.
4. U hlavy - Bronzová esovitá záušnice, průměr 12 mm, průměr drátu 1,5 mm, šířka klíčky 3 mm. Inv. č. 54 274, Národní Muzeum. Tab. 76: 20.
5. U hlavy - Bronzová esovitá záušnice, průměr 12,5 mm, průměr drátu 1,5 mm, šířka klíčky 2 mm. Inv. č. 54 271, Národní Muzeum. Tab. 76: 21.
6. Na krku – 2 náhrdelníky, z nalezených korálek byly sestaveny podle popisu *J. Hellicha* (1892, 698) spíše náhodně.
 1. Náhrdelník - Inv. č. 54 266, Národní Muzeum. Korálky z čirého skla: 4 čtyřdílné segmentované korálky (13,2 - 10,4 mm dlouhé, průměr 6,4 - 4,6 mm); Tab. 77: 2, 4, 8, 24; 2 trojdílné (délka 10,4 a 10 mm; průměr 3,6 a 4,6 mm); Tab. 77: 1, 12; 3 dvoudílné (délka 6,5 - 10,4 mm, průměr 4,7 - 5,5 mm); Tab. 77: 3, 20 - 21. Korálky ze žlutého skla: 1 čtyřdílný (délka 20,6 a průměr 6 mm); Tab. 77: 6; 2 dvoudílné (délka 10,5 a 11,6 mm, průměr 6,2 a 5,9); Tab. 77: 15, 22; 3 jednodílné (délka 4,7 - 5,8; průměr 6,4 - 5,3); Tab. 77: 16, 17, 23. Korálky z modrého skla: 2 trojdílné (délka 11, 10,6 mm; průměr 7; 6,7 mm); Tab. 77: 5, 11; 2 dvoudílné (délka 10,6; 11,2; průměr 6,5; 6,7); Tab. 77: 7, 9, 4 jednodílné (délka 3,5 - 5,3 mm; průměr 5 - 6 mm), Tab. 77: 13, 14, 18, 19. Mušle zavinitce - "kauri" (délka 11,2 šířka 7,9 mm), Tab. 77: 10.
 2. Náhrdelník - Inv. č. 54 267, Národní Muzeum. 5 jantarových korálek, 4 facetované (délka 8,2 - 5,8 mm, průměr 12 - 13 mm); Tab.

77: 42, 45, 47, 49; 1 ve tvaru kvádrů se skosenými rohy (8,3 x 8,2 x 5,8 mm), Tab. 77: 39. Dvojkónický, podélně žebrovaný korálek z blížie neučeního kovu (olovo/cín). Délka 10 mm, průměr 7,7 mm; Tab. 77: 43. 21 silně korodovaných kulovitých skleněných korálek o průměru 7,7 - 4,3 mm. 10 silně korodovaných melounovitých skleněných korálek o průměru 6 - 7 mm.

7. Na krku - Část prolamovaného korálku z blížie neučeního kovu olovo/cín, zdobený granulací. Délka 12 mm, šířka 7 mm. Inv. č. 54 268, Národní Muzeum. Tab. 76: 16.

8. Na krku - Dva zlomky závěsku (snad lunicového tvaru) z blížie neučeního kovu (olovo/cín). Měl vystouplý vroubený okraj, uprostřed půlkulovitá vypnulina, další část byla zdobena polokruhovými vypnulínami. Inv. č. 54 269, Národní Muzeum. Tab. 76: 17.

Hrob 72

Orientace: SZ – JV.

Kostra skrčená.

Hrob obložen po stranách i shora kameny. Bez nálezů.

Hrob 73

Orientace: ZJZ – VSV.

Bez nálezů.

Hrob 74

Orientace: Z - V.

Bez nálezů.

Hrob 75

Orientace: ZJZ – VSV.

Bez nálezů.

Hrob 76

Orientace: Z – V.

Bez nálezů.

Hrob 77

Orientace: ZJZ - VSV.

Bez nálezů.

Hrob 78

Orientace: Z – V.

Kostra dítěte byla uložena ve vydlabaném kmenu.

Nálezy:

1. U levé ruky - Železný nůž s kostěnou střenkou zdobenou rytou výzdobou. K noži byla připevněna třemi nýty. Délka 169 mm, šířka čepele 18. Inv. č. 54 275, Národní Muzeum. Tab. 78: 1.

Hrob 79

Orientace: Z – V.
Bez nálezů.

Zachována zůstala jen noha orientovaná S – J.

Orientace S – J.
Bez nálezů.

Hrob 80

Orientace: Z – V.
Bez nálezů.

Hrob 82

Porušený hrobkováním řepy. Z hrobu se zachovaly jen nohy do úrovně kolen. Pohřeb spočíval na částečně dochované kostře koně.
Orientace: S – J.
Bez nálezů.

Hrob 81

Hrob byl porušen hrobkováním řepy.

6. 9. U nádraží (obr. 17)

Libické nádraží se nachází přibližně 130-160 m východně za okrajem opevněného předhradí, od nějž je dělí výrazná terénní deprese, vytvořená vedlejším ramenem Cidliny. Podle popisu J. Hellicha protřela stavba severozápadní dráhy v roce 1870 v prostoru dnešního nádraží přirozenou vyvýšeninu, jejíž zbytek byl úplně aplanován při rozšiřování nádraží v roce 1896. Rozsáhlé terénní úpravy, které tu proběhly zásadním způsobem pozměnily původní reliéf. Záchranná činnost J. Hellicha se soustředila hlavně na řadové kostrové pohřebiště a na výrazné sídlištní objekty. Z rozsahu zemních prací (cca 6000 m²) i poznámek J. Hellicha (1897) je zřejmé, že blíže neurčitelná část sídlištních objektů a snad i hrobů stavbě podlehl.

Hlavní část pohřebiště představuje skupina 50 hrobů uspořádaných do 5 řad. Mimo ni bylo nalezeno několik dalších izolovaných hrobů, konkrétně hrob 51 (jihovýchodně od hlavní skupiny) a hroby 52 – 54 (na severním okraji zkoumané plochy). Další pokračování pohřebiště známe jen z náhodných nálezů hrobů, v jejichž výbavě se objevily vedle keramických nádob také dvě ostruhy a hrot kopí (Turek 1946, Valla 1913).

6. 9. 1. Popisy hrobů**Hrob 1**

Orientace: SZ – JV.
Dospělý, muž.
Bez nálezů.

Bez nálezů.

Hrob 2

Orientace: SZ – JV.
Dospělý, muž.
Bez nálezů.

Hrob 4

Orientace: SZ – JV.
Nedospělý – 14 let, muž.
Bez nálezů.

Hrob 3

Orientace: SZ – JV.
Dospělý, muž.

Hrob 5

Orientace: SZ – JV.
Dospělý, muž.
Bez nálezů.

Hrob 6

Orientace: SZ – JV.
Dospělý, muž.
Bez nálezů.

Hrob 7

Orientace: SZ – JV.
Dítě.
Bez nálezů.

Hrob 8

Orientace: SZ – JV.
Dítě.
Bez nálezů.

Hrob 9

Orientace: SZ – JV.
Dospělý, muž.
Bez nálezů.

1

Hrob 10

Orientace: SZ – JV.
Dospělý, žena.
Nálezy:

1. Stříbrná esovitá záušnice, průměr 14 mm, průměr drátu 2,5 mm, šířka kličky 5 mm. Inv. č. 54 196, Národní Muzeum. Tab. 79: 1.
2. Stříbrná esovitá záušnice, průměr 15,5 mm, průměr drátu 2,5 mm, šířka kličky 5 mm. Inv. č. 54 197, Národní Muzeum. Tab. 79: 2.

Hrob 11

Orientace: SZ – JV.
Dospělý, žena.
Nálezy:

1. U hlavy - Bronzová esovitá záušnice s odlomenou kličkou, průměr 11 mm, průměr drátu 1,8 mm. Inv. č. 54 203, Národní Muzeum. Tab. 79: 3.
2. U hlavy - Bronzová esovitá záušnice s odlomenou kličkou, průměr 12 mm, průměr drátu 1,8 mm. Inv. č. 54 204, Národní Muzeum. Tab. 79: 4.
3. U hlavy - Bronzová esovitá záušnice , průměr 12,5 mm, průměr drátu 2 mm, šířka kličky 5,5 mm. Inv. č. 54 202, Národní Muzeum. Tab. 79: 5.
4. U hlavy - Bronzová esovitá záušnice , průměr 12 mm, průměr drátu 2 mm, šířka kličky 4,5 mm. Inv. č. 54 201, Národní Muzeum. Tab. 79: 7.
5. U hlavy - Bronzová esovitá záušnice , průměr 12,5 mm, průměr drátu 2,3 mm, šířka kličky 3,5 mm. Inv. č. 54 198, Národní Muzeum. Tab. 79: 8.
6. U hlavy - Bronzová esovitá záušnice , průměr 12,5 mm, průměr drátu 2,3 mm, šířka kličky 3,5 mm. Inv. č. 54 199, Národní

Muzeum. Tab. 79: 9.

7. U hlavy - Bronzová esovitá záušnice , průměr 12,5 mm, průměr drátu 2 mm, šířka kličky 5 mm. Inv. č. 54 200, Národní Muzeum. Tab. 79: 10.

8. Na krku – Náhrdelník z drobných skleněných korálků, dnes neznámý.

Hrob 12

Orientace: SZ – JV.
Dospělý, žena.
Bez nálezů.

Hrob 13

Orientace: SZ – JV.
Dítě.
Bez nálezů.

Hrob 14

Orientace: SZ – JV.
Dřevěné obložení / rakev. Délka 175 cm, šířka 28 – 30 cm.
Bez nálezů.

Hrob 15

Orientace: SZ – JV.
Dřevěné obložení / rakev. Délka 187 cm, šířka 27 – 30 cm.
Bez nálezů.

Hrob 16

Orientace: SZ – JV.
Dospělý.
Bez nálezů.

Hrob 17

Orientace: SZ – JV.
Nedospělý, žena.

Nálezy:

1. U hlavy - Bronzová esovitá záušnice, neznámá.
2. Na krku – „2 bronzové jemné korálky". (*Hellich 1897*, 680). Rozpadly se při vyzvedávání.
3. Na prsteníku pravé ruky - Bronzový prsten s konci přeloženými přes sebe, průměr 16 mm. Inv. č. 54 206, Národní Muzeum. Tab. 79: 6.

Hrob 18

Orientace: SZ – JV.
Dospělý.
Bez nálezů.

Hrob 19

Orientace: ZSZ - VJV.
Dospělý, muž.

Bez nálezů.

Hrob 20

Částečně porušen.
Orientace: ZSZ – VJV.
Bez nálezů.

Hrob 21

Částečně porušen.
Orientace: ZSZ – VJV.
Bez nálezů.

Hrob 22

Orientace: ZSZ – VJV.
Dítě.
Dřevěné obložení / rakev, obloženo drobnými kameny.
Bez nálezů.

Hrob 23

Orientace: ZSZ - VJV.
Dospělý, muž, délka kostry 180 cm.
Bez nálezů.

Hrob 24

Orientace: ZSZ - VJV.
Délka kostry 159 cm.
Bez nálezů.

Hrob 25

Orientace: ZSZ - VJV.
Délka kostry 140 cm.
Bez nálezů.

Hrob 26

Orientace: ZSZ - VJV.
Dítě.
Bez nálezů.

Hrob 27

Orientace: ZSZ – VJV.
Dítě.
Dřevěné obložení / rakev.

Nálezy:

1. Na krku – Náhrdelník z 24 jantarových korálků, 23 fasetovaných (Tab. 80: 3, 5-27) a jeden válcovitý (Tab. 80: 4). Inv. č. 54 207, Národní Muzeum.
2. Na krku – Náhrdelník (pletenec korálků, *Hellich 1897*, 679). Inv. č. 54 208, Národní Muzeum. Skleněné a kamenné korálky byly střídavě navlékány z bronzovými, které se nedochovaly. 4 válcovité korálky z tmavočerveného skla, průměr 4 – 5 mm, délka 4 – 7 mm (Tab. 79: 12, 13, 21, 22). Čtyřnásobný segmentovaný korálek ze žlutého skla, délka 17 mm, průměr 6,5 mm (Tab. 79:

23). Nepravidelný krychlový korálek z šedobílého kamene, délka 9,5 mm, průřez 10 x 9 mm (Tab. 79: 17). Válcovitý korálek ze silně korodovaného skla se stříbřitým povrchem, délka 13 mm, průměr 6,5 mm (Tab. 79: 16). Korálek ve tvaru kvádrů z tmavomodrého skla, délka 9 mm, průřez 7 x 8 mm (Tab. 79: 15). Soudkovitý korálek ze zeleného kamene, délka 7 mm, průměr 10 mm (Tab. 79: 18). Válcovitý korálek ze světle šedého skla s bílými, šedobíle lemovanými očky, délka 12 mm, průměr 9 mm (Tab. 79: 19). Soudkovitý korálek ze žlutobílého skla, délka 3,5 mm, průměr 6,6 mm (Tab. 79: 20).

Hrob 28

Orientace: ZSZ - VJV.
Dospělý.
Bez nálezů.

Hrob 29

Orientace: ZSZ - VJV.
Dospělý.
Bez nálezů.

Hrob 30

Orientace: ZSZ - VJV.
Dospělý.
Bez nálezů.

Hrob 31

Orientace: ZSZ - VJV.
Dospělý, muž.
Bez nálezů.

Hrob 32

Orientace: ZSZ - VJV.
Dospělý.
Dřevěné obložení / rakev, v místě hlavy kamenná deska s usekanými hořejšími rohy o rozměrech 40 x 24 x 5 cm.
Bez nálezů.

Hrob 33

Orientace: ZSZ - VJV.
Dospělý.
Bez nálezů.

Hrob 34

Orientace: ZSZ - VJV.
Dospělý.
Bez nálezů.

Hrob 35

Orientace: ZSZ - VJV.
Dospělý.
Bez nálezů.

Hrob 36

Orientace: ZSZ - VJV.
Dospělý.
Bez nálezů.

Hrob 37

Orientace: ZSZ - VJV.
Dospělý.
Bez nálezů.

Hrob 38

Orientace: ZSZ - VJV.
Dospělý.
Bez nálezů.

Hrob 39

Orientace: SZ - JV.
Dítě.
Bez nálezů.

Hrob 40

Orientace: ZSZ - VJV.
Dospělý, muž, věk 20 let.
Bez nálezů.

Hrob 41

Orientace: ZSZ - VJV.
Dospělý, muž.
Bez nálezů.

Hrob 42

Orientace: ZSZ - VJV.
Dospělý, žena.
Nálezy:
1. U hlavy – Bronzová esovitá záušnice, průměr 12,5 mm, průměr drátu 1,5 mm, šířka klíčky 4 mm. Inv. č. 54 209, Národní Muzeum. Tab. 79: 11.

Hrob 43

Orientace: ZSZ - VJV.
Dítě, věk 6 let.
Bez nálezů.

Hrob 44

Orientace: ZSZ - VJV.
Dítě, věk do 1 roku.
Bez nálezů.

Hrob 45

Orientace: ZSZ - VJV.
Dospělý.
Bez nálezů.

Hrob 46

Orientace: ZSZ - VJV.
Bez nálezů.

Hrob 47

Orientace: ZSZ - VJV.
Bez nálezů.

Hrob 48

Orientace: ZSZ - VJV.
Dospělý, muž.
Bez nálezů.

Hrob 49

Orientace: ZSZ - VJV.
Dospělý.
Bez nálezů.

Hrob 50

Orientace: ZSZ - VJV.
Dospělý, žena.
Nálezy:
1. U hlavy - Bronzová záušnice, průměr 16,5 mm, průměr drátu 3,5 mm. Inv. č. 54 210, Národní Muzeum. Tab. 79: 24.
2. U hlavy - Bronzová záušnice, průměr 12,5 mm, průměr drátu 1,5 mm, šířka klíčky 4 mm. Inv. č. 54 211, Národní Muzeum. Tab. 79: 25.

Hrob 51

Hloubka 155 cm.
Orientace: ZSZ - VJV.
Dřevěné obložení / rakev.
Dospělý, žena.
Nálezy:
1. Na krku - Dvoudílný segmentovaný korálek z tmavomodrého skla, délka 28 cm, průměr 9 mm. Inv. č. 54 217, Národní Muzeum. Tab. 80: 1.
2. Na krku - Dvoudílný segmentovaný korálek z čirého skla, délka 23 cm, průměr 10 mm. Inv. č. 54 217, Národní Muzeum. Tab. 80: 2.

Hrob 52

Orientace: SZ - JV.
Dřevěné obložení / rakev.
Nálezy:
1. U nohou – Hrncovitá nádoba zdobená na podhrdlí pásem jednoduchých vrypů a pod nimi rytou šroubovicí. Výška 118 mm, průměr ústí 100 mm, výduti 98, dna 75 mm. Inv. č. 54 212, Národní Muzeum. Tab. 79: 23.

Hrob 53

Hloubka 155 cm.
Orientace: SV - JZ.

Celý hrob byl obložen opukovými kameny, kamenné obložení hrobu tvořilo schránku, vnitřní rozměry: 175 cm x 40 cm u hlavy a 35 cm u nohou. Kameny byly 50 cm dlouhé 25-30 cm široké a 5 cm.

Nálezy:

1. U levé dlaně – 9 stříbrných denárů Boleslava II. Dochovány pouze 4. Inv. č. 54 213 - 216, Národní Muzeum. Tab. 80: 23.

6. 10. Na růžku (sonda H 2, obr. 29).

Pohřebiště v poloze Na růžku je situováno 260 m za severním okrajem předhradí, na křižovatce cest spojujících Libici s Poděbrady a s Odřepsy. Kostrové hroby byly objeveny při stavebních úpravách v roce 1913. Archeologický výzkum, který zde provedl J. Hellich měl typický charakter záchranné akce. V průběhu dvou dnů (13. 6. a 29. 10.) zde bylo prozkoumáno celkem 12 kostrových hrobů. Jednalo se pravděpodobně pouze o malou skupinu, protože při žádné z dalších akcí (sondy 118, 265/13 a 304) se kostrové hroby neobjevily.

6. 10. 1. Popisy hrobů

Hrob 1

Částečně poškozený.

Hloubka 50 cm.

Orientace: S – J.

Z kostry se zachovaly jen dolní končetiny, obě byly pokrčené.

Bez nálezů.

Hrob 2

Hloubka 86 cm.

Orientace: Z – V.

Nálezy:

1. Na pánvi – železný nůž, dnes nezvěstný.

Hrob 3

Orientace: Z – V.

Bez nálezů.

Hrob 4

Orientace: Z – V.

Bez nálezů.

Hrob 5

Orientace: Z – V.

Bez nálezů.

Hrob 6

Orientace: Z – V.

Bez nálezů.

Hrob 7

Hloubka 85 cm.

Orientace: Z – V.

Bez nálezů.

Hrob 8

Orientace: Z – V.

Dítě.

Bez nálezů.

Hrob 9

Porušen hrobem 10.

Hloubka 120 cm.

Orientace: S – J.

Bez nálezů.

Hrob 10

Asi 40 cm nad hrobem 9. Výkopem byly sledovány pouze dolní končetiny.

Hloubka 80 cm.

Orientace: Z – V.

Bez nálezů.

Hrob 11

Lebka byla poškozena hrobem 12. Př. číslo

Rozměry: délka 150 cm, hloubka 60 cm.

Orientace: Z – V.

Nálezy:

1. Za nohama - Hrnčovitá nádoba zdobená na podhrdlí pásem hřebenových vpichů, pod ním vodorovnou rýhou a dále mnohonásobnou vlnicí a pásem hřebenových vpichů, který je nad maximální výdutí. (Turek 1946, 48, obr. 4: 2). Dnes nezvěstná.

Hrob 12

Orientace: Z – V.

Kamenné obložení za hlavou a za nohama.

Dítě, věk 6 let.

Bez nálezů.

6. 11. Katolický a evangelický hřbitov

Pohřebiště v místech dnešního katolického a evangelického hřbitova patří k nejméně poznaným. Nachází se přibližně 400 až 500 severně od okraje předhradí. První nálezy raně středověkých hrobů zmiňuje J. Hellich (1906, 506) v souvislosti se stavbou silnice, která prochází mezi oběma zmíněnými hřbitovy. Ve výbavě těchto hrobů byly keramické nádoby, kování vědérka a záušnice. Další hrob byl objeven roku 1893 v blíže nelokalizovatelném hliníku „vedle evangelického hřbitova“. V jeho výbavě byla keramická nádoba zdobená na podhrdlí pásem hřebenových vpichů a několikanásobnou vlnicí (Turek 1946, obr. 6: 8). Dalším nálezem je torzo železného dvousečného meče, který byl nalezen roku 1918 při hloubení hrobu na katolickém hřbitově (Turek 1946, obr. 7: 5). V současnosti je meč nezvěstný.

Vzhledem k minimu informací umožňující přesnější lokalizaci, je vymezení rozsahu pohřebiště problematické. K dispozici máme pouze další tři sondy (38, 312 a 46), v nichž byly nalezeny kostrové hroby nebo jejich části. Přičemž spolehlivě do raného středověku lze datovat pouze hrob v sondě 312, kde byla součástí výbavy keramická nádoba.

Rozsah pohřebiště můžeme vymežit na základě sond s negativním zjištěním, které obklopují dnešní katolický hřbitov. Nálezy v sondách 38, 42 a 312 pak můžeme považovat za body vyznačující maximální rozsah pohřebiště.

6. 12. Katolická fara (obr. 30)

V centru předhradí se nachází budova katolické fary, původně kostel Panny Marie. Ačkoli je tento kostel spolehlivě doložen až ve 14. století²⁵, je do tohoto místa situována sakrální stavba, v níž došlo k zázračnému uzdravení sv. Vojtěch (Turek – Hásková – Justová 1981, 44). Budova katolické fary a přilehlá zahrada se nacházejí na mírné vyvýšenině převyšující okolní terén přibližně o 2 m. Tento 50 m dlouhý a 25 m široký útvar vznikl pravděpodobně antropogenní činností. Areál fary je obehnan kamennou zdí, která byla původně zdí hřbitovní. Je zobrazena i na rytině z 30. let 17. století (obr. 31).

Přestože bylo v areálu fary a její těsné blízkosti realizováno již 6 archeologických výzkumů, je možné si podle nich učinit pouze základní představu o rozsahu pohřebiště (obr. 32).

²⁵ Registru papežský desátků je na Libici uváděn dřevěný kostel zasvěcený Panně Marii (Tomek 1873).

1. Sonda H 11

Na možnou existenci raně středověkého pohřebiště upozornil nález kostrového hrobu s jantarovými korálky severně od fary, v současné zástavbě (*Hellich 1906, 506*).

2. Sonda T 4

Západně od katolické fary položil v roce 1952-53 dvě sondy R. Turek²⁶. Obě byly umístěny na ploše návsi, přičemž menší z nich se částečně zařezávala do západní části zmíněné vyvýšeniny nacházející se již mimo ohradní zeď fary. Z nepříliš detailního popisu nálezové situace vyplývá, že v sondách byly zachyceny raně středověké zahloubené objekty a pozůstatky stejně datovaných dřevěných konstrukcí, 3 kostrové hroby považuje autor výzkumu za „recentní“. V souvislosti s ostatními nálezy je můžeme považovat spíše za okrajovou část pohřebiště z nejmladšího období raně středověké Libice. Pro tento předpoklad svědčí především jejich poloha mimo areál ohrazený hřbitovní zdí (viz kapitola 4. 5.).

Hrob č. 1 – sonda T4a

Porušuje blíže neurčený raně středověký objekt.

Hrobová jáma: obdélníkovitá.

Rozměry: d. 178 cm, š. 66 cm.

Orientace Z – V.

Kostra ležela na zádech s lebkou na týlu a rukama a nohama nataženýma.

dospělého muže (adultus) byla položena na zádech s lebkou na levém spánku a rukama a nohama nataženýma.

Hrob č. 2 – sonda T4b

Hrobová jáma: nepravidelná oválná.

Rozměry: d. 197 cm, š. 75 cm.

Orientace ZSZ – VJV.

Přes loketní klouby bylo položeno po 1 kamenu.

Kostra ležela na zádech s lebkou na týlu a rukama a nohama nataženýma.

dospělého muže (adultus) byla položena na zádech s lebkou na levém spánku a rukama a nohama nataženýma.

Hrob č. 3 – sonda T4b

Hrobová jáma: nepravidelná obdélníkovitá.

Rozměry: d. 197 cm, š. 75 cm.

Orientace ZSZ – VJV.

Za hlavou byl kolmo položený kámen.

Kostra dítěte nebo nedospělého jedince ležela na zádech s lebkou na týlu a rukama a nohama nataženýma.

dospělého muže (adultus) byla položena na zádech s lebkou na levém spánku a rukama a nohama nataženýma.

²⁶ *Archiv Prehistorického oddělení Národního muzea čj. L – 14 – 8.*

Ve výplni jednoho z hrobů (příslušnost ke konkrétnímu hrobu je nejasná) byl nalezen zlomek skla rubínové barvy beze stop koroze.

3. Sonda 24

Ležela cca 30 m jv od budovy katolické fary. Sonda zachytila mimo blíže nedatovaného kostrového hrobu také dva zahloubené objekty datovaného do středohradištního období, pravěkou a raně středověkou kulturní vrstvu (*Justová 1985*).

4. Sonda 29

Sonda 29 byla založena při vjv stěně katolické fary s cílem odkrýt relikt kostela P. Marie. Výzkum zachytil 1,3 m mocnou vrstvu vrcholně středověkých terénních úprav. Vrstva nasedala přímo na jílovité podloží. Do této vrstvy byly založeny základy pětibokého presbytáře kostela (*Justová 1985*).

5. Sonda 265/9

Záchranný archeologický výzkum na trase hlavního řadu kanalizace proběhl v roce 2003. Sonda 57 m dlouhá a 1 m široká procházela podél JZ části ohradní zdi. V celé délce sondy se objevila homogenizovaná vrstva sypké šedohnědé písčité hlíny s četnými zlomky lidských kostí, která porušovaly mladohradištní objekty.

Další lidské kosti byly získány z výkopů po přípojky domů čp. 65 a 66, kde však vzhledem k nevhodným povětrnostním podmínkám a minimální šířce výkopu (0,2 – 0,25 m) nemohl být další archeologický výzkum proveden. Sledováním obou výkopů bylo možné pouze určit hranici pohřebiště.

6. Sonda 294

Záchranný výzkum byl vyvolán stavbou kanalizační přípojky pro katolickou faru v roce 2005. Sonda byla položena podél vjv stěny domu jzj směrem až k ohradní zdi. Plocha sondy 294 se částečně překrývala se sondou 29. V jižní části byla pak zachycena výrazná homogenizovaná vrstva tmavohnědé mírně písčité hlíny, v níž se vyskytovaly zlomky lidských kostí, kousky malty a úlomky cihel. Tato vrstva nasedala přímo na geologické podloží tvořené béžovým jílem. Tato skutečnost byla ověřena do vzdálenosti 1,2 m od budovy fary prohloubením sondy až na úroveň podloží a ve zbývající části pedologickým vrtákem.

V těsné blízkosti fary byly ve vrstvě 2 nalezeny části 2 kostrových hrobů. Hrob byl orientován ve směru S-J, podél delších stran se dochovaly zbytky dřevěné rakve, případně obložení. Lebka byla pod základy jižního nároží fary a z postkraniálního skeletu se zachovala část páteře, hrudníku a obě paže, zbývající část byla zničena mladšími zásahy. Z dalšího hrobu orientovaného patrně také severojižním směrem se zachovala jen část pravé nohy.

6. 13. Ulice Ke hradišti (obr. 33)

Řadové kostrové pohřebiště bylo objeveno v letech 1893 až 1896 na parcelách 4 a 5, kdy bylo odkryto celkem 20 hrobů krytých kamennými deskami, sonda H 13 (*Piř 1893; Hellich 1897*). Ve výbavě hrobů byly esovité záušnice a blíže neučené „bronzové ozdoby“, které jsou v současnosti nezvěstné. Části poškozených kostrových hrobů zachytil záchranný výzkum na sousední parcele 2 v roce 1979, sonda 17.

Další části pohřebiště byly objeveny v roce 2003 při stavbě kanalizace v sondách 265/1 a 265/2. Sonda 265/2 zachytila terén poškozený recentními zásahy až na úroveň písčitého podloží a lidské kosti zde byly nalezena pouze v sekundární poloze. Části dvou kostrových hrob pocházejí ze sondy 265/1.

Hrob 1

Číslo objektu: 3a/265. Byl porušen sídlištním objekty 3b, c, d/265; tyto objekty neobsahovaly žádný datovací materiál.

Hloubka od povrchu: 69 cm.

Orientace: Z – V.

Kostra dospělé ženy (adultus II –maturus II) ležela na zádech s lebkou na týlu.

Bez nálezů.

Hrob 2

Číslo objektu: 6/265. Výkopem byla narušena pouze jeho jižní část, větší část hrobu nebyla prozkoumána. Objekt 5/265 byl bez nálezů.

Rozměry: d. 237 cm, hloubka od povrchu 78 cm.

Orientace: Z – V.

Bez nálezů.

6. 14. Evangelická fara (obr. 34)

Nově bylo objeveno pohřebiště při záchranném výzkumu v roce 2003 na šíji spojující předhradí a akropoli, v blízkosti dnešní evangelické fary. Sonda zachytila v dva částečně porušené kostrové hroby a sekundárně přemístěné části lidských skeletů v raně novověkých až novověkých vrstvách. Ve výplních hrobových jam se vedle mladohradištní keramiky vyskytly také kousky malty, které mohou být dokladem existence zděné stavby v místě pohřebiště. Na základě sond s negativním zjištěním (sonda 6a, východní část sondy 265/5) a sond, kde byly nalezeny lidské kosti již v druhotné poloze (sonda 265/4), můžeme konstatovat, že celkový rozsah pohřebiště nepřesahoval plochu 26x23.

Hrob 1

Číslo objektu: 21/265. Hrob byl částečně narušen výkopem pro kanalizaci.

Šířka min. 41 cm, délka 227 cm, hloubka od povrchu: 87 cm.

Orientace: SZ – JV.

Hrobová jáma měla obložení z opukových kamenů.

Kostra dospělého muže (maturus) ležela na zádech s lebku na týlu, rukama a nohama nataženými.

Nálezy:

Ve výplni hrobové jámy 16 zl. mladohradištní keramiky, 8 zl. zvířecí kosti, drobné kousky malty.

Hrob 2

Číslo objektu: 20/265. Hrob byl částečně narušen výkopem pro kanalizaci.

Hloubka od povrchu: šířka 36 cm, délka 73 cm, 100 cm.

Orientace: Z – V.

Hrobová jáma měla obložení z opukových kamenů. Jeden z kamenů překrýval lebku a část hrudníku.

Kostra dítěte (infans II) ležela na zádech s lebku pootočenou doleva, rukama a nohama nataženými.

Bez nálezů.

6. 15. Ojedinělé hroby a sporná pohřebiště

Mimo uvedená pohřebiště se v libické aglomeraci několik ojedinělých či sporných dokladů raně středověkého pohřbívání.

Při stavbě evangelického kostela v roce 1902v severovýchodní části předhradí, byla nalezena keramická nádoba, která mohla být součástí hrobové výbavy, avšak nález hrobu samotného nelze spolehlivě doložit. Připustíme-li však jeho existenci, je značně nepravděpodobné, že by byl součástí většího pohřebiště, jehož pokračování by patrně zachytily sondy 19 nebo 282.

Pravděpodobně další část pohřebiště byla zachycena **sondami 300 a 311**, které se nacházejí i přibližně 350 m od předhradí. První kostrový hrob byl objeven v roce 1953 při stavbě oplocení továrny Mepol. Další tři se objevily cca 40 m severovýchodně při stavbě železniční vlečky. Do raně středověkého období byly datovány podle nádoby, která byla ve výbavě jednoho z hrobů. Nálezy a stejně tak i jakákoli kresebná dokumentace se nedochovaly. Lokalizace sondy 311 vychází pouze z výpovědi dvou očitých svědků, kteří nezávisle na sobě označili stejné místo nálezů s rozdílem cca 10 m. Zda jsou sondy 300 a 310 částí rozsáhlejšího pohřebiště nebo se jedná pouze o ojedinělé nálezy není v současnosti možné rozhodnout.

Sonda 42 se nachází 850 m severně od vnitřního hradiště na okraji říční terasy. Kostrový hrob dítěte byl do raně středověkého období datován pouze na základě opukového obložení hrobové jámy. Podobně jako předchozích případech se může jednat jak o ojedinělý nález tak i o část zatím neznámého pohřebiště. Nejasná i samotná příslušnost hrobu (pohřebiště?) k libické aglomeraci, protože 650 – 700 m západně od místa nálezů se nachází na katastru obce Choťánky mladohradištní sídliště.

7. Pohřebiště v libické aglomeraci - srovnání

7. 1. Prostorové uspořádání pohřebišť

Uspořádání hrobů a jejich orientace podle světových stran mohla být v libické aglomeraci sledována celkem na pěti pohřebištích (obr. 38). Výpovědní hodnota jednotlivých lokalit je do značné míry ovlivněna kvalitou terénní dokumentace. Týká se to především pohřebišť zkoumaných na J. Hellichem na přelomu 19. a 20. století.

Skupinové uspořádání hrobů, které v okrajových částech pohřebiště přechází v krátké řady 4 – 6 hrobů lze pozorovat v poloze Kanín II. Podobný jev byl zachycen patrně i na pohřebišti U cukrovaru, kde se tyto krátké řady objevují na severním a východním okraji. V poloze U nádraží jsou hroby uspořádány již v 5 – 6 pravidelných dlouhých řadách. Přechod od staršího skupinové k mladšímu řadovému uspořádání je doložen například na pohřebišti v Brandýsku (*Kytlicová 1968*).

Na vnitřním hradišti, kde bylo rozmístění hrobů ovlivněno omezeným prostorem, byla naprostá většina hrobových jam vyhloubena rovnoběžně s hlavní lodí kostela (zsz – vjv). Mírné odchylky v orientaci jednotlivých hrobů (sz-jv, z-v, zjz-vsv) se v největším počtu objevily jižně od hlavní lodě od kostela a severovýchodně od apsidy, kde předpokládáme starší (středohradištní) fázi pohřebiště.

Převládající orientací hrobových jam na pohřebištích libické aglomerace byl směr sz-jv až z-v. Méně obvyklé orientace hrobových jam (např. sv-jz, s-j, vjv-zsz, jz-sv), které se vyskytly na všech pohřebištích mimo opevněný areál, nejčastěji na Kaníně II. V tato orientovaných hrobech byly poměrně často zaznamenány i další odchylky od běžného pohřebního ritu. Mrtví byli uloženi do hrobů na boku, na břicho a s různě pokrčenýma nohama.

7. 2. Velikost hrobové jámy

Kubatura hrobové jámy je na raně středověkých pohřebištích sledována především v souvislosti se sociální postavením pohřbeného. Předpoklad, že bohatá výbava a tedy i vyšší společenské postavení je přímo úměrná velikosti hrobové jámy se podařilo prokázat na pohřebištích ve Velkém Grobu a v Kouřimi (*Hrdlička – Frolík 1961*). Na tendenci zmenšování hrobové jámy v průběhu raně středověkého kostrového pohřbívání upozornil *Hanuliak (1990; 153; obr. 3, 4)*.

Rozměry hrobových jam zjištěné při archeologickém výzkumu jsou ovlivněny také metodou výzkumu (především způsobem provádění skrývky) nebo intenzivní zemědělskou činností, jak je tomu v případě kanínského pohřebiště. Kubatura hrobové jámy mohla být

sledována pouze v pohřebišti v poloze Kanín II (obr. 35). Do výběru nebyly zahrnuty hroby, které byly poškozeny při těžbě písku a také hrobová jáma pohřbů 78 – 80, jejíž charakter odpovídá spíše druhotně použitému sídlištnímu objektu. Celkem bylo sledováno 77 hrobových jam s pohřby dospělých jedinců a 41 dětských hrobů. Dětské hroby byly hodnoceny odděleně. Kubatura hrobových jam byla vypočítána jako součin plochy půdorysu²⁷ a hloubky od úrovně skrývky, která je většinou shodná s úrovní geologického podloží.

Vybrané hroby byly podle zjištěného objemu rozděleny v případě dospělých jedinců do 5 a u dětí do 4 skupin. Sledován byl především vztah velikosti hrobové jámy ke kvalitě a kvantitě výbavy jako znaku společenského postavení zemřelého. Dále byly vyčleněny hroby s nadprůměrnou, „luxusní“ výbavou (zbraně, ostruhy, stříbrné a pozlacené šperky), které byly porovnány s hroby s neobvyklým uložením těla (na boku, na břiše, se skrčenýma nohama).

Srovnáním objemů hrobových jam na pohřebišti Kanín II se nepodařilo prokázat jednoduchou přímou úměrnost mezi množstvím předmětů ve výbavě hrobu a jeho objemem. S narůstajícím objemem roste „bohatství“ výbavy jen do určité míry a hroby s největší kubaturou můžeme, z tohoto úhlu pohledu hodnotit jako spíše chudé. Velikost jámy byla patrně ovlivněna i čistě praktickými důvody. Dokladem jsou hroby, v jejichž výbavě byla uložena nádoba. Jak vědérka tak i keramické nádoby, které byly položeny převážně za nohama nebo za hlavou, zvětšovaly celkový objem hrobové jámy. Tento praktický rozměr se plně prosadil v případě dětských hrobů, velikost narůstala v věku dítěte a naopak největší množství předmětů v výbavě nacházíme v hrobech s nejmenším objemem.

Do velikosti hrobové jámy s promítá také chronologie pohřebišti. Výraznější koncentraci hrobů s nadprůměrným objemem se nachází na ploše zkoumané severně od silnice Libice – Kanín a to především v její jižní části. Naopak v okrajových částech pohřebišti, kde je patrný přechod k mladšímu pohřbívání v řadách, je kubatura hrobů výrazně menší (srov. *Hanuliak 1990*).

7. 3. Úprava hrobové jámy

Na pohřebišti Kanín II, kde máme k dispozici nejpodrobnější údaje měly hrobové jámy převážně tvar obdélníkovitý případně oválný s mírně zešíkmenými stěnami a plochým

²⁷ Plocha půdorysu hrobové jámy byla počítána v programu GeoMedia Professional 6.0, který umožňuje přesně zjistit obsah i nepravidelných geometrických útvarů. Zohledněno nemohlo být zešíkmení stěn hrobové jámy, přesto však tato metoda poskytuje mnohem přesnější výsledky nežli prostý součin délky a šířky a hloubky.

dnem. Poměrně často byly na všech pohřebištích libické aglomerace zaznamenány dřevěné nebo kamenné konstrukce (obr. 36). Jejich použití mělo jednak zcela praktické důvody, bránily sesutí stěn hrobů zahloubených do nestabilního písčitého podloží, ale také v případě náročnějších konstrukcí vypovídají o výjimečném sociálním postavení pohřbeného.

7. 3. 1. Dřevo

Podrobnější popisy dřevěných konstrukcí máme k dispozici hlavně z pohřebiště Kanín II a z vnitřního hradiště. Vzhledem k tomu, že se dochovaly jen ojediněle v kompletním stavu, upustili jsme od detailního typologického třídění a chceme pouze upozornit na některé detaily.

Nejčastější bylo dřevěné obložení po celém obvodu hrobové jámy nebo pouze v kratších částech za hlavou a za nohama. Zemřelí byli také pohřbíváni na dřevěné desce (hroby 155, 141), případně byli dřevěnou deskou také překryti (hrob 154, 145). Se spodní dřevěnou deskou byly kombinovány příčně položeny dřevěné trámký, které podařilo doložit v hrobech 118,125, 155 a 182. Na vnitřním hradišti se tato konstrukce objevila v deseti hrobech (*Turek 1976, 254*)²⁸. Výjimečná byla sloupová konstrukce, jejíž stopy se podařilo zachytit v hrobě 179 na Kaníně a hrobě 261 na vnitřním hradišti. Sloupové jámy v rozích hrobové jámy mohou být interpretovány jako části nadzemní konstrukce, tzv. „domy mrtvých“ (*Schmidt 1992, 15-18*). Jako analogie může posloužit hrob č. 2 z moravských Morkůvek, vybavený mečem, kopím a sekerou (*Měřínský – Unger 1990*).

7. 3. 2. Kámen

Kamenná obložení hrobových jam a způsob jejich konstrukce známe až na malé výjimky pouze z verbálních popisů. Nejčastější variantou je obložení hrobové jámy kameny podél částí stěn nebo po celém jejím obvodu (obr. 33). Poměrně často se vyskytla také kombinace ojedinělých kamenů a dřevěných konstrukcí. Na vnitřním hradišti a v poloze U nádraží byly za hlavou pohřbeného umístěny větší kamenné desky²⁹, které R. Turek (1978) popisuje jako kamenné stély. Zcela ojedinělé je kamenné obložení hrobu 187 (obr. 37) z Kanína. Jeho dno i obě delší strany byly obloženy kamennými bloky z červeného pískovce a kratší strany z drobnějších opukových kamenů. Mohutné kamenné bloky o celkové hmotnosti více než 500 kg musely být dovezeny z vzdálenosti minimálně 25 km, kde se nachází nejbližší zdroj červeného pískovce.

²⁸ Další podobné nálezy pocházejí z Lumbeho zahrady na Pražském hradě (hrob 77/73; *Smetánka, Hrdlička, Blajerová, 1974, s. 389, obr.2*) a raně středověkého pohřebiště v Praze - Motole v hrobě č. 187 (*Kovářík 1991, Tab. 61*).

²⁹ Vnitřní hradiště: hroby 23, 24, 31, 64 a 65. U nádraží: hrob 32, rozměry 40x 24 x 5 cm.

Použití kamene a dřeva v je na raně středověkých pohřebištích interpretováno rozdíly v sociálním postavení pohřbeného (*Sasse 1982, 132, Hanuliak 1990*), což se na pohřebištích v libické aglomeraci nepotvrdilo. Pravděpodobnější chronologická souvislost, kdy dřevo bylo požíváno ve starší fázi pohřbívání, je doložena z Brandýsku (*Kytlicová, 1968*) a snad také na pohřebišti v Lumbeho zahradě na Pražském hradě (*Smetánka – Hrdlička - Blajerová 1974, 390*). V libické aglomeraci je pro sledování tohoto jevu klíčové pohřebiště na vnitřním hradišti, které bylo jako jediné používáno po celou dobu existence hradiště.

Na vnitřním hradišti bylo dokumentováno celkem 45 hrobů s dřevěnými konstrukcemi. Z hlediska stratigrafie můžeme hodnotit pouze 3 hroby (175a, 227a, 268), které byly překryty vyrovnávací vrstvou před stavbou kostela. V zásypu těchto hrobů se ve 3 hrobech objevila pouze středohradištní keramika a v 25 keramika mladohradištní. Hroby s výhradně dřevnou konstrukcí obsahovaly ve 34% případů výbavu³⁰, zatímco hroby s kamennou konstrukcí obsahují milodary jen v 8 % případů. Výhradně kámen byl použit Celkem ve 106 hrobových jamách, z nichž 56 mělo ve výplni mladohradištní keramiku. Údaje o vertikální stratigrafii byly uvedeny v 16 případech a všechny byly vyhloubeny až po stavbě kostela. Poslední hodnocenou skupinou je 30 hrobů, kde byly kombinovány oba materiály. Dva hroby byly na základě vertikální stratigrafie datovány jako středohradištní a dva jako mladohradištní. V zásypu 15 hrobů se vyskytovala mladohradištní keramika a žádný hrob v tomto ohledu nebylo možné označit jako středohradištní. Výbavu obsahovalo 6 hrobů (20%).

Pohlédneme-li na rozmístění hrobů na pohřebišti, můžeme konstatovat, že hroby s dřevnou konstrukcí se koncentrují v jižní části pohřebiště. Kamenné konstrukce nacházíme východně a západně od kostela a kombinace dřevo-kámen převažuje východně od kostela. a Výskyt hrobů s dřevěnými konstrukcemi se kryje s předpokládaným rozsahem středohradištní fáze pohřebiště a stejně tak i hroby, kde byla použita opuka, odpovídají mladohradištnímu období.

7. 4. Poloha kostry – odchylky od pohřebního ritu

Na pohřebištích v libické aglomeraci převládalo uložení na zádech s rukama podél těla a nohama nataženými. Vyskytla se však také celá řada odchylek od tohoto běžného postupu, kdy byla těla mrtvých položena na boku, na břicho nebo s výrazně pokrčenými nohama.

³⁰ Ve výbavě těchto hrobů byly mimo jiné gombíky, hrozníčkovité náušnice, záušnice s očkem, meč, sekyra a ostruhy. Žádný z nalezených předmětů nebylo možné datovat do mladší fáze pohřebiště.

Celkem bylo takových případů zaznamenáno 29³¹ (obr. 39). Největší počet (22) podrobně popsanych případů pochází z polohy Kanín II. Nestandardní bylo také uložení více jedinců jedné hrobové jámě (hrob 78-80), kde mrtví byli do velmi rozměrné hrobové jámy uloženi pravděpodobně najednou. Ještě před zetlením měkkých částí těl došlo u dvou pohřbených jedinců k přemístění lebek a horních končetin.

Neobvyklý způsob uložení těla nebyl praktikován u malých dětí. Výrazněji je ovšem zastoupena věková skupina *infans III – juvenis* (4 jedinci). Mezi dospělými se však věková struktura výrazně neodlišovala od zbývající části pohřebiště (*adultus* 7, *maturus* 8, *senilis* 1, neurčeno 6).

Neobvyklé a někdy až nepietní uložení zemřelých je nejčastěji interpretováno jako opatření proti revenantům (shrnutí literatury *Tomková 2005*, 182). Podobným způsobem mohlo být také postupováno v případě pohřbů osob, které nebyly plnoprávními členy komunity, například cizinci (*Krumphanzlová 1969*). Tuto domněnku může podpořit nález náušnice se spirálovitým závěskem z hrobu 139 na kanínském pohřebišti. Je pravděpodobné, že neobvyklé uložení zemřelých mělo další příčiny, avšak při uvažování nad nimi se ocitáme v rovině pouhých spekulací. Převládajícím rysem těchto hrobů je poměrně chudá výbava, 23 hrobů neobsahovalo žádnou³². Běžná je i netypická orientace hrobové jámy (viz. kapitola 8. 1.), jejíž kubatura byla spíše podprůměrná. Proto se snad můžeme domnívat, že pro většinu takto pohřbených lidí byly vyhrazeny nižší příčky společenského žebříčku.

8. Hmotná kultura pohřebišt³³

8.1. Železné nože

Ve výbavě hrobů v libické aglomeraci bylo nalezeno celkem 64 železných nožů (obr. 40) nebo jejich zlomků (dve nože obsahoval hrob 127 na kanínském pohřebišti). Z kanínských pohřebišt pochází 39 nožů, z vnitřního hradiště 17, z poloh U cukrovaru 6 a Na růžku 1. Nejčastěji byly uloženy u dlaně, boku, podél paže nebo podél horní části stehenní kosti. Shodně v 27 hrobech ležely nože po pravé i po levé straně pohřbeného. V ojedinělých případech byl nůž uložen u kolena (Kanín – hroby 26 a 125), u hlavy (Kanín - hrob 163, vnitřní hradiště - hrob 266), na hrudníku (Kanín – hrob 25). Nůž byl součástí výbavy 20

³¹ Kanín 22, U cukrovaru 5, Vnitřní hradiště 1, Na růžku 1.

³² Výbavu obsahovaly pouze hroby v poloze Kanín II (hroby: 48, 52, 76, 125, 139, 185).

³³ Hlavní pozornost byla věnována nálezům z pohřebišt mimo opevněný areál hradiště. Vyhodnocení nálezů z vnitřního hradiště bylo již publikováno (*Turek 1976*).

mužských hrobů, 8 ženských a 15 dětí, zbývajících případech se pohlaví a věk pohřbeného nepodařilo určit.

Z hlediska tvaru převládaly nože s obloukovitým ostřím, rovným hřbetem a násadním trnem. Střenky nožů a stejně jako pochvy byly vyráběny převážně ze dřeva, jeho pozůstatky se objevily na 20 nožích. Kostěnou střenku měl pouze nůž z hrobu 78 z polohy U cukrovaru (tab. 78). Délka, která byla měřitelná u 43 nožů nebo jejich částí, se pohybovala mezi 43 – 196 mm. Nože v mužských hrobech byly výrazně delší (průměrná délka 122 mm) než v ženských. Přestože ani nože z mužských hrobů nedosahují parametrů tzv. bojovníckých nožů (*Dostál 1966, 73*), je možné, že rozdíly v délce jejich odlišné použití v každodenních typicky ženských a mužských činnostech.

Nože z kanínských pohřebišť byly podrobeny metalografickému průzkumnu s cílem zjistit aplikované kovářské techniky. Vzhledem ke značné korozi se kovové jádro zachovalo v dostatečné kvalitě pouze u nože z hrobu 54, který měl vlnkovitě navažené ostří (*Šilhová – Hošek 2005*).

8.2. Esovité záušnice (obr. 41)

Z pohřebišť v libické aglomeraci byl získán soubor celkem 117 esovitých záušnic. Na kanínských pohřebišťích byly ve výbavě 18 hrobů, v poloze U cukrovaru a na vnitřním hradišti ve 12 hrobech. V poloze U nádraží bylo esovitými záušnicemi vybaveno 5 hrobů. Ve většině případů byly uloženy v okolí hlavy pohřbeného, pouze na pohřebšti U cukrovaru (hrob 3) měly být podle popisu J. Hellicha v místě krku.

Esovité záušnice se vyskytly v hrobech všech věkových skupin (infans II – senilis), přičemž mezi dospělými byly bez výjimky ženy. Velikost záušnice se v závislosti na věku pohřbených výrazně nemění. Průměrná velikost esovitých záušnic činila v dětských hrobech 13,3 mm a v hrobech dospělých 13,2 (srov. *Krumphanzlová 1974, 53*)

Materiál, z něhož byly záušnice vyrobeny byl určován pouze makroskopicky a nebyl dále analyzován. Z bronzu bylo 58 záušnic, 3 byly z postříbřeného bronzu (vnitřní hradiště – hrob 98a), 3 z pozlaceného bronzu (Kanín - hrob 128 a 198) a 37 stříbrných.

Z chronologického hlediska je považován za podstatný průměr esovitých záušnic³⁴. U nálezů z lokalit Kanín, U cukrovaru a U nádraží byl měřen maximální a minimální vnější průměr průměr kruhu těla záušnice, tj. bez esovitého ukončení. Hodnoty uváděné v popisech hrobů jsou výsledkem aritmetického průměru obou měření. Záušnice z vnitřního hradiště nemohly být znovu přeměřeny, a proto musíme vycházet jen

³⁴ K datování esovitých záušnic (*Turek 1948, Zápotocký 1965, 229-235, nejnověji Dresler 2003, 140-155*)

z publikovaných údajů. Průměry esovitých náušnic z libické aglomerace se pohybovaly mezi 7,5 – 21,5 m. Nejpočetnější zastoupeny záušnice o průměru 12 – 15 mm (obr. 42).

V poslední velikostní kategorii se objevily již jen nálezy z pohřebišť na U cukrovaru a na vnitřním hradišti. Vzhledem k malému počtu záušnic s průměrem nad 18 mm je obtížné posoudit, zda jde pouze náhodu nebo zda jsou dokladem toho, že obě zmíněná pohřebiště byla využívána déle než ostatní.

8. 3. Záušnice s očkem (obr. 43)

Tento šperk se vyskytl v libické aglomeraci desetkrát (Vnitřní hradiště: 260b, 268; Kanín 133, 140; U cukrovaru 22, 47). Ve všech případech byly nalezeny v blízkosti hlavy, v 5 hrobech dospělých žen a jednoho dítěte (vnitřní hradiště 260 b). Materiál, z něhož byly vyrobeny byl stejně jako v případě esovitých záušnic určován pouze makroskopicky. Na rozdíl od esovitých záušnic byly při výrobě záušnic s očkem použity častěji drahé kovy (2 bronzové, 4 stříbrné, 2 stříbrné pozlacené, 2 zlaté). V hrobových výbavách jsou provázeny esovitými záušnicemi (Kanín 133, 140), skleněnými segmentovanými korálky (U cukrovaru 22, 47), jantarovými korálky (Kanín 133; U cukrovaru 47) a šperky velkomoravské výrobní tradice (vnitřní hradiště 268; Kanín 133). Ve dvou hrobech se objevily téměř identické bronzové prsteny (Kanín 133; U cukrovaru 22).

Z chronologického hlediska se záušnice s očkem nacházejí na pomezí středohradištního a mladohradištního pohřbívání. Dokládá to jejich společný výskyt na jedné straně s velkomoravskými šperky (srov. *Tomková 2005, 235*) a na straně druhé s esovitými záušnicemi, jantarovými korálky a v případě hrobu 47 (U cukrovaru) také nádobou s typicky mladohradištní výzdobou.

Názory na absolutní datování záušnic s očkem se velmi různí. *Z. Krumphanzlová (1974, 50)* připouští výskyt záušnic s očkem od poloviny 9. století do počátku století 11. Tomuto poměrně širokému datování odporuje *J. Kovářik (1991, 55)*, kdy na základě nálezů velké kolekce těchto záušnic na pohřebišti v Praze - Motole a na základě nálezů z Pražského hradu uvažuje o konci výskytu těchto tvarů na přelomu 9. a 10. století. K jeho názoru se přiklání také *Šolle (1982)*. Na základě nálezů z libické aglomerace můžeme předpokládat spíše s delší dobou jejich užívání a hrobové celky, kde se objevují společně skleněnými a jantarovými korálky, patrně nejsou náhodné, jak dokládají nálezy z Pražského hradu a jeho okolí (*Tomková 2005, 236*).

8. 4. Jednoduché kroužkovité náušnice/záušnice

Jednoduché bronzové kroužky, které se ve všech případech u hlavy pohřbeného byly součástí výbavy 6 hrobů (Kanín 86, 121, 185, 191, U cukrovaru 3, 28). O tom, že se jedná o samostatný typ šperku můžeme hovořit však pouze v případě hrobů 185 (Kanín) a 3 (U cukrovaru), které jsou svým provedením analogické. Mají oválný tvar, jsou zhotoveny z tenkého bronzového drátu (1 mm) a jejich průměr se pohybuje kolem 10 mm. Byly doprovázeny železným nožem, v hrobě 3 (U cukrovaru) bylo součástí výbavy 8 stříbrných esovitých záušnic, skleněné a jantatové korálky. Pohřeb v hrobě 185 (Kanín) byl porušen dodatečným pohřbem nedospělého jedince u jehož hlavy byla bronzová esovitá záušnice.

Ve zbývajících případech se tyto nálezy buď nedochovaly (Kanín 191, U cukrovaru 28) nebo není jisté, zda se nejedná pouze o poškozené esovité záušnice nebo záušnice s očkem.

8. 5. Košíčkovité náušnice (obr. 43)

V rámci libické aglomerace byly náušnice s filigránními košíčky nalezeny pouze ve dvou hrobech (Kanín 153, vnitřní hradiště 158). Na kanínském pohřebišti byl jeden pár silně poškozených sedmikošíčkových stříbrných náušnic ve výbavě hrobu dospělého jedince (adultus) a vnitřním hradišti je vyskytly fragmenty 2 - 3 stříbrných košíčkovitých náušnic v hrobě dítěte (infans II). Další výbavu v obou případech tvořil pouze železný nůž.

Tento šperk velkomoravského původu se objevuje v českém prostředí v poměrně malém počtu a to výhradně na pohřebištech v blízkosti mocenských center: Kouřim (*Šolle 1959*), Žalov - Levý Hradec (*Sláma 1977*, 143, tab. 52).

8. 6. Hrozníčkovité náušnice (obr. 43)

Hrozníčkovité náušnice se vyskytly pouze na kanínských pohřebištech (hroby 48, 133, 189) a na pohřebišti na vnitřním hradišti (hroby 96c, 134, 264). Všechny náušnice byly vyrobeny ze stříbra. Většina náušnic se zachovala ve v takovém stavu, že není možné rekonstruovat jejich původní vzhled a nebo máme k dispozici pouze jejich schematizovanou kresbu (Kanín 189, obr. 28).

Ve výbavě hrobu 133 (Kanín) byly dvě párové stříbrné náušnice ze stříbra s dvoustranným klasovitým hrozníčkem navlečeným na stříbrném drátku se dvěma uzlíčky na dolním oblouku. Obě náušnice jsou poškozeny, chybí dolní část hrozníčku, kde se zachoval se jen nasadní drátek. Horní a dolní část hrozníčku byla oddělena drobnými kotoučky.

Náušnice s klasovitými hrozníčky byly nalezeny na kouřimském pohřebišti u Libuše v bohatém „knížecím“ hrobě č. 110 a v hrobě č. 48 s košíčkovitými náušnicemi a s gombíky s palmetovou výzdobou a záušnicí s dvojitou esovitou kličkou. Tyto náušnice *Šolle (1966, 222)*

označuje za přímý velkomoravský import a datuje je do druhé poloviny až poslední třetiny 9. století. Další podobná náušnice byla nalezena na pohřebišti v Žižicích v hrobě č. 10 společně s jantarovými a olivovitými perlami (*Sláma 1977*, 191, obr. 45:10).

Stříbrná náušnice z hrobu 48 (Kanín) měla jednostranný hrozníček a esovité ukončení dolního oblouku. Náušnice tohoto typu, které jsou považovány za lité (*Krumphanzlová 1974*, 44; *Šolle 1982*, 188) byly podle Tomkové (2005, 233) vyráběny technikou pájení. V případě kanínského nálezů není možné použitou technologii ověřit, jelikož náušnice z hrobu 48 je nezvěstná.

Hrozníčkovité náušnice nalezené v libické aglomeraci byly ve výbavách hrobů provázeny skleněnými olivovitými korálky (vnitřní hradiště - 96c), esovitými záušnicemi, záušnicemi s očkem a janterovými korálky (Kanín – 133), dvěma keramickými nádobami (Kanín 189). V hrobě 48 byla náušnice porvázena bronzovou záušnicí spletená z více drátků a jejíž oba konce jsou odlomeny.

8. 7. Náušnice se spirálovitým ukončením (obr. 43)

Náušnice se spirálovitým ukončením patří na českých raně středověkých pohřebištech mezi ojedinělé předměty. Byla nalezena v hrobě 139 (Kanín), v kterém byla pohřbena dospělá žena v neobvyklé na levém boku. Z českého prostředí je mi mimo kanínského nálezů znám pouze jeden případ, kde se vyskytla tato náušnice a to na pohřebišti v zázemí Pražského hradu u premonstrátského kláštera na Strahově (*Sommer 1985*, *Tomková 2005*). Tento typ záušnic je běžnou součástí inventáře moravských pohřebišť a ve středním Podunají.

Nálezy těchto náušnic na pohřebišti ve Starém Městě datuje *Hrubý (1955, 226)* do počátku 10. století. Maďarští autoři řadí tyto náušnice až do druhé poloviny 10. (*Dostál 1966, 32*) a v polském prostředí byly používány v 10. a 11. století a dokonce přžívají až do 13. století (*Krumphanzlová 1974*).

8. 8. Gombíky (obr. 43)

Také další typické velkomoravské šperky, gombíky, byly nalezeny pouze na pohřebišti na vnitřním hradišti ve 6 hrobech (130, 159, 164, 238, 254a, 268) a Kaníně v hrobě 148. Ve 4 případech se jednalo o hroby dětí (Kanín 148; vnitřní hradiště 130, 159, 164), v hrobech 238 a 268 byly pohřbeny dospělé ženy a v hrobě 245a muž.

Gombíky z hrobu 148 na kanínském pohřebišti byly vyrobené z bronzového a pozlaceného plechu společně s atypickou miniaturní nádobkou. Oba dva ležely těsně vedle

sebe v horní části hrudi nalevo od páteře. Povrch gombíků byl zdoben vertikálním žebrováním a na horní i spodní části třemi soustřednými kružnicemi, z nichž prostřední je z filigránového drátku. Na spodní části, uvnitř kružnic je vyrytý rovnoramenný křížek. Hrob č. 148 se nachází, podobně jako další hroby se šperky velkomoravského původu, ve východní části plochy jižně od silnice, na okraji řadového pohřebiště. V českém ani moravském prostředí zatím neznáme žádnou analogii. Inspirací pro výrobu kanínských gombíků by mohly být tzv. melounovité gombíky, pro které je charakteristická výzdoba vertikálním žlábkováním. Podle posledního souhrnného zpracování nálezů gombíků z celého území bývalého Československa (*Pavlovičová 1996, s. 108*) jsou melounovité gombíky datovány poměrně široce od první poloviny 9. do první poloviny 10. století. Domnívám se, že gombíky nalezené na kanínském pohřebišti je možné považovat spíše za výrobek domácích dílen než za importovaný předmět. Dokladem by mohl být i motiv rovnoramenného křížku, který se moravských lokalitách nevyskytuje, avšak objevil se ve dvou případech na gombících z okolí Pražského hradu (*Smetánka - Hrdlička - Blajerová 1973, Sláma - Sklenář 1976*).

8. 9. Náhrdelníky (obr. 44)

Náhrdelníky představují vedle esovitých záušnic jeden z nejčastěji nalázaných šperků v na pohřebištích v libické aglomeraci. Až jedinou nejasnou zmínku o nálezu kovového řetízku na kanínském pohřebišti (Turek 1946, 55) se skládají náhrdelníky ze skleněných, jantarových, a kamenných korálků³⁵. V ojedinělých případech byly součástí náhrdelníků i kovové a kamenné korálky a mušle cauri. V případě nálezů ojedinělých korálků nelze rozhodnout, zda představovaly součást náhrdelníku nebo byly přišity na oděvu. Zvláště u starších nálezů (pohřebiště U cukrovaru a U nádraží) se nedochovaly vždy náhrdelníky ve své úplnosti a jejich uspořádání na vyobrazeních v katalogu patrně neodpovídá původním nálezovým okolnostem.

8. 9. 1. Skleněné korálky

Mezi jednobarevnými korálky byly nejvýrazně zastoupeny olivovité, segmentové a kuželovité (*Krumphanzlová 1965*). Vícebarevné pocházejí z výbav hrobů 144, 185 a 150 na kanínských pohřebištích. V dětském hrobě 144 to byl olivovitý korálek z millefiorového skla, provázený 4 segmentovanými korálky. Další dětský hrob 150 obsahoval korálek z černého skla zdobený bílými očky a dále jeden segmentovaný korálek a fragment korálku z modrého skla s bronzovou trubičkou. Další korálek z černého skla zdobený bílým vláknem byl nalezen

³⁵ K podobnému třídění raně středověkých náhrdelníků *Tomková 2005, 236-237*.

v hrobě dospělé ženy (hrob185), ve výbavě hrobu byly také dvě jednoduché bronzové náušnice a železný nůž.

Jednobarevné olivovité korálky byly nalezeny na kanínských pohřebištích ve dvou dětských hrobech (hrob 141) a hrobě dospělé ženy (hrob 29). Na vnitřním hradišti se objevily v dvou hrobech dospělých jedinců (hroby 134, 258), z nichž jeden byl mužský (258). Byly vyrobeny z modrozeleného až nazelenalého skla, které je typické pro domácí produkci. Na vnitřním hradišti byl olivovitý korálek v hrobě 134 provázen hrozníčovitými náušnicemi a v mužském hrobě 258 sekerou a ostruhami s dlouhým bodcem.

Olivovité perly patří mezi typické předměty z inventářů hrobů středohradištního období. Přehled nálezů těchto perel na českých pohřebištích uvádí *Krumphanzlová (1965, 168)*. Výskyt olivovitých korálků je v podstatě limitován nástupem jantarových perel, které se až na výjimky spolu s nimi nevyskytují (*Tomková 1998*).

Segmentované korálky pocházejí z inventáře hrobů 90, 133, 144 (Kanín) Byly nacházeny v kombinaci s olivovitou perlou z millefiorového skla (hrob 144), dále společně s jantarovými perlami (90, 133). *Krumphanzlová (1965, 170)* datuje jejich výskyt již do středohradištního období, ale v mladohradištním období se stávají vůdčím typem. Tyto perly se narodil od olivovitých vyskytují i na ostatních pohřebištích v okolí hradiště a to jak na pohřebišti U nádraží - hrob č. 27 (*Hellich 1897, 677-679*) nebo U cukrovaru - hroby 22, 38, 47, 71 (*Hellich 1892, 693-4, 697*).

Specifickým tvarem jsou drobné kuželovité korálky, které se objevily na kanínských pohřebištích (hroby 118, 163 a 171) a na pohřebišti U nádraží (hrob 11)³⁶. Povrch všech nalezených korálků je silně korodován, na lomu je patrné, že byly vyrobeny z nazelenalého skla. Na Kaníně II byly součástí výbavy hrobu 171 kulovité a mírně stlačené korálky a v hrobě 163 (Kanín) a hrobě 11 (U nádraží) se byly porvázeny bronzovými esovitými záušnicemi.

8. 9. 2. Jantarové korálky

Korálky vyrobené z této suroviny byly na kanínských pohřebištích nalezeny celkem v 6 hrobech (90, 118, 122, 133, 193, 206), v poloze U Cukrovaru v hrobech 3, 47, 50 a 71, U nádraží v hrobě 27 a na vnitřním hradišti v hrobech 159 a 236. Jeden jantarový korálek byl nalezen na předhradí v blízkosti dnešního katolického kostela.

³⁶ Není vyloučeno, že byly nalezeny i na dalších pohřebištích, ale pouhé verbální popisy silně korodovaných skleněných korálků nebo jejich částí jsou pro konkrétní určení nedostatečné.

Nejběžnějším tvarem byly dvojkónické facetované korálky, výjimkou byl hrob 90 (Kanín), kde se objevily dva kousky jantaru atypického trapezovitého tvaru, v hrobě 133 (Kanín) byly nalezeny dvě hranolovité perly se skosenými rohy a v hrobě 47 (U cukrovaru) se vyskytl jeden korálek válcovitého tvaru.

Jantarové koráky jsou nejčasteji doprovázeny esovitými záušnicemi (Kanín 118, 122; U cukrovaru 3, 50; vnitřní hradiště 159) dále záušnicemi s očkem (Kanín 133; U cukrovaru 47), ve dvou případech segmentovanými skleněnými korálky (Kanín 90; U cukrovaru 50; U nádraží 27) a hrozníčkovitými záušnicemi (Kanín 133; vnitřní hradiště 159).

Četnější nálezy jantarových perel jsou spojeny s pozdním výskytem památek velkomoravských šperků na českých pohřebištích. Schází například v hrobech starší fáze kouřimského pohřebiště, ale s jejich nálezy se setkáváme už na pohřebišti u Jízdárny na Pražském hradě (*Frolík-Tokmová-Žeglitz 1988, 437-438*) nebo na zákolanském pohřebišti pod Budčí (*Šolle 1982, 195*), kde je možné sledovat již vyznívání velkomoravského vlivu. Na kanínském pohřebišti patří do tohoto horizontu bohatý hrob 133. Pro spodní datování výskytu jantaru je také podstatné, že se až na výjimky nenachází v nálezových celcích společně se olivovitými perlami, což je možné nejlépe sledovat v přehledné tabulce nálezů jantaru publikovaných *K. Tomkovou (1998)*.

Nálezy jantarových perel jsou také považovány za doklad kontaktů s východním Pobaltím a Pomořím, kam je situován původ jantarových předmětů (*Krumphanzlová 1992, obr. 4*). Vzhledem k poloze Libice na významné obchodní cestě bylo hradiště uváděno mezi předními nalezišti jantaru (*Krumphanzlová 1970, 1992*), teprve souhrnné zpracování nálezů jantaru a vyčíslení nálezových celků na celém území Čech posunulo libickou aglomeraci společně s kladenskou oblastí až za oblast Pražskou s dolním tokem Vltavy a Poohří (*Tomková 1998, 2005*).

8. 10. Rolnička

Jediná rolnička na pohřebištích v libické aglomeraci byla nalezena v dětském hrobě (infans II) v poloze Kanín II (hrob 47). Byla vyrobena ze železa, měla kulovitý tvar o průněru 24 mm a závěsné ouško, v kterém zůstal zachován zbytek provázku. Spolu s rolničkou byla v hrobě nalezena také nezdobená vejčítá nádoba.

8. 11. Prsteny

Prsteny se v hrobové výbavě vyskytly celkem třikrát. Dva analogické páskové prsteny zdobené úzkým žlábkem byly nalezeny v hrobě 133 (Kanín) a v hrobě 22 (U cukrovaru).

Součástí hrobové výbavy obou hrobů byly záušnice s očkem. V poloze U nádraží byl v hrobě 17 prsten stočený z jednoduchého bronzového plechu společně s bronzovou esovitou záušnicí. Prsten z bronzového plechu byl nalezen na libickém předhradí v sídlištní situaci datované na konec 10. století.

Vrcholem výskytu jednoduchých páskových prstenů v Čechách je až 2. polovina 10. století, shrnutí jejich nálezů podává *Krumphanzlová (1974, 61-62)*. Mezi starší nálezy těchto prstenů lze počítat prsten z dětského hrobu 3 na zákolanské pohřebišti (*Šolle 1982, 197*), který byl provázen zlacenou záušničkou s očkem a náhrdelníkem s olivovitých perel a *Šolle* jej datuje na přelom 9. a 10. století. Podobně datoval počátky páskových prstenů na Moravě *Hrubý (1955, 267)*.

8. 12. Kaptorga

Závěsné kovové schránky – kaptorgy se objevily v 1 – 3 hrobech v libické aglomeraci. Jednoznačně můžeme identifikovat pouze torbičkovitou kaptorgu z hrobu 268 na vnitřním hradišti. Z dalších dvou pravděpodobných kaptorg (Kanín 86, vnitřní hradiště 159) se zachovaly pouze zlomky bronzového plechu. V případě hrobu 86 měl patrně obdélníkovitý tvar o rozměrech cca 22 x 20 mm a byl zdoben drobným perličkovitým puncováním.

Výskyt torbičkovitý kaptorg spojuje *Krumphanzlová (1974, 57)* výhradně s předkostelními pohřebišti, ašak jejich přímou souvislost s nastupujícím křesťanstvím se jednoznačně prokázat nepodařilo. Výbavy hrobů, jejichž součástí byly i kaptorgy patří na raně středověkých pohřebištech mezi nadprůměrné, a proto vysvětlení, že se jednalo o luxusní variantu schránky na amulety, se jeví jako velmi pravděpodobné (*Štefan 2005*).

8. 13. Spona (obr. 43)

Mezi unikátní předměty z výbavy hrobů v libické aglomeraci patří nález terčovitě spony z dětského hrobu 163 v poloze Kanín II (tab 52: 9). Byla provázena 7 esovitými záušnicemi, železným nožem a jedním válcovitým skleněným korálkem. Hrob 163 se nacházel v mladší části pohřebišť, kde byly hroby uspořádány v pravidelných řadách.

Ačkoli se napodařilo najít přímou analogii této spony, můžeme její původ hledat mezi kruhovitými sponami (Scheibenfibeln) v severní a západní Evropě 10. – 11. století (*Spiong 2000, Müller-Wille 1988, Fig 3*). Hlavní podobnost mezi kruhovitými sponami a sponou z hrobu 163 můžeme spatřovat v ploché zadní straně a spony a provedení zachycovače, naopak odlišností je vypouklý terčík na jejím líci.

8. 14. Vědérka (obr. 45)

Železná kování dřevěných vědérek se vyskytla na kanínských pohřebištích (hroby 54, 70, 69, 125, 133, 138, 184, 186, 206, 210, 211, 212) a v hrobě 64 v poloze U cukrovaru.

Železné součásti věder byly vesměs zachovány velmi špatně. Průměry vědérek se pohybovaly od 170 do 110 mm výška naměřená *in situ* nepřesáhla 120 mm. Uplatnily se jak tvary kruhové a kónické (54, 125, 133, 133) stejně jako tvary oválné (70, 69). Poměrně široce byly zastoupeny také druhy závěsů vědérek, pokud je bylo možné zjistit. V hrobech 125 a 138 měly ataše vědérek typický tvar *vlaštovčího ocasu* a v hrobě 54 tvar obráceného T. Lichoběžníkovitý tvar závěsu se vyskytl v hrobě 69 a 206 a trojúhelníkovitý v hrobě 211. Společně s vědérkem v hrobě 69 byly nalezeny také pásy širokých plechů s otisky dřeva. Je pravděpodobné, že toto vědérko kromě obručí mělo pobitý celý povrch plechem jako vědérka, která jsou typická pro velkomoravské prostředí a v Čechách s nimi setkáváme na kouřimském pohřebišti (*Šolle 1959, 472*).

Společně s vědérky byly součástí výbavy hrobů ostruhy (hroby 54, 125 a 212), meč (hroby 54 a 184). V ženských hrobech se objevují společně s bohatší výbavou, kde nahrazují keramickou nádobu (hroby 133, 138).

Hodnocení vědérek z hlediska chronologie je velmi problematické. Vědérka do doby raného středověku prodělala poměrně dlouhý vývoj od doby laténské a římské (*Zeman 1956*). Během tohoto dlouhého období se vyvinul tvar čistě účelový a tvary samotných vědérek, jejich závěsů a dalších znaků se objevují dosti průběžně po celý raný středověk, i když v určitých obdobích některá z forem převažuje. Jako příklad může sloužit tvar závěsu vědérka. Starší formou podle *Krumphanzlové (1974, 76)* tvar tzv. *vlaštovčího ocasu*, který se objevuje na pohřebišti ve Starém Městě a na Kouřimi, ale také na zákolanském pohřebišti, kde je datován na přelom 9. a 10. století (*Šolle 1982, 200*). Podobně dlouho se objevují také ataše trojúhelníkovitého nebo trapezovitého tvaru (*Krumphanzlová 1974, 76*). O něco mladší by snad mohla být ataše ve tvaru obráceného T (hrob 54), která není běžná ve velkomoravském prostředí, ale už od poloviny 9. století se objevuje v Čechách.

8. 15. Dřevěná nádoba

V hrobě 132 (Kanín) byly nalezeny fragmenty nádoby ze dřeva zdobené bronzovými vybíjenými plíškami. Byla nalezena v hrobě dospělé ženy, bohužel bez dalšího chronologicky průkazného inventáře. Podobu této nádoby se podařilo rekonstruovat pouze částečně. Její součástí byla pravděpodobně také dřevěná poklička, která se rozpadla při vezvednutí z

hrobu³⁷. *J. Justová (1985, 26)* mluví o této nádobě jako o čerpáčku a hledá jeho původ v oblasti avarsko slovanské. Obdobný nález byl učiněn na staroměstském pohřebišti v hrobě 309/49. (*Hrubý 1955, 460, tab. 68.*). Byly zde nalezeny kousky dřeva pobíjené obdobným bronzovým, zde navíc zlaceným, plechem. Týž hrob obsahoval také známou keramickou čutoru. Tento nález by tak mohl podporovat myšlenku *J. Justové (1985)* o nomádkém původu tohoto předmětu.

8. 16. Keramické nádoby (obr. 45)

Keramické nádoby patří mezi nejodolnější, a proto patrně také mezi nejpočetněji zastoupenou položku hrobových inventářů. Na Kanínských pohřebištích je evidováno 66 keramických nádob v 62 hrobech. Dalších 34 nádob bylo nalezeno při těžbě písku za blíže nespecifikovaných okolností (tab. 65 – 72). Z pohřebiště v poloze U cukorvaru pochází 5 nádob a po jedné nádobě bylo nalezeno v polohách U nádraží a Na růžku.

Při ukládání nádob nebylo preferována žádná věková skupina nebo pohlaví a stejně tak nebyla sledována žádná prokazatelná vazba na jiné předměty ve výbavě hrobů. Nejčastěji provázely keramické nádoby esovité záušnice (14x), železné nože (11x) a ve 33 případech tvořila výbavu hrobu nádoba samotná. Z tvarového hlediska jsou na kanínských pohřebištích zastoupeny menší hrncovité tvary, misky poměrně vysoký podíl, lahví (Kanín 8, 48, 71, 82, 154, 189, 196, 208; U cukrovaru 21) jejichž nárůst je příznačný pro střední Polabí na přelomu 9. a 10. století (*Váňa 1956*).

Hrnčířské značky na dnech keramických nádob se vyskytly v 10 případech (Kanín – hroby: 11, 46, 195, 198, 207; Kanín – nádoby bez nálezových okolností: tab 66: 2, 3; 68:1; 70: 3). Z celkového počtu 110 evidovaných nádob tedy na 9% celého souboru. Ve dvou případech (hroby 195, 198) se opakoval motiv šesticípé hvězdy a motiv maltézkého kříže (hrob 46 a tab. 70: 3). Pouze v případě motivu maltézkého kříže lze konstatovat, že se jedná o značky identické.

Celkem 40 nádob nalezených na pohřebištích v libické aglomeraci se zachvalo v takovém stavu, že bylo možné změřit jejich objem³⁸, který se pohyboval ve většině případů v rozmezí 0,4 – 1,5 l a pouze v jediných případech byly překročeny dva litry (obr. 46). Při

³⁷ Za informaci děkuji Dr. L. Hrdličkovi.

³⁸ Objem nádob byl měřen tak, že vnitřní profil nádoby byl převedem metodou rotace do trojrozměrného modelu v programu Microstation 7 V. Zanedbány byly odchylky od ideálního kruhového tvaru a také proměnlivá tloušťka stěn nádoby. Na druhé straně výhodou této metody je, že lze měřit objem neúplných nádob a výrazná úspora času.

srovnání středohradištních a mladohradištních nádob bylo zjištěno, že jejich objem se mladším obdobím mírně zvětšoval³⁹.

8. 17. Ostruhy (obr. 47)

Tato součást výbavy jezdce se vyskytla v libické aglomeraci na 3 pohřebištích: Kanín (hroby 54, 125, 184, 212, 1 ostruha bez nál. okolností tab. 69:3), na vnitřním hradišti (hroby 156, 199, 227, 244a, 258, 261a, 267) a jeden pár v poloze U nádraží bez bližších nálezových okolností (*Valla 1913*). Ostruhami byly vybaveny až na jednu výjimku hroby dospělých mužů⁴⁰.

Společně s ostruhami byly do hrobu ukládány železné nože (vnitřní hradiště 244a, 267; Kanín – 54, 125), sekery (vnitřní hradiště – hrob 258, 261a), meč (vnitřní hradiště 227a, Kanín – 54, 184) a na kanínských pohřebištích ostruha vždy doprovázela vědérka v jednom případě (hrob 184) také keramická nádoba.

Typologické zařazení ostruh do značné míry komplikoval stav jejich zachování. Starší typ ostruh ostruha s krátkým bodcem a vertikálně uspořádanou trojicí nýtů na ploténkách (*Profantová 1994, 79-80; 2000*), které se objevily pouze vnitřním hradišti (hrob 261a) a na kanínských pohřebištích (patrně ze zničeného hrobu, tab. 69: 3). Tento typ ostruh patří mezi nejběžnější typ velkomoravských ostruh (typ I A – *Dostál 1966*, typ IV A *Bialeková 1977*). Mezi lépe dochovanými exempláři převládaly ostruhy s dlouhým bodcem, které jsou nacházeny na českých raně středověkých pohřebištích nejčastěji⁴¹ (*Kavánová 1976, 54-60*). Pokud byly zachovány ploténky ostruh, měly čtvercový nebo obdélníkový tvar se 4 nýty v rozích. Výjimkou je ostruha z hrobu 54 (Kanín; tab. 14: 7), kde provedení plotének odpovídá výše spíše zmíněnému staršímu typu. Spodní hranici výskytu ostruh s dlouhým bodcem dokumentuje pravděpodobně nález z hrobu 49a na Staré Kořimi, kde porušuje hrob 49b, v jehož výbavě byly nalezeny šperky velkomoravské výrobní tradice zdobené granulací a filigránem, datovaný na závěr staršího horizontu A, do první poloviny 10. století (*Šolle 1959, 408*). Další výraznou oporou pro datování je hrob 244 z akropole libického hradiště, který má podobně jako kanínský hrob 184 i dřevěné obložení. V jeho výplni byly nalezeny zlomky mladohradištní keramiky (*Turek 1978, 105*) zdobené rytou šroubovicí.

³⁹ Středohradištní: medián (0,85 l), průměr (0,61 l); mladohradištní: medián (0,92 l), průměr (1 l).

⁴⁰ Fragment ostruhy byl nalezen v zásypu hrobu 199 na vnitřním hradišti, kde byla pohřbena dospělá žena.

⁴¹ Stará Kouřim- hrobu 4a pohřebiště U Libuše (*Šolle 1966, 78-79*), Zákolany (*Šolle 1982, 203*, *Sláma - Frolík 1981*), Žalov (*Sláma 1977, obr. 33:12, 13, obr. 34:14,15,18,19*), Pražský hrad (*Smetánka - Hrdlička - Blajerová 1974, 400*) Brandýsek (*Kytlicová 1968, 240*).

8. 17. Meče (obr. 47)

V průběhu více než jednoho století archeologických výzkumů v libické aglomeraci byly nalezeny 4 dvojsečné meče (Kanín 54 a 184; vnitřní hradiště 227a; dnes nezvěstný nález z pohřebiště v místě dnešního katolického hřbitova. Věk a pohlaví pohřbeného jedince se podařilo určit jen ve dvou případech (Kanín 54, vnitřní hradiště 227a) a v obu se jednalo o dospělé muže.

Z typologického hlediska lze nalezené meče zařadit do dvou skupin. Nálezy z hrobů 54 (Kanín) a 227a (vnitřní hradiště) patří podle staršího třídění k typu Y podle *Petersena* (1919, 167-173) a nověji podle *Geibiga* (1991) ke kombinačnímu typu 13/I. Meč, který byl nalezen ještě před zahájením archeologického výzkumu, ale je beze sporu součástí výbavy hrobu 184 (Kanín), můžeme podle půlkruhového tvaru hlavice zařadit k typu X (*Petersen* 1919) a podle *Geibiga* (1991) typ 12/I.

Oba typy mečů patří na českém území mezi nejrozšířenější⁴² a doba jejich možného výskytu je poměrně dlouhá. V obou případech můžeme hledat počátky v druhé polovině až v závěru 9. století a s jejich užíváním můžeme počítat do počátku 11. století (*Geibig* 1991, 145 -146; *Dostál* 1966, 67). Problematickou chronologickou citlivost dokresluje také nález meče typu X z Kobylnice (20 km JV od Libice), kde byl ve výbavě hrobu s keramickou nádobou zdobenou pásy hřebenových vpichů datovatelnou do střední doby hradištní (*Dvořák – Filip* 1946).

8. 18. Železné hroty šípů (obr. 47)

Byly nalezeny celkem ve 5 hrobech (Kanín 26, 64, 132, 184, vnitřní hradiště 261a). Hroty nalezené v hrobech 26 a 64 patří k běžnému typu s kónickou tujekou a s křídélky se zpětnými háčky. Podle *Ruttkaye* (1976, 327) je tento typ železných střel rozšířen na poměrně širokém evropském území od 9. století do vrcholného středověku, přičemž jejich největší výskyt připadá na období od 9. do poloviny 10. století. U hrobu 132 není zcela jasné zda se opravdu jedná o hrot střely, protože je silně korodován. Pravděpodobně jde o šipku s násadním trnem a nerozděleným hrotem. Původ tohoto tvaru je třeba pravděpodobně hledat na severu nebo východě Evropy (*Krumphanzlová* 1974, 79).

⁴² Typ X se mezi nálezy raně středověkých mečů objevuje nejčastěji (*Dostál* 1966, 67–68, *Zápotocký* 1965). Meče typu Y jsou běžnější spíše v českém prostředí, 3 byly nalezeny na Litoměřicku, mezi nimi i meč importovaný z porýnských dílen mistra Ulfberta (*Zápotocký* 1965, 224) Další pochází z žalovského pohřebiště, bohužel bez nálezových okolností (*Sláma* 1977, obr. 36:1) a v případě meče nalezeného ve sbírce na hradě Křivoklát nejsou známy nejen nálezové okolnosti, ale i lokalita (*Sláma* 1977, obr. 17:1).

9. Sociální topografie pohřebišť

Na lokalitě centrálního významu, jakým Libice bezesporu byla, můžeme předpokládat výrazně stratifikovanou společnost. Pohřebišťe jsou pak tradičně považována za jeden hlavních pramenů k poznání této společnosti. Tvrzení že, pohřební zvyklosti odrážejí do určité míry obraz živé společnosti, je nepochybně pravdivé, nicméně zůstává otázkou způsob i míra tohoto odrazu.

Hrob vybavený předměty s vysokou pořizovací hodnotou může být bez větších námitek dokladem vyššího společenského postavení pohřbeného, ale bližší vymezení tohoto společenského statutu již zůstává zcela mimo možnosti archeologie (*Steuer 1982*, 400 - 404). Jinak je tomu ale v případě hrobů bez výbavy, které už nelze přímočaře označit jako chudé, neboť i předměty s vysokou pořizovací hodnotou se nemusely zachovat a jistou úlohu sehrává také postupné ubývání milodarů v mladohradištním období.

Jako rozhodující pro odlišení příslušníků vyšších společenských vrstev jsme vybrali na pohřebišťích v libické aglomeraci několik následujících znaků: šperky velkomoravské výrobní tradice, součásti výzbroje a výstroje (meče a ostruhy) obsažené ve výbavě hrobů a dále některé méně obvyklé způsoby konstrukce hrobů. Současně je však nutné upozornit, že tento způsob identifikace příslušníků elity je výrazně limitován postupným přechodem k poměrně uniformnímu pohřebnímu ritu v mladohradištním období. Proto i naše závěry o sociální struktuře komunit, které užívaly jednotlivá pohřebišťe, mají svoji platnost spíše pro starší, středohradištní, fázi pohřbívání.

S hroby příslušníků elity, tak jak bylo výše uvedeno, se setkáváme ve větším počtu pouze na pohřebišťích v Kaníně a na akropoli hradiště. Výjimkou jsou pouze nálezy meče z katolického hřbitova a ostruhy z polohy U nádraží.

Srovnání celkového počtu nálezů z akropole a z kanínských pohřebišť ukazuje, že obě jsou na základě výše uvedených měřítek srovnatelná (obr. 48). Nacházíme zde i stopy podobných dřevěných konstrukcí, typických pro bohaté hroby. Sloupové jámy v rozích hrobu 261 (akropole, *Turek 1978*, Abb. 12) a hrobu 179 mohly být součástí nadzemních konstrukcí, které bývají interpretovány jako „domy mrtvých“ (*Schmidt 1992*, 15-18). Jako analogie může posloužit hrob č. 2 z moravských Morkůvek vybavený mečem, kopím a sekerou (*Měřínský, Z. - Unger, J. 1990*). Další výjimečnou konstrukcí je hrob č. 187 nalezený v poloze Kanín III⁴³. Jeho dno i obě delší strany byly obloženy kamennými bloky z červeného pískovce. Mohutné kamenné bloky o celkové hmotnosti více než 500 kg byly podle geologického posudku dopraveny z okolí České Brodu, tedy ze vzdálenosti cca 25 km.

⁴³ NZ archiv Archeologického ústavu AV ČR v Praze č.j. 3628/05.

Mezi oběma pohřebišti ovšem nacházíme také podstatné rozdíly. U Kanína jsou to keramické nádoby a dřevěná vědra, která se na akropoli nevyskytují. Další podstatným rysem je výskyt hrobů s neobvyklým, někdy až nepietním, uložením zemřelých (na břicho, na boku, atd.) V Kaníně setkáváme s tímto fenoménem ve 20 případech, zatímco na akropoli je to pouze hrob č. 249. I když ponecháme stranou problematiku interpretaci pohřbů „vampírů – revenantů“ lze souhlasit, že tito lidé se pravděpodobně nacházeli na nejspodnějších příčkách společenského žebříčku.

Podobnou strukturu mají i jiná pohřebišť v aglomeracích mocenských center raného středověku⁴⁴. Rozdíly mezi oběma typy pohřebišť bývají interpretovány z náboženského hlediska a jsou vysvětlovány jako projev postupující christianizace v prostředí mocenských center (*Smetánka, Z.; Hrdlička, L.; Blajerová, M. 1974; Šolle 1982*). Přestože spojení raně středověké elity s křesťanskou vírou je nezpochybnitelné, mohou výše zmíněné odlišnosti odrážet sociální rozdíly.

Hlavním a nejpodstatnějším rozdílem mezi oběma pohřebišti je jejich samotná poloha. Jestliže naprosté většině mrtvých byl vyhrazen prostor mimo opevněný areál, jsou hroby v exponované části akropole čímsi zcela výjimečným i bez dalších hmotných atributů. Příslušníkům „elity“, kteří byli pohřbeni na akropoli náleželo v tehdejší společnosti místo nejvyšší. Víra pohřbených pravděpodobně sehrála ve výběru pohřebiště také určitou roli, těžko však říci, zda byla rozhodující.

Nákladně vybavené hroby na kanínských pohřebištích prozrazují snahu se vyrovnat těm v blízkosti sídla vládce, ale jejich hlavním handicapem je místo pohřbu, které sdílejí společně s těmi, kteří byli do hrobu spíše odhozeni než řádně pohřbeni. Na opačné straně spektra zůstávají pohřebišť v polohách U cukrovaru a U nádraží, kde se s doklady pohřbívání elity nesetkáváme. Výbava hrobů odpovídá typickým venkovským pohřebišťům střední a mladší doby hradištní. Vzájemné prostorové vztahy sídliště a pohřebiště na pravém břehu Cidliny (viz obr. 15) dovolují předpokládat, že pohřebiště a sídliště tvořily jeden celek.

⁴⁴ Srovnatelná pohřebišť se vyskytují například v zázemí Pražského hradu v Lumbeho zahradě, v případě Budče je to pohřebiště v Zákolanech (*Šolle 1982*) a pohřebiště v žalovské cihelně v blízkosti Levého Hradce (*Sláma 1977*, 136 – 149).

10. Libická aglomerace: její potřeby a potenciál krajiny – pokus o model

Ve vztahu centrum – zázemí je problematika potřeb centra zcela zásadní, avšak velmi často opomíjenou. Prosté konstatování, že „velký“ počet lidí soustředěný na relativně malé ploše nutně vyžadoval pro svoji obživu „velké“ zázemí, nelze považovat za dostatečné. Představa neurčitě vyjádřeného objemu nároků centra se tak stává ryze subjektivní a tudíž i zavádějící.

Model je pokusem kvantifikovat alespoň část nároků centra a testovat potenciál nejbližšího okolí hradiště tyto potřeby uspokojit. Hlavní pozornost byla věnována produkci obilí a lesnímu hospodářství. Východiskem pro výpočet dostatečné plochy polí a lesních porostů je odhad velikosti populace v libické aglomeraci.

10. 1. Demografie

Hlavním problémem při odhadech velikosti populací raně středověkých center je značně omezené množství vstupních dat. Pomineme-li případy, kde je počet obyvatel uváděn bez jakéhokoli bližšího vysvětlení, lze vycházet z doloženého počtu domů či usedlostí doplněného o odhad archeologicky neprozkoumané části sídliště (*Dzieduszycka 1985, Kuna 2000*). Obdobným způsobem můžeme postupovat i v případě pohřebišť, kde jen v ojedinělých případech máme k dispozici kompletně prozkoumanou lokalitu, a proto počet neprozkoumaných nebo zničených hrobů je odhadován (*Steuer 1984*).

Dalším často užívaným postupem pro opevněná sídliště je výpočet minimálního počtu obránců, který počítá s jednou osobou na 3-5 m hradby (*Kudrnáč 1989*). Výsledky získané touto metodou jsou však zatíženy největším počtem neznámých proměnných. Obránci a jejich rodiny nemuseli být trvalými obyvateli hradiště a dokonce ani hradba samotná nemusela sloužit výhradně k vojenským účelům⁴⁵. V případě téměř 3 km dlouhé libické hradby by bylo třeba 600 – 1000 obránců násobíme-li tento počet dalšími příslušníky rodiny řadila by se Libice mezi nejlidnatější raně středověká evropská centra⁴⁶.

⁴⁵ Na hradišti v Břeclavi – Pohansku sloužilo opevnění částečně také jako protipovodňové opatření (*Macháček 2005*)

⁴⁶ Haihabu 1000 obyvatel (*Steuer 1984*); Hamwic – 2000 – 3000 obyvatel (*Morton 1992, 55*); Birka 2000 obyvatel (*Clarke – Ambrosiani 1992, 135*), pro akropoli Mikulčického hradiště je odhadováno 325 obyvatel (*Štloukal – Vyhnánek 1976*).

Jelikož počet obydlí doložený v libické aglomeraci je minimální, jeví se pro odhad velikosti populace jako nejvhodnější pohřebiště. Hustá a pravidelná síť sond doplněná průzkumem nedestruktivními metodami poskytla poměrně kompletní přehled o počtu a rozsahu pohřebišť v celé libické aglomeraci. Pro výpočet velikosti populace byl použit vzorec používaný v historické demografii (*Acsádi – Nemeskeri 1970, Gejvall 1960*). Vstupními hodnotami jsou: naděje dožití v době narození (průměrný věk populace), počet pohřbených jedinců a doba užívání pohřebiště.

$$\text{Počet obyvatel} = \frac{\text{průměrný věk} \times \text{počet pohřbených}}{\text{doba užívání pohřebiště}}$$

Při stanovení průměrného věku libické populace můžeme vycházet z dvou antropologických rozborů kosterního materiálu, které byly provedeny na kosterních pozůstatcích lidí pohřbených na pohřebišti Kanín II (27 let; *Blajerová 1985*), a na pohřebišti na vnitřním hradišti (21 let; *Hanáková 1969*). Výsledky obou analýz byly použity i pro další pohřebiště, kde antropologické vyhodnocení nemohlo být provedeno, a to tak, že výše při dosazení uvedených hodnot byla počítána horní a dolní mez.

Výpočet celkového počtu pohřbených jedinců vychází z předpokládaného rozsahu pohřebiště a četnosti hrobů na jednotku plochy (obr. 49). Porovnáním prozkoumaných celých pohřebišť (U cukrovaru a U nádraží) nebo jejich částí bylo zjištěno, že se tato hodnota výrazně neliší na pohřebištích mimo opevněný areál, zatímco na vnitřním hradišti je četnost hrobů přibližně desetkrát vyšší. Tento podstatný rozdíl lze vysvětlit tak, že na pohřebiště v blízkosti lidských sídel byly kladeny mnohem vyšší prostorové nároky.

Tato hodnota se zároveň blíží horní hranici hustoty hrobů na řadovém pohřebišti, kde nedochází k častým superpozicím. Jižně od kostela, kde je hodnota tohoto koeficientu větší než 1, se překrývají dvě fáze tohoto pohřebiště. Pro výpočet počtu pohřbených jedinců v neprozkoumaných nebo již zničených částech pohřebišť mimo opevněný areál byl vypočítán medián z hodnot získaných na pohřebištích u Kanína, U cukrovaru a U nádraží (0,029 hrobu/m²). Plochy pohřebišť zjištěných na předhradí, kde lze předpokládat vyšší nároky na organizaci prostoru, byly násobeny koeficientem získaným z hodnot naměřených na vnitřním hradišti (0,295 hrobu/m²).

Zařazení pohřebišť do jednotlivých chronologických fází vychází především z hrobových inventářů. V případě lokalit, kde se pohřbívalo déle než v průběhu jedné fáze, bylo vzhledem k vysokému počtu hrobů bez datovacího materiálu nezbytné počítat celkovou

velikost populace tak, jako by se na lokalitě pohřbívalo po celou dobu trvání obou zjištěných fází. Jedinou výjimkou byla nejstarší fáze pohřebiště na vnitřním hradišti, kde se podařilo na základě stratigrafie vymezit její plošný rozsah. V ostatních případech bylo bohužel vyloučeno sledovat dynamiku vývoje pohřebišť v jednotlivých fázích (obr. 50).

10. 2. Počet obyvatel

Výsledky získané touto metodou mohou poskytnout pouze přibližné hodnoty. Obzvláště v nejmladší, třetí, fázi je výpovědní hodnota archeologických pramenů velmi nízká. S ubývající hrobovou výbavou se snižuje i možnost datování nalezených hrobů a zároveň s přesunem pohřebišť do intravilánu současné obce jsou zachycené nálezové situace výrazně poškozeny mladšími zásahy. Z těchto důvodů jsme rezignovali na přesnější výpočty tzv. „chybějících dětí“ (Neustupný 1983, Stloukal 1989) nebo zastoupení juvenilních a dospělých jedinců ve sledované populaci.

Při zjišťování počtu pohřbených jedinců v neprozkoumaných nebo zničených částech pohřebiště jsme vycházeli z předpokladu, že celá plocha pohřebiště byla využita rovnoměrně jako ve sledovaných částech pohřebiště. Jelikož je však mnohem pravděpodobnější, že například na kanínských pohřebištích se jednalo spíše o větší či menší skupiny hrobů, měl by být odhad celkového počtu pohřbených jedinců považován za maximální možný. Stejně tak je třeba chápat i horní hranici počtu obyvatel libické aglomerace.

Počet obyvatel celé aglomerace se v průběhu první a druhé fáze pohyboval mezi 600 – 950 (obr. 51), zatímco v nejmladší třetí fázi byl zaznamenán výrazný pokles na 300 – 370 obyvatel. Ačkoli je zmenšení libické populace v nejmladší fázi pravděpodobné, nelze vyloučit, že tuto změnu neovlivnila také výrazně snížená kvalita archeologických pramenů a tedy i vstupních dat pro výpočty.

Hodnoty, které byly vypočítány pro jednotlivá pohřebiště, nevypovídají přímo o počtu obyvatel konkrétních sídlištních jednotek, ale o velikosti komunity či komunit, které dané pohřebiště využívaly. V případě nejrozsáhlejšího pohřebního areálu Kanín to bylo v první a druhé fázi 454 – 730 osob. Rozsahem odpovídající sídliště nacházíme pouze uvnitř opevněného areálu hradiště. Menší pohřebiště na pravé břehu Cidliny (polohy U Cukrovaru, U nádraží, Na růžku, sondy 300 a 311) sloužily skupině obyvatel jejichž počet se v první fázi pohyboval mezi 17 – 33 osobami a v druhé fázi 30 – 55 osobami, což odpovídá představě 3-4 drobnějších sídlišť/ usedlostí na pravém břehu Cidliny. Určitou nejistotu do

tohoto obrazu však vnáší pohřebiště v místě dnešního katolického a evangelického hřbitova, které bylo prozkoumáno jen minimálně.

10. 3. Životní prostředí libické aglomerace a jeho potenciál

Z hlediska možností hospodářského využití byla libická aglomerace rozdělena do 3 částí:

1. Opevněný areál. Intenzivně osídlený prostor vnitřního hradiště a předhradí představuje především prostor konzumce. Na základě karpologických analýz můžeme na předhradí předpokládat pouze menší zemědělsky obdělávané plochy podobě zahrad.
2. Prostor říční nivy, kde louky a pastviny postupně přecházely v lesní porosty, se jeví jako nejvhodnější pro některé typy lesního managementu kombinované s chovem dobytka.
3. Suchá vyvýšená místa na úrovni říčních teras severně až severovýchodně od předhradí jsou pokryta lehkými písčítými hnědozeměmi a černozeměmi, které považujeme za ideální pro zakládání polí.

10. 4. Zemědělsky obdělávané plochy

Při výpočtu nezbytného rozsahu polí produkujících dostatečné množství potravin (v tomto případě obilí) jsou východiskem tyto tři hlavní faktory: výnos z jednoho z jednoho zasetého zrna, výnos z jednotky plochy (ha) a průměrné spotřebě na osobu a rok. Jelikož se publikované závěry liší ve svých výsledcích až v řádech (0,2 – 3 ha na osobu, obr. 52), bylo nezbytné věnovat hlavní pozornost právě těmto extrémním hodnotám.

Spodní mez (0,2 ha) obdělávané plochy nebytné pro obživu jednoho člověka vychází z poměrně optimistického předpokladu výnosu 4-8 zrn z jednoho zasetého a spotřeby pouhých 65,4 kg obilí na osobu a rok (*Gunilla - Olsson 1991*). Proti tomuto značně optimistickému předpokladu stojí odhad 3 ha obdělávaných ploch, z nichž 2 ha slouží k produkci obilnin a 1 ha je vyhrazen luštěninám (*Dzieduszycka 1985*). Autorka vedle velmi malých výnosů 2 zrna z jednoho počítá také se spotřebou 278,9 kg obilnin na osobu a rok. Skutečnost, že oba zmíněné přístupy lze považovat za extrémní ukazuje i srovnání s dalšími publikacemi, kde je pro raně středověké zemědělství považován za přijatelný výnos 3 zrna z jednoho zasetého (*Goetz 2005, 230-231; Kudrnáč 1962, 1958*). Neustupný – Dvořák (*1983*) uvádějí spotřebu 240 kg obilnin na osobu rok pouze v těch případech, kde jsou jediným zdrojem potravy.

10. 5. Dřevo a les

Odhad množství dřeva nezbytného v libické aglomeraci se zaměřil na stavební dřevo pro obydlí a opevnění a palivové dřevo. Zohledněno nebylo dřevo potřebné při tavně železa, drahých kovů a výpalu keramiky. Přestože při archeologickém výzkumu byly zjištěny stopy zpracování kovů a stejně tak je pravděpodobná i výroba keramiky, objem těchto aktivit je za současného stavu poznání nezjistitelný.

10. 6. Opevnění

Opevnění vnitřního hradiště a předhradí bylo sledováno archeologickým výzkumem na 12 místech, ale jeho rekonstrukce je vzhledem k stavu zachování i publikace komplikovaná (Mařík 2006). Opevnění v celé své šíři zachytil výzkum na severozápadním okraji vnitřního hradiště, tzv. „sondy na valu“ (Turek 1966-68, Košta 2006), kde hradba tvořilo dřevohlinité těleso ve spodní části s roštovou konstrukcí kryté vnější a vnitřní plentou z opukového kamene. Celá hradba byla 10 široká a 2846 m dlouhá. Výšku tohoto typu konstrukce se mohla vzhledem ke svým statickým vlastnostem pohybovat mezi 4 – 5 m (Procházka 1986, Pavlis 1978). Celkový objem hradby proto mohl činit 93 918 m³. Podíl dřeva u tohoto typu konstrukce obvykle nepřesahuje 7 % celkového objemu hradby (Procházka 1986), což v je případě Libice 6574 m³.

10. 7. Obydlí a palivové dřevo

Navzdory intenzivnímu výzkumu jsou naše znalosti od podobně obydlí na libickém hradišti značně omezené. Při výzkumu předhradí bylo zachyceno pouze 8-10 zahloubených obydlí (Princová – Mařík 2006). Podobně jako na jiných lokalitách mladších období raného středověku můžeme absenci zahloubených obydlí vysvětlit tak, že na Libici převažovaly nadzemní stavby, jejichž stopy se nezachovaly (Vařeka 2004, 235-236).

Pro stavbu domu na raně středověkém sídlišti v Gross Raden bylo třeba 9 m³ (Labes - Sommer 1995), v polské Kruzswici 8 m³ (Dzieduszycki 1977). Vedle obytných staveb musíme počítat také s dalšími hospodářskými stavbami, což může celkový objem potřebného dřeva navýšit až na 15 m³. Předpokládáme-li, že velikost jedné rodiny se mohla pohybovat mezi 4-6 členy, mohl se celkový počet obytných staveb pohybovat mezi 66-158 v první a druhé fázi a 50-92 ve fázi třetí.

Objem palivového dřeva spotřebovaného ročně v jedné domácnosti odhadujeme za základě experimentů. Dolní hranici představuje 6-10 m³ (Labes - Sommer 1995) a maximum 20 m³ (Pleinerová 1986).

10. 8. Zdroje dřeva a lesní management

Dřevo pro libickou aglomeraci můžeme z hlediska využitelných zdrojů rozdělit do dvou skupin. Stavební materiál pro opevnění první obydlí musel být získán v poměrně krátkém časovém úseku, a proto mohl být získán především intenzivní těžbou - holosečí. Stavební dřevo bylo káceno selektivně, v raně středověkých dřevohlinitých opevněních, pokud byla tato skutečnost sledována, byly používány kmeny jejichž průměr se pohyboval mezi 17 – 28 cm (*Procházka 1986*). V případě Libice to byly kmeny o průměru 17 cm (*Turek 1966-68*). Objem dřeva, které mohl poskytnou vzrostlý les, je ovlivněn celou řadou faktorů, jako je věk, výška stromů a počet vzrostlých stromů na jednotku plochy. Při srovnávání dat ze současného lesnictví jsme se zaměřili na produktivitu dubových porostů, protože právě ty okolí Libice tvořily dominantní složku lesa a zároveň dub byl nejčastěji užívanou dřevinou pro stavební účely (*Behre 1983*). V ideálních podmínkách je možné podle moderních údajů získat až 700 m³ z 1 ha lesa (*Schwappach 1943*). Když však vezmeme v úvahu výše zmíněnou selektivní těžbu a přítomnost dalších dřevin můžeme považovat za reálné i nižší předpokládané výnosy (187 m³/ha, *Labes - Sommer 1995* ; 300 m³/ha, *Dzieduszycki 1977*) za reálné. Autoři bohužel neuvádějí své zdroje.

Pro výstavbu opevnění 6574 m³ bylo třeba vykácet 9 – 35 ha a další 1 – 12 ha lesa spotřebovala výstavba obydlí. Vzhledem k tomu, že libické hradiště bylo výše zmíněnou formou hradby opevněno pouze v prvních dvou fázích své existence, není již třeba ve třetí fázi s tímto způsobem exploatace lesa počítat (obr. 53).

Objem palivového dřeva a materiálu na opravy a další stavby byl již nebyl tak vysoký jako v případě opevnění, ale jeho potřeba byla trvalá. K takovému účelu se jeví jako nejvhodnější některá forma výmladkového hospodaření (copicicng nebo pollarding). Na rozdíl od vysokého lesa je roční přírůstek dřevní hmoty vyšší (*Michal – Petříček 1999*), v případě dubového lesa se tento přírůstek pohybuje kolem 5 m³/ha (*Vyskot 1958*, 200). Z hlediska získávání stavebního materiálu je rovněž důležité, že dvacetiletý výmladkový les je schopen poskytnou na poměrně rovné a stejně staré kmeny, které je jinak třeba ve vysokém lese třeba pracně a zdlouhavě vyhledávat.

Počítáme-li s pravidelným 5 – 6letým obmýtím pro palivové dřevo a 20letým pro dřevo stavební mohla tato forma hospodaření pokrývat plochu 84 – 656 ha v první a druhé fázi a 64 – 278 ha ve fázi III (Obr. 54).

10. 9. Tři modely

Vypočítané plochy potřebné pro ornou půdu a obě formy lesa byly vymezeny na podkladě digitalizovaných geologických a pedologických map v prostředí GIS s pomocí softwaru Geomedia Professional 6.0. Kolem opevněného areálu byly vytvořeny tzv. obalové zóny (buffer zones). Obalové zóny jsou umělé geometrické útvary, které ohraničují plochu v dané vzdálenosti od určeného bodu, linie nebo okraje plochy. V případě libické aglomerace to je linie opevnění. Hlavním důvodem jejich využití je možnost snadno a přesně měřit nepravidelných ploch v prostředí GIS (obr. 55).

Pole jsou předpokládána na lehkých písčitéch hnědozemích a na černozemích, zatímco nivní a podzolové půdy byly vyloučeny. Prostor říční nivy byl vyhrazen lesnímu hospodaření. Jelikož se v blízkosti nebo uvnitř vytvořených obalových zón vyskytla současná raně středověká sídliště nemohly být do výsledných kalkulací započítány plochy hospodářského zázemí těchto lokalit. Detailní archeologické a archeobotanické průzkumy prokázaly, že pole příslušná k těmto lokalitám se vyskytovala do vzdálenosti 300-500 m (*Gunilla - Olsson 1991*) od sídliště a jejich celkový areál dostupnosti (site catchment⁴⁷) nepřesahoval 2000 m (*Gunilla - Olsson 1991, Dulinicz 1991, Behre – Kučan 1994*).

Jelikož rozdíly mezi horní a dolní mezí odhadovaných nároků se v některých případech lišily až desetkrát, byly vytvořeny tři prostorové modely. Maximalistický, který počítá s maximálním počtem obyvatel a nejhoršími produkčními možnostmi polí i lesů. Minimalistický model předpokládá na druhé straně pravý opak, tedy minimum obyvatel, hospodařících s nejlepšími výsledky. Třetí, střední, model vychází z aritmetického průměru maximálního a minimálního počtu obyvatel. Plocha obdělávané půdy je stanovena podle odhadů J. Kudrnáče (1962). Střední rozloha výmladkového lesa byla počítána podle průměrného počtu domácností. Pro libickou aglomeraci byly vypracovány dvě trojice těchto modelů. První z nich zachycuje první a druhou fázi, kdy se počet obyvatel výrazně nemění. Druhá trojice patří fázi třetí.

Prostorové modely **nejsou rekonstrukcí** hospodářského zázemí hradiště, představují pouze meze uvažování o rozsahu potřeb obyvatel raně středověkého centra jakým bylo libické hradiště. Výsledky však naznačují, že nároky obyvatel hradiště nepředstavovaly pro své zázemí zásadní zátěž a mohly být z větší části uspokojeny v rámci jeho aglomerace. Týká se to především dřeva, kde není nezbytné předpokládat organizaci zásobování ze vzdálenějších míst. Nejevzdálenější pole by se podle maximalistického modelu nacházela 4,2

⁴⁷ Obecně k site catchment analysis: *Roper 1979*.

km od opevněného areálu. Patrně se však zemědělsky využívané plochy, hlavně orná půda, nemusela nacházet v bezprostředním okolí hradiště, ale potřebné potraviny mohly být produkovány spíše na nedalekých sídlištích, která tvořila skutečné hospodářské zázemí.

Při tvorbě modelu nebyly a nemohly být zohledněny některé skutečnosti, které rozsah skutečného zázemí nepochybně ovlivňovaly. Na produkci potravin a se patrně nepodíleli příslušníci vyšších sociálních vrstev. Také někteří specializovaní řemeslníci se věnovali zemědělské činnosti se v omezené míře. Na druhou stranu nelze tuto míru specializace přeceňovat. Libice nebo jiná raně středověká centra si ve srovnání s vrcholně středověkými městy zachovávala spíše agrární charakter (srov. *Brather 2001*, 140-142).

11. Nerostné suroviny v zázemí Libice

11. 1. Kámen

V největším objemu byla z nerostných surovin využívána opuka. Byla používána především jako stavební materiál. Opuková plenta kryla vnější i vnitřní stranu opevnění, z opuky byla vystavěn i kostel na vnitřním hradišti. Z opukových kamenů byly vyskládány také základy nadzemních staveb na vnitřním hradišti (palácové stavby) i na předhradí (tzv. kněžský dům). Zvýšený zájem o opuku můžeme datovat do počátku druhé vývojové fáze libického hradiště, kdy proběhly rozsáhlé stavební změny na vnitřním hradišti. Datování opukových konstrukcí v opevnění je za současného stavu problematické. Archeologické výzkumy realizované v letech 1999 - 2004 (*Mařík 2006*) zachytily destrukce vnějších částí hradby pouze jako destrukce, které obsahovaly mladohradištní keramiku, ta však nevyovídá nic o době stavby. Nejbližším zdrojem opuky je 4 km vzdálený vrch Oškobrh, kde je těžba kamene v raném středověku doložena (*Hrdlička – Richter 1974*).

Zcela ojedinělé je použití červeného pískovce při obložení hrobu 187 na pohřebišti v poloze Kanín II. Dno i obě delší strany byly obloženy pískovcovými bloky, jejichž celková hmotnost přesahovala 500 kg. Podle geologického posudku musely být dopraveny z okolí České Brodu, tedy ze vzdálenosti kolem 25 km⁴⁸.

Zlomky žernovů, které byly nalezeny pouze ve výplních objektů tatovaných do časně slovanského a středohradištního období byly vyráběny z dvojslídnych svorových rul. Jejich nejbližší výchozy jsou na území dnešního Kolína a dále se vyskytují v jižním okolí Kutné Hory (*Ševčík – Zavřel 2006*).

⁴⁸ Geologický posudek vypracovaný J. Zavřelem je součástí nálezové zprávy uložené v archivu Archeologického ústavu AV ČR čj. 3628/05.

11. 2. Zpracování kovů

Železo

V libické aglomeraci byl zaznamenán zvýšený výskyt železných strusek především na předhradí a to v sondě 14 a v sondách 10 a 265/11. V sondě 265/11 byly zachyceny také pozůstatky pyrotechnických zařízení, konkrétní funkci vzhledem ke stavu zachování není možné určit. Nálezy železářských vyhřívacích pecí uvádí R. Turek (1966-68, 64-65) z předhradí z prostoru pozdější sondy 14.

Analýzy železných strusek ze sondy (Zavřel 2005) prokázaly, že se jedná o pozůstatky metalurgických procesů. Železnou rudu bylo možné získávat z místních zdrojů. Hrudky železitých pískovců se hojně nacházejí v pleistocénních terasovitých sedimentech (Ševčík – Zavřel 2006).

Drahé kovy

Stopy zpracování drahých kovů byly zachyceny na vnitřním hradišti i na předhradí. Na vnitřním hradišti byly v jihozápadní části zkoumané plochy, patrně v druhé etapě výzkumu, nalezeny zlomky tyglíků, v nichž byla tavena měď a stříbro (Komárek 1954, Turek – Hásková – Justová 1981, 37). Dalším místem, kde docházelo k tavení stříbra a dokonce také zlata bylo předhradí, sonda 14A/2. Na rozdíl od akropole posloužily v tomto případě pro tavení kovů namísto tyglíků střepy běžné mladohradištní keramiky⁴⁹. Na jejich povrchu zůstala natavená sklovitá hmota, která byla zbarvena oxidy barevných kovů nebo obsahovala přímo drobné kovové kuličky (obr. 56). Některé zlomky keramiky byly působením vysokých deformovány a napěněny. Skelné povrchy vznikly při hutnických nebo prubířských procesech. Spektrální analýzy těchto tavenin prokázala zastoupení olova, mědi, stříbra, cínu a zlata. Výsledky těchto analýz otvírají velice závažnou otázku původu hornin, z nichž byly tyto kovy vytaveny. Poměrně pestré zastoupení i dalších prvků naznačuje, že zpracovávanou surovinou mohly polymetalické rudy, které se hojně vyskytují v oblasti dnešního Kutnohorska. Exploatace těchto rudných ložisek je však v současnosti některými badateli odmítána (Lutovský – Petrůň 2004, 126-127, Šrein 2003). Řešením tohoto problému může být další analytické zpracování, které by se mělo soustředit na zastoupení stopových prvků a izotopického olova kombinované s podrobnou a archivní rešerší v Geofondu ČR (Zavřel 2006)

⁴⁹ Společně se vzorky ze sondy 14 A/2 byly analyzovány skelné povlaky z keramiky z polohy, kde se pravděpodobně nacházelo hradiště Oldříš (dnes na katastru obce Velký Osek, 4 km JZ od Libice).

Analyzované globulky žlutého kovu, které se vyskytly na jednom střepe ze sondy 14A/2 a na jednom z lokality Oldříš, se skládaly z 72 – 77 % zlata a z 21-26 % stříbra. Zlato bylo pravděpodobně čištěno metodou cementace (*Zavřel 2006*). Podobně jako v případě stříbra není ani pro zlato definitivně vyřešena otázka jeho původu. Nejbližší oblast s doloženým výskytem zlata se nachází na Čáslavsku. Nejvýrazněji objevuje v aluviálních rozsypech ve velmi vysoké ryzosti (s obsahem stříbra mezi 1 – 15 %) a jako elektrum s podílem stříbra 25 – 55 % (*Morávek 1992*, 118), což odpovídá složení analyzovaných vzorků z Libice a Oldříše. Stopy blíže nedatovaných rýžovišť jsou této oblasti doloženy povrchovými průzkumy 3 – 5 km JZ od Golčova Jeníkova (*Starý – Šanderová – Tomášek 2004*).

Přestože můžeme bez větších pochybností doložit zpracování drahých kovů na Libici i na Oldříši, je studium těchto technologických postupů na samém počátku. Nevíme, zda nalezené keramické zlomky jsou dokladem rozsáhlejších hutnických procesů a nebo se jedná pouze o stopy experimentu, který neměl další pokračování.

12. Sledované území - zázemí libického hradiště?

Jak již bylo zmíněno v úvodní kapitole, prostor, který může být na základě archeologických pramenů vymezen jako zázemí místa s centrálními funkcemi, bývá identifikován na základě koncentrace sídlišť v jeho okolí. Takto vymezený prostor představuje především zázemí uspokojující hmotné potřeby hradiště a může též pokrývat potřeby některých služeb nebo specializovaných řemesel. Zcela nepochybně však nejsou tímto způsobem pokryty veškeré ekonomické vazby důležité pro ekonomiku hradiště, především takové, které se nacházejí ve větší vzdálenosti a které na základě archeologických pramenů nelze identifikovat (srov. *Lalík 1971, Petráček 2003*).

Prostor, kde lze předpokládat existenci bezprostředního ekonomického zázemí hradiště, byl vymezen mechanicky jako obdélník o rozměrech 23 x 24 km⁵⁰. Rozsah této plochy, která je označena jako **sledované území**, byl stanoven tak, aby vyhovoval následujícím podmínkám:

1. Z hlediska životního prostředí musejí hranice sledovaného území zahrnovat více geologických útvarů a stejně tak je i žádoucí i výskyt různých typů rostlinných společenstev.

⁵⁰ Z praktických důvodů, byly při vymezení hranic sledovaného území použity mapové listy základní mapy 1 : 10 000 (ZM 13-14-01 – 13-14-25 a 13-32-01 – 13-32-05). Část digitálních mapových podkladů poskytl bezplatně Český úřad katastrální a zeměměřičský.

2. Vzdálenost hranic sledovaného území od Libice musí být větší polovina vzdálenosti od jiného hradiště obdobného významu. V tomto případě jsou to především hradiště Kouřimi a sídelní aglomerace na území dnešního Kolína.

3. Sledované území musí být pokud možno stejnoměrně archeologicky prozkoumané.

12. 1. Geologie

Na sledovaném území se setkáváme s následujícími geologickými jednotkami (*Demek 1987*). Centrální část území zaujímá *Sadská rovina* (Obr. 5) vytvořená erozně akumulací činností Labe a jeho přítoků na turonských slínovcích a písčítých slínovcích překrytých většinou kvarténními říčními sedimenty. Vyznačuje se nízkými středopleistocenními a mladopleistocenními říčními terasami na písčítých slínovcích, místy zarovnanými slínovcovými povrchy.

Na severu a severovýchodě hraničí *Sadská rovina s Nymburskou kotlinou a Milovickou tabulí*, která je charakterizována erozně denundační činností se středopleistocenními říčními terasami, údolními nivami, pokryvy a přesypy navátých písků, zarovnanými slínovcovými povrchy a vzácnými svědeckými vrchy.

Východně od *Sadské roviny* se nachází *Ovčárská pahorkatina* vytvořená převážně na turonských slínovcích a vápnitých jílovcích s erozně denundačním reliéfem mírně ukloněných zarovnaných povrchů, svědeckých vrchů. Z hlediska geomorfologických procesů je toto území charakterizováno plošnými splachy a sesuvy půdy. Nejvýraznějším a zároveň nejvyšším bodem *Ovčáské pahorkatiny* je svědecký vrch Oškobrň (285 m n. m.) tvořený svrchnoturonskými až koniackými slínovci s polohami křemitých jílovců. Na vrcholové plošině se nacházejí odolné inoceramické opuky. Do východního okraje sledovaného území zasahuje také Králové městecká tabule, kterou protékají levé přítoky Mrliny na svrchnoturonských až koniackých slínovcích a vápnitých jílovcích s polohami křemitých jílovců. Tvoří plošinný až mírně zvlňený erozně denundační reliéf pleistocenního stáří s rozsáhlými strukturálně denundačními plošinami.

Jižní okraj sledovaného území je součástí *Českobrodské tabule*, jejíž dvě části (na východě *Kolínská tabule*, na západě *Kouřimská plošina*), jsou charakterizovány jako ploché pahorkatiny tvořené svory, svorovými rulami a amfibolity. Tvoří převážně akumulací reliéf rozsáhlých staropleistocenních teras, většinou zakrytých sprašemi. Staropleistocenní erozí

byly vymodelovány rulové a amfibolitové suky. Typickým příkladem je lokalita Kolín-Hánín, kde tento útvar obklopený labskou nivou byl využit k vybudování opevněného sídliště.

Pro poznání vývoje osídlení na sledovaném území představují velmi důležitou položku nivy Labe a Cidliny. Labská niva prochází sledovaným územím od jihu k severozápadu. Její šířka kolísá 200 m v Nymburce a v Kolíně až po 2,6 km v u Libice a Velkého Oseka. Celkově zabírá plochu 50 km² což je přibližně 10 % z celkové plochy sledovaného území. Nivu Cidliny můžeme sledovat o v úseku od Žehuňského rybníka po soutok s Labem. Mezi Libicí a Opolany je poměrně sevřena říčními terasami (šířka 200 m), od Opolan až po Žehuňský rybník její šířka kolísá mezi 700 – 900 m, její celková plocha činí pouze 2,8 km². Další nivní uloženiny se vyskytují na středním toku Výrovky, severovýchodně od Poděbrad v místě bývalého rybníka Blato a na úpatí Ovčárecké pahorkatiny v povodí potoka Bačovky. Studium říční nivy je podmíněno spoluprací celé řady vědních oborů jako je geologie, geomorfologie, pedologie, hydrologie, paleobotanika a archeologie (*Rulf 1994*). Bez tohoto multidisciplinárního přístupu zůstávají možnosti archeologie značně omezené. Stav poznání niv Labe a Cidliny je v tomto ohledu značně nevyrovnaný. Zatímco v případě Labe máme k dispozici výsledky několika projektů soustředěných na jeho střední tok, v případě Cidliny je zdrojem informací pouze geologická mapa (*Holásek et. al. 1993*), která vymezuje její rozsah.

12. 2. Labská niva a její geologický vývoj

Základní informace o vývoji říční nivy na středním toku Labe poskytují práce vzniklé na základě geologických profilů sledovaných na šesti lokalitách⁵¹ (*Růžičková - Zeman 1994*). Sedimenty byly datovány nálezy subfosilních kmenů radiokarbonovou metodou (*Jílek – Melková- Růžičková – Šilar - Zeman 1995*). Výsledky tohoto projektu byly doplněny a upřesněny podrobným geologickým a geomorfologickým mapováním deseti vybraných lokalit v úseku mezi Novou Vsí u Kolína a Tišicemi na Mělnicku a zpracováním inženýrsko – geologických profilů vzniklých na počátku 20. století (*Růžičková - Zeman 1998*).

Z hlediska geomorfologické vývoje nivy se závěry obou projektů do značné míry shodují. Odlišné je však datování jednotlivých vývojových fází, kde nejvýraznější odchylky můžeme sledovat právě v obdobích raného a vrcholného středověku. Jelikož autoři tomuto problému nevěnovali pozornost, můžeme pouze předpokládat, že příčinou byly rozdílné zdroje datovacího materiálu a také sama metoda, která připouští poměrně značné odchylky.

⁵¹ Grantový projekt „The paleoclimatic record in Upper Pleistocene and Holocene sediments in the Labe River valley and prognosis of the climate“. Probíhal v letech 1991 – 1993.

V průběhu holocénu se vytvořily na horním a středním toku Labe dvě holocénní terasy (vyšší a nižší nivní stupeň) a současná niva. Vývoj labské nivy představuje dynamický proces, který charakterizuje eroze, sedimentace střídaná období rovnováhy.

Povrch **vyššího nivního** stupně se nachází přibližně 4 m nad současnou hladinou řeky. K ukládání sedimentu docházelo ve dvou fázích, které jsou datovány metodou ^{14}C v rozpětí let 9490 – 7 740 \pm 175 let BP.

Nižší nivní stupeň, jehož povrch leží 2,5 – 3 m nad současnou hladinou řeky. Podobně jako v případě vyššího jsou dokumentovány 2 úrovně sedimentace. Starší úroveň je datována do období 8500 - 7700 BP, její povrch byl osídlen v neolitu. K další intenzivní sedimentaci došlo v rozpětí let 5100 – 4800 let BP. Nižší nivní stupeň se na rozdíl od vyššího nedochoval podél celého toku řeky. Pravděpodobně byl také částečně zničen erozí v období „malé doby ledové“, kdy docházelo na některých místech k jeho zaplavování.

Prostor **současné nivy** vzniká v důsledku o hloubkové eroze v době kolem roku 2500 – 2300 B.P. (*Růžičková - Zeman 1998*). Vznikají v ní četné meandry, které jsou postupně zaplňovány organickými sedimenty. Vznik těchto sedimentů je datován mezi lety 1100 – 670 B.P. Další výraznější akumulaci spojují autoři až s dobou „malé doby ledové“. V současnosti se mocnost tohoto nejmladšího sedimentu se pohybuje kolem 2 m.

Starší práce, na které se podíleli i oba předchozí citovaní autoři obou autorů (*Jilek – Melková – Růžičková – Šilar - Zeman 1995*) předpokládá až do doby kolem roku roku 1150 A.D nedochází k výraznější erozi ani sedimentaci a vodní režim Labe byl vyrovnaný. Po tomto datu se objevují první povodně a prostoru říční nivy začíná narůstat sediment. Další výraznější povodně se objevují po roce 1250 a v době malé doby ledové v období let 1550 – 1700.

12. 3. Vegetace

V širším okolí hradiště (sledované území, obr. 8) je můžeme vycházet hlavně mapy potencionální přirozené vegetace (*Neuhäuslová a kol. 2001*). V jihozápadní části sledovaného území na dřeviny tvrdého luhu navazují lipové doubravy (dub zimní, letní, lípa ojediněle habr), jejichž typickým podložím jsou terasové písky a štěrkopísky a hlinitopísčité materiály s vlhkým až středně vlhkým hydrologickým režimem. Další pokračující ekologickou jednotkou jsou *černýšové dubohabřiny* (dub zimní, habr, lípa), které se vyskytují na středně vlhkých až občasně vysychavých půdách.

Na severu a severovýchodě sledovaného území (povodí Cidliny, Mrliny, Bačovského potoka) sousedí porosty tvrdého luhu *střemchové jaseniny, místy v komplexu s mokřadními olšinami* (jasan, olše, lípa, střemcha, dub letní). Jedná se o společenstvo širokých niv a potoků terénních depresí s pomalu tekoucí podzemní vodou. Hydrologický režim je vlhký až středně zamokřených. V jihovýchodní části sledovaného území sousedí z nivou Labe 1,5 – 2,5 km široký pás (počátek u obce Veltruby) rekonstruovaný jako kostřavová borová doubrava. Jedná se o poměrně chudé společenstvo vyskytující se na akumulacích vátných písků s kvarténních šterkopískových teras nebo i přímo na těchto terasách, zejména při jeho hranách, v polohách teplé klimatické oblasti se silně výsušným hydrologickým režimem.

12. 4. Archeologický výzkum sledovaného území

Oblasti Poděbradska, Kolínska a Nymburska, které sledované území částečně pokrývá patří již od konce 19. století mezi místa intenzivního archeologického zájmu. V severní polovině to byla aktivita J. Hellicha. V prvních desetiletích 20. století bylo obdobným způsobem sledováno J. Dvořákem také Kolínsko (obr.58). V poválečném období na práci obou amatérských archeologů navázala regionální muzea v Kolíně a Poděbradech a na vybraných lokalitách také Archeologický ústav v Praze a Ústav archeologické památkové péče středních Čech. V současné době je na sledovaném území evidováno přibližně 1500 akcí (Kuna – Křivánková – Krušinová 1995, 10-13). Hlavním zdrojem dat při mapování archeologických aktivit na sledovaném území byla Archeologická databáze Čech doplněná archivními materiály z pozůstalosti J. Hellicha⁵², některými dílčími regionálními studiemi (Klír 2002, 2005; Valentová – Tvrdlík 2004) a v ojedinělých případech i povrchovými sběry prováděnými autorem. Intenzita archeologických akcí není na sledovaném území naprosto rovnoměrná (obr. 57). Výrazně vyšší koncentrace můžeme sledovat na dlouhodobě zkoumaných lokalitách (Libice, Opolánky – Staré Badry), městská jádra dotčená intenzivní výstavbou (Kolín, Poděbrady a Nymburk). Podstanou roli sehrál také odborný zájem některých badatelů ve vybraných mikroregionech⁵³. Naopak menší pozornost byla věnována ve východní části sledovaného území v okolí Městce Králové a východně od Kolína a na dolním toku Výrovky jihozápadně od Nymburka. V těchto oblastech je obtížné rozhodnout, zda je způsobeno absencí zájmu odborných pracovišť, nebo je projevem reálně nižšího výskytu archeologických nálezů.

⁵² Uloženo v archivu Polabského muzea v Poděbradech.

⁵³ Na horním toku Výrovky v okolí Radimi (Sedláček – Vencl 1975) a podél dolního toku Cidliny jsou to nepublikované povrchové sběry prováděné P. Břicháčkem.

12. 5. Datování

Při datování nálezů raně středověkých nálezů ze sledovaného území se opíráme především o údaje uvedené v Archeologické databáze Čech. Závěry autorů evidovaných hlášení mohly být revidovány pouze částečně, protože velká část materiálu je nepublikována a nebyla v době přípravy práce dostupná. Tato revize byla provedena pro starší fáze raného středověku (RS 1, 2) J. Bubeníkem (1997) a doplněn N. Profantovou (*Kuna, M. – Profantová, N. a kol. 2005*). Zásadní problém nepředstavuje ani materiál datovaný do středohradištního období (RS 3). Jinak je tomu ovšem nejmladší mladohradištní fázi (RS 4), které pokrývá značně dlouhé období od poloviny 10. až do závěru 12. století. Právě proto byl při revizi nálezů věnována na vybraných lokalitách právě tomuto období, aby byly odlišeny starší, především keramické nálezy, popisované jako tzv. keramika „slavníkovské fáze“ a mladší pozdně hradištní materiál (viz kapitola 4).

12. 6. Sídliště a pohřebiště

V časně slovanském období můžeme sledovat výraznější koncentraci osídlení na dolním toku Cidliny, v jihozápadní části sledovaného území na středním toku Výrovky a podél Labe v Poděbradech a v Nymburce. Pro osídlení byly vybírány polohy v blízkosti vodních toků na písčítých hnědozemích.

Ve starohradištním období je patrná ve vývoji osídlení výraznější změna. Osídlení se jeví jako značně rozptýlené. Mimo dolní Cidlinu není vazba na hlavní vodní toky tak výrazná jako v předchozím, ale i v následujícím období. Největší četnost středohradištních nálezů bylo zaznamenáno v jihozápadní části sledovaného území. Je pravděpodobné, že tato skutečnost souvisí se vznikem radimského hradiště, ale bez podrobnějšího rozboru nálezů nelze tento předpoklad bezpečně potvrdit.

Středohradištní období je na sledovaném území poznamenáno především vznikem sídelních aglomerací v Libici a Kolíně. Sídliště jsou opět zakládána v těsné blízkosti okrajů říčních teras, kde byly preferovány především písčité hnědozemě. Naproti tomu černozemě, glejové půdy a písčné duny, které byly pravděpodobně méně vhodné k obdělávání, byly vyhrazeny pohřebištím. Mimo takto vymezenou oblast se objevuje od středohradištního období také osídlení na vrchu Oškobrhu a na jeho úpatí. Tento dominantní bod v krajině kolem Libice pravděpodobně nebyl opevněn, avšak význam této lokality podtrhuje nález kostrového hrobu (obr. 63: 1) vybaveného sekerou, vědrem a keramickou nádobou (Hellich

1928). Ve středohradištním období mohl Oškobrnh plni především strážní funkci a od poloviny 10. století je zároveň také hlavním stavebním kamenem pro libické hradiště.

V mladohradištním období dochází hlavně k zahušťování sítě osídlení, která vznikala v předchozím období. Výraznou změnu představují nově zakládané opevněná sídliště podél Labe, kolem nichž se výrazněji koncentrují otevřená sídliště. Další nová sídliště, která se objevují především na sever od Cidliny datujeme již spíše do pozdně hradištního období. Mezi nálezy keramiky převládají především nízké vzhůru vytažené okraje, a proto můžeme spojovat spíše s počátky vrcholně středověkého osídlení nežli se zázemím libického hradiště.

Zvláštní postavení ve studiu zázemí libického hradiště přísluší lokalitě **Staré Badry** na katastru současných Opolánek na pravém břehu Cidliny. Velkou pozornost věnoval lokalitě již Jan Hellich a v letech 1965-66 a 1969-73 tu probíhal systematický výzkum pod vedením J. Princové – Justové. Rozsáhlý terénní výzkum doplnily povrchové sběry a také drobné záchranné akce prováděné Polabským muzeem v Poděbradech⁵⁴. Sídlíšní nálezy, které pokrývají dobu od časně slovanského období po vrcholný středověk byly nalezeny na obou březích Cidliny. Rozsahem osídlené plochy i skutečností, že v mladohradištním období byla jeho část lokality na pravém břehu ohrazena (*Princová – Justová 2004*) se Staré Badry vymykají běžným otevřeným sídlištím. Bohužel dosavadní stav a zpracování sídlíšních nálezů⁵⁵ nám neumožňuje podrobnější závěry.

12. 7. Opevněné polohy - hradiště

Nestarší opevněnou lokalitou na sledovaném území se nachází na katastru obce **Radim** v poloze Na šancích. Dvoudílný oválný objekt o výměře 6,5 ha, je v současnosti zatravněn, nicméně na povrchu jsou stále patrné stopy orby. Hradiště je datováno do střední a mladší doby hradištní (*Sláma 1986*, 88; *Lutovský 2001*, 278-279). Tomuto chronologickému zařazení však neodpovídají soubor keramiky deponovaný v Polabském muzeu v Poděbradech. Na základě výzdoby i profilace okrajů i profilace okrajů můžeme celý soubor datovat do starší fáze osídlení klučovského hradiště (*Bubeník 1998*).

Ve středohradištním období se objevuje na sledovaném území vedle libického hradiště⁵⁶ rozsáhlá sídlíšní aglomerace na území dnešního **Kolína**⁵⁷. Centrum osídlení se nachází levém břehu Labe na chámového návrší, v jehož jižním sousedství se objevují četné hrobové nálezy. Přestože se doposud není jednoznačně doložena raně středověkým

⁵⁴ Za ústní informaci děkuji Z. Sedláčkovi.

⁵⁵ Publikována zatím pouze časně slovanská a starohradištní fáze osídlení (*Princová – Justová 2004*).

⁵⁶ 3 km jižně od JZ hranice sledovaného území se nachází hradiště na Staré Kouřimi.

⁵⁷ Podrobněji k topografii raně středověkého Kolína *Valentová – Tvrđík 2004*.

opevněním lze považovat za dostatečný doklad nejen bohatě vybavené kostrové hroby pro starší období, ale především rozsáhlou sídelní aglomeraci, která se dále rozrůstala i v mladohradištním období (obr. 65) a je svým rozsahem srovnatelná s řadou dalších významných sídelních aglomerací (obr. 1). Chrátové návrší se jeví jako velmi vhodné pro založení hradiště i celkové geomorfologické situace lokality. Říční niva obklopující tok Labe je přímo pod chrátovým návrším sevřena skalními výchozy kutnohorského krystalinika, a představuje tak ideální místo pro přechod řeky.

K výrazné změně v uspořádání opevněných sídel dochází v mladohradištním období. Vedle Libice, Kolína a Kouřimi⁵⁸ se na (dnešním) pravém břehu Labe nachází mezi Libicí a Kolínem 3 výrazně menší opevněné polohy: Oldříš, Hradišťko, Kolín – Hánín a při severním okraji sledovaného území hradiště Havraň (k.ú. Vestec u Nymburka).

Oldříš

Pozůstatky hradiště Oldříš, které je zmiňováno k roku 1110 v souvislosti s vpádem Poláků (*Kosmas III, 35, Bretholz 206*), jsou obvykle hledány na katastru dnešní obce Pňov – Předhradí (*Sláma 1986, 86; Čtverák – Lutovský – Slabina – Smejtek 2003, 241*), avšak tato lokalizace není jednoznačná. Díky rozsáhlým terénním úpravám, které byly provedeny při regulaci Labe v první polovině 19. století a intenzivní říční erozi, byly jako části hradiště poměrně nevýrazné terénní relikty v intravilánu obce, přičemž větší část hradiště je považována za zničenou.

Poprvé se o lokalizaci Oldříše pokusil W. W. Tomek (1858), který jej umístil podle pomístního jména „Na Oldříši“ (obr. 64: 1) a zmínky o kostele Sv. Jana na pravý labský břeh na katastr dnešního Velkého Oseka. Tento názor podrobil kritice J. Hellich na základě detailního rozboru písemných pramenů a následného archeologického výzkumu (*Hellich 1918*), při kterém byly odkryty základy kostela Sv. Jana zbouraného v době josefínských reforem a několik zahloubených objektů obsahujících raně středověkou keramiku⁵⁹.

V získaném souboru byla zastoupena keramika jak s jednoduše oříznutými okraji tak i okraje s mírně vytaženou horní hranou (obr. 66), které představují přechod od mladší a pozdní dobou hradištní. Na několika zlomcích keramiky se vyskytly sklovité povlaky s pozůstatky tavby zlata (viz kap. 11. 2.). Další poloha osídlená také v mladohradištním až pozdně hradištním období se nachází 400 m jihovýchodně. Jedná se o nevýraznou vyvýšenou o rozměrech 90x60 označenou pomístním jménem Na kopci (obr. 64: 2).

⁵⁸ Patrně na počátku mladohradištního období došlo k přesunu centra ze Staré Kouřimi na polohu u Sv. Jiří.

⁵⁹ Soubor keramiky je deponován v Polabském muzeu v Poděbradech inv. č. P 3182 – P 3205.

J. Hellich vzhledem k „*množství a kvalitě nálezů*“ usoudil, že prvotní lokalizace hradu Oldříše je mylná a svoji další pozornost zaměřil na protilehlý břeh Labe na katastr dnešní obce Pňova – Předhradí (obr. 64: 3). Velký význam přikládal nálezu kamenného reliéfu ze zbořeného kostela, který však datován až do poloviny 12. století (*Merhautová – Třeštík 1983*, 182) a hlouběji nelze datovat ani keramiku získanou při výstavbě inženýrských sítí v roce 1998 (*Motyková 2002*). Z těchto důvodů považujeme za reálnější spojit pozůstatky opevnění nalezené na východním okraji obce spíše s vrcholně středověkým tvrzištěm nežli oldříšským hradištěm.

Přestože pravděpodobně nelze s definitivně rozhodnout o lokalizaci hradu Oldříše, považujeme za pravděpodobnější jeho umístění na pravém břehu Labe v poloze „Na Oldříši“. Rovněž lze předpokládat, že nálezy z obou labských břehů tvořily jeden celek zachycující vývoj od raně středověkého hradiště k vrcholně středověkému sídlu drobné šlechty.

Hradiště

Hradiště bylo založeno na pozůstatku říční terasy oválného tvaru o rozloze 2,5 ha v poloze označované Na valech nebo Svatovík (64: 4). Opevnění hradiště tvořila až 2 m široká kamenná zeď s jílovitým pojivem a příkop (*Hellich 1915*). Použitý kámen byl označen jako „pískovcovitá opuka“, jejíž výchozy hledal Hellich v Radovesnici vzdálené cca 6 km jihozápadně od Hradiště. Na ploše hradiště byly opakovaně prováděny povrchové. Nalezenou keramiku, která je deponována v Regionálním muzeu v Kolíně, můžeme datovat do mladší až pozdní doby hradištní (fáze II, III podle chronologie libického hradiště, obr. 67). V blízkém okolí Hradiště (do 1,5 km) byly zjištěny stopy soudobého osídlení⁶⁰ a ve dvou polohách byly nalezeny též kostrové hroby. Nálezy dnešního pravého břehu Labe u bývalého mlýna v Klavarech (obr. 64: 5) zahrnovaly bronzové esovité záušnice. Další část pohřebiště zkoumal J. Hellich severně od hradiště (obr. 64: 6), které lze označit jako raně středověké podle kamenného obložení hrobové jámy⁶¹ a obvyklé orientace V – Z.

Kolín – Hánín

Hradiště se nachází na skalním výběžku obklopeném labskou nivou. Vzhledem k tomu, že bylo hradiště značně poškozeno novodobým lomem, je obtížné zjistit jeho původní rozsah (2,5 – 4,7 ha). V šedesátých a sedmdesátých letech proběhlo na lokalitě několik

⁶⁰ Za informaci a nahlédnutí do keramického materiálu děkuji Z. Sedláčkovi.

⁶¹ K obložení byl použit stejný druh kamene jako při výstavbě opevnění.

záchranných výzkumů pod vedením J. Hraly⁶². Mimo raně středověkých nálezů byly v areálu hradiště zjištěno osídlení z mladší doby železné. Převážná část raně středověké keramiky byla pochází z kulturních vrstev jejichž mocnost nepřesahovala několik decimetrů. Opevnění hradiště tvořila patrně kamenná zeď jejíž šířka se pohybovala kolem 1 m. Stopy dřevohlinitých konstrukcí zachyceny nebyly.

Nálezy z hánínského hradiště můžeme podobně jako v případě dvou předchozích lokalit datovat do mladohradištního a pozdně hradištního období. Tomuto datování odpovídá i nález bronzových vážek (*Ježek 2002*).

Havraň

Hradiště je situováno 8 km severovýchodně od Nymburka na soutoku Mrliny, Velenického a Netřebického potoka na katastru obce Vestec. Podobně jako v předešlých případech bylo založeno na pozůstatcích říční terasy o rozloze cca 4 ha. Ve vrcholném středověku byla ve východní části lokality postavena tvrz a pozůstatky raně středověké fortifikace byly z větší části zlikvidovány při terénních úpravách na počátku 20. století (*Hellich 1918*). Mezi keramikou nalezená při povrchových sběrech (*Klír 2002*) jsou zastoupeny především jednoduše oříznuté okraje a okraje s mírně vytaženou horní hranou.

Havraňské hradiště je mezi sledovanými opevněnými lokalitami jediné, u něhož můžeme usuzovat na jeho funkci. Ještě v první polovině 13. století je zmiňováno jako centrum blíže nedefinované provincie a plnila správní funkci zanikající hradske soustavy⁶³.

Z dalších dvou lokalit v blízkosti havraňského hradiště vyznačených na obr. 64 pochází pozdně hradištní keramika s nízkými vzhůru vytaženými okraji (*Klír 2002*). Jedná se o zaniklé vesnice Krněvice (obr. 64: 7) a Kratonohy (obr. 64: 8).

Hradiště, která se nově na sledovaném území objevují v mladohradištním období mají celou řadu shodných rysů. Byla zakládána na vyvýšených místech obklopených říční nivou. Jejich rozsah se pohyboval mezi 2,7 – 5 ha. Doba jejich trvání se omezuje na mladší a pozdní dobu hradištní. Podél Labe jsou rozmístěna v pravidelných odstupech cca 4 – 5 km, kde tvořila součást většího systému.

⁶² Výsledky těchto výzkumů publikovány pouze formou předběžných zpráv (*Hrala 1985*), za nahlédnutí do terénní dokumentace děkuji R. Tvrdíkoví.

⁶³ CDB II, 418-423 (č. 378). „in provincia Gavranensi“.

12. 8. Zázemí hradiště a písemné prameny

V úvodní kapitole tohoto oddílu (12.) byly jako hlavní kritérium pro vymezení archeologicky poznatelného zázemí hradiště stanoveny výraznější koncentrace osídlení v jeho bezprostřední blízkosti. Od středohradištního období, kdy předpokládáme vznik libického hradiště můžeme sledovat zvýšenou četnost sídlištních nálezů především na dolním toku Cidliny a v blízkosti jejího soutoku s Labem. Tato síť se zahušťuje v postupně v mladohradištním období zakládáním dalších, menších hradišť. Ty patrně nesouvisí pouze s libickým hradištěm, ale jsou součástí systému, v němž hrály roli další centra jako byl Kolín a snad i o 9 km jižněji položené hradiště v Malíně. Z historického hlediska ovšem nelze vznik tohoto systému přímo spojovat s činností Slavníkovců, či dokonce takto identifikovat jejich doménu. Hlavní překážkou jsou možnosti datování mladohradištní keramiky.

Model potřeb hradiště a potenciálu okolní krajiny (kapitola 10) ukázal, že za určitých okolností bylo možné potřeby hradiště uspokojit v rámci libické sídelní aglomerace. Proto předpokládáme, že jako dostatečné hospodářské zázemí mohl posloužit pás sídlišť na dolní Cidlině a případně též jižně podél Labe na poloviční vzdálenost mezi Libicí a Kolínem, což představuje přibližně kruh o poloměru 6 km.

K ověření předpokladu, že reálné hospodářské zázemí hradiště se vyskytovalo do vzdálenosti 6 km od centra, jsme pokusili využít písemné prameny. Jedná o knížecí donace církevním institucím z konce 10. - 11. století. Ty byly zakládány na původně knížecích hradech a jejich hospodářské zabezpečení pochází především z majetku v původním zázemí hradišť. Graf na obrázku 68 ukazuje vzdálenost majetků kláštera v Břevnově (CDB I, č. 375, s. 347-350), kapituly v Litoměřicích (CDB I, č. 382, s. 358-362) a vyšehradské kapituly (CDB I, č. 387, s. 371-391). Počet darů se výrazně nemění nebo dokonce narůstá pouze do vzdálenosti 8 km a mezi 8 až 12 km je patrná výrazná mezera. S obdobnou situací se setkáváme také v okolí prácheňského hradiště v jižních Čechách (obr. 69), zachycenou v darovací listině pro břevnovský klášter (CDB I, č. 379, s. 352-354).

Kruh o poloměru 6, případně 8 km, však logicky nepokrývá potřeby hradiště beze zbytku, například jižně od Kolína se nacházely zdroje některých nerostných surovin (srov. kapitola 11). V mladohradištním období lze také předpokládat, že byly využívány i některé zdroje, které poskytovala síť sídlišť mezi Libicí, Kolínem a snad i Malínem.

Abstract

Early medieval strongholds (fortified centres) were dominating elements in early medieval society. They usually served as multi-functional centres of political power, administration, trade, cult, military organization, etc. There were many people residing in such strongholds who did not take part on agricultural production, for example the ducal family, soldiers, and craftsmen. Strongholds played an important role in the process of the formation of early medieval Czech state in the 9th and the 10th century. The early medieval centre is assumed to have been a great consumer of food (non-productive elites), human labour (construction of fortification), raw materials (wood, iron ore), etc. The needs of early medieval strongholds are usually characterised as “*very large*”, but always without any proper context of comparison. It is impossible to understand the economy of a centre without a knowledge of its needs and capacity of its hinterland. The centre and its hinterland is one indivisible system, which has to be balanced.

The study of the hinterland of the Libice stronghold is divided into two main parts:

1. The **agglomeration** can be defined as the stronghold and its vicinity. This area was a part of stronghold's daily life. It includes all traces of human activity, especially settlement and burial places, within a range of 2 km outside of the fortified area.

1. Inner bailey (fortified), ducal palace, church, burial place, intensively settled area (Fig. 2: A).

2. Outer bailey (fortified), the best explored part of the agglomeration, intensively settled area (Fig. 2: B).

3. Right bank of the Cidlina, prevailing traces of settlement (Fig. 2: C) and smaller burial places.

4. Left bank of the Cidlina; the largest burial place of the agglomeration (Kanín I – III; Fig. 2: D).

5. Two settlements south and west of the enclosure on the river floodplain (Fig. 2: E-G).

2. The **wider hinterland** has to be defined and can be explored under several conditions:

- A - The investigated area has to cover more than one type of natural environment.

B - The distance between the Libice stronghold and the border of the investigated area has to be more than half the distance between Libice and other strongholds of comparable importance in the same period..

C - The density of archaeological activities has to be evenly distributed within the borders of investigated area.

Agglomeration

The early mediaeval stronghold in Libice nad Cidlinou is situated on the confluence of the rivers Labe and Cidlina in the Eastern part of Central Bohemia, 60 km east of Prague. We define the **agglomeration** of Libice as the stronghold and its immediate vicinity. The border of the agglomeration is determinable thanks to the high density of archaeological trenches especially in the cadaster of the modern villages of Libice and Kanin, south and north of the fortified enclosure. The agglomeration, which includes both the enclosure and the non-fortified area with all traces of human activity, especially settlement and burial grounds, is considered to have been one indivisible system from the point of view of its needs and production capabilities. It has been made an attempt to quantify the needs of the stronghold from the point view of the natural environment, population size and accessible raw materials.

The basis of the estimates is population size calculated according to the results of archaeological excavations of burial grounds. The population size of the agglomeration of Libice has been estimated for three phases (Middle, later and later - terminal 'hillfort' period). It ranged between 600 – 900 inhabitants during the first and second phase while a distinct change has been recorded in the third phase when the population decreased to 300 – 370 inhabitants.

The further calculation of requirements focused on estimate of the amount of arable land needed to ensure the subsistence of the agglomeration. The estimate of the timber requirement assumes that the construction wood for fortification and houses were obtained by clear-cut, while firewood and construction wood for repairs came from coppiced forest. Absence of sufficient data means that the estimate does not include a figure for pastures or the volume of wood needed for pottery firing and metallurgy.

Spatial models have been produced showing the maximum, middle and minimuml territory needed to supply the agglomeration requirements. None of these models is meant as a reconstruction of a past reality, but as an attempt to define the limits of further thinking about the economy of Early Medieval centres.

The maximalist model for the first and for the second period could go as far as 4,2 km behind the fortification. The models have shown that requirements on arable land and cereal production were not exaggerated and most of them could be satisfied in the vicinity of the agglomeration. The calculations of timber resources and timber consumption (in every model less than the calculations for arable land) show these to be relatively balanced with no need for transport of timber from further away.

The wider hinterland:

The potential wider hinterland of Libice was explored on an area covering 500 square kilometres. The main source of information is the Archaeological Database of Bohemia, maintained by the Department of Spatial Archaeology of the Institute of Archaeology in Prague. It contains c. 1500 entries within the studied area.

In the middle 'hillfort' period (the first phase of Libice) were founded settlement agglomerations in Libice and Kolín. The agricultural settlements were situated on the edges of river terraces on light sandy brown soils. The density of agricultural settlement increased during the following later 'hillfort' period (the second phase of Libice). This chronological phase is also connected with a new feature in the settlement network. There were founded 3 new fortified settlements between Libice and Kolín on the right bank of Elbe. Several features of those fortified locations are very comparable: They were founded on remnants of river terraces surrounded by flood-plain, their extent was ranging between 2,7 ha – 5 ha (6,7 – 12,4 acres), they were indwelled in later 'hillfort' period (the second phase of Libice) to terminal 'hillfort' (the third phase of Libice). For these reasons they are assumed as part of larger system.

Taking into consideration models of the needs of the agglomeration, distance between centres in Libice and Kolín and the high density of settlement along the Cidlina river, it seems to be realistic, that the main part of the economical hinterland of Libice did not exceed distance of 6 kilometres. This hypothesis was compared with evidence of the written sources. The princely donation to ecclesiastic institutions founded on former strongholds in the 10th – 11th century mirroring their economical hinterland. The spatial analyses of these donations showed, that number of donated villages or services increased only up to 8 kilometres.

It is obvious that the radius of the 6 or 8 km did not cover all the needs of the central place (like some mineral raw materials, specialized professions, etc.), but it is evident, that the impact on the natural environment as well as the need of human labour did not exceed the latter mentioned distance of several kilometres.

Abstrakt

Raně středověká hradiště sloužila jako významná centra politické moci, správy, náboženství a hospodářského života. Vysoká koncentrace obyvatel, doklady specializované nezemědělské výroby, přítomnost společenské elity, která se bezprostředně nepodílela na produkci potravin, dovoluují předpokládat, že pro život hradiště bylo nezbytné také určité zázemí. Raně středověká hradiště jsou obvykle považována za významného konzumenta potravin, surovin z obnovitelných i neobnovitelných zdrojů a lidské práce. Potřeby raně středověkých hradišť jsou obvykle charakterizovány jako „velké“ avšak bez další srovnání.

Hlavní důraz je kladen hospodářské zázemí hradiště, tedy na zdroje, které byly schopny zajistit dostatečné množství potravin a na obnovitelné i neobnovitelné zdroje surovin, které byly na hradišti prokazatelně zpracovávány.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí:

1. Aglomerace, kterou můžeme definovat jako opevněnou část hradiště a jeho nejbližší okolí, které bylo se centrální opevněnou částí v každodenním kontaktu. Za součást aglomerace jsou považována sídliště a pohřebiště do vzdálenosti 2 km od opevněného areálu.

1. Vnitřní hradiště (obr. 2: A), západní část opevněného areálu hradiště (cca 10 ha).

2. Předhradí (obr. 2: B), východní část opevněného areálu hradiště (cca 14 ha).

3. Pravý břeh Cidliny (obr. 2: C), sídlištní nálezy se táhnou v pásu východně až severně od přehradí (cca 17 ha). Mimo tento prostor se nachází dvě pohřebiště, severně pohřebiště v místě dnešního katolického hřbitova (odhadnutá plocha 1,11 ha) a východně v poloze U cukrovaru (0,21 ha).

4. Levý břeh Cidliny (obr. 2: D), rozsáhlý pohřební areál jihovýchodně od přehradí na katastru obce Kanín (odhadnutá celková plocha 8,53 ha).

5. Prostor říční nivy (obr. 2: E – G), sídliště jižně a východně od opevněného areálu situovaná na pozůstatcích říčních teras.

2. Sledované území (potencionální širší zázemí), které bylo vymezeno podle následujících podmínek:

A: Z hlediska životního prostředí musejí hranice sledovaného území zahrnovat více geologických útvarů a stejně tak je i žádoucí i výskyt různých typů rostlinných společenstev.

B: Vzdálenost hranic sledovaného území od Libice musí být větší polovina vzdálenosti od jiného hradiště obdobného významu. V tomto případě jsou to především hradiště Kouřimi a sídelní aglomerace na území dnešního Kolína.

C: Sledované území musí být pokud možno stejnoměrně archeologicky prozkoumané.

Agglomerace:

Raně středověké hradiště v Libici nad Cidlinou se nachází na soutoku Labe a Cidliny ve východní části středních Čech 60 východně od Prahy. Celkový rozsah aglomerace můžeme vymežit relativně přesně díky velké koncentraci zkoumaných ploch obzvláště na současném katastru dnešní Libice. Aglomerace, jejíž součástí jsou sídliště a pohřebiště jak v opevněné části, tak i mimo ni, je z hlediska svých potřeb a produkčních schopností považována za nedělitelný systém. Při studiu aglomerace a potenciačním vztahům ke svému zázemí, byl proveden pokus kvantifikovat nároky hradiště z pohledu životního prostředí, velikosti populace a dostupných surovin.

Východiskem tohoto odhadu byl výpočet velikosti populace, který je založen na analýze pohřebišť. Počet obyvatel libické aglomerace byl vypočten pro 3 hlavní vývojové fáze libického hradiště (střední doba hradištní, mladší doba hradištní, mladší-pozdní doba hradištní). Během první a druhé fáze se počet obyvatel libické aglomerace pohyboval mezi 600-900. Zásadní změnu představovala třetí fáze, kdy velikost populace klesla 300-700 obyvatel.

Další výpočty se soustředily na odhad velikosti orné půdy nezbytné pro zásobování aglomerace potravinami. Odhad nároků dřeva předpokládá, že stavební dřevo na opevnění a obydlí bylo těženo holosečí, zatímco palivové dřevo a stavební dřevo na běžné opravy bylo možné získat provozováním v raném středověku běžného lesního managementu. Vzhledem k nedostatku dostupných dat není v kalkulacích zahrnuto dřevo potřebné při výpalu keramiky a pro metalurgické provozy.

Výsledkem jsou prostorové modely, které ukazují maximální, střední a minimální území nezbytné pro život hradiště. Ani z těchto modelů však není rekonstrukcí, hospodářského zázemí hradiště, představují pouze meze uvažování o rozsahu potřeb obyvatel raně středověkého centra jakým bylo libické hradiště. Naznačují však, že tyto potřeby nebyly nezměrné a bylo je možné upokojit do vzdálenosti maximálně 4,2 km od opevněného areálu.

Zemědělsky využívané plochy, hlavně orná půda, nemusela být v bezprostředním okolí hradiště, ale mohla být rozdělena mezi sídliště, která tvořila skutečné hospodářské zázemí.

2. Sledované území

Prostor, kde lze předpokládat existenci bezprostředního ekonomického zázemí hradiště, byl vymezen mechanicky jako obdélník o celkové rozloze 500 km².

Hlavním zdrojem dat při mapování archeologických aktivit na sledovaném území byla Archeologická databáze Čech, kde je v současné době evidováno pro sledované území cca 1500 archeologických akcí.

Středohradištní období (1. Fáze libického hradiště) je na sledovaném území poznamenáno především vznikem sídelních aglomerací v Libici a Kolíně. Sídliště jsou opět zakládána v těsné blízkosti okrajů říčních teras, kde byly preferovány především písčité hnědozemě. V následující, mladší době hradištní (2. Fáze libického hradiště) dochází hlavně k zahušťování sítě osídlení, která vznikala v předchozím období. Výraznou změnu představují nově zakládané opevněná sídliště podél Labe, kolem nichž se výrazněji koncentrují otevřená sídliště. Tyto opevněné lokality mají celou řadu shodných rysů. Byla zakládána na vyvýšených místech obklopených říční nivou. Jejich rozsah se pohyboval mezi 2,7 – 5 ha. Doba jejich trvání se omezuje na mladší a pozdní dobu hradištní. Podél Labe jsou rozmístěna v pravidelných odstupech cca 4 – 5 km, kde tvořila součást většího systému.

Vezmeme-li v úvahu modely naznačující potřeby libické sídlení aglomerace, vzdálenost mezi srovnatelnými centry jako byla Libice a Kolín, můžeme předpokládat, že jako dostatečné hospodářské zázemí mohl posloužit pás sídlišť na dolní Cidlině a případně též jižně podél Labe na poloviční vzdálenost mezi Libicí a Kolínem, tedy kruh o poloměru přibližně 6 km. Tato hypotéza byla ověřena za pomoci písemných pramenů. Jedná se o donace církevním institucí v 10.- 11. století, které byly zakládány na povodních knížecích hradech. Tyto donace do značné míry odrážejí původní ekonomické systémy. Prostorová analýza darovaných vsí a služeb ukázala, že dary narůstají pouze do vzdálenosti 8 km od centra.

Je však zcela zřejmé, že kruh o poloměru 6-8 km nepokrývá celé hospodářské zázemí hradiště beze zbytku, mimo tento prostor zůstávají některé zdroje nerostných surovin a stejně tak je velmi pravděpodobné, že byly využívány i některé zdroje, které poskytovala síť sídlišť mezi Libicí, Kolínem.

Prameny - Literatura

- Kosmas: *Bretholz, B.* (edd.), *Cosmae Pragensis, Chronica Bohemorum*, Monumenta Germaniae Historica Ss. rr. Germ., N.S. II, Berlin 1923.
- CDB I - Codex diplomaticus et Epistolaris Regni Bohemiae, I. (805 – 1197), ed. G. Friedrich, Pragae 1904 – 1907.
- CDB II – Codex diplomaticus et Epistolaris Regni Bohemiae, T. II. (1197 - 1230), ed. G. Friedrich, Pragae 1912.
- Acsadi – Nemeskery 1970*: History of Human Life Span and Mortality. Budapest.
- Allix, A. 1914*: La foire de Goncelin, Annales de l'Université de Grenoble 26, 359-394.
- Bartošková, A. 1999*: Zánikový horizont budečské akropole (Ke chronologii raně středověké keramiky), Archeologické rozhledy 51, 726-739.
- 2000: Libice nad Cidlinou – výzkum předhradí v roce 1997. Památky archeologické 91, 315-344.
- Behre, K. E. 1983*: Ernährung und Umwelt der wikingerzeitlichen Siedlung Haithabu,
- Behre, K. E. – Kučan, D. 1994*: Die Geschichte in der Siedlungskammer Flögeln, Niedersachsen seit der Jungsteinzeit, in: Probleme der Küstenforschung im südlichen Nordgebiet, Band 21, Oldenburg.
- Bednár, P. 2004*: Befestigte Sitze im Umkreis von Nitra und Starý Tekov im 9.-13. Jahrhundert. Castrum Bene 7, 11-26.
- Beranová, M. 2000*: Poděbrady a Slavníkovská Libice, Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity M 5, 163-173.
- Bialeková, D. 1977*: Sporen von slawischen Fundplätzen, Slovenská archeológia 25, 103-160.
- Blajerová, M. 1985*: Slovanské pohřebiště v Kaníně v antropologickém hodnocení, Sborník Národního muzea, řada A - Historie 39, 117-121.
- Boháčová, I. 2001*: Pražský hrad a jeho nejstarší opevňovací systémy. In: Mediaevalia archaeologica 3. Pražský hrad a Malá Strana. Praha, 179 – 301.
- Brather, S. 2001*: Archäologie der westlichen Slawen. Berlin – New York.
- Břicháček, P. 1995*: Výzkumy v Čechách 1990/2, 129.

- Břízová, E. 1999:* Rekonstrukce vývoje vegetace a přírodních poměrů v nivě Labe mezi Nymburkem a Mělníkem na základě pylové analýzy. In: D. Dreslerová, Vývoj holocenní nivy Labe mezi Nymburkem a Mělníkem. Závěrečná zpráva grantu č. 404/98/1563, 14-25.
- Břízová, E. – Bartošková, A. 1994:* Early mediavel hillfort of Budeč – reconstruction of environment on the basis of pollen analysis, *Antropozoikum* 21, 75-86.
- Bubeník, J. 1998:* Ein Beitrag zur Erkenntnis des Klučover Horizontes. *Památky archeologické* 89, 230-226.
- Bubeník, J. – Uhlíková, O. 1977:* K počátkům města Žatce (Topografie raně středověkých nálezů na jeho území), *Památky archeologické* 68, 193-218.
- Clay, P. 1994:* A Norman mill dam at Hemington Fields, Castle Donington, Leicestershire. In: Needham S. – Macklin. M. G. (ed.), *Alluvial Archaeology in* 163-168.
- Clarke, H. – Ambrosiani, B. 1991:* Towns in the Viking Age, Leicester.
- Čulíková, V. 1999:* Rostlinné makrozbytky z objektu 126 na předhradí slovanského hradiska v Libici nad Cidlinou, *Památky archeologické* 90, 166 – 185.
- 2001: Rostlinné makrozbytky z lokality Praha 1-Malá Strana, Malostranské nám. čp. 258/III (Lichtenštejnský palác). In: *Mediaevalia archaeologica* 3. Pražský hrad a Malá Strana, 137-166.
 - 2003: Rostlinné makrozbytky z raně středověkého hradu Stará Boleslav, in: *Stará Boleslav, Přemyslovský hrad v raném středověku*, *Mediaevalia Archaeologica* 5, ed. I. Boháčová, 367 – 379.
 - 2006: Rostlinné makrozbytky z prostoru raně středověkého opevnění v sondě 236 na jz. okraji předhradí v Libici nad Cidlinou. *Archeologické rozhledy* 58, 527–539.
- Demińska, M. 1963:* Przegląd badań nad historią łąsów średniowiecznej Francji, *Kwartalnik historii kultury materialnej* 11, 397-406.
- Demek, J. 1987:* Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny. Praha.
- Dostál, B. 1966:* Slovanská pohřebiště ze střední doby hradištní na Moravě. Praha.
- Dresler, P. 2003:* Esovitě záušnice a některé problémy s nimi spojené. Rkp. Diplomové práce, knihovna Ústavu archeologie a muzeologie FF MU Brno.
- Dreslerová, D. 1995:* The prehistory of the Middle Labe (Elbe) Floodplain in the Light of Archaeological Finds, *Památky archeologické* 86, 105-145.
- Dreslerová, D. – Pokorný, P. 2004:* Vývoj osídlení a struktury pravěké krajiny na středním Labi. Pokus o přímé srovnání archeologické a pyloanalytické evidence. *Archeologické rozhledy* 56, 739-762.

- Dreslerová, D. – Sádlo, J. 2000: Les jako součást pravěké kulturní krajiny, Archeologické rozhledy 52, 330–346.*
- Dulinicz, M. 1991: Theorie und Praxis der Analyse eines frühgeschichtlichen Siedlungsnetzes am Beispiel Nordostniedersachsen (vom 4./5.-9. Jahrhundert n. Chr.), Offa 48, 279-297.*
- Dvořák, F. – Filip, J. 1946: Slovanské nálezy na Kolínsku, Památky archeologické 42, 70-94.*
- Dzieduszycka, B. 1985: Demographic and economic transformations in the area surrounding the early medieval Kruszwica, Archaeologia Polona 25, 73-103.*
- Dzieduszycki, W. 1977: Eksploatacja zasobów leśnych w rejonie wczesnośredniowiecznej Kruszwicy, Archeologia Polski 12, 137-169.*
- Dzieduszycki, W. – Kupczyk, M. 1993: Gopło. Przyroda i człowiek. Poznań.*
- Epperlein, S. 1993: Waldnutzung, Waldstreitigkeit und Waldschutz in Deutschland im hohen Mittelalter, 2. Hälfte 11. Jahrhundert bis Ausgehende 14. Jahrhundert, Stuttgart 1993.*
- Frolík, J., Tomková, K., Žeglitz 1988: Výzkum slovanského pohřebiště v jižním křídle Jízdárny Pražského hradu, Památky archeologické 79, 424-455.*
- Galuška, L. 2001: Staroměstsko-uherskohradištská sídlení aglomerace – vývoj osídlení přírodní podmínky v 6. – 10. století, in: Velká Morava mezi východem a západem, 123-138.*
- Geibig, A. 1991: Beiträge zur morphologische Entwicklung des Schewertes im Mittelalter, Offa Bücher 71, Neumünster.*
- Gejvall, N., G. 1960: Westerhus. Medieval Population and Church in the Light of Skeletal Remains. Lund.*
- Goetz, H. W. 2005: Život ve středověku. Jinočany.*
- Grant, E. (ed.) 1986: Central places, Archaeology and History. Sheffield.*
- Gringmuth-Dalmer, E. 1999: Methodische Überlegungen zur Erforschung Zentraler Orte. In: Centrum i zaplecze wczesnośredniowiecznej Europy Środkowej (Spotkanie Bytomskie III), 9-20.*
- Gunila, E. – Olsson, A. 1991: The agrarian landscape of Viking Age farmers at Bjäresjö, in: Berglund, B. E. (edd.) The cultural landscape during 6000 years in southern Sweden - the Ystad Project – Ecological Bulletins 41, 190-193.*
- Hanáková, V. 1969: Eine anthropologische Analyse der slawischen Skelette aus dem Burgwall von Libice nad Cidlinou, Anthropologie VII/3, 3-40.*

- Hansson, A. M. – Dickson, J.H. 1997: Plant Remains in Sediment from Björkö Strait Outside the Black Earth at the Viking Age Town of Birka, Eastern Central Sweden, PACT 51, 190 – 205.*
- Hanuliak, M. 1990: Aussagefähigkeiten archäologischen Quellen aus Flachgräberfeldern des 9. - 12. Jahrhunderts, Slovenská Archeológia 38, 147- 191.*
- Havrda, J. 2006: Ke geologickým poměrům okolí Libice nad Cidlinou, Archeologické rozhledy 58, 520-527.*
- Hellich, J. 1897: Archeologický výzkum ve středních Čechách. Novější výzkum z v okolí Libice u Poděbrad. Památky archeologické 17, 671-694.*
- 1903: Kde ležel hrad Oldříš, Památky archeologické 20, 323-330, 405-422, 555-564.
- 1913: Pravěk. Otisk z díla „Poděbradsko“, Obrazu minulosti i přítomnosti, Poděbrady 1906.
- 1915: Hradištko u Kolína a nálezy v okolí. Památky archeologické 27, 106-110.
- 1918: Výzkumy na hradišti a tvrzi havraňské u Poděbrad, Památky archeologické 30, 35-37.
- 1928: Kostrový hrob prvokřesťanský z Oškobrhu u Poděbrad, Památky Archeologické 36, 103-104.
- Holásek et. al. 1993: Geologická mapa ČR. List 13-14 Nymburk. Český geologický ústav, Praha.*
- Hrala, J. 1985: Hánín – hradiště libického zázemí a kolínská aglomerace, Sborník Národního muzea, řada A-historie 39, 45-54.*
- Hrdlička, L., Frolík, J. 1961: K problému závislosti velikosti hrobu na bohatosti jeho výbavy ve střední době hradištní, Sborník Československé společnosti archeologické, 24-29.*
- Hrdlička, L. – Richter, M. 1974: Slovanské a středověké osídlení Oškobrhu u Poděbrad, Památky archeologické 65, 111-184.*
- Hrubý, V 1955: Staré Město. Velkomoravské pohřebiště Na valách, Praha.*
- Hylský 1970: Geologické poměry Libice a okolí. Ms. Národní Muzem, archiv oddělení Prehistorie, L 14-7.*
- Christaller, W. 1933: Die zentralen Orte in Süddeutschland. Jena.*
- Jankovská, V. 1997: Výsledky pylových analýz z lokality Praha 1 - Malá Strana, Tržiště 259/III. In: Život v archeologii středověku. - (Ed. Kubková, J.; Klápště, J.; Ježek, M.; Meduna, P.; et al.), 299-308.*
- Jankovská, V. – Kaplan, M. – Poláček, L. 2003: Pollenanalytische Forschung in Mikulčice, In: Studien zum Burgwall von Mikulčice 5, 39 – 74.*

- Janiak, T. – Stryżewski, C. 2001: Osadnictwo wczesnośredniowieczne na terenie Gniezna i w jego regionie. In: Kurnatowska, Z. (ed.) Gniezno w świetle ostatnich badań archeologicznych, Poznań. 45-85.*
- Ježek, M. 1998: Mladohradištní hrob z návsi Lužce nad Vltavou, Archeologie ve středních Čechách 2, s. 381- 384.*
- 2002: Odkrycia wag skladanych w krajach czeskich, in: Civitas et villa, Wrocław, 453-456.
- Jílek, P. - Melková, J. - Růžičková, E. - Šilar, J.; Zeman, A. 1995: Radiocarbon dating of holocene sediments: Flood events and Evolution the Labe (Elbe) river in central Bohemia (Czech Republic), Radiocarbon 37, 131- 137.*
- Justová, J. 1985: Kontakty zlické Libice s avarsko-slovanským, karolinským a velkomoravským kulturním okruhem, Sborník Národního muzea A - Historie 39, 23-31.*
- 1990: Dolnorakouské Podunají v raném středověku, Praha.
- Kavánová, B. 1976: Slovanské ostruhy na území Československa, Studie archeologického ústavu Československé akademie věd v Brně.*
- Karlosson, S. 1997: Analysis from a Rock Depression, the Hillfort, Birka, Björkö, PACT 52, 237 – 248.*
- Klápště, J. 1989: K některým otázkám vztahu palynologie a studia středověkého osídlení. Památka archeologické 80, 464 – 467.*
- 1999: Středověké město a jeho region: Východiska archeologického projektu. In: Praha – Wrocław, Mediaevalia Archeologica I, 13 – 20.
- 2005: Proměna českých zemí ve středověku. Praha.
- Klápště, J. - Tomášek, M. 2000: Nástin raně středověkého osídlení v Bylanech u Kutné hory, In memoriam Jan Rulf, Památky archeologické - Supplementum 13, 165-181.*
- Klír, T. 2002: Osídlení mezi Nymburkem a Křincem ve středověku a raném novověku, Vlastivědný zpravodaj Polabí 36, 92-157.*
- 2005: Výzkumy Jana Hellicha na středověkých lokalitách Poděbradska, Studia Mediaevalia Pragensia 5, 59-112.
- Kosmas : Bretholz, B. (edd.), Cosmae Pragensis, Chronica Bohemorum, Monumenta Germaniae Historica Ss. rr. Germ., N.S. II, Berlin 1923.*

- Košta, J. 2006:* Systematický výzkum na akropoli hradiště v Libici nad Cidlinou – současný stav terénní dokumentace výzkumu a evidence fondu, *Archeologické rozhledy* 58, 665 - 667.
- Kovářík, J. 1991:* Slovanské kostrové pohřebiště v Praze 5 - Motole, *Archaeologica Pragensia - Claves Archaeologicae* 1, Praha
- Kozáková, R. – Kaplan, M. 2006:* Příspěvek pylové analýzy k rekonstrukci přírodních poměrů v okolí hradiště v Libici nad Cidlinou. *Archeologické rozhledy* 58, 540-549.
- Krumphanzlová, Z. 1965:* Skleněné perly doby hradištní v Čechách, *Památky archeologické* 56, 161-188.
- 1969: Zvláštnosti ritu na slovanských pohřebištích v Čechách, *Vznik a počátky Slovanů V*, 177-211.
 - 1970: Jantar v nálezech hradištní doby v Čechách, *Sborník Národního muzea v Praze* 24 A, 105-117.
 - 1974: Chronologie pohřebního inventáře vesnických hřbitovů 9.-11. věku v Čechách, *Památky archeologické* 65, 34-110.
 - 1992: Amber: its significance in Early Middle Ages, *Památky archeologické*, 350 – 371.
- Krutina, I. 1987:* Zákolany, poloha Na Týnici, *Přehled výzkumů 1984-1985*, 89.
- Kudrnáč, J. 1958:* Staroslovanské obilnářství v českých zemích, *Památky archeologické* 49, 478-498.
- 1962: Otázka velikosti zázemí k výživě člověka v době hradištní, *Archeologické rozhledy* 14, 693-697.
- Kuna, M. 2000:* Kvantitativní aspekty raně středověkého osídlení v Roztokách, *In memoriam Jan Rulf, Památky archeologické - Supplementum* 13, 205-217.
- Kuna, M. – Křivánková, D. – Krušinová, L. 1995:* Archiv 2.0 Systém archeologické databáze Čech. Uživatelská příručka. Praha.
- Kuna, M. – Profantová, N. a kol. 2005:* Počátky raného středověku v Čechách. *Archeologický výzkum sídelní aglomerace kultury pražské typu v Roztokách*. Praha.
- Kurnatowski, S. 2000:* Studia osadnicze nad strukturą zasiedlenia i gospodarka. In: *Ziemia Polskie w X wieku i ich znaczenie w kształtowaniu się nowej mapy Europy* (ed. H. Samsonowicz), 329 – 350.
- Kytlicová, O. 1968:* Slovanské pohřebiště v Brandýsku, *Památky archeologické* 59, s. 193-248.

- Labes, S. – Sommer, U. 1995: Wald und Mensch. Beglietheft zum Waldehrpfad des Archäologischen Freilichtmuseums Gross Raden.*
- Lalik, T. 1971: Włuszcz kanokow staroboleslawskich w pierwsej polowie XI wieku. Ze studiow nad organizacja domeny ksiązecej, Kwartalnik historii i kultury materialnej 19, 399-429.*
- Latalowa, M. 1997: Some problems in the Paleoecological Interpretation of Archaeological Layers in the Early Medieval Port of Wolin, North-west Poland, PACT 51, 91-104.*
- Lutovský, M. 2001: Encyklopedie slovasé archeologie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha.*
- Lutovský, M. – Petráň, Z. 2004: Slavníkovci. Praha.*
- Milecka, K. 1991: Historia dzalaności cłowieka w okolicach Geicza i Wagowa w świetle analizy pyłkowej. In: Biblioteka studiów lednickich, Tom III (ed. K. Tobolski), 43-91.*
- Macklin, M G. - Passmore, D G. - Rumsby, B T. 1992. Climatic and cultural signals in Holocene alluvial sequences: The Tyne basin, northern England. In: Needham S. – Macklin, M G. (ed:), *Alluvial Archaeology in Britain*, 123-139.*
- Macháček, J. 2005: Raně středověké Pohansko u Břeclavi: munitio, palatium nebo emporium moravských panovníků, Archeologické rozhledy 57, 108-138.*
- Merhautová, A. – Třeštík, D. 1983: Románské umění v Čechách a na Moravě, Praha.*
- Mařík, J. 2003: Libice nad Cidlinou – U nádraží, „Záchraný archeologický výzkum“ z roku 1896. Archeologie ve středních Čechách 7, 619-623.*
- 2006: Výzkum raně středověkého opevnění v Libici nad Cidlinou – sonda 236. Archeologické rozhledy 58, 511-519.
- Mařík, J.; Tomášek, M. 1999: Zpráva o záchraném archeologickém výzkumu, Libice nad Cidlinou čp. 8, ul. Ke hradišti, parc. č. 5. Nálezová zpráva v archivu Archeologického ústavu AV ČR v Praze čj. 8700/99.*
- Měřínský, Z. - Unger, J. 1990: Velkomoravské kostrové pohřebiště u Morkůvek (okr. Břeclav). Pravěké a slovanské osídlení Moravy. Sborník k 80. narozeninám J. Poulíka. Brno, s. 360-401.*
- Merhautová, A. 1995: Kostel na Libici, Archeologické rozhledy 47, 249-251.*
- Míchal, I. – Petříček, V. 1999: Péče o chráněná území II. Lesní společenstva, Praha.*
- Morávek, P. et al. 1992: Zlato v Českém masívu. Praha.*

- Morton, A. D. 1992:* Excavations in Hamwic, Council for British Archaeology Research Report 84.
- Motyková, K. 2002:* Archeologický příspěvek k dějinám hradiště a hradu Oldříš, *Vlastivědný zpravodaj Polabí* 36, 46-67.
- Możdżioch, S. 1999:* Mijesca centralne Polski wczesnopiastowskiej – organizacja przestrzeni we wczesnym średniowiecznej jako źródło poznania systemu społeczno-gospodarczego. In: *In: Centrum i zaplecze wczesnośredniowiecznej Europy Środkowej (Spotkanie Bytomskie III)*, 21-44.
- 2002: *Castrum munitissimum Bytom, Lokalny ośrodek władzy v państwie wczesnopiastowskim.* Warszawa.
- Müller-Wille, M. 1998:* Hedeby und sein Umland, *Archäologische Zeugnisse des Handels.* In: *Trade and exchange in Prehistory. Studies in honour of Berta Stjernquist.* Lund. 271-278.
- Nechvátal, B. 1999:* Radomyšl. Raně středověké pohřebiště. Praha.
- Neuhäuslová, Z. a kol. 2001:* Mapa potenciální přirozené vegetace ČR, Praha.
- Neustupný, E. 1983:* The Demography of prehistoric cemeteries, *Památky archeologické* 74, 7 – 34.
- Neustupný, E. – Dvořák, Z. 1983:* Výživa pravěkých zemědělců: model, *Památky archeologické* 74, 224-257.
- Nožička, J. 1957:* Přehled vývoje našich lesů. Praha.
- O'Sullivan, A. 1997:* Woodland management and the supply of timber and underwood to Anglo-Norman Dublin. In: *Environment and Subsistence in the Medieval Europe, Papers of the Medieval Europe, Brugge, Conference Volume 9*, 135 – 141.
- Opravil, E. 1983:* Údolní niva v době hradištní. *Studie Archeologického ústavu Československé akademie věd v Brně, ročník 11*, Praha.
- Opravil, E. 2003:* Vegetation des Burgwalls von Mikulčice und ihre wirtschaftliche Bedeutung, In: *Studien zum Burgwall von Mikulčice* 5, 75 – 81.
- Pavlovičová, E. 1996:* K vypovedacej schopnosti gombíka u naddunajských Slovanov v 9. storočí, *Slovenská Archeológia* 44, s. 95 – 150.
- Petersen, J. 1919:* De norske vikingesverd – En typologisk-kronologisk studie over vikingetidens vaaben. Kristiania.
- Píč, J. L. 1891:* Stará hradiště na středním Polabí, *Památky archeologické* 15, 353-382.

- 1893: Archeologický výzkum ve středních Čechách, 4-7, 167-181.
- Pleinerová, I. 1986:* Březno: Experiments with building Old Slavic houses and living in them, *Památky archeologické* 87, 104-176.
-2000: Die altslawischen Dörfer von Březno bei Louny, Praha-Louny.
- Pokorný, P. – Mařík, J. 2006:* Nález zbytku medem slazené potraviny ve výbavě raně středověkého hrobu na nekropoli v Libici nad Cidlinou - Kaníně. Zhodnocení nálezu z hlediska rekonstrukce krajiny a vegetace, *Archeologické rozhledy* 58, 559 – 569.
- Poláček, L. 2001:* K poznání životního prostředí velkomoravských nížinných hradišť. In: *Velká Morava mezi východem a západem*. Brno. 315-325.
- Poláček, L. – Škojec, J. – Havlíček, P. 2005:* Archäologische und geologische Untersuchungen der Sanddünen am Zusammenfluss von March und Thya, Mähren, *Studien zum Burgwall von Mikulčice VI*, 109-175.
- Princová – Justová, J. 1994:* Die burgwallzeitliche Keramik aus Libice nad Cidlinou, In: Staňa, Č. (ed.) *Slawische Keramik in Mitteleuropa vom 8. bis 11. Jahrhundert*, 193 – 206.
- 2003: Časně slovanské osídlení v Libici nad Cidlinou. *Památky archeologické* 94, 161-182.
- 2004: Sídliště ze 7. až počátku 9. století v poloze „Staré Badry“ u Opolánek, okr. Nymburk. *Výsledky výzkumu v letech 1965-1966 a 1969 – 1973. Památky archeologické* 95, 107-174.
- Princová, J. - Mařík, J. 2006:* Libice nad Cidlinou – stav a perspektivy výzkumu, *Archeologické rozhledy* 58, 643-664.
- Profantová, N. 1994:* K nálezům ostruh z konce 7. – 9. stol. v Čechách, *Mediaevalia Archaeologica Bohemica* 1993, *Památky Archeologické – Supplementum* 2, 60-85.

2000: Nové poznatky o vybraných nálezech z Libice nad Cidlinou, *Sborník prací filozofické fakulty Brněnské univerzity M* 5, 175-181.
- Procházka, R. 1986:* Vývoj slovanské opevňovací techniky na Moravě v raném středověku, kandidátská disertační práce, Brno.
- Rackham, O. 1994:* *The Illustrated History of the Countryside*. London.
- Richards, J. D. 2003:* The York Environs Project: an early medieval town and its hinterland, In: *The Development of Urbanism from a Global Perspective*
- Rogosz, R. 1992:* Zaplecze osadnicze wczesnosredniowiecznego Szczecina, *Slavia Antiqua* 33, 21-37.

- Roper, D. C. 1979:* The method and theory of site catchment analysis: a review, In: *Advances in archaeological method and theory*, Vol. 2, 119-140.
- Rösch, M. 1990:* Veränderungen von Wirtschaft und Umwelt während Neolitikum in der Bronzezeit am Bodensee, *Bericht der Römisch - Germanischen Kommission* 71, 161-186.
- Rulf, J. 1994a:* Pravěké osídlení střední Evropy a niva. In: Beneš, J. – Brůna, V. (ed.): *Archeologie a krajinná ekologie*, Most, 55 –64.
- 1994b: The flood plain archaeology. In: Růžičková, E. - Zeman, A. (ed.) *Holocene flood plain of the Labe River*, 77-83.
- Ruttkay, A. 1976:* Waffen und Reiterausrüstung des 9. bis zur ersten Hälfte des 14. Jahrhundert in der Slowakei II, *Slovenská Archeológia* 24, 245-396
- Růžičková, E. - Zeman, A. 1994:* Holocene fluvial sediments of the Labe River. In: Růžičková, E. - Zeman, A. (ed.) *Holocene flood plain of the Labe River*, 3- 25.
- 1998: Geologicko - geomorfologický vývoj nivy Labe. In: *Osídlení a vývoj holocénní nivy Labe mezi Nymburkem a Mělníkem*, Závěrečná zpráva Grantu č. 404/981593.
- Sádlo a kol. 2005:* Krajina a revoluce. Malá Skála, Praha.
- Salač, V. 1997:* K využití seriace při datování sídlištní keramiky In: *Počítačová podpora v archeologii*, Brno 215-235.
- Sander-Berke, A. 1995:* Baustoffversorgung spätmittelalterlicher Städte Norddeutschlands, *Städteforschung A* 37, Köln - Weimar – Wien, s. 301.
- Sasse, B. 1982:* Die Sozialstruktur Böhmens in der Frühzeit. Berlin.
- Sedláček, Z. – Vencl, S. 1975:* Zpráva o leteckém snímkování na Kolínsku, *Archeologické rozhledy* 27, 151 – 158.
- Shiel, R. S. 1997:* Surviving in the Tizsa valley – Plants' and People's Perspectives on the Environment. In: Chapman, J. – Dolukhanov, P. (ed.), *Landscape in Flux Central and Eastern Europe in Antiquity (Colloquia Pontica 3)*, 181-192.
- Schappach, A. 1943:* Ertragstabellen der wichtigeren Holzarten in tabellarischer und graphischer Form. Praha.
- Schmidt, V. 1992:* Lieps. Die Slawischen Gräberfelder und Kultbauten am Südende des Tollensesees, *Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte Mecklenburg-Vorpommerns* 26, Lübstorf.
- Sigl, J. 1972:* Slovanské osídlení východních Čech, 191 s. Nepublikovaná diplomová práce, Filosofická fakulta University Karlovy v Praze, Ústav pro pravěk a ranou dobu dějinnou.
- Skrůžný, L. – Sankot, P. 1985:* Bášt', r-n Praga-vostok. In: *Archeologičeskije izučeniya pamjatnikov 6-15 vekov v Čechii 1975-1985 gg.* Praha, s. 65-69.
- Sláma, J. 1977:* Mittelböhmern im frühen Mittelalter I. Katalog der Grabfunde. In *Praehistorica* 5. Praha.

- 1986: Střední Čechy v raném středověku II. Hradiště, příspěvky k jejich dějinám a významu, Praehistorica XI.
- Sláma, J. - Sklenář, K. 1976: Nález slovanských kostrových hrobů v bývalé Královské zahradě Pražského hradu v roce 1837, Archeologické rozhledy 28, s. 659-665, 720.*
- Slavíková, J. 1976: Rekonstrukce lužního lesa u Libice nad Cidlinou, Preslia 48, 42-46.*
- Smetánka, Z. - Hrdlička, L. - Blajerová, M. 1973: Výzkum slovanského pohřebiště za jízdárnou na Pražském hradě, Archeologické rozhledy 25, 265-270, 369.*
- 1974: Výzkum slovanského pohřebiště za jízdárnou na Pražském hradě, Archeologické rozhledy 26, 386-405, 433-438.
- Sommer, P. 1985: Hradištní pohřebiště v premonstrátské kanonii na Strahově, Sborník Národního muzea v Praze 39 A, 193-197*
- Spiong, S. 2000: Fibeln und Gewandnadeln des 8. bis 12. Jahrhunderts in Zentraleuropa : eine archäologische Betrachtung ausgewählter Kleidungsbestandteile als Indikatoren menschlicher Identität . Bonn.*
- Starý, J. – Šanderová, J. – Tomášek, M. 2004: Kulturní krajina – středověké a raně novověké Čáslavsko, Evidence lokalit s pozůstatky montánní činnosti, Mediaevalia Archaeologica 6, 11-42.*
- Steuer, H. 1982: Frühgeschitliche Sozialstrukturen in Mitteleuropa, Göttingen .*
- 1984: Zur ethnischen Gliederung der Bevölkerung von Haithabu anhand der Gräberfelder, Offa 41, 189-209.
- Stloukal, M. 1989: Problem of incorrect numbers of cases in paleodemographic analysis, Historická demografie, 7-24.*
- Stloukal, M. - Vyhnánek, L. 1976: Slované z velkomoravských Mikulčic, Praha.*
- Svobodová, H. 1990: Vegetace jižní Moravy v druhé polovině prvního tisíciletí, Archeologické rozhledy 42, 170 –205.*
- Ševčík, J. – Zavřel, J. 2006: Petrografický rozbor vybraných kamenných nálezů z archeologických výzkumů v Libici nad Cidinou. Ms.*
- Šilhová, A. – Hošek, J. 2005: Průzkum a restaurování středověkých nožů, Sborní konference konzervátorů a restaurátorů, Plzeň 6. – 8. září 2005, 40-43.*
- Šrein, V. 2003: Příspěvek k objasnění původu stříbra v Čechách okolo roku 1000, Archeologie ve středních Čechách 7, 625-631.*

- Štefan, I. 2005:* Kaptorgy: pokus o kontextuální analýzu, *Studia Mediaevalia Pragensia* 5, 21-60.
- Štěpánek, M. 1969:* Strukturální změny středověkého osídlení I, *Československý časopis historický* 17, 457-488.
- Šolle, M. 1959:* Knížecí pohřebiště na Staré Kouřimi, *Památky archeologické* 50, 353-506.
- 1966: Stará Kouřim a projevy velkomoravské hmotné kultury v Čechách, Praha.
 - 1969: Kouřim v mladší a pozdní době hradištní, *Památky archeologické* 60, 1 - 124.
 - 1972: Zur Entwicklung der frühmittelalterlichen slawischen Keramik im Bereiche Ostböhmens, *Vznik a počátky Slovanů* 7, 141 – 177.
 - 1982: Slovanská pohřebiště pod Budčí, *Památky archeologické* 72, 174 -216.
- Thomas, K. D. 1997:* Environmental Archaeology and Early Towns, *PACT* 52, 155-165.
- Tobolski, K. 1990:* Paläoökologische Untersuchungen des Siedlungsgebietes im Lednica Landschaftspark (Nordwestpolen), *Offa* 47, 109-131.
- Tomek, W. W. (ed) 1873:* *Registra decimarum papalium*. Praha.
- 1858: Oldřiš a Libice, *Památky archeologické* 3, 97-102.
- Tomková, K. 1998:* Bernstein im frühmittelalterlichen Böhmen, *Památky archeologické* 89, 64-103
- 2005: Pohřební ritus na Pražském hradě a jeho předpolích ve středověku a novověku – charakteritika a vývoj, *Castrum Pragense* 7, 159 – 196.
- Turek, R. 1946:* *Slavníkova Libice*. Praha.
- 1948: České hradištní nálezy datované mincemi, *Slavia Antiqua* 1, s. 485-535.
 - 1966-68: Libice knížecí hradisko X. věku. Praha.
 - 1976: Libice. Pohřebiště na vnitřním hradisku. *Sborník Národního muzea A - Historie* 30, 249-316.
 - 1978: Libice. Hroby na vnitřním hradisku. *Sborník Národního muzea A -Historie* 32, 1-150.
- Turek, R. – Hásková, J. – Justová, J. 1981:* LIVBVZ METROPOLIS. Tam, kde řeka Cidlina trátí své jméno, Libice nad Cidlinou.

- Valentová, J. – Tvrdík, R. 2004: Předlokační osídlení Kolína, Archeologie ve středních Čechách 8, 547-583.*
- Valla, T. 1913: Pohřebiště Libické z X – XI století, Památky archeologické 25, s. 83 –84.*
- Váňa, Z. 1956: Lahvovité tvary v západoslovanské keramice, Památky archeologické 47, 105-150.*
- Van Cleef, E. 1941: Hinterlan adn Umland, Geographical Review 31, 308-311.*
- Vařeka, P. 2004: Archeologie středověkého domu I, Proměny vesnického obydlí v Evropě v průběhu staletí. Plzeň.*
- Vince, A. 1994: Saxon Urban Economies: an Archaeological Perspective, In: Rackham, J. (ed.) 1994, Environment and Economy in Aglo-Saxon England, Proceedings of a Conference held at the Museum of London, 9-10 April 1990 (C. B. A. Research Report, 89), 108-119.*
- Vyskot, M. 1958: Pěstění dubu. Praha.*
- Willroth, K-H. 1993: Frühstadtische Siedlungen und Handelsplätze des südlichen Ostseegebietes und ihr Umland. Anmerkungen zu Distribution und Diffusion. In: Archäologie des Mittelalters und Bauforschung im Hanseraum, Eine Festschrift für Günther P. Fehring, 277-288.*
- Zápotocký, M. 1965: Slovanské osídlení na Litoměřicku, Památky archeologické 56, s. 205-391.*
- Zavřel, J. 2005: Analýza středověkých tavenin z Libice n. Cidlinou. Ms.*
- 2006: Výsledky mikroanalýz povlaků na mladohradištní keramice z lokalit Na Oldříši (k. ú. Velký Osek) a Libice n. Cidlinou. Ms.*
- Zeman, J. 1956: Dřevěná věderka doby římské a otázka jejich dalšího vývoje, Památky archeologické 47, 86-104.*
- Žebera, K. 1950: Hradiště Libice nad Cidlinou. Orientační geologický výzkum. Ms. archiv ARÚ AV ČR č.j. 6656/50.*

Obrazové přílohy

Obr. 1 Raně středověké aglomerace v jednotném měřítku 1: 50 000. Haithabu, Kaupang podle *Clarke – Ambrosiani 1991*; Litoměřice – podle *Zápotocký 1965*; Žatec - podle *Bubeník – Uhlíková 1977*, Staré Město – podle *Galuška 2001*; Nitra – podle *Bednár 2004*.

Obr. 2. Libická aglomerace. A – vnitřní hradiště (akropole), B – předhradí, C – sídliště na pravém břehu Cidliny, D – Kanín, E – Kuchynka, F – Huslík, G- U radiostanice, H – Mýto, I – Na Střelnici, J – Na křížkách (sonda 320).

Obr. 3 Libice nad Cidlinou 2003. Letecký snímek vnitřního hradiště.

Obr. 4 Libice nad Cidlinou. 1 – místa s nálezy dokladů zpracování zlata, stříbra a železa. 2 – šperkařské kleště (sonda 14A/2).

Obr. 5

Libice nad Cidlinou – předhradí.

Sonda 236/1: a- šedá popelovitá písčité hlína; b- šedobílý slinutý písek řez; c- červenožlutá písčité hlína; d- opukové kameny; 1: 1001 ornice, 1003 – hnědá písčité hlína, úlomky cihel, drobné opukové kameny; 1004, 1011, 1013, 1022 žlutohnědá místy do červena přepálená písčité hlína; 1007 – silně ulehlá, tmavohnědá písčité hlína; 1008 žlutohnědá písčité hlína, nahodile uhlíky; 1010 světlešedá písčité hlína; 1012 červenožlutá písčité hlína; 1016, 1018, 1020, 1021, 1027, 1032 šedobílý slinutý písek; 1017, 1029 šedá popelovitá písčité hlína; 1019 červenožlutá písčité hlína; 1024 světle šedá písčité hlína; 1025 černá písčité hlína s četnými uhlíky; 1026, 1028 červenožlutá písčité hlína, 1027, 1030 světle hnědá písčité hlína, 1031 šedohnědá písčité hlína, 1033 tmavohnědá propálená písčité hlína, 1035 žlutý písek, 1036 hnědý zahliněný písek.

Sonda 236/2: 2001- kamenitá navážka tvořená úlomky a střípky opuky (60%) mezi kterými se nachází šedá prachovitá neulehlá hlína; 2002 - hnědošedá až tmavošedá jílovitoprachovitá hlína, na bázi s většími opukovými kameny do 25 cm; 2003 – černá vrstva organické hmoty; 2004-měkká tmavě hnědá jílovitá hlína se značným podílem rozplavené organiky, rostlinnými makrozbytky a malakofauny; 2004 - měkká tmavohnědá jílovitá hlína se značným podílem organické hmoty; 2005 - šedý ulehlý hrubozrnný písek; 2006 - žlutý nezahliněný písek.

Obr. 6 Libice nad Cidlinou – předhradí.

Sonda 265/7: d- dřevo; 1 šedá silně ulehlá hlína, mírně písčité (5%), četné drobné uhlíky, nahodile opukové kameny (max 10cm); 2 opukové kameny 80% (max 60 cm), šedá silně ulehlá hlína, mírně písčité s četnými drobnými uhlíky (20%); 3 hnědožlutý mírně zahliněný písek, opukové kameny; 4 opukové kameny 80% (max 60 cm), šedá silně ulehlá hlína, mírně písčité s četnými drobnými uhlíky (20%); 5 šedohnědá písčité hlína (50%), drobné opukové kameny max. 10 cm (50%); 6 šedohnědá mírně písčité hlína (50%), drobné opukové kameny 10 cm (50%), nahodile opukové kameny max. 20 cm; 7 žlutozelený mírně zahliněný silně ulehlý písek; 7a šedoběžový jemnozrnný písek; 9 šedoběžový jemnozrnný písek, nahodile opukové kameny max. 20 cm; 10 hnědý silně zahliněný písek, četné uhlíky, oblázky (max 3 cm), ojediněle kousky dřeva; 11 šedoběžový hrubozrnný písek, četné oblázky max 10 cm; 12 silně zahliněný hrubozrnný písek, četné oblázky max 3 cm; 15 tmavohnědý zahliněný písek, nahodile kousky dřeva; 16 žlutý jemnozrnný písek; 17 šedohnědý, četné uhlíky, ojediněle opukové kameny max. 10 cm; 18 šedohnědý jemnozrnný písek, četné uhlíky; 18a,b šedý jemnozrnný písek; 20 černá mazlavá hlína, četné uhlíky, úlomky dřeva; 22 žlutý jemnozrnný písek; 24 šedý písek 80%, šedý jíl 20%; 25 tmavohnědá písčité hlína 20%, opuková suť kameny max 10%; 27 šedohnědá písčité hlína, četné opukové kameny (max 10cm), zlomky cihel; 28 tmavohnědá písčité hlína, silně ulehlá; 29 šedoběžový písek, četné úlomky opuky max 10 cm.

Obr. 7 Lesní management v ikonografických pramenech.

1. British Library, London. Ms. 19619, The Julius Calendar and Hymnai, fo. 7, Cantenbury, první polovina 11. století.
2. British Library, London. Kings Ms 9 fol. 3v, Vlámsko, 16. století.
3. British Library, London. Egerton Ms. 1146 fol. 11, Německo nebo Rakousko, kolem roku 1500.
4. Svatý Václav okopává pole a seje obilí. Liber depictus, Národní knihovna ve Vídni , okolo roku 1350.
5. Podiven prchá do lesa. Liber depictus, Národní knihovna ve Vídni , okolo roku 1350.
6. British Library, London. Ms. c2192-02, f.108v, Tours (Francie), 1510-1525.

Obr. 8: Libice nad Cidlinou – pohřebiště na vnitřním hradišti. A – hroby starší a mladší fáze podle stratigrafie. B – hroby mladší starší a mladší fáze podle keramiky ve výplni hrobové jámy.

Obr. 9: Libice nad Cidlinou – předhradí, sonda 28 (1981), Výběr keramiky z vrstvy 6 ve vnitřním příkopu opevnění, na níž spočívala vrstva 5 s nálezem denáru Bořivoje II. z let 1118 – 1120. 1-10 hrnce se vzhůru vytaženým okrajem, 11 poklička, 12 miska, 13-14 a 17 značky na dnech, 15-16 kyjovité okraje tuhových zásobnic, 18 denár Bořivoje II.

Obr. 10: Libice nad Cidlinou – předhradí, sonda 267h (2004). Superpozice časně slovanské zemnice (vrstvy 11-13) a objektu ze střední doby hradištní (vrstva 5-4, 8), oba objekty jsou překryty mladohradištní kulturní vrstvou (2, 10).

Obr. 11: Libice nad Cidlinou – předhradí, sonda 267h (2004). 1-5 tzv. keramika slavníkovské fáze (vrstva 2, 10), 5-6 keramika středočeského výrobního okruhu - šedobílá s krupičkovitým povrchem (vrstva 2,10), 8-12 vrstva 5, 13-15 vrstva 11.

Obr. 12: Kouřim - u sv. Jiří a sv. Klimenta. Graf procentuelního a kvantitativního zastoupení vybraných typů okrajů.

Obr. 13: Kouřim - u sv. Jiří a sv. Klimenta. Pokus o seriační analýzu vybraných typů okrajů.

Obr. 14: Libice nad Cidlinou. Celkový plán zkoumaných ploch. 1 - raně středověké hroby -. 2 - sondy s raně středověkými zahloubenými objekty mimo opevněný areál hradiště, 3 – sondy s raně středověkou kulturní vrstvou. 4 – výzkumy J . Hellicha.

Obr. 15: Zahloubené sídlištní objekty mimo opevněný areál v aglomeraci libického hradiště na pravém břehu Cidliny. A středohradištní období, B mladohradištní období. 1 – pohřebiště, 2 - sídlištní objekt hradištní, 3 – sídlištní objekt s nálezy strusky, 4 – sídlištní objekt středohradištní, 5 – sídlištní objekt mladohradištní, 6 – říční niva.

Obr. 16: Libice nad Cidlinou – pohřebiště U cukrovaru.

Obr. 17: Libice nad Cidlinou – pohřebiště U nádraží.

Obr. 18. Kanín. Přehled archeologických výzkumů konaných na lokalitě v letech 1905 – 2005.

Obr. 19: Zahloubené objekty na lokalitě Kanín II.

Obr. 20: Libice nad Cidlinou – poloha Na střelnici. Plán výzkumu z roku 1891.

Obr. 21: Kanín – sonda 320. Modře jsou vyznačeny časně slovanské objekty.

Obr. 22: Mapa „Labské záplavy“ (1885). A – Huslík, B – bezejmenná poloha východně od Huslíku, C – U radiostanice, 1, 2 – sondy archeologického výzkumu (1970-72). Červená přerušovaná čára – rozsah štěrkopískových teras podle geologické mapy (Holásek et. al. 1993).

Obr. 23: Libice nad Cidlinou – poloha Kuchynka, pohled od severu.

Obr. 24: Soutok Moravy a Dyje, červeně jsou vyznačeny písečné duny osídlené v raném středověku. Podle: Poláček – Škojec – Havlíček 2005, Abb. 4.

Obr. 25: Pohřebiště Kanín na mapě prvního vojenského mapování. 1 – Kanín II, 2 – Kanín I, III.

Obr. 26: Kanín II, sondy z let 1961 – 1970.

Obr. 27: Kanín 2004. Geofyzikální průzkum mezi polohami Kanín I a Kanín III.

Obr. 28: Kanín – poloha Na křemenu. Plán výzkumu J. Hellicha z roku 1903.

Obr. 29: Libice nad Cidlinou – pohřebiště Na růžku.

Obr. 30: Libice nad Cidlinou – pohřebiště u katolické fary.

Obr. 31: Libice v druhé polovině 17. století. M. B. Bolelucky: Rosa Boemica sivr Vita sancti Woytiechi agnomine Adalberti Pragensis episcopi Vngariae Poloniae Prussiae apostoli, Praha 1668. Autor rytiny: K. Škréta.

Obr. 32: Libice nad Cidlinou – pohřebiště u katolické fary, rekonstruovaný rozsah pohřebiště.

Obr. 33: Libice nad Cidlinou – pohřebiště v ulice Ke hradišti.

Obr. 34: Libice nad Cidlinou – pohřebiště U evangelické fary.

Obr. 35: Kanín II – pohřebiště. Kubatura hrobové jámy.

Obr. 36: Pohřebiště v libické aglomeraci – materiály použité v konstrukcích hrobových jam.

Obr. 37: Kanín II – hrob 187.

Obr. 38: Pohřebiště v libické aglomeraci – uspořádání a orientace hrobových jam.

Obr. 39: Pohřebiště v libické aglomeraci – rozmístění hrobů s odlišným uložením pohřbeného.

Obr. 40: Pohřebiště v libické aglomeraci – rozmístění hrobů s noži.

Obr. 41: Pohřebiště v libické aglomeraci – rozmístění hrobů s esovitými náušnicemi.

Obr. 42: Zastoupení esovitých záušnic na pohřebištích v libické aglomeraci podle průměru.

Obr. 43: Pohřebiště v libické aglomeraci – rozmístění hrobů s šperky.

Obr. 44: Pohřebiště v libické aglomeraci – rozmístění hrobů s náhrdelníky.

Obr. 45: Pohřebiště v libické aglomeraci – rozmístění hrobů s keramickými nádobami a s vědérky.

Obr. 46: Objemy keramických nádob z kanínských pohřebišť.

Obr. 47: Pohřebiště v libické aglomeraci – rozmístění hrobů s meči, ostruhami a železnými hroty šípů.

Obr. 48: Pohřebiště Libice – vnitřní hradiště, Kanín. Srovnání absolutních počtů předmětů s potenciaální sociální výpovědí.

Obr. 49: Libická aglomerace, přehled prozkoumaných hrobů a odhad celkového počtu hrobů.

Obr. 50: Doba užívání pohřebišť v libické aglomeraci. 1 – středohradištní, 2 – mladohradištní, 3 – mladohradištní/pozdně hradištní.

Obr. 51: Libická aglomerace – odhad celkové počtu obyvatel.

Obr. 52: Odhad orné půdy nezbytné k obživě obyvatel libické aglomerace.

Obr. 53: Odhad plochy lesa káceného holosečí potřebné pro stavbu obydlí a opevnění.

Obr. 54: Odhad plochy výmladkového lesa potřebného pro otop a pravidlenou obnovu obydlí.

Obr. 55: Libická aglomerace. Prostorový model hypotetických potřeb orné půdy a lesních porostů. 1 – písčité hnědozemě, 2 – černozemě, 3 – glejové a podzolové půdy, 4 – nivní uloženy, 5 – vodní plochy, 6 – novověké zásahy, 7 – výmladkový les, 8 – plocha lesa těžného holosečí, 10 – středohradištní sídlištní nálezy, 11 - mladohradištní sídlištní nálezy, 12 – mlado/ozdně hradištní sídlištní nálezy, 13 – hradištní sídlištní nálezy, 14 – hradištní pohřebiště, 15 – středohradištní pohřebiště, 16 – mladohradištní pohřebiště.

Obr. 56: Detail povrchu taveniny na střepu mladohradištní keramiky z polohy Na Oldřiši. (foto *Zavřel 2006*).

Obr. 57: Sledované území – Intenzita archeologických výzkumů.

Obr. 58: Sledované území – Katastrální území sledovaná amatérskými archeology (J. Hellichem a J. Dvořákem).

Obr. 59: Geologické jednotky na sledovaném území.

Obr. 60: Mapa potenciaální přirozené vegetace na sledovaném území. Podle *Neuhäuslová a kol. 2001*.

- Obr. 61: Sledované území – časně slovanské období (RS 1).
- Obr. 62: Sledované území – starohradištní období (RS 2).
- Obr. 63: Sledované území – středohradištní období (RS 3).
- Obr. 64: Sledované území – mladohradištní období (RS 4).
- Obr. 65: Kolínská aglomerace ve střední a mladší době hradištní, pohled od severovýchodu. Červeně – sídlištní nálezy, černě – nálezy jednotlivých hrobů a částí pohřebišť.
- Obr. 66 – Oldříš (?) – keramika z výzkumu J. Hellicha z polohy „Na Oldříši“ (k. ú. Velký Osek). Uloženo v Polabské muzeu v Poděbradech.
- Obr. 67 – Hradištko – keramika z povrchových sběrů v poloze „Svatovík“. Uloženo v Regionálním muzeu v Kolíně.
- Obr. 68 – Knížecí donace břevnovskému klášteru, kapitule ve Staré Boleslavi a vyšehradské kapitule podle vzdálenosti od
- Obr. 69 – Knížecí donace břevnovskému klášteru v okolí hradiště Prácheň. 1 – vesnice jmenované v listině, 2 – raně středověké nálezy podle Archeologické databáze Čech.